РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 2019 РІК

Департамент екології та природних ресурсів Дніпропетровської облдержадміністрації

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор департаменту екології
та природних ресурсів
Дніпропетровської облдержадміністрації

_____Сергій БЕРЕЗАНЬ

“ 31 ” серпня 2020 року

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2019 рік

м. Дніпро
2020 рік

Шановні мешканці Дніпропетровщини!

Для Дніпропетровщини проблема охорони навколишнього природного середовища є резонансним питанням. З одного боку, область виробляє більше 20 % усієї реалізованої промислової продукції України, а з іншого – має місце велика концентрація промислового комплексу, діяльність якого призводить до значного рівня техногенного навантаження на довкілля.

В області діє регіональна комплексна екологічна програма, до якої увійшли 25 основних підприємств-забруднювачів. За період її дії намітилась позитивна тенденція до зниження рівня техногенного навантаження на стан довкілля.

Поступово зменшуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Зокрема, лише за 2019 рік вони знизились на 6 %, а за весь період дії програми – на 19 %. За підсумками 2019 року відбулось також зменшення обсягів скидів зворотних вод у поверхневі водні об'єкти майже на 2 %, крім того, стабілізувалась ситуація із обсягами розміщення промислових відходів.

У минулому році у рамках публічно-приватного партнерства облдержадміністрація розпочала діалог з промисловістю нашого регіону, який відбувається на співставленні інтересів екології та економіки. Сподіваємось, що такий підхід стане поштовхом до вироблення нового формату співпраці між владою та бізнесом. Дніпропетровщина має стати лідером та першою розпочати будівництво "зеленої економіки".

З метою запровадження європейської практики у напрямку моніторингу навколишнього природного середовища в області утворено орган управління якістю атмосферного повітря. У планах на майбутнє – реалізувати проєкт "Online-моніторинг стану атмосферного повітря", метою якого має стати забезпечення системи постійного контролю за станом атмосферного повітря у регіоні з надмірним рівнем техногенного навантаження.

Продовжено впровадження широкомасштабного проекту повернення до життя занедбаних водойм. Щороку реалізовуємо понад 20 природоохоронних ініціатив щодо розчистки водойм та захисту від підтоплень населених пунктів.

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення, зокрема і на рівні регіону, набуває концепція сталого розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Саме вона має стати ключовою у вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища.

З повагою, директор департаменту екології
та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Дніпропетровська область знаходиться у південно-східній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. На сході вона межує з Донецькою, на півдні – із Запорізькою і Херсонською, на заході – з Миколаївською та Кіровоградською, на півночі – з Полтавською та Харківською областями України.

Територія області – 31,92 тис. км^2, що складає 5,3 % території країни. Адміністративний центр області – місто Дніпро розташоване по обох берегах річок Дніпро та Самара.

Область поділяється на 22 адміністративні райони, включає в себе 13 міст обласного і 7 – районного підпорядкування, 46 селищ міського типу, 1435 сільських населених пунктів.

Чисельність населення області становить 3176,648 тис. чоловік. Кількість населення у місті Дніпро – 993,220 тис. чоловік. Чисельність міського населення області – 2668,744 тис. чоловік (84,0 %), сільського – 507,904 тис. чоловік (16,0 %).

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. На заході області простяглось значно почленоване Придніпровське узвишшя (висота до 209 м). У південно-східну частину її входять відроги Приазовського узвишшя (до 211 м). Центральна частина зайнята Придніпровською низиною, яка на півдні переходить в Причорноморську. З північного заходу на південний схід область перетинає ріка Дніпро, до басейну якої належать її притоки – Оріль, Самара із Вовчою, Мокра Сура, Базавлук, Інгулець із Саксаганню та інші.

В області близько 1,5 тисячі водойм та ставків площею понад 26 тисяч гектарів. На півдні територія області омивається водами Каховського водосховища.

Дніпропетровщина розташована в зоні помірних широт. Клімат області помірно-континентальний. У цілому він характеризується відносно прохолодною зимою і спекотним літом. Найхолодніший місяць – січень (-5,5^{o}C), найтепліший – липень (+26,7 ^{o}C). Середня мінімальна температура повітря самого холодного місяця – січня (-8,4 ^{o}C). Річна кількість опадів збільшується від 400 – 430 мм на півдні до 450 – 490 мм на півночі. Кількість сонячних днів складає в середньому 240 днів на рік.

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Майже на всій території області переважають родючі чорноземні ґрунти. Розгалужена система водопостачання дозволяє вести інтенсивне сільське господарство.

Дніпропетровщина багата на корисні копалини. Мінерально-сировинна база характеризується широкою різноманітністю видів і значними запасами деяких корисних копалин. В області виявлено близько 300 родовищ та значні

запаси паливно-енергетичної сировини – вугілля, нафти, газу і газоконденсату, а також талько-магнезитової, каолінової, уранової, будівельної та ін. Родовища залізної (м. Кривий Ріг) та марганцевої руди (м. Марганець та м. Покров) – світового значення. У результаті геологорозвідувальних робіт виявлено золоторудні родовища в Солонянському та Нікопольському районах.

1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області

Дніпропетровська область характеризується потужним промисловим і науковим потенціалом, розгалуженим сільським господарством, вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, високим рівнем розвитку транспорту та зв'язку.

Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших областей.

В цілому, незважаючи на те, що в останні роки має місце тенденція до зменшення антропогенного тиску на довкілля, рівень техногенного навантаження залишається високим, а екологічна ситуація незадовільною.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2019 році становили 576,9 тис. т, що на 37,4 тис. т (6 %) менше, ніж у 2018 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2018 році отримали дозвіл на викиди 571 підприємство.

Загальний обсяг забору води у 2019 році з поверхневих та підземних водних об'єктів за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області склав 1180,0 млн $м^3$.

Використання води склало 865,8 млн $м^3$, що на 2,5 млн $м^3$ менше, ніж у 2018 році.

Основні галузі промислового виробництва – найбільші енергетичні та металургійні об'єкти, комунально-побутове водокористування та зрошення земель пов'язані з використанням водних ресурсів р. Дніпро. Водні ресурси у містах і селищах значно менші від потреби в них. Внаслідок цього, в більшості міст області склалася передкризова та кризова водогосподарська та гідроекологічна ситуація, коли самовідновлювальна здатність Дніпра та багатьох річок басейну вже не забезпечує відновлення порушеної екологічної рівноваги. Але якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, станом на 01.01.2020, в області накопичено понад 10,69 млрд т промислових відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсоцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На підприємствах області протягом 2019 року утворилося 251,98 млн т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 32,0 тис. т становили відходи I – III класів небезпеки. Переважна їх більшість використовується повторно або передається спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3,19 млн га, у тому числі землі лісогосподарського призначення становлять 115,124 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 77,0 тис. га, загальний запас деревини 13,9 тис. $м^3$, а лісистість області відповідає 5,6 %. У той же час, наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі агрокліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об’єктів і розвиток агропромислового сектору. У результаті більша частина земель антропогенно-трансформована.

В таких умовах дуже складним та важливим є питання виявлення і заповідання природних територій і об’єктів. Незважаючи на це, проводиться планомірна діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, розглядаючи заповідну справу як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як, збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері тощо.

Станом на 01.01.2020 мережа територій та об’єктів природно-заповідного фонду області складає 179 об’єктів, загальною площею 99,9 тис. га, що становить 3,13 % від площі області. Із них 32 об’єкта – загальнодержавного значення на площі 36641,98 га та 147 – місцевого значення на площі 63307,1 га.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2019 році становили 576,9 тис. т, що на 37,4 тис. т (6 %) менше, ніж у 2018 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 303,403 тис. т; діоксиди та інші сполуки сірки – 48,375 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 62,104 тис. т; метан – 128,167 тис. т; сполуки азоту – 32,217 тис. т; метали та їх сполуки – 0,692 тис. т, тощо.

Крім того, за звітний період в атмосферу надійшло 23,5 млн. т діоксиду вуглецю – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Динаміка викидів забруднюючих речовин протягом 2012 – 2019 років наведена у таблицях 2.1.1.1. та 2.1.1.2.

Таблиця 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря, тис. т в т.ч.	1173,077	1143,848	1037,075	876,6	833,0*	657,3*	614,3*	576,9*
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	961,947	940,5	855,775	723,9	833,0	657,3	614,3	576,9
- від пересувних джерел забруднення, тис. т	211,13	203,348	181,3	152,6	**	**	**	**

* - без урахування викидів від пересувних джерел
** - дані в органах Держкомстату відсутні.

Таблиця 2.1.1.2. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	*Викиди в атмосферне повітря, тис. т*			*Щільність викидів у розрахунку на 1 км², кг*	*Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг*	*Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн*
	Всього	*у тому числі*				
		стаціонарними джерелами	*пересувними джерелами*			
2011	1157,883	950,373	207,51	36275	345,957	*
2012	1173,077	961,947	211,13	36747	354,008	*
2013	1143,848	940,5	203,348	35831,45	346,608	*
2014	1037,075	855,775	181,3	26807,47	260,547	*
2015	876,6	723,9	152,6	22677,5	221,7	*
2016	833,0**	833,0	*	26093,0	256,9	*
2017	657,3**	657,3	*	20600,0	203,5	*
2018	614,3**	614,3	*	19200,0	191,6	*
2019	576,9**	576,9	*	18100,0	180,8	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні.
** - без урахування викидів від пересувних джерел

Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2012 – 2019 років (див. табл. 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5.).

Таблиця 2.1.1.3. Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2012 – 2019 років, тис. т

Населені пункти	*2012р.*					*2013р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	110,42	21,01	55,356	19,078	6,31	104,8	15,36	56,335	18,112	6,498
м. Кривий Ріг	354,6	59,1	13,121	14,135	242,85	351,778	52,16	12,685	13,134	245,916
м. Кам’янське	116,38	15,56	9,688	5,78	82,138	115,45	14,69	10,115	5,14	82,285
м. Вільногірськ	0,723	0,392	0,008	0,141	0,078	0,778	0,468	0,009	0,13	0,056
м. Жовті Води	1,054	0,134	0,45	0,261	0,051	1,009	0,137	0,373	0,25	0,05
м. Новомосковськ	0,166	0,052	0,002	0,047	0,035	0,165	0,06	0,003	0,038	0,03
м. Нікополь	22,416	0,855	0,218	0,952	19,651	15,339	0,706	0,208	0,805	13,102
м. Марганець	1,078	0,256	0,097	0,127	0,481	1,011	0,245	0,065	0,112	0,474
м. Покров	5,01	0,061	0,162	0,173	4,581	13,798	3,186	0,271	0,372	9,828
м. Павлоград	0,466	0,213	0,084	0,083	0,037	0,42	0,143	0,062	0,084	0,068
м. Синельникове	0,08	0,017	0,021	0,017	0,012	0,04	0,006	0,0009	0,008	0,012
м. Першотравенськ	1,181	0,175	0,902	0,002	0,014	1,108	0,164	0,811	0,002	0,018
м. Тернівка	39,47	0,584	0,706	0,106	0,208	43,033	0,512	0,551	0,08	0,148
Разом по області	961,95	126,5	258,55	59,71	358,069	940,5	109,9	233,025	54,484	359,838

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	*2014р.*					*2015р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	87,725	13,72	42,635	18,039	6,398	48,5	10,424	23,144	7,917	6,036
м. Кривий Ріг	327,374	46,66	12,05	12,634	230,147	327,031	50,055	10,677	16,251	237,972
м. Кам’янське	105,032	13,56	9,375	4,747	74,9	100,992	13,191	8,569	4,509	72,702
м. Вільногірськ	0,782	0,553	0,008	0,097	0,049	1,276	1,081	0,00654	0,087	0,044
м. Жовті Води	1	0,096	0,319	0,191	0,079	0,931	0,046	0,258	0,196	0,112
м. Новомосковськ	0,117	0,047	0,002	0,036	0,015	0,092	0,035	0,00172	0,027	0,016
м. Нікополь	21,49	0,791	0,274	0,974	18,956	19,469	0,649	0,253	0,85	17,303
м. Марганець	0,453	0,285	0,013	0,049	0,092	0,386	0,261	0,0033	0,034	0,075
м. Покров	13,132	4,28	0,189	0,353	8,173	10,427	3,685	0,041	0,226	6,4
м. Павлоград	0,418	0,12	0,059	0,084	0,099	0,377	0,097	0,054	0,074	0,098
м. Синельникове	61,224	0,008	0,0007	0,014	0,03	0,06	0,0105	0,0009	0,0012	0,031
м. Першотравенськ	1,182	0,186	0,843	0,002	0,024	0,848	0,147	0,574	0,0015	0,018
м. Тернівка	43,819	0,202	0,651	0,097	0,184	42,229	0,305	0,6	0,086	0,093
Разом по області	855,775	99,93	191,671	52,207	340,382	723,9	94,211	98,635	34,946	341,924

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	*2016р.*					*2017р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	80,56	13,777	45,188	12,058	7,875	45,681	10,461	17,024	7,443	9,389
м. Кривий Ріг	342,881	50,223	11,193	15,15	254,397	323,904	46,318	10,277	13,956	242,520
м. Кам'янське	90,45	11,624	7,015	4,213	65,819	57,751	7,404	4,174	2,97	41,514
м. Вільногірськ	1,284	1,071	0,003	0,085	0,039	1,235	1,170	0,0002	0,019	0,016
м. Жовті Води	0,965	0,043	0,358	0,11	0,104	0,97	0,065	0,347	0,108	0,116
м. Новомосковськ	0,0966	0.035	0,008	0,033	0,016	0,092	0,037	0,0011	0,027	0,016
м. Нікополь	25,664	0,841	0,319	0,958	23,203	25,333	0,846	0,347	0,943	22,902
м. Марганець	0,355	0,267	0,02	0,011	0,049	0,344	0,299	0,0023	0,0129	0,0156
м. Покров	3,295	1,795	0,035	0,062	1,373	8,064	2,349	0,127	0,190	5,361
м. Павлоград	0,384	0,104	0,041	0,082	0,102	0,604	0,196	0,175	0,09	0,103
м. Синельникове	0,076	0,011	0,01	0,012	0,04	0,059	0,008	0,0006	0,0098	0,032
м. Першотра-венськ	1,002	0,175	0,668	0,002	0,02	0,909	0,158	0,6	0,002	0,021
м. Тернівка	40,38	0,505	0,613	0,083	0,6	43,696	0,416	0,607	0,074	0,006
Разом по області	833,0*	107,616	181,799	43,182	354,484	657,3	69,727	33,6821	25,8447	695,6406

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	*2018р.*					*2019р.*				
	разом	*в т.ч.*				*разом*	*в т.ч.*			
		Пил	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*		*Пил*	*діоксид сірки*	*діоксид азоту*	*оксид вуглецю*
м. Дніпро	47,086	*	18,781	6,732	8,711	40,810	*	18,762	6,291	7,177
м. Кривий Ріг	267,433	*	9,287	12,745	200,153	268,328	*	9,636	12,745	206,590
м. Кам’янське	103,312	*	6,869	4,607	77,691	83,336	*	5,283	4,276	61,630
м. Вільногірськ	1,086	*	0,0003	0,024	0,015	1,255	*	0,049	0,092	0,0361
м. Жовті Води	0,755	*	0,238	0,078	0,112	0,698	*	0,235	0,099	0,0943
м. Новомосковськ	0,138	*	0,0009	0,0298	0,0492	0,203	*	0,0009	0,0229	0,104
м. Нікополь	26,181	*	0,349	0,985	23,637	25,033	*	0,327	0,944	22,550
м. Марганець	0,290	*	0,0022	0,0151	0,0164	0,259	*	0,0023	0,0105	0,0168
м. Покров	8,266	*	0,109	0,196	5,621	4,946	*	0,0908	0,093	2,512
м. Павлоград	0,314	*	0,0376	0,075	0,103	0,220	*	0,017	0,0535	0,0871
м. Синельникове	0,055	*	0,0004	0,0078	0,0277	0,0475	*	0,0004	0,0079	0,0243
м. Першотра-венськ	0,965	*	0,663	0,0013	0,015	0,788	*	0,565	0,001	0,011
м. Тернівка	33,433	*	0,445	0,068	0,0053	36,976	*	0,330	0,0506	0,0039
Разом по області	614,328	75,998	52,359	30,510	317,841	576,925	62,104	48,168	28,299	303,403

* інформацію не надано

Таблиця 2.1.1.4. Обсяги викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами у районах та містах області у 2019 р. (т)

Населені пункти	*Обсяги викидів, т*		*Збільшення (+) / зменшення (-) викидів у 2019 р. проти 2018 р., т*	*Обсяги викидів у 2019 р. до 2018 р., %*	*Викинуто в середньому одним підприємст-вом, т*
	у 2018 р.	*у 2019 р.*			
Дніпропетровська область	614328,408	576925,3	-37403,1	93,9	907,115
м. Дніпро	47085,974	40810,0	-6275,97	86,7	213,665
м. Вільногірськ	1085,865	1254,6	+168,735	115,5	179,223
м. Кам'янське	103312,269	83335,8	-19976,5	80,7	99,650
м. Жовті Води	755,262	697,5	-57,762	92,4	1984,186
м. Кривий Ріг	267432,592	268328,3	+895,708	100,3	3626,058
м. Марганець	289,608	259,7	-29,908	89,7	37,096
м. Нікополь	26181,145	25032,9	-1148,25	95,6	1192,041
м. Новомосковськ	137,572	203,0	+65,428	147,5	13,531
м. Покров	8266,050	4946,0	-3320,05	59,8	9,154
м. Павлоград	314,134	219,7	-94,434	69,9	197,068
м. Першотравенськ	964,862	788,3	-176,562	81,7	618,247
м. Синельникове	54,944	47,5	-7,444	86,5	3,959
м. Тернівка	33432,864	36976,6	+3543,736	110,6	9244,164
райони					
Апостолівський	28976,868	20592,9	-8383,97	71,1	1872,086
Васильківський	57,313	74,2	+16,887	129,5	12,368
Верхньодніпровський	377,274	365,8	-11,474	97,0	15,903
Дніпровський	1086,411	1282,5	+196,089	118,1	45,802
Криворізький	373,712	460,1	+86,388	123,1	51,121
Криничанський	114,229	150,5	+36,271	131,8	16,724
Магдалинівський	1370,986	1136,1	-234,886	82,9	142,012
Межівський	143,893	85,5	-58,393	59,4	14,256
Нікопольський	404,196	500,9	+96,704	123,9	55,656
Новомосковський	174,214	1753,6	+1579,386	1006,7	125,256
Павлоградський	40706,564	34206,6	-6499,96	84,0	3800,730
Петриківський	1327,554	1557,3	+229,746	117,3	173,039
Петропавлівський	48356,302	50146,5	+1790,198	103,7	4178,873
Покровський	81,884	156,2	+74,316	190,8	26,042
П'ятихатський	175,808	213,8	+37,992	121,6	17,814
Синельниківський	99,398	44,3	-55,098	44,6	5,539
Солонянський	63,228	117,2	+53,972	185,4	9,765
Софіївський	81,243	86,8	+5,557	106,,9	14,468
Томаківський	201,089	204,3	+3,211	101,6	68,086
Царичанський	186,834	204,4	+17,566	109,4	22,716
Широківський	98,292	135,5	+37,208	137,8	33,870
Юр'ївський	557,975	550,4	-7,575	98,7	78,636

Таблиця 2.1.1.5. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні в окремих населених пунктах, тис. т

Населені пункти	*2012 р.*	*2013 р.*	*2014 р.*	*2015 р.*	*2016 р.*	*2017 р.*	*2018 р.*	*2019 р.*
Дніпропетровська область	961,947	940,5	855,775	723,9	833,0	657,325	614,328	576,925
м. Дніпро	110,419	104,8	87,725	48,5	80,560	45,681	47,086	40,810
м. Кривий Ріг	354,597	351,778	327,374	327,031	342,881	323,904	267,433	268,328
м. Кам'янське	116,382	115,45	105,032	100,992	90,450	57,751	103,312	83,336
м. Вільногірськ	0,723	0,778	0,782	1,276	1,284	1,235	1,086	1,255
м. Жовті Води	1,054	1,009	1,0	0,931	0,965	0,97	0,755	0,698
м. Новомосковськ	0,166	0,165	0,117	0,092	0,096	0,092	0,138	0,203
м. Нікополь	22,416	15,339	21,49	19,469	25,664	25,333	26,181	25,033
м. Марганець	1,078	1,011	0,453	0,386	0,355	0,344	0,290	0,260
м. Покров	5,01	13,798	13,132	10,427	3,295	8,064	8,266	4,946
м. Павлоград	0,466	0,419	0,418	0,377	0,384	0,604	0,314	0,220
м. Синельникове	0,08	0,041	61,224	0,06	0,076	0,059	0,055	0,048
м. Першотравенськ	1,181	1,108	1,182	0,848	1,002	0,909	0,965	0,788
м. Тернівка	39,47	43,033	43,819	42,229	40,380	43,696	33,433	36,977

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам наведена на рис. 2.1.1.1.

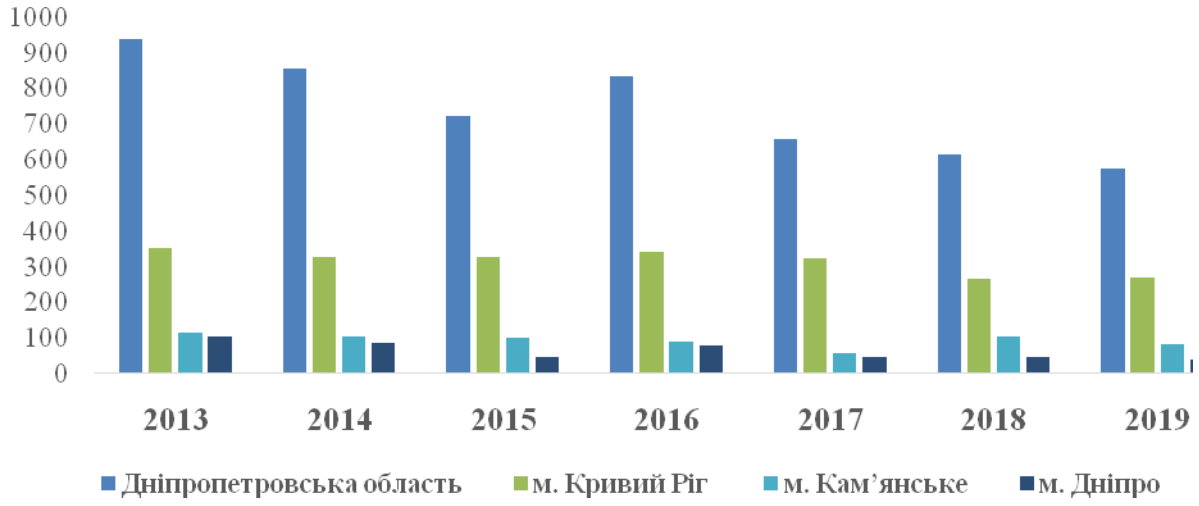

Рис. 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам (тис. т)

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

У 2019 році підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів викинули в атмосферу 161,184 тис. т (27,9 %) шкідливих речовин від загального

обсягу викидів по області. Частина викидів від підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальному обсязі викидів становить 8,2 %, від переробної промисловості – 61,7 %, від транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 0,45 %, підприємств, які спеціалізуються на водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 1,07 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2019 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів. Дані наведені у таблицях 2.1.2.1., 2.1.2.2.

Таблиця 2.1.2.1. Основні підприємства-забруднювачі

N з/п	*Підприємство-забруднювач*	*Валовий викид, тис. т 2018 р./2019р.*		*Зменш. /- Збільш. /+ (%)*	*Причина зменшення/збільшення*
1	ВП "Придніпровська ТЕС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"	26,6	24,4	-8,27	Зменшення відбулося за рахунок впровадження заходів: 1. Будівництво нового електрофільтру на енергоблоці № 10 з метою заміни застарілого очисного обладнання 2. Технічне переоснащення енергоблоків № 7,8,9,10 для спалювання вугілля газової групи
2	ВП "Криворізька ТЕС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"	28,5	20,4	-28,64	Зменшення виробітки електроенергії на 39 % Збільшення сірчистості вугілля на 31 % Збільшення зольності вугілля на 3 %
3	ПАТ "Дніпровський меткомбінат"	78,09	99,0	-21,12	Зменшення виробництва: агломерату – 25,74 %, чавуну – 19,78 %, сталі – 7,96 %, прокату – 14,52 %
4	АТ "Нікопольський завод феросплавів"	25,4	24,2	-4,82	Зменшення викидів унаслідок зменшення обсягів виробництва феросплавів
5	ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	208,2	230,8	+10,85	Збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 10,9 % пов'язано зі збільшенням об'ємів виробництва основних видів продукції: агломерату на 14,3 %, чавуну на 14,9 %, твердої сталі на 11,7 %, коксу на 3 %. При цьому експлуатація основних технологічних агрегатів і ГОУ зв'язаних з ними, на яких проведена реконструкція (агломашини №№ 4,5 АЦ № 2, хвостові частини а/м 3-6, КБ-5 КХВ) дозволила знизити викиди на 2,7 %.
6	ПАТ "Південний гірничо-збагачувальний комбінат"	42,172	23,276	-44,81	Зменшення виробництва агломерату
7	ПрАТ "Північний ГЗК"	6,798	9,099	-25,29	Зниження обсягів виробництва обкотишів

N з/п	*Підприємство-забруднювач*	*Валовий викид, тис. т 2018 р./2019р.*		*Зменш. /- Збільш. /+ (%)*	*Причина зменшення/збільшення*
8	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”	6,963	4,508	-35,26	Скорочення за рахунок зменшення виробництва у порівнянні з 2018 р. у зв`язку з проведенням капітального ремонту доменної печі № 2 та зупинкою підприємства у IV кварталі. Збільшення об`єму відходів тимчасового зберігання у зв`язку з затримкою пердачі користувачам (на підставі діючих договорів).
9	ПАТ “ІНТЕРПАЙП Нижньодніпровський трубопрокатний завод”	0,97	0,875	-9,79	–
10	ПрАТ “ЮЖКОКС”	1,495	1,627	8,83	Збільшення обсягів виробництва коксу 6 % вологості, а також за рахунок введення до експлуатації коксової батареї № 7.
11	ПрАТ “Дніпровський коксохімічний завод”	1,322	1,232	-6,81	Зниження темпів виробництва
12	АТ “Покровський гірничо-збагачувальний комбінат”	8,153	4,842	-40,61	Зменшення валових викидів обумовлено зменшенням роботи основного технологічного обладнання Богданівської АЗФ (у 3-4 кварталах аглофабрики не працювала)

Таблиця 2.1.2.2. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

№ з/п	*Види економічної діяльності*	*Обсяги викидів за регіоном*	
		тис. т	*відсотків до загального підсумку*
Усього		576,9	100,0
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:		
1.1.	переробна промисловість	355,965	61,7
1.2.	добувна промисловість і розроблення кар’єрів	161,184	27,9
1.3.	постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	47,387	8,2
1.4.	транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність	2,587	0,45
1.5.	водопостачання, каналізація, поводження з відходами	6,163	1,07

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенцій 1979 року розроблені і направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП. Звітування по цьому питанню знаходилось в компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України (на сьогодні Міндовкілля України).

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у таких містах, як: Дніпро, Кривий Ріг та Кам'янське.

У 2019 році середньорічні концентрації становили:

м. Кривий Ріг: пилу – 5,3 ГДК, діоксиду азоту – 1,5 ГДК, фенолу – 0,7 ГДК, аміаку – 0,5 ГДК, формальдегіду – 4,0 ГДК, діоксиду сірки – 0,24 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК; оксиду азоту – 0,5 ГДК;

м. Кам'янське: пилу – 2,7 ГДК, діоксиду азоту – 1,8 ГДК, фенолу – 2,3 ГДК, формальдегіду – 3,0 ГДК, аміаку – 1,3 ГДК; оксиду азоту – 0,7 ГДК, діоксиду сірки – 0,14 ГДК, оксид вуглецю – 1,0 ГДК;

м. Дніпро: пилу – 2,7 ГДК, аміаку – 1,0 ГДК, діоксиду азоту – 2,3 ГДК, формальдегіду – 3,7 ГДК, оксиду азоту – 0,8 ГДК, фенолу – 1,0 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК, оксид азоту – 0,8 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2019 році рівень забруднення атмосфери промислових міст залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, гірничодобувної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області, радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2019 році становив в середньому 10 – 18 мкР/год.

Високий рівень гамма-фону (18 мкР/год) спостерігався в березні на метеостанції Лошкарівка, в жовтні та грудні на метеостанції Синельникове. Перевищення контрольного рівня – 25 мкР/год – в 2019 році не спостерігалося.

Випадків перевищень контрольних рівнів в пробах атмосферних випадів, відібраних протягом 2019 року на території області, виявлено не було.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів в повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

На протязі звітного року, згідно галузі акредитації, лабораторіями ДУ "Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України" проведено 33146 досліджень атмосферного повітря у селитебній зоні на фізико-хімічні показники, з яких у 1545 результатів виявлені перевищення вмісту забруднюючих речовин (4,8 %) та 4359 проб на території сільських поселень, з них з перевищеннями вмісту забруднюючих речовин – 140, що становить 3,2 %.

2.6. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря

Протягом 2019 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпропетровської області виконані наступні заходи з охорони атмосферного повітря, а саме:

ПАТ "Дніпровський меткомбінат":

– виконано модернізацію батарейного циклону при проведенні капітального ремонту агломашини в двоступеневий очисний апарат з підвищеною ефективністю уловлення двох агломашин з чотирьох;

– виконано монтаж інерційного фільтра на агломашині № 10;

На ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг":

– виконано реконструкцію діючих ГОУ від агломашини № 4, 5 (Проммайданчик № 2. Агломераційний цех № 2);

На ПАТ "Нікопольський завод феросплавів":

– виконано будівництво рукавного фільтра потужністю 250 тис. м^3/год;

На ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод":

– виконано автономне паропостачання технологічних споживачів та здійснено перехід на альтернативне джерело видобутку теплової енергії;

На ПАТ "Кривбасзалізрудком":

– виконано заміну аспіраційної установки ДСФ на шахті Октябрьська.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зміна клімату – глобальна екологічна проблема, яка загрожує життю і здоров'ю людини, довкіллю, існуванню екосистеми Землі в цілому. Зміна клімату призводить до екстремального підвищення температури, повеней, посух, зменшення кількості питної води, поширення нетипових хвороб та ін. Головним винуватцем глобального потепління вважається парниковий ефект.

Потепління в Україні характеризується нерівномірністю – періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. У такі періоди на тлі загального потепління відмічаються хвилі холоду із заморозками, що представляє небезпеку для багатьох галузей економіки; зокрема сільського господарства.

В Україні, як і в Європі в цілому, відмічається зниження континентальності клімату – зменшення амплітуд сезонного ходу приземної температури, збільшення повторюваності екстремальних значень деяких метеорологічних величин.

Своєрідність потепління клімату України і в його неодночасності – приземні температури підвищувалися в тих регіонах і в ті місяці, які раніше були холоднішими, а в районах з вищим температурним фоном, приземна температура змінилася менше.

Важливою особливістю сучасного клімату України, яка має свій прояв у всі сезони року, стали різкі перепади добових температур повітря впродовж 1–2 діб. Різкі зміни погоди супроводжуються усіма видами небезпечних і стихійних метеорологічних явищ.

Основною причиною зміни клімату є використання викопного палива та неефективне споживання енергії, що виробляється. Парникові гази, що утворюються внаслідок діяльності людини, викликають посилення парникового ефекту. Надмірна кількість газів, які утворюються в результаті діяльності ТЕЦ, транспорту, сільського господарства, промисловості, а також лісових пожеж, утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу.

Глобальна зміна клімату та її місцеві прояви (підвищення середньорічної температури та тривалість спекотних посушливих періодів, частота та інтенсивність екстремальних явищ, зокрема, повеней, злив та ураганів, підвищення рівня Чорного та Азовського морів тощо) сьогодні є серед визначальних чинників, що безпосередньо впливають на екологічний стан територій, зміну характеру довкілля, здоров'я громадян, продовольчу безпеку, інфраструктуру, регіональний та місцевий розвиток. Тож прояви зміни клімату, насамперед негативні, та їхні наслідки не можуть ігноруватися в процесі стратегічного планування розвитк регіонів та територіальних громад і потребують систематичного моніторингу і розробки системи заходів пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї природних екосистем,

господарств, зокрема сільського, енергетичного сектору, а також захисту громадського здоро'я та інфраструктури.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів (далі – ПГ), яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

Парникові гази – гази в атмосфері планети, що здатні поглинати теплове випромінювання поверхні планети і хмар (інфрачервона радіація) і відбивати його назад, додатково розігріваючи планетарну атмосферу. До основних парникових газів в атмосфері Землі відносяться пари води, вуглекислий газ, закис азоту, метан, озон, гексафторид сірки.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

При розробленні національної системи інвентаризації викидів парникових газів розглядались такі п'ять категорій джерел та поглиначів ПГ: енергетичні системи (включаючи транспорт), промислові процеси, сільське господарство, лісове господарство та землекористування, відходи.

За даними Міжурядової групи експертів з питань змін клімату найбільший внесок у зміну клімату вносить вуглекислий газ, потім йдуть метан, галогеноалкани і закис азоту. Динаміка викидів діоксиду вуглецю по Дніпропетровській області наведена на рис. 3.2.1.

Центральним органом виконавчої влади, уповноваженим формувати та здійснювати державну політику у сфері зміни клімату, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля), зокрема Директорат з питань зміни клімату та збереження озонового шару. Міндовкілля формує та реалізує державну політику щодо "регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату і адаптації до його змін і виконання у межах компетенції вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї". Кліматична політика нерозривно пов'язана з

енергетикою та інфраструктурою.

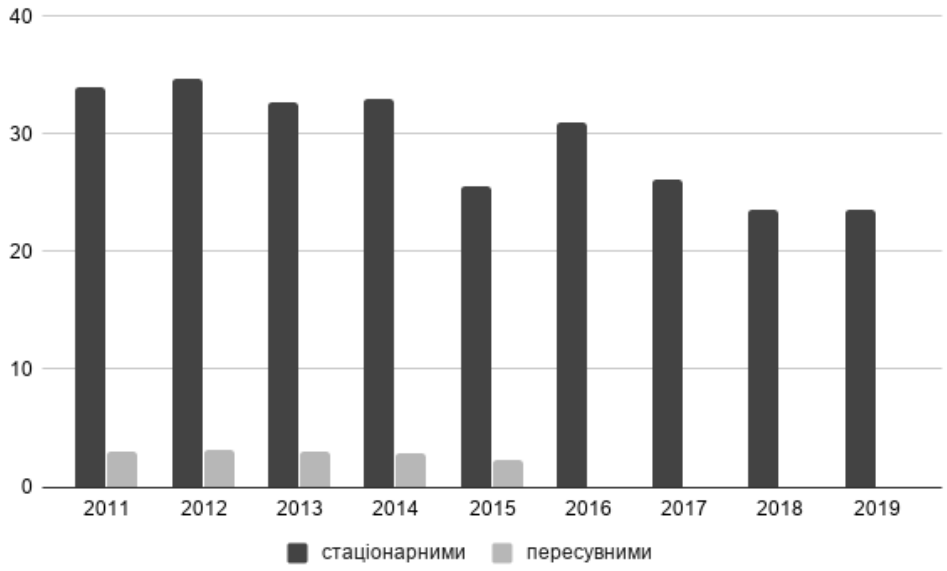

Рис. 3.2.1. Динаміка видидів діоксиду вуглецю

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 932-р було схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (далі – Концепція).

Основні напрями реалізації Концепції:

- зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері зміни клімату;
- запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів і переходу до низьковуглецевого розвитку держави;
- адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 року № 878-р затверджено план заходів щодо виконання Концепції, яким передбачено:

1. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів Законів України щодо запровадження систем: моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ, торгівлі квотами на викиди ПГ.

2. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів актів про внесення змін до Положення про Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1999 року № 583, у частині розширення її завдань відповідно до положень Паризької угоди та положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державамичленами, пов'язаних із зміною клімату; схвалення Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2030 року; затвердження

Державної науковотехнічної програми у сфері зміни клімату; затвердження порядку здійснення моніторингу та звітності викидів ПГ; затвердження порядку здійснення верифікації викидів ПГ; затвердження порядку підготовки Національного плану розподілу квот між установками; затвердження порядку функціонування дозвільної системи на викиди ПГ; затвердження комплексного Національного 29 плану з енергетики та зміни клімату на 2021–2030 роки; схвалення Стратегії адаптації до зміни клімату України на період до 2030 року.

3. Забезпечення постійного вдосконалення національної системи інвентаризації антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами ПГ на основі застосування кращих практик проведення інвентаризації та з урахуванням рекомендацій міжнародних експертів з перевірки національної звітності за міжнародними угодами у сфері зміни клімату.

4. Ідентифікація міжнародних баз даних про найкращі доступні технології, спрямовані на скорочення антропогенних викидів, збільшення абсорбції ПГ та адаптацію до зміни клімату, створення умов для доступу населення і суб'єктів господарювання до таких баз даних.

5. Підготовка та внесення на розгляд Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату пропозицій щодо механізму інтеграції заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї в регіональні стратегії розвитку і плани заходів з їх реалізації; впровадження новітніх фінансових інструментів та механізмів державно-приватного партнерства у сфері зміни клімату; пріоритетних заходів з адаптації до зміни клімату для секторів економіки, об'єктів життєдіяльності населення, сфери охорони здоров'я; прогресивних підходів до стимулювання суб'єктів господарювання усіх форм власності до реалізації проектів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї з урахуванням найкращої світової практики та умов запровадження ринкових і неринкових механізмів, передбачених Паризькою угодою; пріоритетних підходів та інструментів скорочення антропогенних викидів від усіх категорій джерел; реалізації потенціалу збільшення обсягу поглинання ПГ до 2030 року у сферах раціонального використання та охорони земель і лісового господарства; удосконалення фіскальних та ринкових інструментів скорочення викидів ПГ.

Мінприроди розроблено пакет законодавства щодо обліку та моніторингу викидів ПГ в Україні. Концепція представлена у 2018 році, в ній ідентифіковано основні проблеми в Україні щодо моніторингу, звітності та верифікації викидів та передбачено відповідне законодавство.

Європейський парламент 28 листопада 2019 року ухвалив резолюцію про надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію. Цей документ виводить запобігання зміні клімат, пом'якшення її наслідків та адаптацію до неї на щабель одного з ключових стратегічних пріоритетів політики Європейського Союзу, а отже має розглядатися як один з найважливіших пунктів процесу європейської інтеграції України.

3.3. Політика та заходи у сфері озонового шару

Озоноруйнівні речовини та фторовані гази – складні хімічні формули, які насправді напряму стосуються нашого щоденного побуту – це деякі спреї, холодильне обладнання, косметичні засоби, які через масове використання мали прямий вплив на стратосферу. Якщо говорити кількісно, найбільші постачальники озоноруйнуючих речовин – холодильники та кондиціонери.

6 вересня 1987 року було підписано Монреальський протокол, метою якого є захист озонового шару, необхідного для збереження життя на Землі.

У Монреальському протоколі перелічено речовини та їхні сполуки, які руйнують озоновий шар. Кожна нова речовина, присутність якої є руйнівною для озонового шару, додавалася до Протоколу спеціальною поправкою.

Окрема історія стосується фторованих парникових газів, які були включені до Монреальского протоколу Кігалійською поправкою 2016 року, адже вони використовуються на сьогодні як замінники озоноруйнівних (тобто в тих самих галузях): вони не чинять озоноруйнівний ефект, проте є парниковими газами зі значним потенціалом глобального потепління.

Восени 2018 року Верховна Рада розглянула законопроєкт “Про озоноруйнівні речовині та фторовані парникові гази”, який є не просто виконанням Україною міжнародних зобов’язань, але й має забезпечити зниження викидів та поступове зменшення обсягів використання речовин, що спричиняють руйнування озонового шару. Законопроєкт був скерований до другого читання.

Є три ключові принципи законодавчого регулювання в цій сфері:

заборона виробництва озоноруйнівних речовин та поступове зменшення обсягів їхнього використання;

запобігання витокам та викидам озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів (періодичні перевірки обладнання, навчання персоналу, що проводить перевірки);

контроль здійснення операцій із контрольованими речовинами (квоти, моніторинг, звітування).

Для того, аби досягти зменшення викидів озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів, необхідно вести послідовну державну політику, яка даватиме реальні результати.

Для цього проєктом закону передбачається впровадження державного регулювання діяльності з контрольованими речовинами (тобто тими, що завдають шкоду озоновому шару та глобальному клімату) щодо: виробництва, використання, поводження, розміщення на ринку, імпорту та експорту.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро. Головною рікою гідрографічної мережі Дніпропетровщини є р. Дніпро. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км. В межах Кам'янського водосховища – 66 км, в межах Дніпровського водосховища – 94 км, в межах Каховського водосховища – 101 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області за матеріалами інвентаризації представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

Густота річкової мережі на території області неоднакова. Найбільш густа мережа на Придніпровській височині, Орільсько-Самарській і Самарсько-Вовчанській вододільних рівнинах, що зумовлено амплітудою коливання висот. Середня густота річкової мережі становить – 0,27 км/км^2, забезпеченість водними ресурсами – 460 тис. м^3 на 1 км^2 площі, проте ресурси місцевого стоку складають лише 20 тис. м^3 на 1 км^2.

Водні ресурси у Дніпропетровській області в середній по водності рік становлять 52,8 млрд м^3, в тому числі місцевий стік (стік, що формується в межах області) – 0,825 млрд м^3 і 0,381 млрд м^3 – запаси підземних вод. Транзитний стік, обсягом 51,6 млрд м^3, розкладається на санітарний стік не менше як 15 млрд м^3 та 37 млрд м^3, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей. Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м^3, в тому числі 0,83 млрд м^3 – місцевий стік.

Водозабезпеченість в середньому по області становить 0,57 тис. м^3 води на душу населення на рік. В порівнянні цей показник по Україні становить 1 тис. м^3 на рік (в Європі – 4,6 тис. м^3, у світі – 8,2 тис. м^3, в Канаді – 99 тис. м^3).

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, Дніпро-Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2019 рік обсяг забору свіжої води по області становив 1180 млн м^3, в тому числі:

– з поверхневих джерел – 1035 млн м^3;

– з підземних – 144,8 млн м^3.

В порівнянні з 2018 роком, забір води із природних водних об'єктів збільшився на 1 млн м^3, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 16 млн м^3; з підземних збільшився на 16,3 млн м^3.

Водоспоживання поверхневої води в 2019 році, в порівняні з 2018 роком, збільшилось на 4,8 млн м^3 і становило 836,8 млн м^3 (в 2018 році – 841,6 млн м^3). Споживання підземної води склало 28,97 млн м^3 (в 2018 році – 26,68 млн м^3).

Протягом 2019 року було використано: на виробничі потреби – 696,2 млн м^3, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 129,2 млн м^3, на зрошення – 30,28 млн м^3 води.

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2019 році становила 4291,4 млн м^3, що склало відсоток економії свіжої води, за рахунок оборотної – 92,2 (в 2018 році – 92,6).

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 17,8 млн м^3 (з 692,8 млн м^3 в 2018 році до 675,0 млн м^3 в 2019 році).

Забруднених зворотних вод скинуто 200,0 млн м^3 (в 2018 році – 233,9 млн м^3); з них 74,78 млн м^3 – без очистки; 125,2 млн м^3 – недостатньо очищених.

Це насамперед, обумовлено зменшенням скиду забруднених зворотних вод таких підприємств, як:

ТОВ ВКФ "Найс", м. Дніпро – на 11,89 млн м^3;

ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат" – на 8,94 млн м^3;

ПрАТ "Дніпровський металургійний завод" – на 2,26 млн м^3;

КП "Дніпроводоканал" – на 1,40 млн м^3;

Філія ПРУВОКС ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля" – на 1,26 млн м^3.

У порівнянні з минулим роком, скид зворотних вод категорії нормативно чистих (без очистки) збільшився на 12,8 млн м^3, категорії нормативно очищених – на 3,3 млн м^3.

Це обумовлено:

– збільшенням скиду зворотних вод категорії нормативно-чистих (без очистки) підприємствами: ВП "Придніпровська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпрообленерго" – на 4,56 млн м^3; ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" – на 0,75 млн м^3;

– зміною категорії якості зворотної води із забруднених без очистки на категорію нормативно-чистих (без очситки), наступних підприємств:

ПрАТ "Дніпропетровський агрегатний завод";

ПрАТ "ЮЖКОКС";

КП "Марганецький ВУВКГ" ДОР;

КП ДОР "Аульський водовід";
ДП ВО "Південий машинобудівний завод ім. О.Макарова";
АТ "Укрзалізниця" Філії "ЦУП" ВП "Ерастівський кар'єр";
ТОВ "Любимівський кар'єр".

– зміною категорії якості зворотної води з забруднення недостатньо очищених на нормативно очищені, наступних підприємств:

ДП НВО "Павлоградський хімічний завод";
ДП "Санаторій "Славутич";
ПрАТ "ЮЖКОКС";
ДП ВО "Південний машинобудівний завод ім. О.Макарова";
КП "Жовтоводський водоканал" ДОР.

У порівнянні з минулим роком обсяги використання кар'єрної та шахтної води на виробничі потреби збільшились на 1,81 млн м^3. Також, на 1,65 млн м^3 збільшились обсяги використання води на зрошення.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з минулим роком, збільшилось на 2,326 млн м^3.

Зменшились обсяги повторного водовикористання на 42,4 млн м^3, послідовного – збільшились на 2,29 млн м^3.

Загальний скид стічних, шахтно-кар'єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2018 роком, зменшився на 17,8 млн м^3.

Порівняльний аналіз основних показників забору та використання води наведено у табл. 4.1.2.1.

Таблиця 4.1.2.1. Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м^3 (обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	*2017 рік*		*2018 рік*		*2019 рік*	
	усього, млн м^3	*% економії свіжої води за рахунок оборотної*	*усього, млн м^3*	*% економії свіжої води за рахунок оборотної*	*усього, млн м^3*	*% економії свіжої води за рахунок оборотної*
Усього за регіоном	802	92,78	868,3	92,6	865,8	92,2
За видами економічної діяльності						
у тому числі:						
- промисловість	595,3	93,46	644,4	93,43	642,7	93,27
- сільське господарство	38,88	-	45,15	-	50,33	–
- транспорт	1,639	13,42	1,530	11,93	1,425	14,37
- будівництво	0,101	0,973	0,094	0,455	0,063	0,524
- торгівля та громадське харчування	0,528	-	0,526	–	0,6	–
- маттехзабезпечення	0,191	96,41	0,092	–	0,067	–
- житлокомунгосп та побутобслуговування	162,6	17,16	173,9	21,06	168,0	17,79

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

В 2019 у поверхневі водні об'єкти Дніпропетровської області було скинуто у складі зворотних вод – 317,1 тис. т забруднюючих речовин. В порівнянні з 2018 спостерігалось зниження сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 43,2 тис. т.

Насамперед, це пов'язано за зниженням обсягу скиду зворотних вод взагалі по області. Визначено зниження за вмістом: БСК, нафтопродуктів, сухого залишку, сульфатів, хлоридів, фенолів, нітратів, заліза, міді, цинку, нікелю, хрому 6+, алюмінію, свинцю, кадмію, карбаміду, фтору, хрому загального.

Інформація про скиди в поверхневі водні об'єкти забруднюючих речовин у складі зворотних вод за 2019 рік в порівнянні з 2018 та 2017 роками, наведена у таблиці 4.2.1.1.

Таблиця 4.2.1.1. Забруднюючі речовини у складі зворотних вод

№ з/п	*Скидання забруднюючих речовин за регіоном*	*2017 рік*	*2018 рік*	*2019 рік*
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	*обсяг забруднюючих речовин, тис. т*	*обсяг забруднюючих речовин, тис. т*
Перелік скинутих забруднюючих речовин				
1	$БСК_5$	1,834	2,060	2,057
2	Нафтопродукти	0,0396	0,0396	0,0324
3	Завислі речовини	2,240	2,073	2,213
4	Сухий залишок	150,000	158,300	136,400
5	Сульфати	42,990	40,470	38,070
6	Хлориди	211,200	142,6	123,400
7	Азот амонійний	0,480	0,494	0,498
8	Феноли	0,000053	0,000063	0,000057
9	Нітрати	4,817	5,506	5,464
10	СПАР	0,01194	0,01358	0,01375
11	Залізо	0,0501	0,04430	0,04260
12	Мідь	0,000528	0,000559	0,000459
13	Цинк	0,001869	0,002014	0,001735
14	Нікель	0,002782	0,003556	0,003321
15	Хром 6+	0,000008	0,000005	0,000004
16	Алюміній	0,006021	0,007129	0,005588
17	Свинець	0,000172	0,000101	0,000070
18	Кадмій	0,000112	0,000027	0,000022
19	Кобальт	0,000024	0,000001	0,000001
20	Карбамід	0,006570	0,006178	0,005138
21	Марганець	0,000029	0,000033	0,000036
22	Нітрити	0,240	0,212	0,235
23	Фтор	0,001925	0,001985	0,001424
24	Ціаніди	0	0	0
25	Роданіди	0	0	0
26	ХСК	6,876	7,739	7,948
27	Толуол	0,000105	0	0
28	Фосфати	0,5736	0,6862	0,7156
29	Хром загальний	0,001224	0,001206	0,001203
	Всього:	**421,373662**	**360,260537**	**317,108408**

Існуючі системи водопостачання та водовідведення області знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте, якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії "нормативно-очищені".

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод – недостатньо-очищені:

– КП "Дніпроводоканал" м. Дніпро – перевищення нормативів ГДС за вмістом заліза загального, азоту амонійного, завислі речовини, ХСК, фосфатів;

– КВП КМР "Міськводоканал" м. Кам'янське – за вмістом фосфатів;

– КП "Павлоградське ВУВКГ" м. Павлоград – за вмістом завислих речовин, азоту амонійного;

– МКП "Покровводоканал" м. Покров – за показниками: завислі речовини, нафтопродукти, нітрати, фосфати;

– Синельниківське НКП "Водоканал" – за вмістом алюмінію, завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку;

– КП "Тернівське житлово-комунальне підприємство" – за показниками: азот амонійний, залізо загальне;

– КП "Фрунзенське ЖКП" – за показниками: ХСК, азот амонійний, фосфати, сульфати, АПАР;

– ПрАТ "Енергоресурси" м. Нікополь – за вмістом заліза загальне, завислих речовин, нітритів, міді, нікелю, фосфатів, фтору;

– ДМПВК Дніпро-Західний Донбас – за вмістом завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку, ХСК, фосфатів, азоту амонійного, нітратів, нафтопродуктів.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2019 рік, кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об'єкти Дніпропетровської області збільшилась на 1 (з 58 в 2018 році до 59 в 2019 році). З них 36 підприємств – забруднювачі (в 2018 році – 45), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо-очищених) зворотних вод у водні об'єкти. Найбільші з них:

КП "Дніпроводоканал", м. Дніпро;

ТОВ ВКФ "НАЙС", м. Дніпро;

ПрАТ "Петриківський рибгосп", Петриківський р-н;

КП "Новомосковськ водоканал", м. Новомосковськ;

ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат", м. Кривий Ріг;

ПАТ "Дніпровський меткомбінат", м. Кам'янське;

ПрАТ "Енергоресурси", м. Нікополь;
Філія ПРУВОКС ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля", м. Павлоград;
АТ "ДНІПРОАЗОТ", м. Кам'янське;
ПрАТ "Дніпровський металургійний завод", м. Дніпро;
КВП КМР "Міськводоканал", м. Кам'янське;
ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат", м. Кривий Ріг.

В 2019 році припинили скид підприємства: ТОВ "Компанія "Енергомакс", ТОВ "Карачунівський рибгосп". Почали скид підприємства: ТОВ "АСС", ТОВ "Комсіті", ТОВ "Нерудбудматеріали".

Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2020 надані в таблиці 4.2.2.1.

Таблиця 4.2.2.1. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2020

№ з/п	*Код міністерства*	*Назва водокористувачів області*	*Назва водо-приймача*	*Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м³*		
				всього	*без очистки*	*недостатньо-очищені*
1	7700 Агрохім	АТ "ДНІПРОАЗОТ" м. Кам'янське	р. Дніпро	1681,9	1681,9	-
2		ПрАТ "ХІМДІВІЗІОН", м. Кам'янське	р. Дніпро	498,8	498,8	-
3	1201 Мінважмаш	ПАТ "Дніпровагонмаш" м. Кам'янське	р. Дніпро	205,4	205,4	-
4	3501 Укрзалізниця	СП "Будівельно-монтажне експлуатаційне управління Нижньодніпровськ-Вузол" Регіональної філії "Придніпровська залізниця" ПАТ "Українська залізниця"	р. Дніпро	261,3	261,3	-
5	1101 Мінметалургії	ПрАТ " ДМЗ" м. Дніпро	р. Дніпро	7149,6	7149,6	-
6		ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат" м. Кам'янське	р. Дніпро	55667,8	3955,4	51712,4
7		ПрАТ "Суха балка" м. Кривий Ріг	р. Інгулець	1810,3	1810,3	-
8		ПрАТ "Інгулецький ГЗК" м. Кривий Ріг	р. Інгулець	107,8	107,8	-
9		ПрАТ "Центральний ГЗК", м. Кривий Ріг	р. Інгулець	927,5	927,5	-
10		ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат" м. Кривий Ріг	р. Інгулець	1932,3	1932,3	-
11		ШУ ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	р. Інгулець	918,9	918,9	-
12		ПрАТ "Енергоресурси" м. Нікополь	р.Дніпро	1383,3	-	1383,3
13		ТОВ "МЕТІНВЕСТ-КРМЗ" м. Кривий Ріг	р. Саксагань	155,6	-	155,6
14		АТ "Дніпропетровський завод прокатних валків"	р.Дніпро	0,1	0,1	-

№ з/п	*Код міністерства*	*Назва водокористувачів області*	*Назва водо-приймача*	*Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м³*		
				всього	*без очистки*	*недостатньо-очищені*
15	1051 Мінуглепром	КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство”	р. Самара	1287,6	-	1287,6
16		Філія “ПРУВОКС” ПАТ “ДТЕК” “Павлоградвугілля” м. Павлоград	р. Самара	14638,3	1904,2	12734,1
17		ДМПВКГ “Дніпро-Західний Донбас” Синельниківський район	р.Дніпро	1927,8	761,1	1166,7
18	7154 Мінбудмате-ріалів	ТОВ “Об’єднання Новомиколаєвський кар’єр”	р. Мокра Сура	250,4	250,4	-
19		ТОВ “Нерудбудматеріали”	р. Саксагань	31,0	31,0	-
20	7244 Мінжитло-комунгосп	КП “Марганецьке ВУВКГ”	р. Томаківка	1307,4	-	1307,4
21		КП “Павлоградське ВУВКГ”	р. Самара	2724,8	-	2724,8
22		КП “Новомосковськ водоканал”	р. Самара	1885,8	-	1885,8
23		КП “Нікопольське ВУВКГ” НМР	р. Дніпро	1464,8	1464,8	-
24		КВП КМР “Міськводоканал”	р. Дніпро	3802,6	-	3802,6
25		КП “Дніпроводоканал” м. Дніпро	р. Мокра Сура	5597,6	-	5597,6
			р. Дніпро	46315,4	6659,2	39656,2
26		МКП “Покровводоканал”	р. Базавлук	1035,4	-	1035,4
27		КП “Кривбасводоканал”	р. Саксагань	0,4	0,4	-
28		КП “Фрунзенське ЖКП”	р. Інгулець	24,4	-	24,4
29		КП “Солонянське ЖКУ”	р. Дніпро	57	57	-
30		Синельниківське МКП “Водоканал”	р. Дніпро	630	-	630
31	3003 Мінагропром	ПрАТ “Петриківський рибгосп”	р. Оріль	10416,6	10416,6	-
32	1013 Міненерго	ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика” м. Дніпро	р. Самара	82,8	-	82,8
33	3803 Мінторг	ТОВ “МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА” ТЦ № 26, Дніпропетровський район	р. Кільчень	3,6	-	3,6
34	7214 Мінторгтранс	ТОВ “Торгівельно-транспортна компанія”	р. Дніпро	1,2	-	1,2
35	1105 Місцеве самовряду-вання	ТОВ ВКФ “НАЙС”	р. Дніпро	33769,2	33769,2	-
36	4423 Міносвіти	КЗО “Навчально-виховний комплекс № 122” “Загальноосвітній навчальний заклад-дошкільний навчальний заклад” ДМР	р. Самара	0,7	-	0,7
Всього:				**199955,4**	**33769,2**	**1,4**

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 "Порядок здійснення державного моніторингу вод" визначено одним з суб'єктів державного моніторингу вод Держводагентство, на яке покладено здійснення державного моніторингу масивів поверхневих вод, включаючи прибережні води.

Відповідно до "Програм державного моніторингу вод", затверджених наказами Держводагентства України від 18.01.2019 р. № 30 та від 11.06.2019 р. № 336 (далі – Програма) лабораторія моніторингу вод та грунтів РОВР у Дніпропетровській області (далі – лабораторія) в 2019 році здійснювала контроль по 16 постійних пунктах спостереження масивів поверхневих вод, забір яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення. Пункти спостереження розташовані на річках:

- р. Дніпро (Кам'янське водосховище) – 2 створи;
- р. Дніпро (Дніпровське водосховище) – 5 створів;
- р. Дніпро (Каховське водосховище) – 4 створи;
- р. Інгулець – 2 створи;
- р. Саксагань (Макортовське водосховище) – 1 створ;
- Канал Дніпро–Кривий Ріг – 2 створи.

Місця розташування та періодичність відбору проб в цих пунктах наведені в таблиці 4.3.1.1.

Таблиця 4.3.1.1.Місця розташування та періодичність відбору проб у пунктах спостереження

№ з/п	*Місце розташування пунктів спостереження*	*Періодичність відбору проб*
р. Дніпро (Кам'янське водосховище)		
1	476 км, м. Верхньодніпровськ, питний в/з	щомісячно
2	462 км, смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам'янське	щомісячно
р. Дніпро (Дніпровське водосховище)		
3	420 км, м. Дніпро, правий берег, Кайдакський питний в/з	щомісячно
4	420 км, м. Дніпро, лівий берег, Ломовський питний в/з	щомісячно
5	404 км, м. Дніпро, ВП "ПдТЄС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	щомісячно
6	372 км, с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	щомісячно
7	365 км, с. Військове, питний в/з Солонянського району	щомісячно
р. Дніпро (Каховське водосховище)		
8	245 км – м. Марганець, питний в/з	щомісячно
9	236 км – КП "Дніпро", с. Придніпровське	щомісячно
10	228 км – м. Нікополь, питний в/з	щомісячно
11	201 км – м. Покров, питний в/з	щомісячно
Канал Дніпро–Кривий Ріг		
12	196 км – с. Мар'янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	щомісячно
13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, 43 км, питн. в/з	щомісячно
р. Саксагань (Макортівське водосховище)		
14	65 км – КП ПМР "Житлокомплекс" питний в/з м. П'ятихатки	щомісячно

№ з/п	*Місце розташування пунктів спостереження*	*Періодичність відбору проб*
	р. Інгулець	
15	335 км – Карачунівське водосховище, питний в/з м. Кривий Ріг	щомісячно
16	265 км – с. Андріївка	щомісячно

Протягом 2019 року, відповідно до Програми, лабораторією РОВР у Дніпропетровській області відібрано 199 проб води та виконано 3983 гідрохімічних вимірювань (таблиця 4.3.1.2).

Таблиця 4.3.1.2. Показники виконання Програми

Показники виконання	*Одиниці виміру*	*I квартал*	*II квартал*	*III квартал*	*IV квартал*	*Всього 2019 р.*
За Програмою гідрохімічного моніторингу поверхневих вод	проб вимірювань	48 960	48 960	48 976	48 1008	192 3904
Додатково до Програми	проб аналізів	-	-	7 79	-	7 79

З метою визначення якості поливної води і придатності її для зрошення, в 2019 році лабораторією було здійснено аналізи за фізико-хімічними показниками 95 проб зрошувальної води (665 умовних аналізів) із 40 стаціонарних пунктів спостереження за якістю вод, які розташовані у 16 районах області. Проби води відбиралися з великих і малих річок, ставків-накопичувачів, магістральних каналів та розподілюючих басейнів.

Порівняльний аналіз стану водних об'єктів басейну р. Дніпро за гідрохімічними показниками

Річка Дніпро

Щомісячно, протягом року, лабораторією виконувались вимірювання за 20 показниками гідрохімічного складу поверхневої води (з вересня – за 21 показником).

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм^3) за основними показниками забруднення по Кам'янському, Дніпровському та Каховському водосховищам за 2018 – 2019 рр. наведені у таблицях 4.3.1.3., 4.3.1.4., 4.3.1.5.

Таблиця 4.3.1.3. Основні показники забруднення Кам'янського водосховища у 2018 – 2019 рр.

Показники вимірювання	*Кам'янське водосховище, пункти спостереження*	
	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	*Питний водозабір с. Аули*
	2018 р. / 2019р.	
$БСК_5$	3,2 /3,2	2,3/3,2
ХСК	33,6/32,4	31,3/31,7
Амоній-іони	0,45 /0,32	0,35/0,35

Сухий залишок	277/267	272/263
Сульфат-іони	33,0/31,7	33,5 /30,7
Хлорид-іони	24,5/29,4	28,4/28,6
Залізо загальне	0,15/0,16	0,18/0,15
Нафтопродукти	0,04/0,16	0,04/0,05
Марганець	0,04/0,05	0,03/0,06

Таблиця 4.3.1.4. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища у 2018 – 2019 рр.

Показники вимірювання	*Дніпровське водосховище, пункти спостереження*				
	Кайдакський питний водозабір м. Дніпро	*Ломовський питний водозабір м. Дніпро*	*Питний водозабір ВП "ПдТЄС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"*	*Питний водозабір водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбасс", с. Воронове*	*с. Військове, питний водозабір Солонянського району*
	2018 / 2019				
$БСК_5$	2,5/3,2	2,6/3,1	2,4/3,0	2,6/2,8	2,5/3,1
ХСК	31,1/32,3	32,5/31,3	31,8/32,3	33,3/31,6	30,7/31,6
Амоній-іони	0,37/0,35	0,36/0,32	0,38/0,32	0,42/0,34	0,40/0,35
Сухий залишок	281/274	293/286	341/314	308/291	305/297
Сульфат-іони	36,7/33,0	40,4/36,1	63,6/46,4	56,8/44,0	41,9/44,3
Хлорид-іони	28,2/29,0	31,3/31,6	41,5/37,1	33,0/32,7	33,4/34,3
Залізо загальне	0,20/0,16	0,18/0,17	0,18/0,17	0,16/0,16	0,20/0,17
Нафтопродукти	0,04/0,05	0,05/0,05	0,05/0,05	0,04/0,04	0,04/0,04
Марганець	0,04/0,05	0,04/0,06	0,04/0,06	0,04/0,03	0,03/0,04

Таблиця 4.3.1.5. Основні показники забруднення Каховського водосховища у 2018 – 2019 рр.

Показники вимірювання	*Каховське водосховище, пункти спостереження*					
	Питний водозабір м. Марганець	*Питний водозабір м. Нікополь*	*Питний водозабір м. Покров*	*ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг, с. Мар'янське*	*Питний водозабір м. Кривий Ріг, Південне водосховище*	*Питний водозабір с. Придніпровське КП «Дніпро»**
	2018 р. / 2019 р.					
$БСК_5$	2,3/3,0	1,8/2,9	2,3/2,6	2,1/3,0	2,6/3,0	-/2,9
ХСК	32,8/32,4	33,4/32,4	32,6/30,7	31,6/32,1	29,7/30,9	-/31,9
Амоній-іони	0,36/0,36	0,39/0,36	0,36/0,36	0,34/0,37	0,36/0,35	-/0,35
Сухий залишок	324/300	321/291	315/297	335/295	334/308	-/308
Сульфат-іони	67,4/45,7	57,3/43,2	56,6/44,8	64,3/45,1	66,5/49,0	-/49,2
Хлорид-іони	34,0/35,4	32,7/33,5	35,4/33,9	40,2/34,1	42,4/38,8	-/35,7
Залізо загальне	0,24/0,14	0,23/0,15	0,20/0,18	0,18/0,16	0,15/0,16	-/0,16

Нафтопродукти	0,04/0,05	0,04/0,05	0,04/0,05	0,04/0,05	0,04/0,04	-/0,05
Марганець	0,05/0,05	0,04/0,05	0,03/0,04	0,03/0,03	0,03/0,03	-/0,05

* Пункт спостереження в районі питного водозабору КП "Дніпро" с. Придніпровське включений в "Програму державного моніторингу вод" з 2019 року.

Порівняльний аналіз якості води р. Дніпро по пунктах спостереження протягом 2018 – 2019 р. дозволяє зробити такі висновки:

1. Якість річкової води в районах основних питних водозаборів річки Дніпро суттєво не змінилася в порівнянні з 2018 р. В 2019 р. середньорічні концентрації показників солевмісту води р. Дніпро в межах Дніпропетровської області – на рівні значень минулого року. Так, середньорічний вміст сухого залишку складав – 292 мг/дм^3, сульфат-іонів – 41,6 мг/дм^3, хлорид-іонів – 33,4 мг/дм^3. За такими показниками забруднення як: ХСК, фосфат-іони, залізо загальне, амоній-іони, кольоровість, якість води у порівнянні з минулим роком декілька покращилась (фосфат-іони – 0,25 мг/дм^3 у 2019 р., 0,28 мг/дм^3 у 2018 р., залізо загальне – 0,16 мг/дм^3 у 2019 р., 0,19 мг/дм^3 у 2018 р., амоній-іони – 0,35 мг/дм^3 у 2019 р., 0,38 мг/дм^3 у 2018 р., кольоровість – 15,58 град. У 2019 р., 20,02 град. у 2018 р., ХСК – 31,80 мгО/дм^3 у 2019 р., 31,94 мгO_2/дм^3 у 2018 р.).

2. Спостерігається деяке збільшення мінералізації води уздовж каскаду дніпровських водосховищ: сухий залишок з 267 мг/дм^3 у створі питний водозабір м. Верхньодніпровськ (Кам'янське водосховище) до 297 мг/дм^3 м. Покров (Каховське водосховище), хлорид-іони – з 29,4 мг/дм^3 до 33,9 мг/дм^3, сульфат-іони – з 31,7 мг/дм^3 до 44,8 мг/дм^3. Насамперед, це обумовлено впливом високомінералізованих приток р. Дніпро та зворотних вод великих міст, які розтішовані уздовж річки.

3. Максимальні значення за показниками органічного забруднення фіксувались в районах питних водозаборів річки в липні-серпні: ХСК – до 41,5 мгО/дм^3, $БСК_5$ – до 5,8 мгO_2/дм^3, амоній-іони – 0,62 мг/дм^3, залізо загальне – 0,36 мг/дм^3, фосфат-іони – 0,60 мг/дм^3, марганець – 0,12 мг/дм^3. Найнижчі значення за вмістом розчиненого кисню також визначені в липні-серпні – до 4,3 мгO_2/дм^3.

Зростання вмісту марганцю, $БСК_5$, ХСК, фосфат-іонів, амоній-іонів та зниження розчиненого кисню спостерігається в другій половині літа і на початку осені, насамперед внаслідок встановлення високих температур повітря і води, а також росту біохімічних процесів.

Річка Інгулець

В 2019 р. гідрохімічний контроль річки Інгулець проводився відповідно до Програми по двох створах:

- Карачунівське водосховище, питний водозабір м. Кривий Ріг;
- р. Інгулець, с. Андріївка, гідропост.

Відбір проб з Карачунівського водосховища та з р. Інгулець в с. Андріївка проводився – щомісячно.

Середньорічні дані (в мг/дм^3) за основними показниками забруднення у р. Інгулець за 2009 – 2019 рр. приведені в таблиці 4.3.1.6. та на рис. 4.3.1.1., 4.3.1.2.

Таблиця 4.3.1.6 Основні показники забруднення у р. Інгулець за 2009 – 2019 рр.

Показники вимірювання	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*
Карачунівське водосховище, м. Кривий Ріг											
Сухий залишок	1353	1139	1157	1076	1012	970	996	1005	1052	1073	1022
Сульфат-іони	576	492	468	430,1	407,9	379,2	395,7	389,0	413,1	424,9	405,1
Хлорид-іони	152	117	123	117,5	114,0	108,0	109,6	111,1	119,4	114,6	113,9
Амоній-іони	0,37	0,3	0,27	0,33	0,31	0,29	0,28	0,25	0,28	0,30	0,35
Залізо загальне	0,08	0,05	0,06	0,05	0,06	0,12	0,11	0,07	0,16	0,14	0,14
ХСК	29,3	30,4	28,5	30,7	37,2	34,1	31,6	31,7	31,9	31,1	30,6
БСК$_5$	1,7	4,5	3,2	3,1	2,8	3,0	3,3	3,4	2,2	2,4	2,7
Жорсткість	10,9	8,9	9,6	8,9	8,7	8,6	8,6	8,9	9,3	9,2	8,6
р. Інгулець. с. Андріївка											
Сухий залишок	Контроль не проводився	3061	2821	2630	2954	3017	2697	2440	2407	3103	3869
Сульфат-іони		884	755	696,2	666,6	575,7	629,4	657,3	680,0	650,9	787,0
Хлорид-іони		920	860	794,9	992,4	1086,9	815,9	725,7	661,8	1060,2	1338,3
Амоній-іони		0,33	0,30	0,39	0,40	0,30	0,34	0,28	0,29	0,35	0,36
Залізо заг.		0,06	0,08	0,10	0,15	0,16	0,18	0,12	0,19	0,20	0,20
ХСК		47,7	36,3	44,0	47,5	52,5	33,9	34,1	39,5	34,2	33,3
БСК$_5$		7,5	5,7	4,9	4,4	5,4	4,5	5,1	4,6	3,3	3,3
Жорсткість		19,4	20,2	16,9	17,7	16,7	16,6	17,1	17,3	19,3	22,1

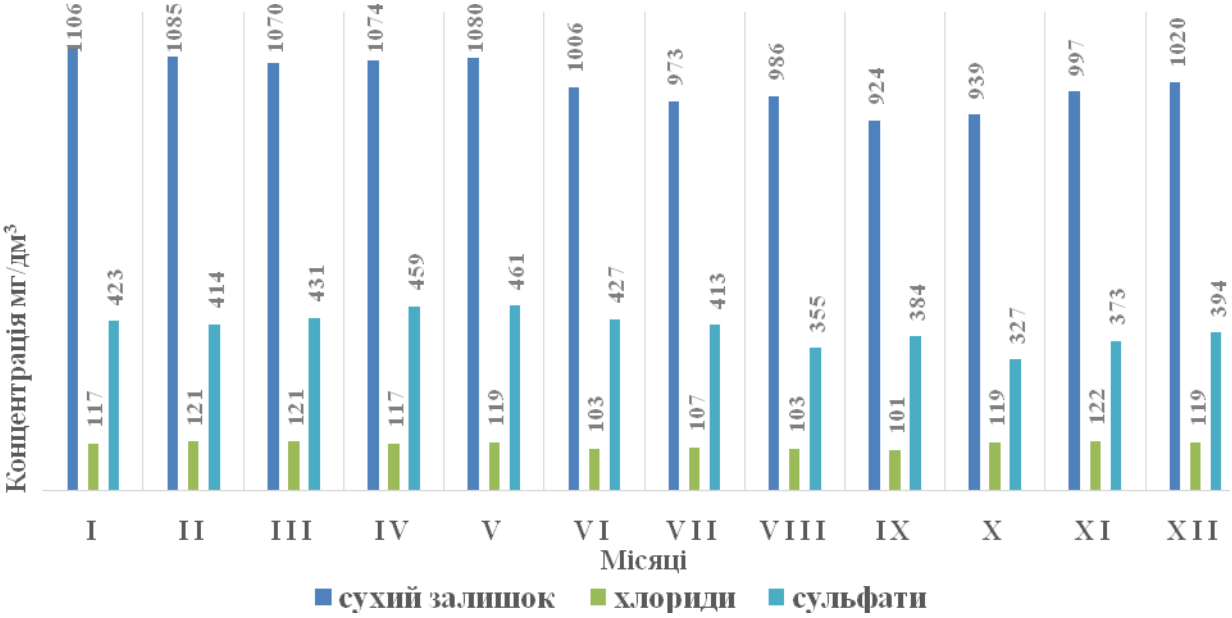

Рис. 4.3.1.1. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в Карасунівському водосховищі, питний в/з м. Кривий Ріг протягом 2019 р.

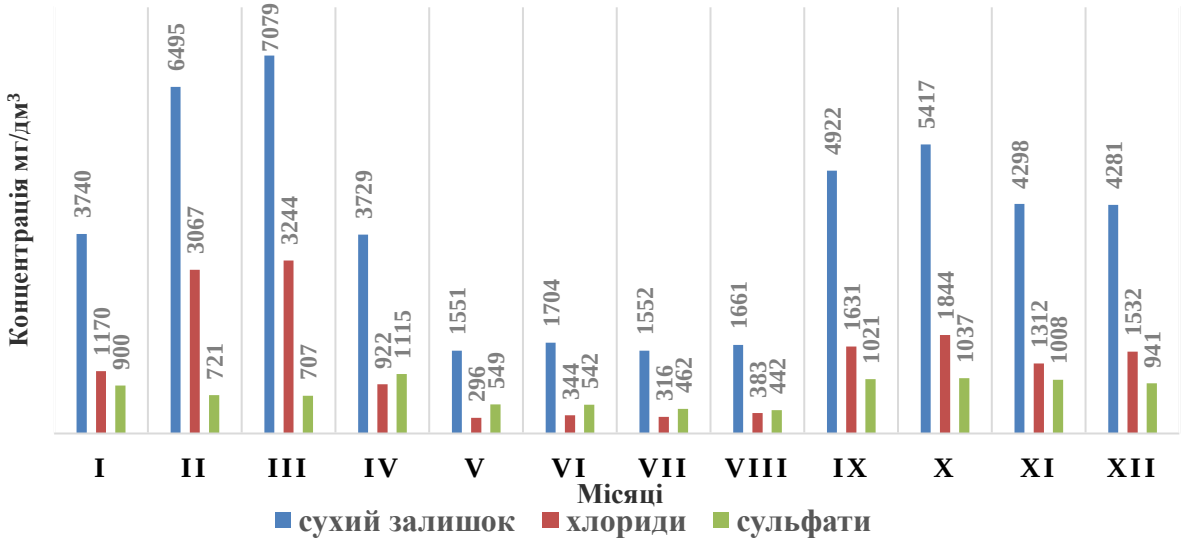

Рис. 4.3.1.2. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в р. Інгулець с. Андріївка протягом 2019 р.

За результатами виконання заходів оздоровлення басейну р. Інгулець, починаючи з 2011 р. якість води в Карачунівському водосховищі покращилась (таблиця 4.3.1.6, рис. 4.3.1.1., 4.3.1.2.). В 2019 р. середньорічний вміст за сухим залишком складав – 1022 мг/дм^3, за сульфат-іонами – 405,1 мг/дм^3, за хлорид-іонами – 113,9 мг/дм^3, жорсткість загальна – 8,6 мг-екв/дм^3.

Мінералізація р. Інгулець підвищується за рахунок впливу високомінералізованих фільтраційних вод хвостосховищ гірничо-збагачувальних комбінатів, які розташовані уздовж річки.

Якість води у контрольному створі р. Інгулець в с. Андріївка нижче всіх скидів зворотних вод підприємств протягом 10 років спостереження – незадовільна. Забрудненість води простежується за показниками органічного та мінерального забруднення.

Коливання якості води річки Інгулець протягом року, насамперед, пов'язано з періодами скиду надлишків зворотних вод гірничорудними підприємствами Кривбасу та промивкою русла річки дніпровською водою.

Річка Саксагань

Річка Саксагань – ліва притока р. Інгулець. З 2019 року спостереження за якісними показниками річки здійснюються щомісячно по створу Макортовське водосховище КП ПМР "Житлокомплекс" питний в/з м. П'ятихатки.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм^3) за основними показниками забруднення за 2019 рік приведені у таблиці 4.3.1.7, на рис. 4.3.1.3..

Таблиця 4.3.1.7 Основні показники забруднення у р. Саксагань за 2009 – 2019 рр

Показники вимірювання	*КП ПМР "Житлокомплекс", питний в/з м. П'ятихатки*
	2018 р. / 2019 р.
Сухий залишок	-/3264
Сульфат-іони	-/1360,0

Показники вимірювання	*КП ПМР "Житлокомплекс", питний в/з м. П'ятихатки*
	2018 р. / 2019 р.
Хлорид-іони	-/452,4
Амоній-іони	-/0,37
Нафтопродукти	-/0,04
Залізо загальне	- /0,15
$БСК_5$	-/3,0
ХСК	-/32,1
Марганець	-/0,05

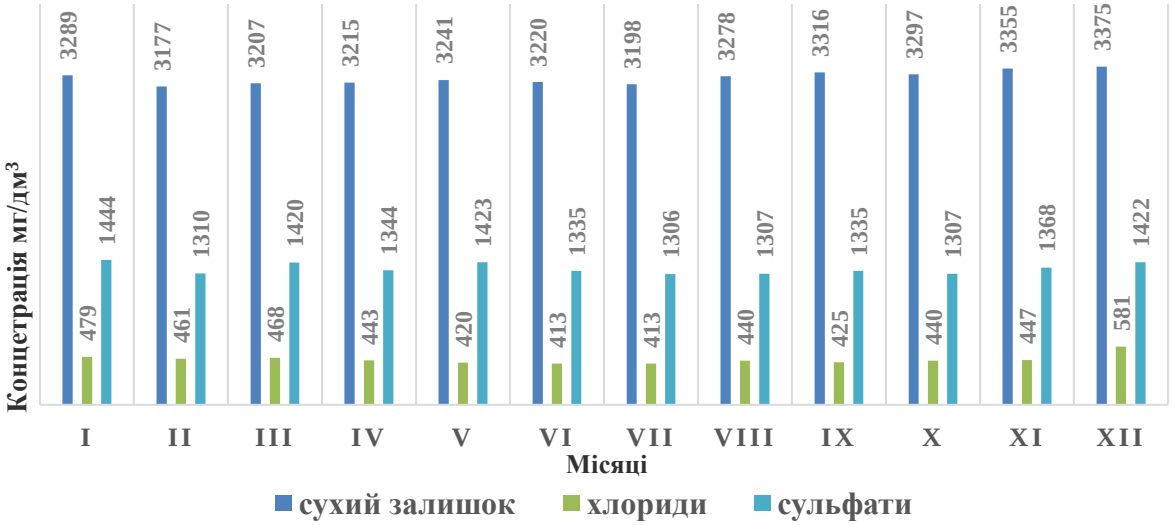

Рис. 4.3.1.3. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в Макортівському водосховищі, питний в/з м. П ятихатки протягом 2019 р.

4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

На протязі 2019 р. санітарно-гігієнічними лабораторіями ДУ "Дніпропетровський ОЛЦ МОЗ України" досліджено 11 504 проби води питної централізованого водопостачання, з яких 3292 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (28,6 %) та 2611 проб води питної децентралізованого водопостачання, з яких 992 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (37,9 %)

Практично на території усіх населених місць Дніпропетровської області мають місце факти перевищень гранично-допустимих концентрацій по фізико-хімічним показникам, як у централізованих мережах питної води так і у децентралізованих.

Вода питна з джерел централізованого водопостачання не відповідала вимогам нормативної документації, в основному, за показниками кольоровості, каламутності, перманганатної окиснюваності, хлороформу, залізу.

У воді з децентралізованих джерел мали місце перевищення нормативів за показниками каламутності, кольоровості, присмаку, загальної жорсткості, сухого залишку, вмісту сульфатів, хлоридів, заліза.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Згідно із Законом України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" – вода питна є харчовим продуктом, придатним для споживання людиною.

Відповідно до вимог чинного законодавства, Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" – ДСанПіН 2.2.4-171-10 (із змінами) – систематичний виробничий контроль за безпечністю та якістю питної води від місця водозабору до місця її споживання здійснюють підприємства питного водопостачання.

ДУ "Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України" та його структурні підрозділи на території області здійснюють вибірковий лабораторний контроль якості та безпечності питної води за санітарно-хімічними, мікробіологічними, вірусологічними, паразитологічними, токсикологічними та радіологічними показниками в рамках програми Державного соціально-гігієнічного моніторингу.

Протягом 2019 року мікробіологічними лабораторіями ДУ "Дніпропетровський ОЛЦ МОЗ України" досліджено на бактеріологічні показники 11 649 проб питної води центрального водопостачання, з них 942 не відповідають нормативам, що становить 8,1 % та 3 054 проби води децентралізованого водопостачання, з них 493 не відповідають нормативам, що становить 16,1 %.

Перевищення гранично-допустимих нормативів ряду фізико-хімічних та мікробіологічних показників у питній воді можуть свідчить про можливість негативного впливу на здоров`я людини та рівень захворюваності населення, але такі дані відсутні, у зв`язку з тим, що в Україні не розроблені критерії визначення такого впливу.

На території Дніпропетровської області протягом 2019 року надзвичайні ситуації у системах питного водопостачання (спалахи інфекційних захворювань тощо) не реєструвались.

Таблиця 4.4.1. Результати лабораторних досліджень питної води на території Дніпропетровської області за 2018 – 2019 роки

	Найменування показника	*% до загальної кількості*	
		2018 р.	*2019 р.*
1	Проби води з систем централізованого водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	санітарно-хімічними показниками	10043/2898 28,9%	11504/ 3292 28,6%
	бактеріологічними показниками	10789/729 6,8%	11649/942 8,1%
2	Проби води з водопровідних мереж, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	санітарно-хімічними показниками	5709/898 15,7%	6343/917 14,5%
	бактеріологічними показниками	7972/502 6,3%	6990/529 7,6%

3	Проби води із сільських систем водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	санітарно-хімічними показниками	817/518 63,4%	1107/646 58,4%
	бактеріологічними показниками	967/112 11,6%	961/173 18%
4	Проби води децентралізованого водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	санітарно-хімічними показниками	2554/754 29,5%	2611/992 37,9 %
	бактеріологічними показниками	2532/272 10,7%	3054/493 16,1%

4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області у 2019 році було визначено замовником робіт природоохоронного значення.

Відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 28.12.2018 № Р-808/0/3-18 "Про розподіл коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів у 2019 році" затверджено обсяг коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області на 2019 рік у сумі 27 500,00 тис. грн по 4 об'єктам природоохоронного значення.

За 2019 рік касові видатки склали 25 021,9912 тис. грн, а саме:

– "Протиповеневі заходи та поліпшення гідрологічного стану р. Кам'янка в смт Софіївка Дніпропетровської області" – освоєно 18 119,298 тис. грн виконано роботи з розчистки річки Кам'янка протяжністю 1,870 км (загальна ділянка розчистки з урахуванням попередніх років – 4,84 км, у рамках коригування – 3,77 км), влаштовано 5 перекатів та 6 водопропускних споруд, виконано коригування проектно-кошторисної документації.

– "Відновлення водності та екологічного стану р. Заплавка в Магдалинівському районі" – освоєно 5 295,728 тис. грн, виконано роботи з улаштування водопропускних споруд, першочергові роботи по кріпленню розмитих ділянок на каналі К-7, виконано коригування проектно-кошторисної документації.

– "Капітальний ремонт гідротехнічних споруд для захисту від підтоплення с. Широка Дача Широківського району Дніпропетровської області" – освоєно 1 587,827 тис. грн, виконано роботи з улаштування технологічної дороги та роботи з благоустрою берегу.

– "Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого русла річки Оріль на території Царичанського та Петриківського районів Дніпропетровської області – капітальний ремонт" – освоєно 19,138 тис. грн – витрати пов'язані із проведенням процедури ОВД.

Відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 28.12.2018 № Р-809/0/3-18 "Про розподіл коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, та коштів

державного бюджету, які спрямовуються на виконання заходів з реконструкції, модернізації, будівництва та капітального ремонту мереж зрошувальних систем, у 2019 році" (зі змінами) затверджено обсяг коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення заходів по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області у сумі 15 604,839 тис. грн.

За 2019 рік касові видатки становлять 10 751,991 тис. грн, а саме :

– "Реконструкція і модернізація мереж зрошувальних систем на землях, які знаходяться на території Чумаківської сільської ради Дніпропетровського району" – освоєно кошти у сумі 6 600,00 тис. грн; виконано улаштування трубопроводу протяжністю 1587 м та розчистку каналу протяжністю близько 200 м.

– "Реконструкція зрошувальної системи на землях Раївської ОТГ Синельниківського району" – освоєно кошти у сумі 4 151,991 тис. грн; виконано улаштування трубопроводу протяжністю 297 м; розпочато реконструкції насосних станцій.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір – унікальне природне утворення, якому немає рівних у світі. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проєкт схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

5.1.1. Загальна характеристика

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об’єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. У Дніпропетровській області визначені природні регіони, природні ядра, природні коридори та буферні зони.

Ядра екомережі. У класичному розумінні ядро екомережі (“core”) – це будь-яка територія (акваторія), в межах якої існують достатні умови для збереження певного комплексу видів аборигенної або переважно аборигенної біоти, природних екосистем і які здатні забезпечити подальше існування цих видів та екосистем, в усякому разі на певний найближчий (перші десятки-сотні років) час. Часто як в англомовній оригінальній літературі, так і в українських фахових публікаціях поняття *“ядро екомережі”* асоціюють також з поняттям *“ключова територія”* екомережі і вживають ці терміни як синоніми. Однак більш коректно ці поняття розділити, розглядаючи ключову територію як більш широке у порівнянні з ядром поняття. Ядро екомережі – це (по аналогією з ядром біосферного заповідника) цілісний природно-територіальний комплекс, в межах якого зберігається певний вид ландшафту з характерним для нього набором природних і слабо трансформованих екосистем, здатний до саморегуляції інформаційних та речовинно-енергетичних потоків взагалі на різних ієрархічних рівнях. Звісно, чим більше розміри території і чим компактніша конфігурація ядра, тим більше можливостей щодо саморегуляції і

стабільного подальшого існування і саморозвитку екосистем і популяцій. Однак, для різних типів екосистем, для різних видів організмів мінімальні необхідні розміри ядер можуть варіювати у великому діапазоні, який також може бути особливим для кожної конкретної одиниці ландшафтного районування. Функціонально ядра екомережі є оселищами для стабільних, повночленних популяцій аборигенних видів флори і фауни, а для вузькоендемічних та дуже рідкісних видів можуть слугувати головними рефугіумами (природними сховищами), в яких зберігаються або повністю всі природні популяції, або принаймні їхня більша частина.

Ключовими територіями екомережі можуть бути не лише значні за розмірами і цілісні природно-територіальні комплекси (ядра), але також і більш фрагментовані, локальні території, в тому числі незначних розмірів, у межах яких зберігаються не обов'язково повночленні ландшафтні комплекси, однак які відіграють роль оселищ для аборигенних видів флори та фауни, природних та напівприродних екосистем, відповідних даному ландшафту, а також (або) є естетично цінними ландшафтами, еталонними ділянками традиційного культурного або історичного ландшафту, репрезентують важливі ділянки геологічної спадщини тощо. За конфігурацією, на відміну від ядер екомережі в суворому (вузькому) розумінні останніх, ключові території можуть мати лінійну або кластерну конфігурацію, тобто це можуть бути вузькі смуги природної рослинності уздовж русел річок або по балках, ланцюжки невеликих озер або боліт на тлі агроландшафтів тощо. Такі ділянки одночасно виконують функції як ключових територій, так і екологічних коридорів.

Екокоридори, або сполучні території екомережі. На відміну від ключових територій та ядер екомережі, коридори можуть не мати чітких меж на місцевості, і на різних рівнях організації геосистем – популяційно-видовому, ценотичному, ландшафтному, геохімічному, можуть мати різні форми, конфігурацію, різні межі вертикального охоплення в літосфері та атмосфері і т.д. Наприклад, коридори для видів птахів можуть охоплювати не лише селітебні ландшафти, але й промислові та техногенні зони (наприклад деякі види соколів можуть обирати для гніздівлі промислові труби та градирні металургійних або коксохімічних підприємств, види риб водоплавні птахи обирають для зимівлі теплі ділянки з незамерзаючою водою на водоймах-охолоджувачах тепло станцій тощо. Екологічними коридорами для комплексу прісноводних видів організмів можуть бути не лише річки і струмки, що протікають через ділянки щільної міської забудови, але й магістральні, зрошувальні або дренажні канали тощо. Наприклад, гідрографічна мережа регіону включно з усіма річками, балками, ставками, іншими водоймами є прикладом системи сполучних коридорів, на які як на нитку намиста, нанизуються ключові території та відновлювальні ділянки. Другим прикладом чітко позначених на місцевості екокоридорів є вся мережа польових, придорожніх та водозахисних лісосмуг. Класична інтерпретація екомережі західноєвропейськими авторами, які спираються в свою чергу на принципи міграційної теорії біогеографії, передбачає розподіл екокоридорів на

ландшафтні (достатньо широкі смуги, які охоплюють витягнуті на великі відстані ділянки, в межах яких зберігаються характерні для даної місцевості сполучення ландшафтних фацій та урочищ); *лінійні* (вузькі і як правило протяжні коридори з неповноцінним спектром екосистем або представлені взагалі 1-2 типами біотопів, наприклад русло річки з вузькими береговими смугами в оточенні польових або урбаністичних ландшафтів); і *коридори-містки*. Останні являють собою ланцюжки відносно близько розташованих один від одного острівців з природними або напівприродними екосистемами чи лише їхніми фрагментами, розрізнених фоновими антропогенними ландшафтами (наприклад, полями). Відстані між острівцями є не критичними для переміщення по них певних видів тварин або поширення певних видів тварин або інших організмів, однак ці переміщення відбуваються періодично «стрибками», «перебіжками» від ядра до ядра.

Відновлювальні ділянки екомережі можуть трактуватися в достатньо широких межах. По суті це можуть будь-які антропогенно змінені або повністю трансформовані ландшафти, які однак на період проектування і реалізації екологічної мережі вже не використовуються за попереднім господарським призначенням, певною мірою натуралізувалися, або принаймні процеси ренатуралізації в них вже намітилися з перспективою подальшої демутації екосистем до стану, наближеного до природного. Прикладами відновлювальних ділянок у складі екомережі Дніпропетровської області можуть бути покинуті толоки (вигони для худоби) навколо бувших ферм, здичавілі покинуті сади, повністю знелюднені невеликі села, землі військових полігонів, відвали кар'єрів та шахт, осушені рибогосподарські ставки, водозбірні басейни на полях, які більше не використовуються і т.ін. Там, де такі ділянки можливо було дешифрувати на супутникових зображеннях під час складання схеми екомережі області в рамках даного проекту, їх було приєднано до загальних контурів ключових територіальних комплексів екомережі.

У більш віддаленій перспективі для організації збалансованих територіальних систем, в яких передбачається виведення з інтенсивного господарського обігу додаткових площ земель (акваторій), під відновлювальні ділянки пріоритетно визначати, наприклад, розорані нині схили крутосхили, ділянки з засоленням ґрунтів, подовидні заглиблення на вододільних поверхнях.

З часом, за позитивної динаміки процесів ренатуралізації екосистем, відновлювальні ділянки можуть змінювати статус у складі екомережі і переходити до категорії ключових територій і ядер так само як і до категорії екокоридорів.

Буферні зони екомережі є бажаним але не обов'язковим структурним елементом екомережі, особливо на ранніх стадіях її формування, коли надзвичайно важко виділити навіть ключові території. Такі зони створюються навколо ключових ділянок, сполучних територій (коридорів), і можуть встановлювалися за необхідності також і навколо відновлювальних ділянок. На відміну від усіх попередніх ділянок буферні зони мають найбільш лояльний

режим охорони, з можливістю використовувати їх у такі способи, які не будуть спричиняти до негативних наслідків у межах ключових територій, для захисту яких власно і виділяють буферні зони. Режим обмежень буферної зони в загальних рисах схожий на режим буферної зони біосферного заповідника. В сучасних умовах через проблеми, пов'язані з недосконалістю земельного законодавства та законодавства про екомережу виділяти буферні зони дуже проблематично, і раціональніше їх проектувати вже після нанесення на землевпорядних картографічні матеріали, надання статусу і забезпечення природоохоронного режиму ключовим ділянкам, ядрам і коридорам екомережі.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі (див. табл. 5.1.2.1) та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відведення нових територій під будівництво кар'єрів по видобутку корисних копалин, промислових об'єктів, житлової забудови, влаштування полігонів твердих побутових відходів. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок вище зазначеної діяльності. За останні роки підсилився вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут через надмірне випасання (або навпаки раптове припинення випасу), постійні випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Помітно скоротилась кількість вегетуючих та квітучих ефемероїдів і ефемерів, у тому числі рідкісних та зникаючих видів, занесених до Червоної книги України. З другого боку, після випалів звільнені екологічні ніші швидко заповнюють види з активною екологічною стратегією, внаслідок чого ділянки ковилових та типчакових степів починають поступово заміщуватися угрупуваннями пирію повзучого, куничника наземного та інших довгокореневищних злаків. Полезахисні лісосмуги повсюдно, а особливо в південних районах області, потерпають не тільки від випалів, але й від незаконних рубок. Внаслідок цього значна частина лісосмуг втратила захисні функції, має вигляд дуже розріджених насаджень, а подекуди знищена повністю.

У більш задовільному стані знаходяться землі лісового фонду, які є важливим елементом екомережі, але в області, яка знаходиться в степовій зоні, ліси займають незначні площі і не можуть суттєво впливати на формування безперервного екологічного каркасу. Крім того, в лісах відбуваються лісовідновні та суцільні санітарні рубки, нерідко трапляються лісові пожежі, влаштовуються локальні кар'єри для видобутку піску, що загалом також поступово знижує захисну роль лісів для довкілля та їх значення як елементів екомережі.

Таблиця 5.1.2.1 Складові структурних елементів екологічної мережі

Категорії об'єктів ПЗФ	*Об'єкти ПЗФ*									*% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ*
	загальнодержавного значення			*місцевого значення*			*разом*			
	кількість, од.	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		
		усього	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*	
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14000,1	-	4	14000,1	-	-
Заказники, усього	25	32574,78	X	81	47959,4	X	106	80534,18	X	-
у тому числі:										-
ландшафтні	16	28538,78	X	48	38891,29	X	63	67430,07	X	-
лісові	5	2955	X	3	1021	X	8	3977	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	144	X	5	892	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-

Категорії об'єктів ПЗФ	*Об'єкти ПЗФ*									*% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ*
	загальнодержавного значення			*місцевого значення*			*разом*			
	кількість, од.	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		*кількість, од.*	*площа, га*		
		усього	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користування*	
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	356,9	X	53	504,9	X	-
у тому числі:										-
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	1,5	X	2	1,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	**32**	**36641,98**	-	**147**	**63307,13**	-	**179**	**99949,11**	-	-

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до "Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 - 2025 роки" (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI, далі – Програма). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області. З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення, на території області затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду. Трав'янисті екосистеми в межах Дніпропетровської області представлені такими основними типами:

зональна степова рослинність (різнотравно-кострицево-ковилові і кострицево-ковилові угруповання). Загальна площа земель, зайнятих степовими угрупованнями різного ступеню деградованості, складає близько 163,5 тис. га;

лучна рослинність (заплавні, низинні луки та ін.). Землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, площа яких складає близько 180,7 га;

прибережно-водні трав'янисті угруповання, досить широко розповсюджені в межах області у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогозу, куги та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орілі;

галофільні угруповання солонців і солончаків, зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра, Вовчої;

вторинні екосистеми на техногенних територіях (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.). Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40 – 50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпропетровської області: "Ссавці (Mammalia)", "Дощові черв'яки (Lumbricidae)", "Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)", "Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)", "Круглороті (*Cyclostomata*)", "Риби (*Pisces*)", "Птахи" (І том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.

2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпровський ботанічний сад ДНУ ім. Олеся Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.

3. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області.

4. Пам'ятки природи Дніпропетровської області.

5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

З метою посилення державного контролю за збереженням та охороною рідкісних видів ранньоквітучих і реліктових рослин підготовлено доручення голови облдержадміністрації від 15.03.2019 № 08-21/0/35-19 "Про проведення операції "Первоцвіт-2019" щодо заборони торгівлі на ринках Дніпропетровської області та поза їх межами рідкісними видами ранньоквітучих, ендемічних, реліктових і таких, що знаходяться під загрозою знищення рослинами, а також рослинами, занесеними до Червоної книги України.

В навчальних програмах гуртків КПНЗ "ЦЕНТРУМ Дніпровської районної ради Дніпропетровської області": "Юні друзі природи", "Юні охоронці природи", "Основи охорони природи", "Дослідник довкілля", "Екологи-краєзнавці", "Юні екологи", "Природознавство для дошкільнят" передбачені тематичні заняття, присвячені первоцвітам. Протягом березня - травня відбулась низка заходів в рамках операції "Первоцвіт – 2019", спрямованих на формування у підростаючого покоління бережливого ставлення до ранньоквітучих рослин, а також донесення до населення інформації про необхідність збереження ранньоквітучих рослин нашого краю.

5.1.4. Формування національної екомережі.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проект схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Основною метою Програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності, а також збереження всього різноманіття природних і напівприродних типів ландшафтів, геологічних пам'яток, ґрунтів, популяцій рідкісних та зникаючих видів флори та фауни регіону, можливість природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин.

Слід підкреслити, що у складі ключових територій екомережі, організованих за басейновим принципом, не всі ділянки мають однакову природоохоронну цінність, і контури ключових територій не обов'язково мають співпадати з контурами об'єктів природно-заповідного фонду, які створюються в межах цих ключових територій. Адже до складу ключових територій входять не лише ядра, але й сполучні території, екокоридори, і частково навіть відновлювальні ділянки екомережі, які можуть виконувати свої функції поза межами природно-заповідного фонду не менш успішно, аніж у його складі.

Створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів з власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні і соціально-економічні

передумови для їх функціонування – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього кваліфікованого науково-виробничого потенціалу.

Загальна площа ключових територій екомережі Дніпропетровської області (рис. 5.1.4.1.) складає 798 831 га, в тому числі у відсотках до площі району або міста, а саме:

- Апостолівський район* 32 531 га (23,6 %);
- Васильківський район* 22 405 га (16,8 %);
- Верхньодніпровський район 59 588 га (45,5 %);
- Дніпровський район 32 309 га (23,3 %);
- Криворізький район 32 589 га (24,2 %);
- Криничанський район 35 934 га (21,3 %);
- Магдалинівський район 25 061 га (15,6 %);
- Межівський район 33 749 га (26,9 %);
- Нікопольський район 62 974 га (31,6 %);
- Новомосковський район 62 258 га (30,6 %) ;
- Павлоградський район* 65 808 га (43,1 %);
- Петриківський район 45 984 га (49,5 %);
- Петропавлівський район 25 401 га (20,3 %);
- Покровський район 27 311 га (22,6 %);
- П'ятихатський район 31 348 га (18,3 %);
- Синельниківський район 26 704 га (16,2 %);
- Солонянський район 26 222 га (15,1 %);
- Софіївський район 18 710 га (13,7 %);
- Томаківський район 31 305 га (26,1 %);
- Царичанський район 27 338 га, 30,3 %);
- Широківський район 19 311 га (15,9 %);
- Юр'ївський район 17 185 га (19,1 %);
- місто Дніпро* 16 513 га (40,8 %);
- місто Кам'янське 3 480 га (25,2 %);
- місто Кривий Ріг 16 813 га (41,6 %).

Апостолівський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 143,16 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 16.03.2018 № 317-12/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

Васильківський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 228 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

Павлоградський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 210 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

місто Дніпро* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 42,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

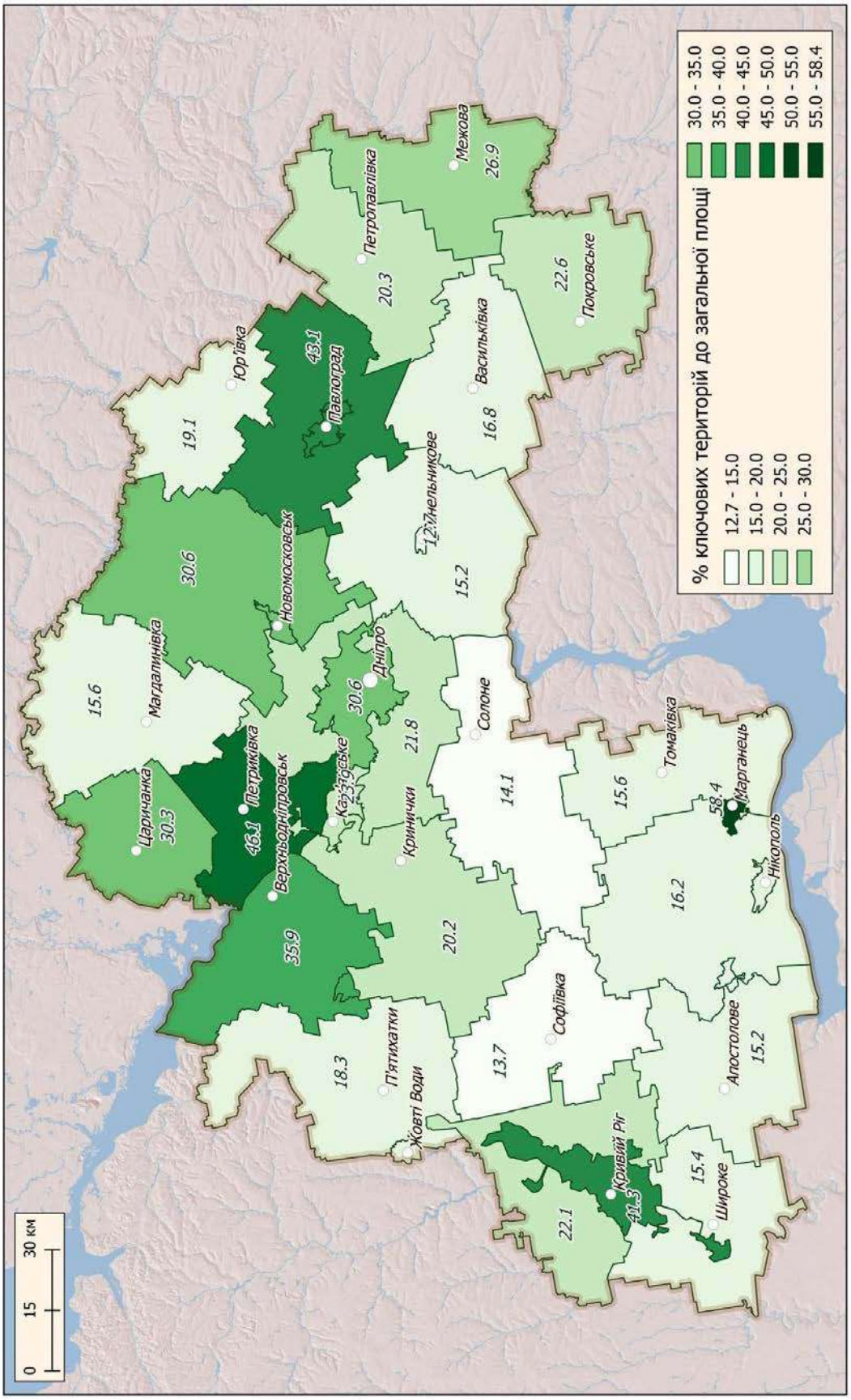

Рис. 5.1.4.1. Частка ключових територій екомережі у загальній площі земель по районах Дніпропетровської області

Таблиця 5.1.4.1. Переліки територій та об'єктів екологічної мережі

№ з/п	*Серій-ний но-мер*	*Назва*	*Назва органу, дата прийняття та № рішення про включення території та об'єкта до переліку*	*Місце розташування*	*Площа, га*	*Обліковий / кадастровий номер та цільове призначення*	*Власник (користувач) земельної ділянки*	*Стисла характеристика природоохоронної цінності*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Загальнодержавного значення								
Ключові								
1	1	Природний заповідник Дніпровсько-Орільський	Постанова РМ УРСР 15.09.1990 № 262	Дніпровський та Петриківський райони, Орільське лісництво	3766,2	–	Дніпровсько-Орільський природний заповідник Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства	Унікальні ландшафти долини р. Дніпро і р. Оріль з плавневими лісами і озерами, типова рідкісна флора і фауна.
2	112	Ландшафтний заказник Приорільський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Між селами Орілька, Багате та Перещепине Новомосковського району та між селами Личкове, Бузівка, Ковпаківка, Котовка, Степанівка, Заплавка, Гупалівка Магдалинівського району	8377,0	–	Магдалинівська, Новомосковська райдержадміністрації, Новомосковський держлісгосп	Заплавно-терасовий природний комплекс із типовими і унікальними для різнотравно-типчаково-ковилового степу солонцевими, солончаковими, лучними і дібровними екосистемами.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
3	113	Ландшафтний заказник Богданівський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Нікопольський район (біля м. Покров)	1387,0	_	АТ “ОГЗК” Марганецький держлісгосп	Збереження природного середовища на порушених землях з типовим для підзони типчаково-полинового степу, відтворення популяцій рідкісних та цінних видів рослин і тварин занесених до “Червоної книги Укрїни”.
4	2	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Північно-західна околиця м. Кривий Ріг	28,0	_	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту великої степової балки з унікальними виходами гірських порід Криворізької серії по її схилах, а також всього комплексу рослинного і тваринного світу.
5	3	Ландшафтний заказник Кільченський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	м. Підгородне Дніпровського району	100,0	_	Дніпропетровська райдержадміністрація	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту степової р. Кільчень та приліглих лісових масивів.
6	4	Ландшафтний заказник Комарівщина	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Відрадне лісництво, кв. 38, 39, 45, 46, 47	288,0	_	Новомосковський держлісгосп	Рідкісні та цінні природні комплекси, що поєднує байрачні лісові масиви в степовій зоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	5	Ландшафтний заказник Солоний лиман	Постанова РМ УРСР 25.02.1980 № 132	Між с. Новотроїцьке, Знаменівка Новомосковського району	341,0	–	Новомосковська райдержадміністра-ція	Представляє собою озеро з острівцями в долині р. Самара, де є мул і ропа з цінними лікувальними властивостями. Місце зростання цінних видів солончаків та гніздуван-ня рідкісних видів птахів.
8	116	Ландшафтний заказник Інгулецький степ	Указ Президента України від 21.02.2002 № 167/2002	с. Недайвода Криворізького району	65,6	–	Криворізька райдержадміністрація	Знаходиться в долині р. Інгулець, на схилах та по дну долини відкриваються корінні породи (сірі граніти), які створюють скелясті береги висотою до 20 та більше метрів. У складі гідробіоти зустрічаються представники реофільного комплексу, який в регіоні знаходиться на межі зникнення.
9	117	Ландшафтний заказник Бакаї	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	смт Васильківка, с. Вовчанське Васильківського району	690,0	–	Васильківська райдержадміністрація	Являє собою типи лучних долин, руслової екосистеми де розташована значна кількість стародавніх залишків різних озер та бакаїв. Включає штучні та природні лісонасадження, що розташовані на підвищен-их елементах рельєфу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	118	Ландшафтний заказник Преображен-ський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Богданівка, селище Правда, с. Преображенське Васильківського району	312,6	–	Васильківський держлісгосп, Васильківська райдержадміністрація	Являє собою систему природних комплексів долини р. Вовчої, кам'янистих схилів та відслонень кристалічних порід.
11	119	Ландшафтний заказник Дебальцевські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дебальцеве, с. Перевальське Васильківського району	429,3	–	Васильківська райдержадміністрація	Представляє собою острівок та пасовища, які вкраплені в орні землі та періодично затоплюються. З загальної площі заказника 57 % займають водно-болотні екосистеми – природні та штучні водойми, озера, стариці, а також луки.
12	120	Ландшафтний заказник Вишневський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Семенівка, с. Барвінок Криничанського району	615,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Байрачно-степовий комплекс верхів'я р. Мокрої Сури. Місце гніздування рідкісних видів птахів; рідкісні рослинні угрупування; місце зростання 11 видів рослин, занесених до Червоної книги України.
13	121	Ландшафтний заказник Мар'їн гай	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дмитрівка, с. Бажани, с. Миколаївка, с. Катеринівка Петропавлівсь-кого району	2803,0	–	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Долина р. Самари з добре збереженими у природному стані мальовничими заплавними ландшафтами. Місце гніздування рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	122	Ландшафтний заказник Петропавлівські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Брагинівка, с. Коханівка, с. Самарське, смт Петропавлівка, с. Петрівка, с. Миколаївка Петропавлівського району	4193,0	_	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Добре збережені у природному стані мальовничі заплавні ландшафти р. Самари. Водно-лучні системи утворюють сприятливі умови для життя значного ступеню біорізноманіття.
15	127	Ландшафтний заказник Кам'янський прибережно-річковий комплекс	Указ Президента України від 25.11.2008 № 1078/2008	с. Михайлівка, с. Кам'янка, с. Токівське, с. Ленінське Апостолівського району	2615,0	_	Апостолівська райдержадміністрація	Особливу цінність представляють ксерофітні степові комплески герпетофауни, включаючи рідкісні види. Являється межею ареалів лісових і степових видів.
16	178	Ландшафтний заказник Межиріччя	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016	Міжріччя рік Самара та Вовча Павлоградського району с. В'язовок, с. Вербки, с. Булахівка, с. Межиріч	2756,16	_	ДП "Новомосковське лісове господарство", ДП "Павлоградське лісове господарство", Павлоградська райдержадміністрація (В'язівоцька, Вербківська, Межиріцька, Булахівська сільські ради)	Цінний природний комплекс, що розташований у межах степових долинно-терасового та придолинно-терасового ландшафтів у межиріччі річок Самара та Вовча.
17	179	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення "Базавлуцький прибережно-річковий комплекс"	Указ Президента України від 11.04.2019 № 139/2019	Нікопольський район, поблизу с. Лошкарівка, Шевченкове, Крутий Берег, Іванівка, Маринопіль, Шишкіно, Миронівка, Шолохове, Олександрівка, Перевізьські хутори.	3538,12	-	ДП "Нікопольське регіональне управління водних ресурсів", Нікопольська райдерж-адміністрація	Цінний ландшафтний комплекс, що включає в себе долину нижньої течії р. Базавлук та її лівої притоки р. Солоної, а також Шолоховське водосховище №2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	6	Лісовий заказник Урочище Яцево	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Любимівка Дніпровського району, Любимівське лісництво кв. 18-20	175,0	_	Дніпропетровський держлісгосп	Рідкісний байрачний лісовий масив природного походження на Лівобережжі Дніпра, який зберігся на півдні в умовах типового чорноземного степу. Має велике грунтозахисне, водорегулююче та науково-пізнавальне значення.
19	7	Лісовий заказник Велика Западня	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Зарічне, Верхньодніпров-ського району Верхньодніпров-ське лісництво кв. 3, 4	157	_	Верхньодніпров-ський держлісгосп	Зразок закріплення діючого яру шляхом заліснення і використання непридатних земель та перетворення їх у продуктивні лісові площі.
20	8	Лісовий заказник Грушеватсь-кий	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Іванівка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 58-90	598	_	Верхньодніпровськи й держлісгосп	Лісовий масив штучного походження, закладений у 1881 році на плато, порізаному балками. Відображає історію степового лісорозведення. Має науково-пізнавальне значення.
21	9	Лісовий заказник Комісарівсь-кий	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Новоукраїнка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 9-46	946	_	Верхньодніпровськи й держлісгосп	Лісовий масив, закладений у 1876 році в умовах приводороздільно-балочного ландшафту. Є зразком степового лісорозведення на Дніпропетровщині і об'єктом наукових досліджень.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
22	10	Лісовий заказник Дібрівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Великомихайлівка, Покровського району Великомихайлівське лісництво кв. 1-24, 26-29, 31-39	1079	–	Васильківський держлісгосп	Визначний лісовий масив, закладений в 1863 році, який є зразком успішного розведення лісу в степу.
23	11	Ботанічний заказник Грабівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Біленщина, П'ятихатського району Мишурінорізьке лісництво кв. 45-47	207	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Рідкісне урочище природного лісу з наявністю граба звичайного на південно-східній межі його поширення. Має науково-пізнавальну цінність і велике естетичне значення.
24	12	Ботанічний заказник Балка Бандурка	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Євецько-Миколаївка, Новомосковського району Новомосковський військлісгосп кв. 47, 48	125	–	Новомосковський військлісгосп	Єдине місце на Дніпропетровщині на правому березі річки Самари, де зростає зникаюча реліктова рослина – хвощ великий, який підлягає особливій охороні.
25	13	Орнітологічний заказник Булахівський лиман	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Булахівка Павлоградського району	100	–	Павлоградська райдержадміністра-ція	Місце постійної концентрації значної кількості водоплавних птахів, нагулу та гніздування таких рідкісних, як шилодзьобики, степової дерихвістки, а також кулика-ходулончика і сірого журавля – видів занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	14	Орнітологічний заказник Волошанська дача	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Преображенка Юр'ївського району, Юр'ївська виробнича Ділянка, кв. 1-12	648	_	Павлоградський держлісгосп	Унікальний осередок гніздування в байрачному лісі рідкісних видів птахів, в тому числі сов, неситі, домового сича та інших.
27	15	Комплексна пам'ятка природи Урочище "Лелія"	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	Біля с. Турово Царичанського району	30	_	Царичанська райдержадміністрація	Степова ділянка з цінною різнотравно-типчаково-ковиловою рослинністю на залишках укріпленої лінії, побудованої у XVIII сторіччі. Серед рідкісних рослин ковила Лессінга, стоколос прибережний, типчак борознистий та інші.
28	16	Ботанічна пам'ятка природи Урочище Паськове	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	В 4 км південніше с. Івашкове Верхньодніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 47	56	_	Верхньодніпровський держлісгосп	Байрачний лісовий масив біля с. Паськове, що являє собою єдину в області кленово-берестову діброву природного походження.
29	17	Геологічна пам'ятка природи Скелі Мопра	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 №780-Р	м. Кривий Ріг	62	_	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Унікальні виходи наденну поверхню залізистих і сланцевих порід криворізької серії докембрію, що є пам'яткою давньої розробки залізної руди на Криворіжжі. Висота окремих скель до 28 метрів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	18	Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету	Постанова Держкомприроди УРСР 26.07.1972 № 22 /зміни Указ Президента України від 20.08.1996 № 715/96	пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро	33	–	Дніпропетровський ботанічний сад Дніпропетровського національного університету Міносвіти України	Створення умов для реалізації довгострокової програми розвитку ботанічного саду, реконструкції багаторічних насаджень рідкісних видів місцевої та світової флори.
31	19	Криворізький ботанічний сад НАН України	Постанова Президії Академії наук України 20.05.1992 № 144	м. Кривий Ріг, Тернівський район	75	–	Криворізький ботанічний сад НАН України	Основними напрямами наукових досліджень є розробка наукових основ рекультивації порушених промисловими роботами земель, інтродукція та акліматизація нових видів рослин, що є перспективними для озеленення Кривбасу. Збагачення та раціональне використання рослинних ресурсів в умовах техногенного середовища.
32	20	Парк ім. Шевченка	Постанова РМ УРСР 26.07.1972 № 22	пл. ім. Шевченка, 1, м. Дніпро	45	–	Управління культури та мистецтв Дніпропетровської міськради	З 1790-х років до 1925 року – Потьомкінський сад. Являє собою один з головних садово-паркових комплексів м. Дніпро. Різнобарвний ботанічний склад, наявність цінних парко-архітектурних споруд представляє собою велику науково-пізнавальну, рекреаційну та естетичну цінність.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
ІІ. Місцевого значення								
Ключові								
33	124	РЛП Дніпрові пороги	Рішення обласної ради від 25.09.2008 № 443-16/V	Микільське лісництво Солонянського району	4917,9	–	Дніпропетровський держлісгосп Солонянська райдержадміністрація	Збереження та відтворення в природному стані комплекс придніпровських глибоких балок і ярів з байраками, степом і штучним лісом, гранітних скель з унікальним ендемічним рослинним комплексом.
34	139	РЛП Дніпровські ліси	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	смт Кіровське, с. Балівка Дніпровського району, м. Дніпро Кіровське лісництво	4437,465	–	Дніпропетровський держлісгосп; Дніпровська райдержадміністрація; Дніпровська міська рада	Територія включає в себе природний комплекс річкових терас. Всі водойми та болота по суті являють собою єдину макросистему, яка визначає існування і розвиток усього біологічного різноманіття даної території. Домінуючими типами рослинності є рукотворні ліси, представлені сосновими борами, осокірниками, дубовими та білоакаційвими насадженнями.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	150	РЛП Самарські плавні	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	біля с. Орлівщина Новомосковського району	2800,7	–	Новомосковська районна державна адміністрація	Являє собою унікальний природний комплекс, який сформувався в пониззі долини р. Самари. Переважна більшість просторів території парку вкрита водною поверхнею Самарської затоки та системи з її придаткових водойм, в яких формуються донні субстрати різних типів – переважно мулисті та мулисто-піщані відклади різної потужності.
36	175	РЛП Балка Кобильна	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Біля сел. Чапаєвка, Григоріївка, Шестерня та Ганнівка Широківського району	1844	–	Широківська районна державна адміністрація	Розташований в басейні р. Інгулець і представлений різними родами та видами ландшафтних геосистем. Всі вони мають різний ступінь антропогенного порушення, але на деяких ділянках збереглися урочища слабо змінених ландшафтів середнього степу України.
37	21	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Рішення облвиконкому від 09.06.1988 № 231	Північно-західна околиця м. Кривого Рогу	26	–	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Являє собою ділянку, покриту степною та петрофільною рослинністю, типовою для правобережного злаколугового степу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
38	22	Ландшафтний заказник Балка Цегляна	Розпорядження голови ОДА 28.09.1992 № 473	с. Новоолександрівка Дніпровського району	2,5	_	Дніпровське заводоуправління будматеріалів	Врізається у крутий правий схил долини р. Мокра Сура, служить сховищем різнотравно-тіпчаково-ковилового степу і більше тисячі видів степових тварин.
39	24	Ландшафтний заказник Старовишневецький	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703, (зміни Розпорядження	с. Старовишневецьке Синельниківського району	113,4	_	Синельниківська райдержадміністрація	Являє собою лісовий масив, що зростає на схилах і дні балки Піщаної. Особливо цінні вікові дубові_насадження, а в трав'яному покриві рідкісний вид – тюльпан дібровний.
40	25	Ландшафтний заказник Отченашкові наділи	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Підгородне Дніпровського району	400	_	Дніпровська райдержадміністрація	В заказник входять різноманітні степові, лучні, болотні угрупування межиріччя р. Самара та р. Кільчень.
41	114	Ландшафтний заказник Вершина	Рішення обласної ради 16.10.1998 № 70-3/XXIII	Біля хутора Вершина та смт Просяна Покровського району	48,4	_	ВАТ "Просянський гірничо-збагачувальний комбінат"	Територія представляє собою відвали Вершинського кар'єру і є резерватом збереження корисних, рідкісних і зникаючіх видів рослин і тварин, охорони степового біорізноманіття в регіоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	23	Ландшафтний заказник Візирка	Рішення облради від 28.12.2001 № 502-19/XXIII	На північній околиці м. Інгулець	121	_	ПрАТ “ІнГЗК”	Самовідновлені природні екосистеми на відвалах Інгулецького ГЗК, резерва рідкісних видів рослин і тварин з Червоної книги України.
43	115	Ландшафтний заказник Урочище Хорошево	Рішення облради від 28.12.2001 № 502-19/XXIII	Біля с. Хорошеве Синельниківського району	15	_	ФГ “ВЕК”	Степова балка з цілісним ковиловим степом, високим рівнем біорізноманітності та значною кількістю видів, занесених до Червоної книги України.
44	125	Ландшафтний заказник Тернівський	Рішення облради від 25.09.2008 № 442-16/ V	с. Нова Дача, Нова Русь, Зелене, Поперечне Павлоградського району	2156,4	_	Павлоградська райдержадміністрація	Розташований в басейні р. Самара в межах долини р. Тернівка. У ньому поєднані частково залісені степові цілинки із лугово-болотяними комплексами.
45	126	Ландшафтний заказник Балка Городище	Рішення обласної ради від 27.11.2008 № 482-17/V	с. Привовчанське та Троїцьке Павлоградського району	1053,58	_	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою частину яружно-балкової системи і охоплює заплаву та борову тераси р. Дніпро та р. Самари.
46	128	Ландшафтний заказник Урочище Могила Баба	Рішення облради від 29.01.2009 № 521-18/V	с. Межиріч та Булахівка Павлоградського району	625,7	_	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою широко розвинуту ярово-балкову і долинно-балкову типів місцевостей, що простирається південніше долини р. Самари від Дніпра до р. Вовчої.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
47	129	Ландшафтний заказник Річка Соломчина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Рубанівське, Аврамівка та Червона Долина Васильківського району	385,09	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, систему штучних водойм.
48	130	Ландшафтний заказник Гришаї	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Лиса Балка, Гришаї та Дубовики Васильківського району	134,24	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові комплекси та штучні водойми.
49	131	Ландшафтний заказник Новогригорівський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від с. Павлівка Васильківського району	338,87	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові комплекси природні та штучні водойми.
50	132	Ландшафтний заказник Чаплино-Васильківський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На південь від с. Григорівка Васильківського району	825,58	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми
51	133	Ландшафтний заказник Річка Чаплина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від сел. Зелена Роща та Зелений Гай Васильківського району	733,25	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
52	134	Ландшафтний заказник Надвовчан-ський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	смт. Васильківка, с. Письменне Воскресенівка, Великоолександрівка та Богданівка Васильківського району	1059,47	_	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові місцевості, природні та штучні водойми.
53	135	Ландшафтний заказник Воронівський	Рішення облради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Велико-михайлівка та Березове Покровського району	664,4	_	Покровська райдержадміністрація	Територія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Вовча, балок басейну р. Вороної та системи штучних водойм.
54	137	Ландшафтний заказник Річка Гайчур	Рішення облради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, смт Покровське та с. Олександрівка Покровського району	1254,5	_	Покровська райдержадміністрація	Територія розташована у басейні р. Самара вмежах долини р. Гайчур. Заказник складається з території долини річки та двох лівобережних балок.
55	136	Ландшафт-ний заказник Річка Янчур	Рішення облради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, Вишневе, Олександрівка та Березове Покровського району	978,4	_	Покровська райдержадміністрація	Теритоорія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Янчур та невеликого тимчасового водотоку біля с. Привілля. Тут поширені долино-терасові, та частково привододільно-балкові ландшафти.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
56	140	Ландшафтний заказник Березово-Вишневський	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Березове та Вишневе Покровського району	1076,9	–	Покровська райдержадміністрація	У тальвегу балки розташовано чотири штучні водойми, які використовуються у рибогосподарських цілях. У днищі балки розташований ланцюг штучних водойм, загальною кількістю 8 од. загальною площею – 82,0 га.
57	141	Ландшафтний заказник Балка Горіхова	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Новопавлівка Межівського району	1297,1	–	Межівська райдержадміністрація	Північна частина заказника охоплює положисті степові схили, південна підходить до водотоку р. Вовча, крутий схил вкритий деревеною рослинністю.
58	142	Ландшафтний заказник Балка Скелька	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Слов'янка Межівського району	507,1	–	Межівська райдержадміністрація	У межах території поширені привододільно-балкові ландшафти та частково придолинно-балкові.
59	143	Ландшафтний заказник Антонівський	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Іванівка та Богданівка Межівського району	1874,1	–	Межівська райдержадміністрація	Територія включає заплавні та балкові місцевості, водойми.
60	144	Ландшафтний заказник Сухий Бичок	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Зоряне Межівського району	1278,7	–	Межівська райдержадміністрація	Територія заказника включає долинні, придолинно-балкові та привододільно-балкові місцевості.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
61	145	Ландшафтний заказник Малотернів-ський	Рішення облради від 21.10.2011 №179-9/VI	с. Вербки Павлоградського району	975	_	Павлоградська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
62	146	Ландшафтний заказник Троїцько-Вишневецький	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Привовчанске та Троїцьке Павлоградського району	681,8	_	Павлоградська райдержадміністрація	В межах заказника значне поширення мають долино-терасові ландшафти та часково привододільно-балкові. У заплавах річок розповсюджені лучні, лугово-болотні комплекси та водойми, природні заплави та штучні лісові біогеоценози.
63	147	Ландшафтний заказник В'язівоцький	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. В'язівок та Кочережки Павлоградського району	374,6	_	Павлоградська райдержадміністрація	Територія включає вододільно-балковий та долинно-терасовий типи ландшафтів.Заказник включає систему степових балок зі степовими та залісеними схилами, луговими, лугово-болотними та болотними угрупуваннями на заплавних ділянках р. В'язівок, штучні лісонасадження, штучні водойми, ділянки природної деревно-чагарникової рослинності.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
64	148	Ландшафтний заказник Старокасьянів-ський	Рішення облради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Катеринівка та смт Покровське Покровського району	3504,2	_	Покровська райдержадміністрація	По тальвегам балок у заплаві р. Вовча розповсюджені лучні, лучно-болотні та водяні комплекси. У межах привододільно-балкових ландшафтів територія включає степові схили балок, штучні лісонасадження.
65	149	Ландшафтний заказник Грушівка	Рішення облради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Новокиївка Томаківського району	137,5	_	ПАТ “Марганецький ГЗК”	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.
66	151	Ландшафтний заказник Голубівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Преображенка, Юр’ївського району	120,66	_	Юр’ївська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, ділянки степової рослинності, перелоги, штучні полезахисні смугові лісонасадження.
67	152	Ландшафтний заказник Варламів-ський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Жемчужне, Юр’ївського району	801,34	_	Юр’ївська райдержадміністрація	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.
68	153	Ландшафтний заказник Урочище Приоріль-ське	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Чернявщина, Юр’ївського району	945,46	_	Юр’ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69	154	Ландшафтний заказник Івано-Межиріцький	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Новомиколаївка, Юр'ївського району	66,9	–	Юр'ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
70	155	Ландшафтний заказник Витоки річки Губинихи	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Губиніха, Новомосковського району	117	–	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долині р. Губиниха, у верхній і середній частинах заплава річки здебільшого затоплена чисельними ставками, вільні від затоплення ставками ділянки русла майже повністю заболочені, вкриті водяною рослинністю.
71	156	Ландшафтний заказник Мар'янівсько-Кулебівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Мар'янівка, Новомосковського району	1456	–	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
72	157	Ландшафтний заказник Мости	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	с. Мішурин Ріг, с. Ганнівка Верхньодніпровського району	2330,9	–	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена сильно еродованим яружно-балковим комплексом з куполоподібним вододілом, який утворився завдяки змиканню верхівок балкової мережі.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
73	158	Ландшафтний заказник Домотканські валуни	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	Біля с. Бородаївка Верхньо-дніпровського району	826,7	–	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із фрагментами байрачного лісу з домішками граба, клена польового та в'язку.
74	159	Ландшафтний заказник Верхньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський район	232,49	–	Магдалинівська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із переходом до прилеглих ставків із сформованими болотними грунтами, переважно зарослим очеретом.
75	160	Ландшафтний заказник Середньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський район	107,6	–	Магдалинівська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
76	161	Ландшафтний заказник Заплавка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський район	448,4	–	Магдалинівська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, перелоги, штучні смуги лісонасадження, невеликі деревно-чагарникові угрупування, які самовідновлюються.
77	162	Ландшафтний заказник Верхньо-кільченський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинів-ський та Новомосков-ський райони	909,6	–	Магдалинівська та Новомосковська райдержадміністрації	На території збереглася зональна степова рослинність в основному у вигляді окремих ділянок на схилах балок.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
78	163	Ландшафтний заказник Річка Багатенька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	1653,4	–	Новомосковська райдержадміністрація	Заказник розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
79	164	Ландшафтний заказник Річка Кільченька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	499,36	–	Новомосковська райдержадміністрація	На території розташовані водойми, лучні, лугово-болотні комплекси, перелоги, деревно-чагарникові угрупування, які самовідновлюються.
80	165	Ландшафтний заказник Долина річки Бик	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Межівський район	2758,3	–	Межівська райдержадміністрація	Територія включає придолинно-балкові ландшафти, рельєф хвилястий, порізаний багато чисельними балками. У межах заказника розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водяні угрупування, степові фітоценози, перелоги, штучні лісосмуги.
81	166	Ландшафтний заказник Балка Свідовок	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Павлоградський район	793,1	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія розташована в межах вододільно-балкового типу ландшафтів і включає степову балку із степовими та залісненими схилами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
82	167	Ландшафтний заказник Рекалівський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	631,0	–	Криничанська райдержадміністрація	У нижній частині балки Рекалова граніти демуринсткого комплексу утворюють природні відслонення та розкриті кар'єрами з їх видобутку.
83	171	Ландшафтний заказник Сухарева Балка	Рішення облради від 30.08.2013 № 465-20/VI	Межівський район	617,4	–	Межівська райдержадміністрація	Розташований у басейні р. Бик у межах її лівої притоки – балки Сухарева з її відрогами, частково відрогів балки Ковилиха, балки Солоненька та вододільних ділянок між ними.
84	177	Ландшафтний заказник Степовий каньйон	Рішення облради від 27.05.2015 № 644-31/VI	Криничанський район	933,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Характеризується достатньою різноманітною ентомофауною, що обумовлено наявністю різних біотопів з помірною антропогенною трансформацією.
85	26	Лісовий заказник Балка Парна	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Бородаївка Верхньо-дніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 21-23, 45, 48, 50	361,0	009:000101:000 00157	Верхньодніпров-ський держлісгосп	Є найбільшою правою притокою Бородаївської балкової системи. В відрогах балкової системи збереглися фрагменти цінних байрачних дібров природного походження, однак більшу частину заказника засаджено штучно.
86	27	Лісовий заказник Андріївський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Андріївка Покровського району	10,0	009:000101:000 00143	Васильківський держлісгосп	Територія колишньої поміщицької садиби, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
87	28	Лісовий заказник Новопавлівський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Новопавлівка Межівського району	650,0	009:000101:00000140	Васильківський держлісгосп	Лісовий масив, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.
88	29	Ботанічний заказник Балка Сад	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Воскресенівка Васильківського району	38,6	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія представлена, деревно-чагарниковою рослинністю. Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
89	30	Ботанічний заказник Урочище Балка Дурна	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Лісництво, с. Івашкове Верхньодніпровського району, Верхньодніпровське кв. 18, 19	136,0	009:000101:00000132	Верхньодніпровський держлісгосп	Є ерозійно активною, через що тут інтенсивно утворюються яри і провалля. Є цікава ділянка соснових насаджень (сосна кримська) на високих штучних терасах. Родзинкою цих сосняків є щільні зарості декількох рідкісних у регіоні
90	31	Ботанічний заказник Урочище Балка Глибока	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Верхньодніпровське лісництво кв.10,11	150,0	009:000101:00000133	Верхньодніпровський держлісгосп	У балці є провалля, подекуди зарослі лісом, а подекуди й нині діючі, з крутовисними стінками із лесоподібних суглинків. У тіністому тальвезі ростуть високі лісові трави, а в одному місці навіть виявлено реліктову популяцію хвоща великого.
91	32	Ботанічний заказник Урочище Балка Яранська	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Миколаївка П'ятихатського району, Мишуринорізьке лісництво, кв. 28, діл. 4	4,2	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Трапляються рідкісні види рослин і тварин різних категорій.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
92	33	Ботанічний заказник Балка Павлівська	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	28,0	_	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Ясенева діброва насіннєвого та поросльового походження. На верхніх частинах схилів збереглися ділянки цілинних степів з багатьма рідкісними видами рослин та тварин.
93	34	Ботанічний заказник Балка Орлова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	9,4	_	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	На схилах збереглися майже природні зональні степи, багаті різноманітними видами трав та чагарників. На дні балки утворився невеликий гайок, із заростями терну, шипшини, вишні чагарникової.
94	35	Ботанічний заказник Балка Липова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	3,1	_	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Схили займають степові ділянки. Понизу зростають дубові гайки з берестом та кленом польовим. Тут зберігаються три види рідкісних рослин, та тридцять видів рідкісних тварин.
95	36	Ботанічний заказник Балка Осипова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	14,4	_	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	На степових пасовищах непогано збереглося зональне різноманіття. На дні балки зростає невелика кленова діброва. Балка служить сховищем типової байрачної фауни.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
96	37	Ботанічний заказник Балка Бубликова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	11,3	_	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Схили займають степові, знизу розташовуються лучно-степові угрупування. Тут збереглися рідкісні види рослин: ковила волосиста, астрагал шерстисто квітковий, цибуля подольська та інші.
97	38	Ботанічний заказник Балка Водяна	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Преображенка Юр’ївського району	5,0	_	Юр’ївська райдержадміністрація	Ділянка цілинного степу з цінними лікарськими травами.
98	39	Ботанічний заказник Урочище Балка Климова	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	Бородаївське лісництво, кв. 4 – 8	272,0	009:000101:000 00134	Верхньодніпровський держлісгосп	Балка починається на одному вододільному пагорбі разом з балками Гострою та Дурною. На вузенькому перешийку між їх верхівками споруджено захисний вал, а обидві балки засаджено лісом.
99	40	Ботанічний заказник Урочище Балка Гостра	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Суслівка Верхньодніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 2, 3	175,0	009:000101:000 00158	Верхньодніпровський держлісгосп	Уся балка, особливо її верхів’я, посічена глибокими ярами та проваллями, які на більшій частині засаджені штучним лісом. Домінує акація біла, але є й дуб, клен польовий, в’яз граболистий, груша

1	2	3	4	5	6	7	8	9
100	41	Ботанічний заказник Балка Ягідна	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Ягідне Новомосковського району	32,0	–	Новомосковська райдержадміністрація	Збереження місць зростання багатьох видів степових трав та чагарників. Є невеликі гайки.
101	168	Ботанічний заказник Житлова балка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	397,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Територія представлена, долинним та придолинно-балковими типами ландшафтів. Наявність видів, вкючених до міжнародних охоронних списків.
102	169	Ботанічний заказник Верхньо-базавлуцький	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	786,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
103	170	Ботанічний заказник Витоки річки Базавлук	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	671,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.

1	*2*	*3*	*45*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
104	172	Ботанічний заказник Середньо-базавлуцький	Рішення облради від 27.12.2013 № 512-23/VI	Криничанський район	1413	_	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
105	176	Ботанічний заказник Витоки річки Саксагань	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Криничанський район	418,0	_	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
106	173	Ботанічний заказник Балка Зміїна	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-26/VI	Дніпровський район	146,0	_	Дніпровська райдержадміністрація	Включає до себе території балкових ландшафтів та ділянку долинного ландшафту р. Мокра Сура
107	42	Орнітологічний заказник Василівська колонія сірих чапель	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Новомосковсь-кого району	144,0	_	Новомосковський військлісгосп	Збереження місць гніздування чаплі сірої. Територія заказника охоплює частину Самарського лісу, що в долині річки Самара.
108	43	Орнітологічний заказник Заплави р. Самара	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Зелений Гай Петропавлівсь-кого району	270,0	_	Петропавлівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування рідкісних птахів.
109	44	Орнітологічний заказник Заплави р. Базавлук	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Ленінське Апостолівського району	48,6	_	Апостолівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування водоплавних птахів.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
110	45	Ентомологічний заказник Новостепанівсь-кий	Рішення облвикон-кому 14.10.1982 № 654	Між селами Новостепанівка та Івано-Михайлівка Новомосковського району	245,0	_	Новомосковська райдержадміністра-ція	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
111	46	Ентомологічний заказник Покровський	Рішення облвикон-кому 14.10.1982 № 654	смт Покровське	30,6	_	ТОВ “Родіна”	Ділянка зі степною і чагарниковою нектаро-носною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
112	47	Ентомологічний заказник Топчинський	Рішення облвикон-кому 14.10.1982 № 654 (зміни розпоряд-ження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Топчине Магдалинівсь-кого району	85,5	_	Магдалинівська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинні-стю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
113	48	Ентомологічний заказник Шандрівський	Рішення облвикон-кому 14.10.1982 № 654 (зміни розпоряд-ження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Шандрівка Юр’ївського району	101,0	_	Юр’ївська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинні-стю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
114	49	Загально-зоологічний заказник Новоселівський лиман	Рішення облвиконкому 09.06.1988 № 231 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Новоселівка Новомосковсь-кого району	287,0	_	Новомосковська райдержадміністра-ція	Система озер різної величини, що утворилися в пониззі річки Самари. До озер примикають зволожені ділянки, порослі луговою рослинністю. Тут розталована унікальна колонія чапель, гніздиться до 30 видів птахів.
115	50	Іхтиологічний заказник Балка Велика Осокорівка	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	с. Варварівка Синельниківсь-кого району	2000,0	_	Синельниківська райдержадміністра-ція	Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів водосховища. Тут нерестяться і зимують цінні види риб.
116	51	Іхтиологічний заказник Балка Ворона	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Мар'ївка Синельниківсь-кого району	422,0	_	Синельниківська райдержадміністра-ція	Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів Запорізького водосховища.
117	52	Гідрологічний заказник Озеро Довге	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпоряд-ження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Бабайківка Царичанського району м. Дніпро Ленінське лісництво,	22,0	_	Царичанська райдержадміністра-ція	Озеро розташоване в заплаві р. Оріль, має водорегулююче значення. Озеро з болотно –луговою рослинністю і прилеглими до нього лісовими масивами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
118	54	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка тополевих насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В 1 км північно-західніше с. Сухачівка Ленінського району Ленінське лісництво, кв. 16, діл. 3	5,0	_	Дніпропетровський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
119	55	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В північній частині с. Таромське Ленінського району м. Дніпро Ленінське лісництво, кв. 33, діл. 6	1,8	_	Дніпропетровський держлісгосп	
120	56	Ботанічна пам'ятка природи Дерево культурної груші	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	м. Кривий Ріг	0,03	_	Виконком Криворізької міськради	Збереження 200-річного дерева груші звичайної у зв'язку із його довговічністю, хорошим станом та цінному у науковому, історичному та практичному відношенні. На сьогодні висота дерева сягає 10 метрів, діаметр крони - 15 метрів, до теперішнього часу воно плодоносить.
121	57	Ботанічна пам'ятка природи Павлівський ліс	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Василівка Дніпровського району	5,0	_	Навчально-дослідне господарство "Самарський"	Ясенева діброва насіннєвого та порослевого походження.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
122	58	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка соснових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Степанівка Магдалинівського району Котовське лісництво, кв. 18, діл. 17	5,0	009:000101:000 00136	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
123	59	Ботанічна пам'ятка природи Зразкова лісосмуга	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	с. Славне Межівського району	0,9	–	Межівська райдержадміністрація	Зразкова дубова полезахисна лісосмуга довжиною 500 м, ширина – 18 м, висота – 11 м, середня товщина дерев – 22 см. Має наукове значення.
124	60	Ботанічна пам'ятка природи Поодиноко стоячі віковічні сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковське лісництво, кв. 30	0,4	–	Новомосковський держлісгосп	Дерева сосни звичайної природного походження, віком 130 – 150 років, висота дерев 24 – 26 м, діаметром 42 – 45 см.
125	61	Ботанічна пам'ятка природи Орлівщанські дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Орловщина Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 15, діл. 15	5,4	–	Новомосковський держлісгосп	Ділянка дубового лісу порослього походження 70-річного віку на свіжесупісщаних грунтах 2 бонітету висотою в 20 м, середнім діаметром стовбура 36 см.
126	63	Ботанічна пам'ятка природи Високопродуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хащове Новомосковського району Новомосковське лісництво кв. 13, діл. 15	4,7	009:000101:000 00148	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
127	64	Ботанічна пам'ятка природи Високо-продуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хащове Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 13, діл. 7	7,1	009:000101:00 000147	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
128	69	Ботанічна пам'ятка природи Дуб пам'яті Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	На околиці с. Василівка Новомосковського району, кв. 56, діл. 22	0,1	009:000101:00 000160	Новомосковський військлісгосп	Могутній дуб віком 140 років, висотою 20 м, діаметром 92 см.
129	65	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району, кв. 14, діл. 16	0,5	009:000101:00 000142	Новомосковський військлісгосп	Поодиноко стоячий дуб віком 160 років, висотою 22 м, діаметром 130 см.
130	66	Ботанічна пам'ятка природи Вільнянські вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Між селами Вільне та Гвардійське Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 200, діл. 2	0,5	009:000101:00 000154	Новомосковський військлісгосп	Поодиноко стоячі вікові могутні дуби віком 200 – 300 років
131	62	Ботанічна пам'ятка природи Орлівщанські вікові сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковське лісництво, кв. 30	3,0	009:000101:00 000155	Новомосковський держлісгосп	Поодиноко стоячі вікові дерева сосни звичайного природного походження, віком 100 – 130 років, висота дерев 22 м, діаметр – 40 см.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
132	68	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 190, діл. 11	7,0	009:000101:000 00149	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету. Середня висота 17 м, діаметр – 68 см.
133	67	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 191, діл. 12	1,9	009:000101:000 00151	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету 100 річного віку.
134	70	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубового лісу Василівської лісової дачі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Східна околиця с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 58, діл. 2	5,8	009:000101:000 00145	Новомосковський військлісгосп	Рідкісне для Дніпропетровщини природне дубове насадження віком 120 років. Висота дерев досягає 20 – 24 м, діаметр 30 – 40 см.
135	71	Ботанічна пам'ятка приро-ди Вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Вільне Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 199, діл. 12	3,0	009:000101:000 00162	Новомосковський військлісгосп	Поодиноко стоячі віковічні дуби віком 180 – 200 років, висотою від 15 до 30 м, діаметром від 60 до 150 см.
136	76	Ботанічна пам'ятка приро-ди Вікові дуби	Рішенням облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпоряд-ження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 1, діл. 15	11,0	009:000101:000 00146	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 170 років.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
137	73	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військлісгосп кв. 81, діл. 2	2,2	009:000101:000 00152	Новомосковський військлісгосп	Високопродуктивні штучні насадження дуба черешчатого 1 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 28 см.
138	74	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження Василівської лісової дачі	Рішення облвикон-кому 22.06.1972 № 391	Східніше с. Підлісного Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 66, діл. 5	3,4	009:000101:000 00153	Новомосковський військлісгосп	Ділянка природного лісу віком 100 років, висотою до 22 м, діаметром 40 см.
139	75	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка вікових дубів Василівської лісової дачі	Рішення облвикон-кому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпоряд-ження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	2,5 км південно-східніше с. Василівка Новомосковського району, Новомосковський військ лісгосп, кв. 83, діл. 37	2,4	009:000101:000 00150	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 180 – 190 років.
140	72	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвикон-кому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковського військ лісгоспу, кв. 80 діл. 13	4,3	009:000101:000 00144	Новомосковський військлісгосп	Цінні високопродуктивні насадження дуба черешчатого штучного походження 2 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 24 см.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
141	79	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпорядження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Кочережківське лісництво кв. 3 Павлоградського району	15,0	009:000101:000 00161	Новомосковський держлісгосп	Поодиноко стоячі віковічні могутні дуби віком 200 – 300 років. Висотою до 20 м, діаметром понад 100 – 150 см.
142	78	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка насаджень сосни звичайної	Рішення облвиконкому від 26.05.1977 № 346	Кочерізьке лісництво, кв. 21 Павлоградський район	43,0	009:000101:000 00135	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
143	77	Ботанічна пам'ятка природи Столітні дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Івано-Михайлівка Новомосковського р-ну, Новомосковський військлісгосп, кв. 192, діл. 9	1,8	009:000101:000 00156	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження сторічного віку.
144	80	Ботанічна пам'ятка природи В'язівські вікові дуби	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	Кочерізьке лісництво, кв. 40 Павлоградський район	5,0	009:000101:000 00138	Новомосковський держлісгосп	Могутні вікові дуби віком 300 – 700 років, висотою до 18 м, діаметром понад 220 см.
145	81	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому від 28.11.1974 № 687	Кочережківське лісництво, кв. 9 Павлоградського району	0,3	009:000101:000 00129	Новомосковський держлісгосп	Дуб віком 250 років, який має естетичне та науково-пізнавальне значення.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
146	82	Ботанічна пам'ятка природи Високопродуктивні насадження сосни звичайної	Рішення облвиконкому від 26.05.1977 № 346	Кочережківське лісництво кв. 38 Павлоградського району	5,0	009:000101:000 00130	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.
147	83	Ботанічна пам'ятка природи Роздорський	Рішення облвиконкому від 07.12.1985 № 703	с. Роздолля Синельниківського району	15,0	–	ФГ "Роман"	Типова та флористично багата ділянка північної частини степової зони, де проростають види ковилю, які занесені до Червоної книги України.
148	84	Ботанічна пам'ятка природи Білі тополі	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	У 2 км від південної околиці м. Марганця	1,0	–	Марганецьке лісництво, кв. 46 Марганецького держлісгоспу	Штучне насадження тополя білого 28-річного віку, висотою 22 – 24 м, діаметром 28 – 30 см.
149	85	Ботанічна пам'ятка природи Балка Садова	Рішення облвиконкому від 07.12.1985 № 703	Східніше с. Зелений Гай Синельниківського району	25,7	–	Синельниківська райдержадміністрація	Представляє собою добре збережену та типову для зони степу ділянку з включенням балочного болота.
150	86	Ботанічна пам'ятка природи Сад	Рішення облвиконкому від 09.06.1988 № 231	В 1 км південно-західніше с. Ляшківка Царичанського району	40,0	–	Царичанська райдержадміністрація	Типова для степової зони ділянка, де проростають види рослин, занесені в Червону книгу України.
151	138	Ботанічна пам'ятка природи Старовинна груша на Карнаватці	Рішення облради від 22.09.2010 № 784-27/V	м. Кривий Ріг	0,015	–	ПОГ Криворізьке УВП УТОС	На території садиби зростає унікальний екземпляр віковічної груші, вірогідно культурного походження. Висота приблизно 13,5 м, діаметр – 15м.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
152	174	Ботанічна пам'ятка природи Краснопільський	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-6/VI	Дніпровський район	80,0	–	Дніпровська райдержадміністрація	Балка належить до однієї з найбільших за розміром приток, має деревовидний тип розчленування, особливо характерний для верхів'я балки.
153	87	Комплексна пам'ятка природи Нікопольські плавні	Рішенням облвиконкому 28.11.1974 № 687	Південно-східна околиця с. Червоногригорівка Нікопольського району	3,7	009:000101:000 00141	Марганецьке лісництво, кв. 37 Марганецького держлісгоспу	Рештка типових Нікопольських заплав з заплавною флорою і фауною.
154	88	Гідрологічна пам'ятка природи Чиста криниця	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687 (зміни розпорядження ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	с. Кочережки Павлоградського району	1,5	009:000101:000 00131	Кочерізьке лісництво, кв. 17 Новомосковського держлісгоспу	Зразково впорядковане сильне джерело доброї питної води. Має природоохоронне значення.
155	89	Гідрологічна пам'ятка природи Водопад на р. Кам'янка	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 2,5 км північно-східніше с. Червоний Тік Апостолівського району	2,0	–	Апостолівська райдержадміністрація	Єдиний в області водопад, який утворює р. Кам'янка, протікаючи через весь комплекс токівських кристалічних порід. Висота окремих порогів дорівнює 4 м.
156	90	Геологічна пам'ятка природи Виходи аркозових пісковиків	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Селище Південного ГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	4,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	Унікальні виходи на денну поверхню аркозових пісковиків, які входять в нижню світу Криворізької серії докембрія. Висота скель 10 – 15 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
157	91	Геологічна пам'ятка природи Сланцеві скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля шахт "Південна" та "Північна", правий берег р. Саксагань м. Кривий Ріг	4,0	–	КДГМК "Криворіжсталь"	Охороняються законом виходи вуглистих (аспідних) сланців саксаганської серії докембрійського віку. Висота скель досягає 20 метрів над рівнем води в річці Саксагань.
158	92	Геологічна пам'ятка природи Скелеватські виходи	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	В 500 м від кар'єру ПГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	9,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	По лівому берегу р. Інгулець виходять на денну поверхню аркозові, філітові та талькові горизонти – породи нижньої світи Криворізької серії докембрію.
159	93	Геологічна пам'ятка природи Пісковикова скеля	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля підстанції ПГЗК м. Кривий Ріг	1,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків та конгломератів нижньої та середньої світ Криворізької серії порід.
160	94	Геологічна пам'ятка природи Виходи амфіболітів	Розпорядження облвиконкому 14.11.1975 № 388-Р	Біля шахти "Родина" м. Кривий Ріг	5,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	З метою збереження виходів амфіболітів ново-криворізької світи Криворізької серії оголеної по правому берегу річки Саксагань.
161	95	Геологічна пам'ятка природи Мальовничий каньйон на р. Кам'янці в Токівських гранітах	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля селища Токівське Апостолівського району	5,0	–	Апостолівська райдержадміністрація	Токівські граніти, відслонення яких добре про-слідковуються по берегам р. Кам'янки. Висота окремих скель каньйону дорівнює 30 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
162	96	Геологічна пам'ятка природи Скелі залізистих кварцитів на р. Вовчій	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 5 км на північ смт Васильківка Васильківського району	5,0	009:000101:000 00137	Васильківський держлісгосп	Виходи на денну поверхню рудних тіл-пачок залізистих кварців, які перешаровуються з гранітами, вміщаючими кристали граната, пірита, мусковіта та інших мінералів.
163	97	Геологічна пам'ятка природи Гранітні скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Волоське Дніпровського району	4,0	_	Дніпровська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід докембрію, характерних для Українського кристалічного щита.
164	98	Геологічна пам'ятка природи Виходи мігматиту	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Правий берег р. Інгулець, між селами Лозуватка і Чкалівка Криворізького району	5,0	_	Криворізька райдержадміністрація	Унікальні за своїми розмірами виходи мігматитів-порід, які вміщує Криворізька серія докембрія.
165	99	Геологічна пам'ятка природи Мігматитові скелі	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 0,5 км північніше с. Валового Криворізького району	1,0	_	Криворізька райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід Криворізької серії докембрію, серед яких є реліктові породи цієї серії з магнетитом.
166	100	Геологічна пам'ятка природи Природне відслонення Новомосковського горизонту з стародавньою фауною	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Губиниха Новомосковського району	0,5	_	Новомосковська райдержадміністрація	На зелених глауконітових пісках Харківської світи залягають піщано-глинясті та вапняковисті утворення з численною фауною середньо-сарматського під'ярусу.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
167	101	Геологічна пам'ятка природи Відслонення аркозових пісковиків	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Правий берег р. Інгулець Широківського району	1,0	–	Широківська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків – порід Криворізької серії докембрію.
168	53	Дендрологічний парк	Розпорядження Представника Президента України в Дніпропетровській області 30.12.1993 № 518	м. Кривий Ріг Дзержинське лісництво, кв. 52	27,0	–	Криворізький держлісгосп	Засновано в 1963 році. В ньому зібрано близько 500 видів дерев та чагарників з різних рослинних зон та розміщених по зонах і систематичному принципу.
169	123	Дендрологічний парк Саксагань	Рішення обласної ради від 23.05.2008 № 396-15/V	Криворізький район, с. Надеждівка	2,8	–	ТОВ "ЕСК"	Представляє собою ділянку рукотворних деревних насаджень із значним різноманіттям деревних та чагарникових порід, серед яких є цінні та малопоширені форми.
170	102	Парк ім. Чкалова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	пр. Д. Яворницького, 96, м. Дніпро	40,0	–	Управління культури та мистецтв Дніпровської міськради	Старий парк, заснований в кінці XVIII ст. запорожцем Лазарем Глобою. Різноманітний склад дерев і чагарників, на південному схилі парку дуже стародавній дуб.
171	103	Севастопольський парк	Рішення облвиконкому 22.06.7192 № 391	Лоцманський спуск, 2 м. Дніпро	6,5	–	Відділ комунального господарства Жовтневої райради м. Дніпро	Заснований у 1945 р. з нагоди 100-річчя героїчної оборони Севастополя, на честь захисників міста-героя. Різноманітний склад насаджень.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
172	104	Парк ім. Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Чечеловський район м.Дніпро	35,0	_	Міське підприємство комунальної власності “Молодіжне творче об’єднання”	Парк створений в 1935 р. силами робітничої молоді.
173	105	Центральний	Рішення облвикон-кому 28.11.1974 № 687	м. Кам’янське, вул. Шевчен-ківська	8,0	_	Комунальне підприємство “Дніпродзержин-ський парк культури та відпочинку”	Паркова міська зона з цінними видами дерев та чагарників.
174	106	Парк ім. “Мершавцева”	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	м. Кривий Ріг, Центральний міський район	36,0	_	Управління житлово-комунального господарства Криворізького міськвиконкому	Територія міської зони відпочинку розташована на лівому березі р. Інгулець.
175	107	Орджонікідзевська зона відпочинку	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Покров Нікопольського району	290,0	_	ПАТ “Покровський гірничозбагачуваль-ний комбінат”; Марганецький держлісгосп	Територія зони відпочинку представляє собою сплановані терасні пагорби, долини та водойми, створені на ділянці колишнього кар’єру.
176	108	Синельниківський	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	с. Веселе Синельниківс-кого району	2,0	_	Раївська сільрада Синельниківського району	Паркова зона з цінними видами дерев та чагарників
177	109	Заповідне урочище Горіховий сад	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Правобережне Верхньо-дніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 63, діл. 4, 7, 8, 9	33,9	009:000101:00 000139	Верхньодніпровський держлісгосп	Горіхові насадження створені на терасах на честь 50-річча створення СРСР.

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
178	110	Заповідне урочище Гора Калитва	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	Біля північної околиці с. Китайгород і південно-західної околиці смт Царичанка Царичанського району	400,0	–	Царичанська райдержадміністрація	В геологічній будові гори беруть участь породи неогенової і четвертинної систем. Відкладення гори зім'яті в складки, скиди, напливи. З початку 40-х років, проводиться заліснення гори, внаслідок чого припинена ерозія.
179	111	Заповідне урочище Балка Крутенька	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	2,5 км на схід с Зоря Томаківського району	32,5	–	Томаківська райдержадміністрація	Спільноти степової рослинності типові для зональної правобережної частини злакового степу. Рослинність території представлена різнотравно-типчаково-ковиловими та різнотравно-типчаковими спільнотами.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Згідно існуючої термінології генетично модифікований організм (ГМО) – це який-небудь організм, у якому генетичний матеріал було змінено за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не існують у природних умовах.

Вперше комерційне використання генетично зміненого насіння впроваджено в США у 1996 році, коли була висаджена соя, стійка до певного гербіциду.

Серед світових лідерів по культивуванню генетично модифікованих культур – США, Аргентина, Бразилія, Канада, Китай, Індія тощо. Проте, застосування вказаної продукції суворо регламентується з обов'язковим зазначенням інформації про наявність у ній генетично модифікованих організмів.

Україна не стоїть осторонь цієї проблеми. Підтвердженням цього є той факт, що у 2002 році прийнято Закон України "Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття".

Наступним етапом у будівництві системи контролю за використанням ГМО стало прийняття у 2007 році Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів".

Етикетування продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням, в Україні запроваджено з 1 липня 2009 року у відповідності до вимог постанов Кабінету Міністрів України від 13.05.2009 № 468 та від 01.07.2009 № 661.

Саме на виробника покладено відповідальність про етикетування харчових продуктів, які містять ГМО обсягом понад 0,9 % або вироблені із сільськогосподарської продукції, вміст ГМО у якій обсягом понад 0,9 %. Крім цього, саме виробник, згідно Закону України "Про безпечність та якість харчових продуктів", несе відповідальність за безпеку продукції, що ним виготовляється.

Єдиним документом, що підтверджує наявність або відсутність ГМО у продукту, є протокол лабораторних досліджень.

Дніпропетровська область однією із перших в Україні розпочала роботу по контролю за наявністю (відсутністю) ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині.

Завдяки підтримці влади Дніпропетровської області на базі обласної санепідемстанції у 2009 році відкрита ПЦР-лабораторія. За короткий термін були вивчені та запроваджені у практику ДСТУ ISO 2569:2008, ДСТУ ISO 2570:2008 та інші.

Великим проривом у питанні контролю за вмістом ГМО у харчових продуктах стало затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких

здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів. Зазначений документ дозволив конкретизувати роботу фахівців з гігієни харчування по контролю за ГМО. Так, при проведенні державної санітарно-епідеміологічної експертизи проектів технічних умов на продукти харчування та змін до них, за вимогою держсанепідслужби Дніпропетровської області, до нормативної документації підприємцями почали вноситись питання щодо контролю вмісту генетично модифікованих організмів у готовій продукції.

При підготовці висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи на продукти харчування та продовольчу сировину, за вимогою держсанепідслужби Дніпропетровської області, в обов'язковому порядку почали проводитись лабораторні дослідження вмісту генетично модифікованих організмів у продукції.

Крім цього, з рівня обласної санепідстанції було направлено листа до територіальних установ держсанепідслужби області щодо необхідності надання зразків продукції для досліджень до Дніпропетровської обласної СЕС з урахуванням підприємств, що вирощують продовольчу сировину та виготовляють продукти харчування. Особливий акцент було зроблено на продовольчу сировину – сою, пшеницю, кукурудзу тощо.

Це сприяло тому, що протягом 2009 – 2011 років ПЦР-лабораторією Дніпропетровської обласної санітарно-епідеміологічної станції досліджено 2080 проб харчових продуктів та продовольчої сировини на наявність (відсутність) ГМО. Необхідно зазначити, що у 2009 році, коли тільки розпочала функціонувати вказана лабораторія, було досліджено лише 30 проб продукції, тоді як у 2011 році – вже 1351.

Чутливість обладнання дозволяє виявляти не тільки вміст ГМО у кількості понад 0,9 %, але і кількісні показники менше 0,1 %.

Особливо актуальна проблема контролю вмісту ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині для представників бізнесу, що займаються зовнішньо-торгівельною діяльністю. Тому, у практику запроваджено такий метод запобігання проникнення генетично модифікованих організмів на продовольчий ринок області як попереднє дослідження зразків продукції, яка планується до імпорту. І це дало свої позитивні результати. Саме за результатами попереднього лабораторного дослідження зразків до Дніпропетровської області не була завезена продукція, яка містила генетично модифіковані організми.

Робота, що виконується держсанепідслужбою Дніпропетровської області по контролю за вмістом ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині, дозволяє не тільки відслідковувати ситуацію, що склалася на продовольчому ринку області, але і забезпечити дієвий контроль за безпекою харчової продукції.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Дніпропетровська область розташована в двох підзонах справжнього степу.

Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Крайній південний захід правобережжя Дніпропетровської області знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилового степу є характерним переважання видів злакових (пристосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста ковила волосиста типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами із системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під ріллю.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося – залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми Дніпропетровської області знаходяться у передкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття.

Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок. порівняно з лісовою та степовою рослинністю має невелику площу та на наш час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Вторинні рослині угруповання екосистеми формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, котрі через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

Штучні екосистеми, що існують в умовах екологічної невідповідності лісів до умов степової зони мають нижчу здатність до саморегуляції і потребують більшої уваги під час догляду.

Зарегулювання р. Дніпра та його притоків сприяє порушенню природного режиму повені, зниженню рівня ґрунтових вод.

Це веде до катастрофічних сукцесій лісових біогеоценозів, спустелювання – заміни одних біогеоценозів на інші, похідні, навіть до інших типів біогеоценозів – лучних, степових, солонцьово-солончакових.

Рослинність водойм у сучасний період у більшості деградована і перетворена на болотні угруповання, які переважають не тільки у заплавах, але і в руслах малих річок та озер.

Особливої уваги заслуговують водойми в межах Дніпропетровського мегаполісу, які колись прикрашали міське середовище завдяки різноманітній, естетично цінній рослинності, а зараз знаходяться в умовах підвищеного антропогенного навантаження і потребують негайних заходів щодо їх відновлення.

Усе вищенаведене призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів рослин стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і у даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

В області розроблена програма відтворення рідкісних та зникаючих видів рослин у Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету та в Криворізькому ботанічному саду.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на категорії:

1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;
2) рекреаційно-оздоровчі ліси;
3) захисні ліси;
4) експлуатаційні ліси.

Ліси Дніпропетровщини не мають промислового значення, виконують, в основному, екологічні, захисні та рекреаційні функції і віднесені до І групи лісів. Корисні властивості лісів у нашій області надзвичайні, оскільки вони здатні зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню. Вчені підрахували: 1 га лісу збагачує атмосферу 3 тоннами кисню та відфільтровує за рік із повітря до 70 тонн пилу. Лісовий пояс значно зменшує шум, що є проблемою у великих містах, а особливо в нашому регіоні.

За розрахунками вчених, оптимальна лісистість у нашому регіоні повинна становити 8 – 10 %. Зараз вона становить лише 5,6 % (по Україні цей показник – 15,6 %). Отже, щоб досягти оптимального значення, слід майже у два рази збільшити площу існуючих в області лісів.

Ліси степової зони України в історичному минулому займали значні площі в долинах річок та балках (байрачні ліси). Архівні та літературні джерела свідчать, що на межі першого-другого тисячоліття лісові масиви займали майже всю територію міжріччя Орелі та Самари.

Найпоширенішими групами типів лісів є діброви (50 %), судіброви представлені на 25 %, субори – на 15 %, бори – на 10 %.

У породному відношенні ліси Північного Степу на 43 % представлені дубом, на 32 % – сосною, на 10 % – акацією, на 6 % – ясенем, на 2 % – тополями, на 1 % – в'язом і на 6 % іншими породами. Найбільше насаджень дуба представлено в Лівобережно-Дніпровському північно-степовому окрузі (50 %) і найменше в Донецько-Донському (32 %). Сосна переважає в Донецько-Донському (53 %), найменше її в Правобережно-Дніпровському, де після дуба найбільш розповсюджена акація (26 %).

У породному відношенні 27 % всіх насаджень представлені похідними деревостанами; найбільше їх у судібровах (48 %). Дібровні насадження похідні на 25 %, а суборові – на 16 %. Це деревостани: акації, ясена, тополі, в'яза.

У віковому відношенні дубові насадження представлені 4 – 8 класами віку (72 %), соснові – 4 – 6 (55 %), акацієві – 6 – 7 (53 %), ясеневі – 5 – 7 (49 %).

У дубових насадженнях переважають 2 і 3 класи бонітету (67 %), в соснових – 1 і 2 (70 %), в акацієвих – 1 і 2 (52 %), в ясеневих – 2 і 3 (66 %). Частка насаджень 4 і нижче бонітетів становить 14 %.

Серед насаджень з дуба звичайного 47 % – штучного походження, 53 % – природного, серед яких 47 % належить порослевим дубнякам. Насадження штучного походження переважають в 1 – 5 класах віку, причому в перших трьох класах їх частка становить 94 %. Сосна на 91 % рукотворна, її частка за останні 60 років сягає 90 %.

У Дніпропетровській області сформована система штучних лісових насаджень, яка складається з великих масивів, полезахисних лісосмуг, водозахисних насаджень та ділянок відновлювальних насаджень в межах природних лісових біогеоценозів (байрачних, пристінних, заплавних та аренних лісів). Вони виконують грунто- та водозахисні, фітомеліоративні, рекреаційні функції, збільшують ландшафтне та видове різноманіття, є резерватами цінних видів рослин та тварин, входять до складу екологічних коридорів та екоядер в системі екомережі України, мають великий екологічний потенціал. Але у сучасний період значна кількість з них знаходиться у незадовільному деструктивному стані, що зумовлено як природними причинами (віковий кризовий стан), так і антропогенним впливом (вирубки, пожежі та ін.).

За результатами проведених досліджень з'ясовано, що все це спричинене неконтрольованими вирубками, пожежами, пошкодженням узлісь, які у природних умовах перешкоджають вторгненню степових видів, та відсутністю контролю і належного догляду за насадженнями з урахуванням їх вікового та функціонального стану.

Ліси Дніпропетровщини належать до лісів І групи, тому рубки головного користування заборонені, проводяться лише рубки формування та оздоровлення лісів.

Головними лісокористувачами, які займаються веденням лісового господарства в межах Дніпропетровської області на землях лісогосподарського призначення є Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства (ДОУЛМГ).

З 2015 року на території області впроваджено електронний облік деревини в межах Єдиної Державної Системи Електронного Обліку Деревини (ЕОД). Система електронного обліку деревини дає можливість переглянути повністю ланцюг руху заготовленої деревини від місця її заготівлі до кінцевого споживача. Таким чином за допомогою реєстру походження деревини по нумерації бирки, якою маркується деревина, можна встановити легальність її заготівлі, а саме: місце та час, назву бригади, що здійснювала заготівлю, повну характеристику маркованої продукції.

Основною причиною для створення такої концепції стали незаконні рубки деревини у всій Україні, які негативно впливають на стан навколишнього середовища і на всю галузь загалом.

Упровадження електронного обліку дозволяє значно підняти ефективність лісогосподарської діяльності. По-перше, завдяки застосуванню сучасних технологій; по-друге, внаслідок своєчасних рішень, по-третє, зменшення часу оформлення супровідної документації, формування та здачі звітів.

Основною перевагою електронного обліку є те, що можна в режимі онлайн відслідковувати будь-яку заготівлю деревини, а також спостерігати за рухом лісопродукції від заготівлі до реалізації.

Окрім вищенаведеного єдина державна система електронного обліку має значний і внутрішній ефект для підприємства, яке безпосередньо здійснює електронний облік деревини, який полягає у автоматизації обліку та підвищенні якості управлінських рішень.

Станом на 01.01.2020 загальна площа земель лісового фонду Дніпропетровської області складає 115,124 тис. га, у тому числі: вкриті лісовою рослинністю землі на площі 77,0 тис. га, загальний запас деревини 13,9 тис. м^3, лісистість області – 5,6 % (див. табл. 5.2.2.1. – 5.2.2.7.).

Таблиця 5.2.2.1. Лісовий фонд регіону

№ з/п		*Загальна площа, га*	*Вкриті лісовою рослинністю, га*	*Загальний запас деревини, тис. м^3*	*Примітка*
	Усього лісового фонду (сума рядків 1+2)	115124	77000	139982	-
1.	Усього земель лісогосподарського призначення та земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення у тому числі:				
1.1	державних лісогосподарських підприємств	115124	77000	139982	-
1.2	комунальних лісогосподарських підприємств	-	-	-	-
1.3	власників лісів	-	-	-	-
1.4	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
2.	Усього лісових ділянок, розташованих на землях іншого призначення у тому числі:				
2.1	державних підприємств	-	-	-	-
2.2	комунальних підприємств	-	-	-	-

№ з/п		*Загальна площа, га*	*Вкриті лісовою рослинністю, га*	*Загальний запас деревини, тис. м³*	*Примітка*
2.3	приватних підприємства	-	-	-	-
2.4	інших організацій та установ	-	-	-	-
2.5	власників лісів	-	-	-	-
2.6	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
3.	Загальний запас деревини лісового фонду	X	X	139982	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар лісового фонду	X	X	-	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	X		X	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	X	X		-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	X	5,6	X	-

Таблиця 5.2.2.2. Лісовий фонд регіону в розрізі земель цільового призначення та категорій земель(станом на 01.01.2020)

№ з/п	*Постійні лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу*	*Загальна площа, га*	*Лісові землі, тис. га*						
			вкриті лісовою рослинністю		*не вкриті лісовою рослинністю*				*Усього лісових земель*
			усього	*із них лісові культури*	*незімкнуті лісові культури*	*зруби*	*галявини, біополяни*	*Лісові дороги, просіки, розриви*	
I. Землі лісогосподарського призначення									
1.	Державних лісогосподарських підприємств	91235	63,9	49,6	2,6	0,8	6,2	0,8	74,4
1.1	ДП “Дніпровський лісгосп”	13140	9,4	7,1	0,3	0,0	0,2	0,1	10,0
1.2	ДП “Петриківський лісгосп”	16067	10,5	7,8	0,3	0,2	1,8	0,2	13,0
1.3	ДП “Новомосковський лісгосп”	13232	9,4	6,0	0,5	0,0	0,6	0,1	10,6
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”	9086	5,3	5,0	0,2	0,0	0,9	0,1	6,5
1.5	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”	18664	16	13	0,4	-	0,2	0,1	16,6
1.6	ДП “Васильківський лісгосп”	7488	5,2	4,3	0,4	0,1	0,9	0,1	6,8
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	6106	3,7	3,1	0,3	0,2	0,3	-	4,5
1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	7452	4,4	3,3	0,2	0,3	1,3	0,1	6,4
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення									
	ДЗ Д-Орільський заповідник	3759	1,6	0,7	-	0,1	0,3	-	2,0
III. Землі іншого призначення									
3.1	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	20130	11,5	3,9	0,2	1,5	0,7	0,4	14,7

Таблиця 5.2.2.3. Нелісові землі, землі лісогосподарського призначення (станом на 01.01.2020)

№ з/п	*Постійні лісокористувачі, власники лісів*	*Рілля*	*Сінокоси*	*Пасовища*	*Піски*	*Болота*	*Води*	*Яри,схили, кар'єри*	*Інші нелісові землі*	*Загальна площа нелісових земель, тис. га*
1	Державних лісогосподарських підприємств	205	312	37	1733	3291	1568	-	9427	16573
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	4	7	-	109	632	218	-	2127	3097
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	39	184	17	1618	386	159	-	664	3067
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	24	85	4	-	1356	832	-	247	2548
1.4	ДП "Криворізький лісгосп"	7	-	16	-	241	157	-	2161	2582
1.5	ДП "Верхньо-дніпровський лісгосп"	34	-	-	-	140	25	-	1802	2001
1.6	ДП "Васильківський лісгосп"	48	3	-	-	6	-	-	571	628
1.7	ДП "Марганецький лісгосп"	-	-	-	-	100	143	-	1398	1641
1.8	ДП "Павлоградський лісгосп"	49	33	-	6	430	34	-	457	1009
2	ДЗ "Дніпровсько-Орільський" заповідник	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	6	95	38	58	1055	156	-	3999	5407

Таблиця 5.2.2.4. Лісовідновлення за 2019 рік

№ з/п	*Лісокористувачі, власники лісів інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки*	*Лісовідновлення, га*			
		у тому числі:			*усього*
		посадка лісу, га	*посів лісу, га*	*природне поновлення лісу, га*	
1	Держлісагентство				
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	-	-	-	-
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	8	-	28	36
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	12	-	-	12
1.4	ДП "Криворізький лісгосп"	-	-	-	-
1.5	ДП "Верхньодніпровський лісгосп"	-	-	-	-
1.6	ДП "Васильківський лісгосп"	20	-	-	20
1.7	ДП "Марганецький лісгосп"	2	-	14	16
1.8	ДП "Павлоградський лісгосп"	3	-	3	6
1.9	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	33	16	33	82
1.10	ПЗ "Дніпровсько-Орільський "	-	-	-	-
Усього	за Держлісагентством	78	16	78	172

Таблиця 5.2.2.5. Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2019 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне само-заліснення земель, га	усього створено нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
		заліснення не продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення полезахисних лісових смуг, га			
1	Держлісагентство							
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	-	-	12	-	12	-	12
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	-	-	22	-	22	-	22
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	-	-	50	-	50	-	50
1.4	ДП "Криворізький лісгосп"	-	-	11	-	11	-	11
1.5	ДП "Верхньодніпровський лісгосп"	-	-	19	-	19	-	19
1.6	ДП "Васильківський лісгосп"	-	-	19	-	19	-	19
1.7	ДП "Марганецький лісгосп"	-	-	5	-	5	-	5
1.8	ДП "Павлоградський лісгосп"	-	-	20	-	20	-	20
1.9	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	-	-	-	-	-	-	-
1.10	ПЗ "Дніпровсько-Орільський "	-	-	-	-	-	-	-
	Усього за Держлісагентством	-	-	158	-	158	-	158

Таблиця 5.2.2.6. Проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини за 2019 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. $м^3$						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	ДП "Дніпровський лісгосп"	13/0,4		194/4,4			5/0,0	212/4,8
2	ДП "Петриківський лісгосп"	27/1,6	9/1,0	226/11,8			8/0,2	270/14,6
3	ДП "Новомосковський лісгосп"			398/4,3	1/0,0			399/4,3
4	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	94/3,3		323/10,6	6/0,2			423/14,2
5	ДП "Криворізький лісгосп"			329/4,1	2/0,1		2/0,0	333/4,3
6	ДП "Верхньодніпровський лісгосп"	39/2,1		263/17,9				302/20,1
7	ДП "Васильківський лісгосп"	236/3,6		2/0,1			65/1,2	303/4,8
8	ДП "Марганецький лісгосп"	2/0,0		194/1,6	1/0,0		249/1,4	446/3,0
9	ДП "Павлоградський лісгосп"			28/6,3				28/6,3
10	ПЗ "Дніпровсько-Орільський "							
	Усього	411/11	9/1,0	1957/61,1	10/0,3		329/2,8	2716/76,4

Таблиця 5.2.2.7. Динаміка загибелі лісових культур, насаджень та не зімкнутих лісових культур

Назва	Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки					
	Держліс-агентство	Мінагро-політики	Мін-оборони	Мінеко-енерго	Інші	Усього
1. Усього загиблих лісових насаджень, га	22	-	-	-	-	22
у тому числі від:						

Назва	*Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки*					
	Держліс-агентство	*Мінагро-політики*	*Мін-оборони*	*Мінеко-енерго*	*Інші*	*Усього*
пожеж	18	-	-	-	-	18
несприятливих погодних умов	-	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	4	-	-	-	-	4
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
з них загиблих лісових культур, га	118	-	-	-		118
у тому числі від: пожеж	-	-	-	-	-	-
несприятливих погодних умов	-	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-
2. Усього загиблих незімкнутих лісових насаджень, га	-	-	-	-	-	-
3. Усього пошкоджених, загиблих ділянок природного поновлення, га	-	-	-	-	-	-

У 2019 році на території області використання природних недеревних рослинних ресурсів не здійснювалось, заготівля лікарської сировини не проводилась, у тому числі не відбувалась заготівля природних рослинних лісових ресурсів державними лісогосподарськими підприємствами.

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З наближенням весни актуальною є проблема збереження перших весняних квітучих рослин, які віднесені до категорії рідкісних й зникаючих видів та занесені до Червоної книги України. Масовий збір первоцвітів знижує чисельність їх популяцій.

З метою посилення державного контролю за збереженням та охороною рідкісних видів ранньоквітучих і реліктових рослин підготовлено доручення голови облдержадміністрації від 15.03.2019 № 08-21/0/35-19 "Про проведення операції "Первоцвіт-2019" щодо заборони торгівлі на ринках Дніпропетровської області та поза їх межами рідкісними видами ранньоквітучих, ендемічних, реліктових і таких, що знаходяться під загрозою

знищення рослинами, а також рослинами, занесеними до Червоної книги України.

Так, на виконання Доручення Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства спільно з представниками Національної поліції проводили рейдові перевірки лісових насаджень, у першу чергу ділянок особливо цінних лісових масивів, які примикають до населених пунктів, автодоріг, залізниць та особливо на територіях та об'єктах природно – заповідного фонду. Рейди були направлені на виявлення та попередження заготівлі Рослин, лісова охорона плідно співпрацювала з громадськістю, було організовано проведення профілактично – роз'яснювальної роботи серед населення.

З метою попередження випадків торгівлі рідкісними видами ранньоквітучих, реліктових рослин, що знаходяться під загрозою знищення, Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області проводились рейдові перевірки пунктів реалізації, а також неорганізованих та стихійних місць продажу Рослин.

Селищними та сільськими радами районів області проведено роз'яснювальну роботу серед населення щодо заборони заготівлі та реалізації ранньоквітучих та реліктових видів рослин. Проведена роз'яснювальна робота з керівниками підприємств, на території яких знаходяться Рослини, про недопущення сінокосіння та випасання худоби для збереження первоцвітів.

У даний час питання збереження біологічного різноманіття на Землі є одним з найважливіших серед екологічних проблем. На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання "Червоних книг" окремих країн і регіональних "Червоних списків". Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин.

У Дніпропетровській області понад 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений "Червоний список видів рослин Дніпропетровської області", затверджений Дніпропетровською обласною радою (рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII), який включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів – до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровської області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття було створено видання: "Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ". Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на

регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них – 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 – до Європейського Червоного списку, 82 – до Червоної книги України.

Але ці види ретельно охороняються лише на території природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду НАН України.

Таблиця 5.2.3.1. Динаміка охорони, невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин та грибів

Об'єкт ПЗФ	*Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.*	*Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.*	*Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./ га*	*Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.*
1	*2*	*3*	*4*	*5*
Ботанічний сад Дніпропетро-вського національного університету імені Олеся Гончара	50	-	Adiantum capillus-veneris L. – Адіантум венерін волос	Diabthus gratianopolitanus Vill. – гвоздика гренобльська
			Adonis vernalis L. – Горицвіт весняний	
			Adonis wolgensis Steven ex DC.) – Горицвіт волзький	
			Euonymus nanus Брусли́на ка́рликова	
			Asphodeline lutea (L.) Rchb. – Асфоделіна жовта	
			Atropa belladonna L. Красавка белладонна	
			Lunaria rediviva L луна́рія оживáюча	
			Rhodiola rosea L Родіола рожева	
			Campanula carpatica Jacq.– Дзвоники карпатські	
			Cerastium biebersteinii DC. – Роговик Біберштейна	
			Cerastium cerastoides L. Britton.– Роговик роговиковий	
			Colchicum autumnale L. – Пізноцвіт осінній	
			Crambe pontica Steven ex Rupr. – Катран понтийський	
			Crataegus pojarkovae Kossych. – Глід Пояркової	
			Crocus banaticus J. Gay – Шафран банатський	

1	*2*	*3*	*4*	*5*
			Dianthus gratianopolitanus Vill.– Гвоздика гратінополітанська	
			Dictamnus albus L. – Ясенець білий	
			Draba aizoides L.– Крупка аїзоподібна	
			Erigeron alpinus L. – Злинка альпійська	
			Galantus nivalis L. – Підсніжник білуватий	
			Glaucium flavum Crantz– Мачок жовтий	
			Helianthemum canum (L.) Hornem.s.l. – Сонцецвіт сивий	
			Iris sibirica L.– Півникі сибірські	
			Iris pontica Zapat. – Півники понтійські	
			Juniperus excelsa M. Bieb. – Ялівець високий	
			Juniperus foetidissima Willd. – Ялівець смердючий	
			Leucojum vernum L. – Білоцвіт весняний	
			Ornitogalum boucheanum (Kunth) Asch. – Рястка Буше	
			Paeonia daurica Andrews – Півонія кримська	
			Paeonia tenuifolia L. – Півонія тонколиста	
			Pinus cembra L. – Сосна кедрова	
			Pulsatilla grandis Wender. – Сон великий	
			Pulsatilla pratensis (L.) Mill. S.l. – Сон чорніючий	
			Quercus cerris L. – Дуб австрійський	
			Sorbus torminalis (L.) Grantz. – Горобина берека	
			Staphylea pinnata L. – Клокичка перистa	
			Stipa anomala P.Smirn. ex Roshev. – Ковила відхилена	
			Stipa capillata L. – Ковила волосатик	
			Stipa dasyphylla (Lindem.)Czern. Ex Trautv. – Ковила опушенолиста	
			Stipa ucrainica P.A.Smirn. – Ковила українська	
			Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. – Ковила Лесінга	

1	*2*	*3*	*4*	*5*
			Stipa pennata L.– Ковила пірчаста	
			Stipa pulcherrima K. Koch – Ковила найгарніша	
			Stipa zalesskii Wilensky – ковила Залеського	
			Syringa josikaea J. Jacq. Ex Rchb. – Бузок угорський	
			Taxus baccata L. – Тис ягідний	
			Trifolium rubens L. – конюшина червонувата	
			Tulipa quercetorum Klokov et Zoz – Тюльпан дібровний	
			Tulipa schrenkii Regel – Тюльпан Шренка	
			Viola alba Besser – Фіалка біла	
Криворізький ботанічний сад НАН України	78	Угрупування 6 формацій: ковили шорсткої - Stipeta asperellae; ковили Лессінга - Stipeta lessingianae; ковили української - Stipeta ucrainicae; ковили найкрасивішої - Stipeta pulcherrimae; ковили волосистої - Stipeta capillatae; мигдалю низького - Amygdaleta nanae	Stipa asperella – ковила шорстка;	-
			Stipa lessingiana – ковила Лессінга;	
			Stipa ucrainica – ковила українська; Stipa pulcherrima – ковила найкрасивіша;	
			Stipa capillata – ковила волосиста;	
			Adonis vernalis – горицвіт весняний;	
			Adonis wolgensis – горицвіт волзький;	
			Astragalus dasyanthus – астрагал шерстистоквітковий;	
			Astragalus ponticus – астрагал понтійський;	
			Cymbochasma borysthenica – повстянка дніпровська (цимбохазма дніпровська);	
			Pulsatilla pratensis (P. Nigricans) – сон лучний (сон чорніючий);	
			Paeonia tenuifolia – півонія тонколиста	
Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”	15		Сальвінія плаваюча Salvinia natans (L.) All	Зозулинець шоломоносний. Orchis militaris L. Пальчатокорінник травневий. Dactylorhiza
			Цибуля савранська Allium savranicum Besser (A. Saxatile auct. Non M.Bieb.)	
			Рястка Буше Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch.	

1	*2*	*3*	*4*	*5*
			Шафран сітчастий Crocus reticulatus Steven ex Adams	majalis (Reichenb.) P.F.Hunt et Summerhayes
			Півники сибірські Iris sibirica L.	
			Тюльпан дібровний Tulipa quercetorum Klokov et Zoz	
			Плодоріжка болотна (зозулинець болотний) Anacamptis palustris (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase (Orchis palustris Jacq.)	
			Коручка болотна Epipactis palustris (L.) Crantz	
			Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	
			Плавун щитолистий Nymphoides peltata (S.G.Gmel.) O.Kuntze	
			Сон лучний (с. чорніючий) Pulsatilla pratensis (L.) Mill. S.l.	
			Водяний горіх плаваючий Trapa natans L. S.l.	
			Лептогіум насічений Leptogium saturninum (Dicks.) Nyl.	
			Флокулярія Рікена Floccularia rickenii (Bohus) Wasser	
			Ентолома смердюча Entoloma nidorosum (Fr.) Quél	

Таблиця 5.2.3.2. Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2020 року)

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Ботанічний сад Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара						
Ephedra distachya Ефедра двоколоса	рідкісний					Least Concern
Berberis vulgaris L. Барбарис звичайний	рідкісний					
Carpinus betulus L. Граб звичайний	зникаючий					Least Concern
Rosa iundzillii Besser. Шипшина Юндзила	невизначений					
Rosa rubiginosa L. Шипшина волонська	невизначений					
Rosa spinosissima L. Шипшина найколючіша	рідкісний					
Viburnum lantana L. Калина гордовина	рідкісний					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Acorus calamus L. Аїр звичайний	рідкісний					
Adonis vernalis L. Горицвіт весняний	вразливий	неоцінений		II	Least Concern	
Adonis wolgensis Steven ex DC. Горицвіт волзький	вразливий	неоцінений				
Ajuga reptans L. Горлянка повзуча	зниклий у природі					
Amygdalus nana L. Мигдаль степовий	рідкісний					
Anemone sylvestris L. Анемона лісова	вразливий					
Anemonoides ranunculoides (L) Holub. Анемона жовтецева	рідкісний					
Antennaria dioica (L.) P. Gaertn. Котячі лапки дводомні	зникаючий					
Anthoxantum odoratum L. Пахучий колосок звичайний	зниклий у природі					
Asarum europaeum L. Копитняк європейський	рідкісний					
Galium odoratum (L.) Scop. Підмаренник духмяний	рідкісний					
Iris pseudacorusb L Півники болотні					Least Concern	
Athyrium filix-femina (L.) Roth Безщитник жіночий	вразливий					
Aurinia saxatilis (L.) Desv. Аврінія скельна	рідкісний					
Betonica officinalis L. Буквиця лікарська	рідкісний					
Campanula glomerata L Дзвоники скупчені	рідкісний					
Campanula persicifolia L. Дзвоники персиколисті	вразливий					
Campanula rotundifolia L. Дзвоники круглолисті	зниклий у природі					
Clematis integrifolia L. Ломиніс цілолистий	рідкісний					
Convallaria majalis L. Конвалія звичайна	рідкісний					
Dictamnus albus L. Ясенець білий	зниклий у природі	рідкісний				
Digitalis grandiflora Mill. Наперстянка крупноквіткова	зникаючий					
Dryopteris filix-mas (L.) Schott. Щитник чоловічий	рідкісний					
Fragaria vesca L. Суниця лісова	зникаючий				Least Concern	

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Inula helenium L. Оман високий	рідкісний					
Iris halophila Pall. Півники солелюбні	рідкісний					
Iris pontica Zapat. Півники понтійські	зникаючий	вразливий				
Iris pumila L. Півники карликові	рідкісний					
Iris sibirica L. Півники сибірські	зникаючий	вразливий				
Matteuccia struthiopteris (L.) Tod. Страусове перо звичайне	зникаючий					
Ornithogalum fimbriatum Willd. Рястка торчкувата	вразливий					
Polygonatum hirtum (Bocs ex Poir.) Pursh Купена волосиста	зниклий у природі					
Polygonatum odoratum (Mill.) Druce Купена духмяна	рідкісний					
Paeonia tenuifolia L. Півонія тонколиста	зниклий у природі	вразливий	I		Data Deficient	
Sanguisorba minor Scop. Кровохлебка мала	невизначений					
Primula veris L. Первоцвіт весняний	зниклий у природі					
Prunella grandiflora (L.) Scholl Суховершки великоквіткові	невизначений					
Pteridium aquilinum (L.) Kuhn Орляк звичайний	зникаючий					
Pulsatilla grandis Wender. Сон великий	вразливий	вразливий	I		Least Concern	Least Concern
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. Сон чорніючий	рідкісний	неоцінений				
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. Маруна щиткова	рідкісний					
Serratula bracteifolia (Iljin ex Grossh.) Stank. Серпій приквітковий	невизначений					
Stipa capillata L. Ковила волосатик	рідкісний	неоцінений				
Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. Ковила Лесінга	рідкісний	неоцінений				
Stipa pennata L. Ковила пірчаста	вразливий	вразливий				
Stipa pulcherrima K. Koch Ковила найгарніша	зникаючий	вразливий				
Stipa dasyphylla (Lindem.)Czern. Ex Trautv. – Ковила опушенолиста	зникаючий	вразливий				Rare

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Stipa ucrainica P.A.Smirn.– Ковила українська	зникаючий	неоцінений				
Thymus dimorphus Klokov et Des-Schost. Чебрець двовидний	рідкісний					
Valeriana officinalis Walr. Валеріана лікарська	рідкісний					
Asparagus officinalis L. Холодок лікарський					Least Concern	Least Concern
Ranunculus repens L. Лютик повзучий					Least Concern	
Briza media L Трясунка середня	невизначений					
Galantus nivalis L. Підсніжнік білуватий	зниклий у природі	неоцінений		II		Near Threatened
Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. Рятска Буше	рідкісний	неоцінений				
Scilla sibirica Haw Проліска сибірська	рідкісний					
Lysimachia vulgaris L Вербозілля звичайне						Least Concern
Tulipa schrenkii Regel Тюльпан Шренка	зникаючий	вразливий				
Tulipa quercetorum Klokov et Zoz Тюльпан дібровний	рідкісний	вразливий				
Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”						
Буркун білий Melilotus albus Medik.					LC	
Буркун лікарський Melilotus officinalis (L.) Pall.					LC	
В’язіль барвистий Securigera varia (L.) Lassen					LC	
Житняк пухнастоквітковий Agropyron dasyanthum Ledeb.						R
Жовтозілля дніпровське Senecio borysthenicus (D&c.) Andrz.	3				R	
Конюшина польова Trifolium arvense L.					LC	
Конюшина розлога Trifolium diffusum L.					LC	
Конюшина гібридна Trifolium hybridum L.					LC	
Конюшина повзуча Trifolium repens L.					LC	
Зозульки м’ясочервоні Dactylorhiza incarnata (L.) Soy s.l.	3	2		+		

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Люцерна хмелевидна Medicago lupulina L.					LC	
Латук компасний Lactuca serriola Torner					LC	
Лядвенець рогатий Lotus corniculatus					LC	
Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	2	2				
Козельці українські Tragopogon ucrainicus Artemcz.	3				R	
Коручка болотна Epipactis palustris (L.)Crantz	3	3		+		
Кушир донський Ceratophyllum tanaiticum Sapjegin	3				R	
Ластовень російський Vincetoxicum rossicum (Kleop.) Barbar.	3				R	R
Лептогіум насічений Leptogium saturninum (Dicks.) Nyl. (Лишайник)	2					
Півники сибірські Iris sibirica L.	3	2				
Плавун щитолистий Nymphoides peltata (S.G.Gmel.) Kuntze	3	2				
Зозулинець болотний Anacamptis palustris (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	3	2		+		
Рястка Буше Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch.	3	2				
Сальвінія плаваюча Salvinia natans (L.) All.	3	2	LRlc			LC
Сон лучний (сон чорніючий) Pulsatilla pratensis (L.) Mill. S.l.	3	2				
Тюльпан дібровний Tulipa quercetorum Klokovet Zoz	3	3				
Фіалка Лавренка Viola lavrenkoana Klokov					R	
Цибуля савранська Allium savranicum Besser	3	2				
Чебрець дніпровський Thymus borysthenicus Klok. Et Shost.					R	R
Шафран сітчастий Crocus reticulatus Steven ex	3	3				

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Adams						
Хвощ польовий Equisetum arvense L.					LC	
Юринея волошкова Jurinea cyanoides (L.) Rchb.			DD		LC	
Водяний горіх плаваючий Trapa natans L.s.l. (incl. T. borysthenica V.Vassil.)	2	2				
Щитник чоловічий Dryopteris filix-mas (L.) Schott	3					
Аїр звичайний Acorus calamus L.	3					
Полин понтійський Artemisia pontica L.	4					
Річія плаваюча Riccia fluitans	2					
Вужачка звичайна Ophioglossum vulgatum L.	3					
Теліптеріс болотний Thelypteris palustris Schott	2					
Цибуля волотиста Allium paniculatum L.	0					
Цибуля кругла Allium rotundum L.	3					
Конвалія звичайна Convallaria majalis L.	3					
Купина пахуча Polygonatum odoratum (Mill.) Druce	3					
Осока богемська Carex bohemica Schreb.	1					
Гадюча цибулька занедбана Muscari neglectum Guss. Ex Ten.	2					
Рястка Коха Ornithogallum kochii Pare	3					
Проліска дволиста Scilla bifolia L	3					
Проліска сибірська Scilla siberica Haw.	3					
Водяний різак алоевидний Stratiotes aloides L.	3					
Вольфія безкоренева Wolffia arrhiza (L.) Horkel ex Wimmer	3					
Зірочки жовті Gagea lutea (L.) Ker.-Gawl	3					
Леєрсія рисовидна Leersia oryzoides (L.) Sw.	3					
Рдесник плаваючий Potamogeton natans L.	3					
Рдесник Фріза Potamogeton	1					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
friesii Rupr						
Копитняк європейський Asarum europaeum L.	3					
Франкенія шорстка Frankenia hirsuta L.	3					
Ряст порожистний Corydalis cava (L.) Schweigg. et Korte	2					
Тирлич звичайний Gentiana pneumonanthe L.	2					
Хамерій вузьколистий Chamaerion angustifolium (L.) Holub	3					
Водяний жовтець Піона Batrachium rionii (Lagger) Nyman	2					
Калюжниця болотна Caltha palustris L.	3					
Жовтець язиколистий Ranunculus lingua L.	3					
Жовтець золотистий Ranunculus auricomus L.	2					
Черемха звичайна Padus avium Mill.	0					
Вовче тіло болотне Potentilla palustris (L.) Scop.	1					
Верба козяча Salix caprea L.	3					
Глечики жовті Nuphar lutea (L.) Smith	3					
Латаття біле Nymphaea alba L.	2					
Молодило руське Sempervivum ruthenicum Schnittsp. et C.B. Lehm.	3					
Пухирник звичайний Utricularia vulgaris L.	3					
Криворізький ботанічний сад НАН України						
Cystopteris fragilis (L.) Bernh.– пухирник ламкий	+					
Polypodium vulgare L. – багатоніжка звичайна	+					
Juniperus communis L. – ялівець звичайний						+2
Juniperus sabina L. – ялівець козачий						+2
Picea abies (L.) H.Karst – ялинка звичайна						+2
Pinus cembra L. – сосна кедрова		+				+2
Taxus baccata L. – тис		+				+2

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
ягідний						
Ephedra distachya L. – ефедра двоколоскова	+					+2
Asarum europaeum L. – копитняк європейський	+					
*Ceratophyllum demersum L.- кушир занурений (темно-зелений)					+2	+2
*Ceratophyllum submersum L. – кушир підводний					+2	+2
Aconitum nemorosum M. Bieb. Ex Rchb.- аконіт дібровний	+					
Aconitum rogovichii Wissjul.- аконіт Роговича	+					
Adonis vernalis L.(Chrysocyathus vernalis (L.) Holub – горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний)	+	+		+	+2	
Adonis wolgensis Steven (Ch. Wolgensis (Steven) Holub – горицвіт волзький (жовтоцвіт волзький)	+	+				
Anemone nemorosa L. – анемона дібровна	+					
Anemone sylvestris L. – анемона лісова	+					
Anemonoides ranunculoides (L.) Holub – анемоноідес жовтецевий	+					
Clematis integrifolia L. – ломиніс цілолистий	+					
Delphinium cuneatum Steven ex DC. (D. Rossicum Litv.) - дельфініій клиновидний (руський)	+	+				
Pulsatilla grandis Wender. – сон великий	+	+	+		+2	+2
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. (P. Nigricans Storck) – сон лучний	+	+				
Ranunculus cassubicus L. – жовтець кашубський	+					
*Ranunculus repens L. – жовтець повзучий					+2	
*Ranunculus sceleratus L – жовтець отруйний					+2	
Berberis vulgaris L. – барбарис звичайний	+					
Gymnospermium odessanum	+	+				+

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
(DC.) Takht. – голонасінник одеський						
Paeonia tenuifolia L. – півонія тонколиста, воронець		+	+		+2	
Paeonia daurica Andrews – півонія кримська		+				
Corydalis cava (L.) Schweigg. Et Korte. – ряст порожнистий	+					
Cerastium biebersteinii DC. – роговик Біберштейна		+			+	
? Eremogone cephalotes (M.Bieb.) Fenzl – еремогоне головчаста (пустельниця головчаста)		+				+
Eremogone rigida (M.Bieb.) Fenzl. - еремогоне жорстка (пустельниця жорстка)	+					+
Kohlraushia prolifera (L.) Kunth – кольраушія пагононосна	+					
Krascheninnikovia ceratoides (L.) Gueldenst. – крашенінніковія степова	+					
*Persicaria hydropiper (L.) Delarbre – гірчак перцевий, водяний перець					+2	
Goniolimon besserianum (Schult.) Kusn. – гоніолімон Бессерів	+					
*Quercus robur L. – дуб звичайний						+2
Carpinus betulus L. – граб звичайний	+					
*Alnus glutinosa (L.) Gaertn.- вільха клейка	+					+2
Betula humilis Schrank – Береза низька		+				
Betula obscura A. Kotula – береза темна		+				
Betula oycoviensis Besser – береза ойківська						+2
*Corylus avellana L. – ліщина звичайна						+2
Salix caprea L. – верба козяча	+					
*Lysimachia nummularia L. – Вербозілля лучне					+2	
Cyclamen coum Mill. s.l. (C. kuznetzovii Kotov et Chernova) – цикламен коський (ц. Кузнецова)		+			+, +2	+
Aurinia saxatilis (L.) Desv. – авринія скельна	+					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
? Crambe pontica Steven (C. Maritima L.) – катран понтійський (к. морський)		+			+2	
**Camelina microcarpa Andrz. – рижій дрібноплодий					+2	
**Diplotaxis muralis (L.) DC. – дворядник муровий					+2	
*Erucastrum armoracioides (Gzern. ex Turcz.) Cruchet – рогачка хріновидна					+2	
Hesperis tristis L. – вечорниці сумні	+					
**Isatis tinctoria L. - Вайда фарбувальна					+2	
**Lepidium perfoliatum L. – хрінниця пронизанолиста					+2	
**Lepidium ruderale L. – хрінниця смердюча					+2	
*Rorippa austriaca (Crantz) Besser – водяний хрін австрійський					+2	
*Urtica dioica L. – кропива дводомна					+2	
*Tilia platyphyllos Scop. – липа широколиста						+2
Sedum borissovae Balk. – очиток Борисової	+					+
Sedum sexangulare L. – очиток шестирядний	+					
Sempervivum ruthenicum Schnittsb. Et C.B. Lehm. – молодило руське	+					
Amygdalus nana L. – мигдаль низький , бобчук	+					
*Cerasus avium (L.) Moench (Prunus avium L) – черешня					+2	
? Cerasus fruticosa (Pall.) Woronow – вишня кущова (в. степова)					+2	
**Cerasus mahaleb (L.) Mill вишня магалебська					+2	
Cotoneaster melanocarpus Fisch. Ex Blytt - кизильник чорноплідний	+					
Fragaria vesca L. – суниці лісові	+				+2	
*Fragaria viridis Duchesne – суниці зелені					+2	
Padus avium Mill. – черемха звичайна	+				+2	
Potentilla alba L. – перстач білий	+					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Potentilla orientalis Juz. – перестач східний	+					
*Prunus spinosa L. – слива колюча, терен					+2	
*Pyrus communis L. – груша звичайна					+2	
Rosa bordzilowskii Chrshan. – шипшина Бордзіловського	+					
Rosa jundzilii Besser – шипшина Юндзіла	+					
Rosa spinosissima L. – шипшина найколючіша	+					
Sanguisorba officinalis L. – родовик лікарський	+					
Sorbus torminalis (L.) Crantz – берека, горобина берека		+				
*Epilobium hirsutum L. – зніт шорсткий						+2
Astragalus albidus Waldst. Et Kit. – астрагал білуватий	+					
Astragalus asper Jacq. – астрагал шорсткий	+					
Astragalus cicer L. – астрагал нутовий					+2	
Astragalus cretophilus Klokov – астрагал крейдолюбний		+				
Astragalus dasyanthus Pall. – астрагал шерстистоквітковий	+	+			+	+
Astragalus dolichophyllus Pall. – астрагал довголистий	+					
Astragalus henningii (Steven) Klokov - астрагал Геннінга	+	+			+	+
Astragalus odessanus Besser - астрагал одеський	+	+				
Astragalus pallescens M. Bieb.- астрагал блідий	+					+
Astragalus ponticus Pall. - астрагал понтійський	+	+				
Astragalus pubiflorus DC. - астрагал пухнастоквітковий	+					
Astragalus testiculatus Pall. – астрагал яйцеплідний		+				
Calophaca wolgarica (L.f.) DC. – калофака волзька		+			+	+2
? Caragana mollis (M.Bieb.) Besser						
Caragana scythica (Kom.) Pojark. – карагана скіфська	+	+			+	
Chamaecytisus albus (Hacq.) Rothm. – зіновать біла		+				

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
(рокитник білий)						
Chamaecytisus graniticus (Rehman) Rothm. – зіновать гранітна (з. Скробічевського)	+	+			+	+
Galega officinalis L. – козлятник лікарський	+					
Genista scythica Pacz. – дрік скіфський	+	+				
Genista tanaitica P. Smirn. – дрік донський	+				+	+
Glycyrrhiza echinata L. – солодка щетиниста	+					
Glycyrrhiza glabra L. – солодка гола	+	+				
? Lathyrus lacteus (M. Bieb.) Wissjul. – чина молочно-біла						
Lathyrus niger (L.) Bernh. – чина чорна	+					
Lathyrus vernus (L.) Bernh. – чина весняна	+					
*Medicago lupulina L. – люцерна хмелевидна, буркунчик					+2	
*Medicago romanica Prodan – люцерна румунська, л. степова					+2	
*Melilotus albus Medik. – буркун білий					+2	
*Melilotus officinalis (L.) Pall. – буркун лікарський					+2	
*Onobrychis tanaitica Spreng. – еспарцет донський					+2	
*Securigera varia (L.) Lassen (Coronilla varia L.) – секироплідник барвистий (в'язіль барвистий)					+2	
*Trifolium repens L. – конюшина повзуча, к. біла					+2	
*Vicia tenuifolia Roth – горошок тонколистий						+2
Dictamnus albus L. – ясенець білий	+	+				
Haplophyllum suaveolens (DC.) – гаплофіл запашний	+					
Linum czerniaevii Klokov – льон Черняєва	+					
? Linum flavum L. – льон жовтий						
Linum linearifolium Jav. – льон лінійнолистий	+					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
*Daucus carota L. – морква дика					+2	
? Palimbia salsa (L. F.) Besser – палімбія солончакова		+				
Seseli pallasii besser	+					
Fraxinus ornus L. – Ясен білоцвітий		+				
Syringa josikaea J. Jacq. Ex Rchb. – бузок угорський		+	+		+2	+2
Viburnum lantana L. – калина гордовина	+					
Adoxa moshatellina L. – адокса мускусна	+					
Valeriana officinalis L. – валеріана лікарська	+					
Valeriana stolonifera Czern. – валеріана пагононосна	+					
Galium volhynicum Pobed. – підмаренник волинський					+	
? Centaurium pulchellum (Sw.) Druce – золототисячник гарний						+2
Vincetoxicum intermedium Taliev – ластовень проміжний	+				+	
Trachomitum venetum (L.) Woodson s.l. (T. Sarmatiense Woodson) – кендир венеційський (к. сарматський)		+				
Vincetoxicum maeoticum (Kleopow) Barbar. – ластовень азовський	+				+	
Scopolia carniolica Jacq. – Скополія карніолійська		+				
Convolvulus lineatus L. – березка лінійнолиста	+					
Aegonychon purpureo-caeruleum (L.) Holub – егоніхон фіолетово-голубий	+					
Echium russicum J.F.Gmel. – синяк руський	+		+		+2	
Staphylea pinnata L. – клокичка перистa		+				
Digitalis grandiflora Mill. – наперстянка великоквіткова	+					
Linaria biebersteinii Besser – льонок Біберштейна	+					+

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Linaria macroura (M. Bieb.) M. Bieb. – льонок довгошпорковий	+					+
Cymbochasma borysthenica (Pall. Ex Schlecht.) Klokov et Zoz – цимбохазма дніпровська (повстянка дніпровська)	+	+			+	
Betonica officinalis L. – буквиця лікарська	+					
*Glechoma hirsuta Waldst. Et Kit. – розхідник шорсткий						+2
*Lycopus europaeus L. – вовконіг європейський					+2	
? Phlomis hybrida Zelen – залізняк гібридний					+	
Prunella grandiflora (L.) Scholl. – суховершки великоквіткові	+					
Salvia austriaca Jacq. – шавлія австрійська	+					
Salvia scabiosifolia Lam. – шавлія скабіозолиста		+				
Scutellaria altissima L. – шоломниця висока	+					
Scutellaria creticola Juz. – шоломниця крейдяна		+				
Scutellaria verna Besser – шоломниця весняна	+	+				
Thymus dimorphus Klokov et Des.-Shost. – чебрець двовидний	+					
Campanula glomerata L. – дзвоники скупчені	+					
Campanula trachelium L. – дзвоники кропиволисті	+					
Artemisia pontica L. – полин понтійський	+					
Aster alpinus L. – айстра альпійська		+				
Aster bessarabicus Bernh. Ex Rchb. – айстра бессарабська	+					
*Bidens tripartita L. – череда трироздільна					+2	
Centaurea marschalliana Spreng. – волошка Маршала	+					
Centaurea orientalis L. – волошка східна	+					
? Centaurea ruthenica Lam. – волошка руська						

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Centaurea taliewii Kleopow – Волошка Талієва		+				+
**Cichorium intybus L. – цикорій дикий, петрові батоги					+2	
Inula helenium L. – оман високий	+					
Inula oculus-christi L. – оман очний	+					
Jurinea brachycephala Klokov – юринея короткоголова	+					
? Klasea bulgarica (Acht. Et Stoj.) – клазея болгарська					+	+
*Lactuca saligna L. – Латук (молокан) солончаковий					+2	
*Lactuca tatarica (L.) C.A.Mey. – Латук (молокан) татарський					+2	
Petasites hybridus (L.) P. Gaertn., B. Mey. Et Scherb. – кремена гібридна	+					
*Pterotheca sancta (L.) K. Koch (Lagoseris sancta (L.) K. Maly) – птеротека палестинська (лагозеріс палестинський	+					
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. – маруна щиткова	+					
Serratula bracteifolia (Iljin ex Grossh.) Stank (Klasea bracteifolia) – клазея приквіткова (Серпій приквітковий	+					
**Vallisneria spiralis L. – валіснерія спіральна					+2	+2
*Alisma plantago-aquatica L. – частуха подорожникова					+2	+2
*Potamogeton crispus L. – рдесник кучерявий					+2	+2
*Potamogeton pectinatus L. – рдесник гребінчастий					+2	+2
*Potamogeton perfoliatus L. – рдесник пронизанолистий					+2	+2
Bulbocodium versicolor (Ker.Gawl.) Spreng. (Colchicum versicolor Ker.Gawl.) – брандушка різнокольорова	+	+				
Colchicum umbrosum (Ker.Gawl.) Steven – пізньоцвіт тіньовий		+				

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Crocus angustifolius Weston – шафран вузьколистий		+				+
Crocus heuffelianus Herb. – шафра́н Ге́йфелів		+				
Crocus reticulatus Steven ex Adams – шафран сітчастий	+	+				
Iris halophila Pall. – півники солелюбні	+					
Iris hungarica Waldst. et Kit. (Iris aphylla L. subsp. hungarica (Waldst. et Kit.) Hegi) – півники угорські					+2	
Iris pontica Zapal. – півники понтичні	+	+			+2	
Iris pseudacorus L. – півники болотні					+2	
Iris pumila L. – півники карликові (п. маленькі)	+					
Fritillaria ruthenica Wikstr. – рябчик руський	+	+				
Gagea lutea (L.) Ker Gawl. – зірочки жовті	+					
Lilium martagon L. – лілія лісова (л. кучерява)	+	+				
Tulipa hypanica Klokov et Zoz – тюльпан бізький	+	+				
Tulipa quercetorum Klokov – тюльпан дібровний	+	+				
Tulipa schrenkii Regel – тюльпан Шренка	+	+				
Anthericum ramosum L. – □ віхалка гілляста	+					
Asphodeline lutea (L.) Rchb. – асфоделіна жовта		+				
Eremurus spectabilis M. Bieb. – еремур показний		+			+	
Hyacinthella leucophaea (C. Koch) – гіацинтик блідий	+					
Bellevalia sarmatica (Pall. Ex Georgi) Woronow – белевалія сарматська	+					
Hyacinthella pallasiana (Steven) Losinsk. – гіацинтик Палласа	+	+				+
Muscari neglectum Guss. Ex Ten. – гадюча цибулька занедбана	+					
Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. – рястка Буше	+	+				
Ornithogalum fimbriatum Willd. – рястка торочкувата	+					

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
? Ornithogalum fischerianum Krasch. – рястка Фішера						
Ornithogalum kochii Pall. – рястка Коха	+					
O. refractum Schlecht. – рястка відігнута		+				
Scilla bifolia L. – проліска дволиста	+					
Scilla siberica Haw. – проліска сибірська	+					
? Allium angulosum L. – цибуля гранчаста					+2	
Allium decipiens Fisch. Ex Schult. Et Schult. F. – цибуля оманна	+				+2	
Allium guttatum Steven – цибуля крапчаста	+				+2	
Allium inaequale Janka – цибуля нерівна					+2	
Allium lineare L. – цибуля лінійна	+	+			+2	
? Allium oleraceum L. – цибуля овочева					+2	
Allium podolicum (Asch. Et Graebn.) Blocki ex Racib. – цибуля подільська	+				+2	+2
Allium schoenoprasum L. – цибуля скорода					+2	
Allium sphaerocephalon L. – цибуля круглоголова					+2	
Allium ursinum L. – цибуля ведмежа, черемша		+			+2	
Galanthus nivalis L. – підсніжник білосніжний	+	+		+	+2	+2
G. plicatus M. Bieb. – підсніжник складчастий		+		+	+,+2	+2
Convallaria majalis L. – конвалія травнева, к. звичайна	+					
Polygonatum hirtum (Bocs ex Poir.) Pursh (P. Latifolium (Jacq.) Desf.) – купина шорстка (к. широколиста)	+					
Polygonatum odoratum (Hill.) Druce – купина пахуча	+					
Asparagus officinalis L.- холодок лікарський					+2	
Asparagus verticillatus L. – холодок кільчастий	+				+2	
Dactylorhiza majalis (Rchnb.) P.F.Hunt – пальчатокорінник травневий		+			+2	

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
*Juncus articulatus L. – ситник колінчастий				+2	+2	
*Juncus bufonius L. – ситник жаб'ячий					+2	+2
*Juncus inflexus L. – ситник пониклий						+2
*Bolboschoenus maritimus (L.) Palla – бульбокомиш приморський				+2	+2	
Carex pilosa Scop. – осока волосиста	+					
*Scirpus tabernaemontani C.C.Gmel. (Schoenoplectus tabernaemontani (C.C.Gmel.) Palla) – комиш Табернемонтана (куга Табернемонтана)					+2	
*Aégilops cylíndrica Host – егілопс циліндричний					+2	
*Agrostis stolonifera L. – мітлиця повзуча					+2	
Anthoxanthum odoratum L. – пахуча трава звичайна	+					
? Beckmannia eruciformis (L.) Host – бекманія звичайна					+2	
Briza media L. – трясучка середня	+					
**Echinochloa crusgalli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна, півняче просо						+2
Elytrigia stipifolia (Czern. Ex Nevski) Nevski – пирій ковилолистий	+	+			+	+
? Koeleria brevis Steven – келерія коротка (кипець короткий)						
? Koeleria moldavica M. Alexeenko – келерія молдавська (кипець молдавський)					+	
*Phragmites australis (Cav.) Trin. Ex Steud. – очерет звичайний					+2	+2
*Poa angustifolia L. – тонконіг вузьколистий						+2
*Poa annua L. – тонконіг однорічний						+2
*Poa pratensis L. – тонконіг лучний					+2	
Stipa asperella Klokov et Ossvcznjuk – ковила шорстка	+	+				

Назва виду (українська, латинська)	*Червона книга Дніпропетровської області*	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Stipa borysthenica Klokov – ковила дніпровська	+	+				
Stipa brauneri (Pacz.) Klokov – ковила Браунера		+				
Stipa capillata L. – ковила волосиста	+	+				
Stipa dasyphylla (Czern ex. Lindem.) Trautv. – ковила пухнастолиста	+	+				+
Stipa donetzica Czupryna – ковила донецька		+				
Stipa grafiana Steven (S. Pulcherrima K. Koch) – ковила Граффа (к. найкрасивіша)	+	+				
? Stipa graniticola Klokov – ковила гранітна		+				
Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. – ковила Лессінга	+	+				+2
Stipa lithophila P. Smirn. – ковила каменелюбна		+				
Stipa oreades Klokov – ковила гірська		+				
Stipa pennata L. (S. Joannis Celak.) – ковила пірчаста	+	+				
Stipa tirsa Steven – ковила вузьколиста	+	+				
Stipa ucrainica P. Smirn. – ковила українська	+	+				
Stipa zalesskii Wilensky – ковила Залеського		+	+		+,+2	+
Acorus calamus L. – аїр звичайний (лепеха звичайна)	+					+2
*Lemna minor L. – ряска маленька				+2	+2	
*Typha angustifolia L. – рогіз вузьколистий				+2	+2	
*Typha latifolia L. – рогіз широколистий				+2		
**Typha laxmannii Lepech.				+2		

Примітка: *(*Криворізький ботанічний сад НАН України*): * - включені до останнього світового Червоного списку (2013 р.), але для Дніпропетровщини є звичайними і не потребують охорони;*
*** - те ж саме, але ще й адвентивні та інвазійні; ? – види, які пропонуються до охорони на території області.*
Примітка: (Дніпровсько-Орільський)1. * - Всі указані види рослин і грибів, що зареєстровані в межах заповідника, підлягають також особливій охороні і на території області.
2. Статус:
Залежно від стану та ступеня загрози зникнення видів тваринного й рослинного світу,
що заносяться до Червоних списків, вони поділяються на 5 основних та 2 додаткові категорії:
Основні:
зниклі (0) − види, про які немає сучасної інформації після неодноразових пошуків,
проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення,
відсутня будь-яка інформація про їх існування в дикій природі протягом приблизно 50 років;
зникаючі (1) − види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження
яких є малоймовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;

вразливі (2) − види, які в найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;
рідкісні (3) − види, популяції яких невеликі й на цей час не належать до категорії „зникаючі" чи „вразливі", хоча їм і загрожує небезпека;
недостатньо вивчені (неоцінені) (4) − види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії „зникаючі", „вразливі" чи „рідкісні", але ще не віднесені до неї.
Додаткові:
недостатньо відомі (5) − види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації;
зниклі у природі (6) − види, які зникли у природі, але збереглися, чи відновлені у спеціально створених умовах.
Для МСОП :
Extinct (зниклі) EX
Extinct in the Wild (зниклі у дикій природі) EW
Critically Endangered (у критичному стані) CR
Endangered (під загрозою) EN
Vulnerable (вразливі) VU
Near Threatened (близько до вразливих) NT
Least Concern (знаходяться під найменшою загрозою) LC
Data Deficient (недостатньо відомі) DD
Not Evaluated (неоцінена загроза) NE

3. – Інформація про інші види, не зареєстровані на території заповідника, але є такими, що підлягають особливій охороні, міститься в Регіональному Червоному Списку Дніпропетровської області і налічують 432 види (Додаток 3 до рішення обласної ради 27 грудня 2011 р № 219-10/VI), тому їх список в інформації про безпосередньо по заповіднику не наводиться.

5.2.4. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На територіях міст та районів Дніпропетровської області згідно з представленої виконавчими комітетами міських рад та районними державними адміністраціями інформації протягом 2019 року було видалено 10394 одиниці дерев, 1933 одиниці кущів та висаджено 130176 одиниць дерев, 35249 одиниці кущів, проведено ремонт газонів на площі 684,265 га, висаджено квітників на площі 24,9882 га. Динаміку озеленення наведено в таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.4.1. Озеленення населених пунктів

Заходи	*Рік*					
	2014 р.	*2015 р.*	*2016 р.*	*2017 р.*	*2018 р.*	*2019 р.*
Створено нових зелених насаджень, га	-	43,219	23,6957	22,1664	28,7383	684,265
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	88,5926	95,3052	21,3448	25,62133	13,9535	24,9882
Проведено догляд за насадженнями, га	-	-	-	-	-	-

5.2.5. Чужорідні види рослин

На території області зареєстровано 313 видів адвентивних судинних рослин. Це складає 17,2 % від загальної кількості видів рослин.

Частина їх є інвазійними видами, які добре пристосувалися до місцевих умов, є постійними у складі природних рослинних угруповань, а, іноді і заміщують домінантні види у цих угрупованнях.

Міграція рослин, розселення видів на нові території існувала завжди. Цей процес вважається одним із пускових механізмів в еволюції рослинного світу.

Але сучасні величезні масштаби та небачена інтенсивність цих процесів, безумовно, несуть значну загрозу довкіллю.

Неконтрольовані інвазії все нових та нових рослин на нові для них території, особливо видів небезпечних для сільськогосподарських культур, тварин та людини веде до біологічного забруднення довкілля, в тому числі загрожує порушенням та зруйнуванням унікальної аборигенної рослинності.

Таблиця 5.2.5.1. Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Назва виду (українська, латинська)	*Занесення виду до карантинного списку*	*Заходи із запобігання розповсюдженню виду*
AcernegundoL. – клен ясенелистий	агріоепекофіт	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Amaranthus powelii L. – щириця Пауелла	інвазійний	виполювання, викошування
Amaranthus retroflexus L. – щириця загнута	інвазійний	виполювання, викошування
Trachomitum cannabinum L. – кендир коноплевий	інвазійний	багаторазове викошування до цвітіння
Ambrosia artemisiifolia L. – амброзія полинолиста	епекофіт	механічне видалення рослин до цвітіння, створення на газонах щільного травостою із злакових, бобових та ін. видів.
Centaurea diffusa Lam. – волошка розлога	інвазійний	виполювання, викошування
Conyza canadensis (L.) Crong. – злиночка канадська	епекофіт	багаторазове викошування до цвітіння
Iva xanthiifolia Nutt. – чорнощир нетреболистий	інвазійний	виполювання, викошування
Phalacroloma annuum (L.) Dumort. – фалакролома однорічна	інвазійний	виполювання, викошування
Ph. Septentrionale (FernaldetWiegand) Tzvelev – фалакролома північна	інвазійний	виполювання, викошування
Impatiens parviflora DC. – розрив-трава дрібноквіткова	агріоепекофіт	виполювання, викошування
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik. – грицики звичайні	інвазійний	виполюваня восени та навесні
Sisymbrium loeselii L. – сухоребрик Лозеліїв	інвазійний	виполювання, викошування
Atriplex tatarica L. – лутига татарська	інвазійний	виполювання, викошування
Cuscuta campestris Junck – повитиця польова	карантинний	виполювання до цвітіння
RobiniapseudoacaciaL. – робінія псевдоакація (біла акація)	епекофіт	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Anisantha sterilis (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) неплідний	інвазійний	виполювання до цвітіння
Anisantha tectorum (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) покрівельний	агріоепекофіт	виполювання до цвітіння
Digitaria sanguinalis (L.) Scop. – пальчатка кров'яна	інвазійний	виполювання до цвітіння
Echinochloa crus-galli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна (півняче просо)	інвазійний	виполювання до цвітіння
Portulaca oleracea L. – портулак городній	інвазійний	виполювання до цвітіння
Ailanthusaltissima (Mill.) Swingle – айлант найвищий (китайський ясен)	регульований некарантинний, інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
CeltisoccidentalisL. – каркас західний	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків

Назва виду (українська, латинська)	*Занесення виду до карантинного списку*	*Заходи із запобігання розповсюдженню виду*
UlmuspumilaL. – в'яз низький	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Parthenocisusquinquefolia (L.) Planch. – дикий виноград п'ятилисточковий	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Степовий гірчак звичайний Acroptilon repens (L.) DC.	карантинний	карантин
Amorpha fruticosa L. – аморфа кущова	епекофіт	знищення порослі
Ехіноцистіс шипуватий Echinocystislobata (Michx) Torr. etGray	карантинний	карантин
Паслін рогатий Solanum cornutum Lam.	карантинний	карантин
Asclepias syriaca L. – ваточник сирійський	епекофіт	знищення порослі та самосіву
Galinsoga parviflora Cav. – галінсога дрібноцвітна	агріоепекофіт	скошування, прополка
Setaria viridis L. – миший зелений	агріоепекофіт	скошування, прополка
Solidago canadensis L – золотушник канадський	агріоепекофіт	знищення порості та самосіву

5.2.6. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених Законом України "Про природно-заповідний фонд України" та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися:

у природоохоронних цілях;

у науково-дослідних цілях;

в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;

в освітньо-виховних цілях;

для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Використання рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

На території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гігрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов'язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та

польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006 р.).

У степових системах домінуюче положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавних лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар'я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров'ї А.А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007), найхарактерніші серед яких – часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. Іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічне різноманіття …, 2008).

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.1.1.

Таблиця 5.3.1.1. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

Види мисливських тварин	*2017 рік*	*2018 рік*	*2019 рік*
Кабан	1013	932	1046
Козуля	5102	5160	5140
Заєць-русак	111500	115846	108904
Фазан	42276	44488	43214
Сіра куріпка	92246	92318	89467
Ондатра	–	1680	–
Лисиця	–	1366	–
Вовк	–	48	–
Єнотовидна собака	–	340	–
Борсук	–	626	–
Видра	–	79	–
Куниця	–	499	–
Тхір	–	20	–

– інформація відсутня

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Стан та ведення мисливського господарства

Площа мисливських угідь, наданих у користування становить 2414,689 тис. га, в тому числі: Дніпропетровської обласної організації Українського товариства мисливців та рибалок – 2174,11 тис. га, Дніпропетровської гарнізонної організації товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 44,0 тис. га, ДП "Верхньодніпровське лісове господарство" – 22,064 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.06.2013 № 451-19/VI), Криничанське районне товариство мисливців та рибалок – 147,98 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 20.06.2014 № 544-26/VI), ТОВ "Технометсервіс" – 6,918 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.09.2008 № 450-16/V, Криворізька гарнізонна організація Товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 9,185 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 690-34/VI), ДП "Васильківське лісове господарство" – 10,430 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.10.2019 № 511-18/ VII).

Динаміка добування мисливських тварин наведена у таблиці 5.3.2.1.

Таблиця 5.3.2.1. Добування основних видів мисливських тварин (особин)

Рік	*Види мисливських тварин*	*Затверджений ліміт добування*	*Видано ліцензій*	*Добуто*	*Не використано ліцензій*	*Причина невикористання*
2017	кабан	174	162	122		
	козуля	104	96	87		
2018*	кабан	-	-	-		
	козуля	-	-	-		
2019	кабан	77	77	71		
	козуля	65	65	61		

* Відсутність затверджених лімітів використання мисливських тварин державного мисливського фонду у сезон полювання 2018/2019 років на території Дніпропетровської області відповідним наказом Мінагрополітики.

Стан та ведення рибного господарства

Питання ведення рибного господарства, організацію та контроль вилучення водних живих ресурсів на водоймах Дніпропетровської області здійснює Управління Державного агенства рибного господарства у Дніпропетровській області. Обсяги вилучення водних живих ресурсів, режими СТРГ визначаються на основі біологічних обґрунтувань, які розроблює НДІ біології Дніпропетровського національного університету та Інститут рибного господарства УААН. Динаміка вилову риби наведена в таблиці 5.3.2.2.

З метою забезпечення охорони, відтворення водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області, на період нересту, в рамках операції "Нерест-2019", підготовлено розпорядження голови облдержадміністрації від 20.03.2019 № Р-127/0/3-19 "Про створення у 2019 році обласної міжвідомчої робочої групи з охорони та відтворення водних живих біоресурсів".

Таблиця 5.3.2.2. Динаміка вилову риби

Рік	*Назва водного об'єкту*	*Затверджений ліміт вилову*, т/рік*	*Фактичний вилов, т/рік*
2017	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	280,21	1027,378
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	312,84	1075,463
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	0**	821,189
Усього по області		593,05	2924,03
2018	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	430	1061,195
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	962,1	1186,268
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,137	1031,967
Усього по області		-	3279,430
2019	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	407*	1068.909
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	908*	1059,335
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,073*	1153,613
Усього по області		-	3281,857

* ліміти спеціального використання водних біоресурсів зазначені на все водосховище

** фактичний вилов з рослиноїдними та верховодкою і тюлькою, які не лімітуються;

На виконання вищезазначеного розпорядження була проведена велика кампанія та вжито наступні основні заходи:

затверджено перелік нерестових ділянок на водоймах, підконтрольних Управлінню державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській

області (далі - Управління);

встановлено терміни щодо заборони промислового, любительського рибальства з плавзасобів під час руху риби на нерест та на період її нересту у водоймах, підконтрольних Управлінню;

заборонено проведення днопоглиблюваних, вибухових, гідротехнічних та інших робіт на рибогосподарських водних об'єктах та пересування плавзасобів на нерестових ділянках;

проведено посилене патрулювання водних об'єктів області з метою оперативного реагування щодо своєчасного факту браконьєрства;

забезпечено цілодобову роботу гарячої лінії з метою швидкого реагування на виявлення фактів браконьєрства;

встановлено графік патрулювання та план проведення рейдових заходів по рибогосподарських водних об'єктах, підконтрольних Управлінню;

проведено спільні заходи з територіальними підрозділами національної поліції України у Дніпропетровській області, Головним управлінням Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області, Головним управлінням Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області, Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області та іншими компетентними органами, якими передбачено проведення перевірок законності придбання, збуту риби та інших водних біоресурсів, посилення контролю за дотриманням вимог заборони лову водних біоресурсів в нерестовий період, здійснення заходів щодо недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів та здійснення комплексу заходів по припиненню промислу рибо добувними організаціями.

За результатами рибоохоронної роботи Дніпропетровського рибоохоронного патруля за нерестовий період з 01.04.2019 по 19.06.2019 було виявлено 4322 правопорушення природоохоронного законодавства.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території Дніпропетровської області зустрічаються 132 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них круглих черв'яків – 1, кільчастих черв'яків – 2, членистоногих – 66, хордових – 63.

Також зустрічаються 29 видів тварин, що занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори та перебувають під загрозою зникнення (CITES); 241 види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 96 види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 52 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 7 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS).

У межах природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів (див. табл. 5.3.3.1., 5.3.3.2., 5.3.3.3., 5.3.3.4.).

Збільшення чисельності деяких охоронюваних видів тварин пов'язано як із удосконаленням заходів з охорони, так і з наданням статусу охорони новим видам у кожній наступній редакції Червоної книги України.

Таблиця 5.3.3.1. Види тваринного світу, що охороняються

	2017 рік	*2018 рік*	*2019 рік*
БЕЗХРЕБЕТНІ (INVERTEBRATA)			
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–

	2017 рік	*2018 рік*	*2019 рік*
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас БАГАТОНІЖКИ *(*MYRIAPODA*)*			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас КОМАХИ *(*INSECTA*)*			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	33	33	33
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	6	6	6
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
ХРЕБЕТНІ (VERTEBRATA)			
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	7	7	7

	2017 рік	*2018 рік*	*2019 рік*
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	17	17	17
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	3	3	3
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	9	9	9
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–

	2017 рік	*2018 рік*	*2019 рік*
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	8	8	8
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас ПТАХИ (AVES)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	23	23	23
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	27	27	27
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	177	178	179
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	89	89	89
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	51	51	51
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	-	-	-
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	11	12	12
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	28	28	28
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	7	7	7
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських	-	-	-

	2017 рік	*2018 рік*	*2019 рік*
мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.			
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	7	7	7

Таблиця 5.3.3.2. Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні (станом на 01.01.2020)

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)								
Ейзенія гордєєва Eisenia gordejef Michaelsen, 1899	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Усього	1	–	–	–	–	–	–	–
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)								
П'явка медична Hirudo medicinalis	ЗК	3	–	–	–	–	1	–
Усього	1	1	–	–	–	–	1	–
Клас БАГАТОНІЖКИ (MYRIAPODA)								
Мухоловка звичайна Scutigera coleoptrata (Linnaeus, 1758)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Усього	1	–	–	–	–	–	–	–
Клас КОМАХИ (INSECTA)								
Дозорець-імператор Anax imperator Leach, 1815	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Красуня діва Calopteryx virgo (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Ірис плямистий Iris polystictica (Fischer-Waldheim, 1846)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Дибка степова Saga pedo (Pallas, 1771)	РД	–	–	–	–	–	V	VU
Красотіл пахучий Calosoma sycophanta (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	V	–
Турун угорський Carabus (Pachystus) hungaricus (Fabricius, 1792)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Жук-олень, рогач звичайний	РД	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Lucanus cervus cervus (Linnaeus, 1758)								
Вусач великий дубовий Cerambyx cergo (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	E	VU
Вусач мускусний Aromia moschata (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Вусач земляний хрестоносець (коренеїд хрестоносець) Dorcadion equestre (Laxmann, 1770)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Красик (Пістрянка) веселий Zygaena laeta (Hübner, 1790)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Махаон Papilio machaon (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Подалірій Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Поліксена Zerynthia polyxena ([Denis et Schifermüller], 1775)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Мірмідона Colias myrmidone (Esper, [1781])	–	–	–	–	–	–	–	VU
Райдужниця Metic Apatura metis Freyer, 1829	–	–	–	–	–	–	E	–
Стрічкарка тополева Limenitis populi (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Ванесса чорно-руда Nymphalis xanthomelas (Esper 1781)	–	–	–	–	–	–	–	VU
Сонцевик фау-біле Nymphalis vaualbum ([Denis & Schifermüller], 1775)	НО	–	–	–	–	–	–	EN
Сатурнія велика Saturnia pyri ([Denis & Schifermüller], 1775)	ВР	–	–	–	–	–	E	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Бражник мертва голова Acherontia atropos (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Бражник дубовий Marumba quercus ([Denis & Schifermüller], 1775)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Бражник скабіозовий Hemaris tityus (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Бражник прозерпіна Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)	РД	–	–	–	–	–	V	DD
Ведмедиця-господиня Callimorpha dominula (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Ведмедиця велика Pericallia matronula (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Стрічкарка блакитна Catocala fraxini (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Стрічкарка орденська малинова Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Совка сокиркова Periphanes delphinii (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Совка розкішна Staurophora celsia (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Орусус паразитичний Orussus abietinus (Scopoli, 1763)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Горіхотворка велетенська Ibalia rufpes Cresson, 1879	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Сколія-гігант Megascolia maculata (Drury, 1773)	ДН	–	–	–	–	–	–	–
Мелітурга булавовуса Melitturga	ВР	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
(Melitturga) clavicornis (Latreille, 1806)								
Ксилокопа (бджола-тесляр) звичайна Xylocopa (Xylocopa) valga Gerstaecker, 1872	РД	–	–	–	–	–	–	–
Цератофій багаторогий Ceratophyus polyceros (Pallas, 1771)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Усього:	33	–	–	–	–	–	6	6
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)								
Стерлядь Acipenser ruthenus L., 1758	ЗК	3	–	–	–	–	–	VU
Оселедець чорноморсько-азовський прохідний Alosa pontica Eich., 1838	–	3	–	–	–	–	–	VU
Ялець звичайний Leuciscus leuciscus L.,1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Білизна Aspius aspius L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Вівсянка (верхівка) Leucaspius delineatus Heck., 1843	–	3	–	–	–	–	–	LC
Підуст звичайний Chondrostoma nasus nasus L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Синець звичайний Abramis ballerus L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Чехоня звичайна Pelecus cultratus L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Гірчак Rhodeus sericeus Pall.,1776	–	3	–	–	–	–	–	–
Карась звичайний (золотий) Carassius carassius L., 1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Короп (сазан) Cyprinus caprio L.,1758	–	–	–	–	–	–	–	VU
Товстолобик білий Hypophthalmichthys molitrix Val., 1844	–	–	–	–	–	–	–	NT
Товстолобик строкатий Aristichthys nobilis Richard.,1846	–	–	–	–	–	–	–	DD
Щипавка звичайна Cobitis taenia L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
В'юн звичайний Misgurnus fossilis L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Сом звичайний Silurus glanis L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Вугор річковий Anguilla anguilla L.,1758	–	–	–	–	–	–	–	CR
Минь річковий Lota lota L.,1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Колючка мала південна Pungitius platygaste Kessl., 1859	–	3	–	–	–	–	–	LC
Морська голка пухлощока чорноморська, Syngnathus abaster nigrolineatus Eich., 1831	–	3	–	–	–	–	–	LC
Сонячна риба синьозяброва Lepomis gibbosus L., 1758	–	–	–	–	–	–	–	DD
Судак волзький (берш) Stizostedion volgensis Gmelin, 1788	ВР	3	–	–	–	–	V	–
Бичок-головач Neogobius kessleri Gunter, 1861	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок пісочник Neogobius fluviatilis Pall.,1814	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок цуцик Proterorhinus marmoratus Pall.,	–	3	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
1814								
Бичок пуголовка Браузера Benthophiloides brauneri Beling et Iljin, 1927	РД	–	–	–	–	–	–	DD
Бичок пуголовок зірчастий Benthophilus stellatus Sauv., 1874	РД	–	–	–	–	–	–	LC
Усього:	7	17	–	–	–	–	1	22
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)								
Черепаха болотна Emys orbicularis L.,1758	–	2	–	–	–	–	NT	LC
Ящірка прудка Lacerta agilis L.,1758	–	2	–	–	–	–	–	LC
Ящірка піщана Eremias arguta Pal.,1773	–	3	–	–	–	–	NT	–
Вуж звичайний Natrix natrix L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Вуж водяний Natrix tessellata Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	VU
Мідянка європейська Coronella austriaca Laurenti, 1768	ВР	2	–	–	–	–	–	–
Гадюка степова Vipera renardi Christoph,1861	ВР	2	–	–	–	–	VU	–
Гадюка звичайна Vipera berus L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Полоз каспійський Dolichophis caspius Gmelin, 1779	ВР	2	–	–	–	–	–	LC
Усього	3	9	–	–	–	–	3	6
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA)								
Тритон звичайний Lissotriton vulgaris L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Ропуха сіра Bufo bufo L.,1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Ропуха зелена Bufo viridis Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	LC
Жаба озерна Pelophylax ridibundus Pal.,1771	–	3	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Жаба гостроморда Rana arvalis Nisson,1842	–	2	–	–	–	–	–	LC
Райка (Квакша) звичайна Hyla arborea L.,1758	–	2	–	–	–	–	–	LC
Джерлянка червоночерева Bombina bombina L.,1761	–	2	–	–	–	–	–	LC
Землянка (Часничниця) звичайна Pelobates fuscus Vagler, 1830	–	2	–	–	–	–	–	LC
Усього	–	8	–	–	–	–	–	8
Клас ПТАХИ (AVES)								
Гагара чорношия Gavia arctica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Гагара червоношия Gavia stellata (Pontoppidan, 1763)	–	2		2	2	–	–	–
Пірникоза мала Podiceps ruficollis (Pallas, 1764)	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірникоза чорношия Podiceps nigricollis C.L.Brehm+, 1831	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірникоза сірощока Podiceps grisegena (Boddaert, 1783)	–	2	–	2	2	–	–	–
Пірникоза велика Podiceps cristatus (Linnaeus, 1758)	–	3	–		–	–	–	–
Пелікан кучерявий Pelecanus crispus Bruch, 1832	ЗК	2	1	1,2	1,2	–	–	VU
Баклан великий Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бугай Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Бугайчик Ixobrychus minutus (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Квак Nycticorax nycticorax (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чепура велика Egretta alba (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Чепура мала Egretta garzetta (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чапля сіра Ardea cinerea (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Чапля руда Ardea purpurea (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Лелека білий Ciconia ciconia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Лелека чорний Ciconia nigra (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	2	2	–	–	–
Гуска сіра Anser anser (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Гуменник Ancer fabalis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Гуска білолоба велика Anser albifrons (Scopoli, 1769)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Лебідь-шипун Cygnus olor (Gmelin, 1789)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Крижень Anas platyrhynchos (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чирянка мала Anas crecca (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Нерозень Anas strepera (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Свищ Anas penelope Linnaeus, 1758	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Шилохвіст Anas acuta (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Чирянка велика Anas querquedula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Широконіска Anas clypeata (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Попелюх Aythya ferina (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	VU
Чернь білоока Aythya nyroca (Gũldenstädt, 1770)	ВР	3	–	1,2	1,2	–	–	NT
Чернь чубата Aythya fuligula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чернь морська Aythya marila (Linnaeus, 1761)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	–
Гоголь Bucephala clangula (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Крех малий Mergus albellus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Крех середній Mergus serrator (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	1,2	1,2	–	NT	–
Крех великий Mergus merganser (Linnaeus, 1758)		3	–	1,2	1,2	–	–	–
Скопа Pandion haliaeetus (Linnaeus, 1758)	ЗК	2	2	2	2	–	–	–
Осоїд Pernis apivorus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Орел-карлик Hieraaetus pennatus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Шуліка чорний Milvus migrans (Boddaert, 1783)	ВР	2	2	1,2	–	–	–	–
Лунь польовий Circus cyaneus (Linnaeus, 1766)	РД	2	2	1,2	–	–	NT	–
Лунь лучний Circus pygargus (Linnaeus, 1758)	ВР	2	2	1,2	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Лунь очеретяний Circus aeruginosus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Яструб великий Accipiter gentilis (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Яструб малий Accipiter nisus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Зимняк Buteo lagopus (Pontoppidan, 1763)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Канюк звичайний Buteo buteo (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Канюк степовий Buteo rufinus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Змієїд Circaetus gallicus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Могильник Aquila heliaca Savigny, 1809	РД	2	1	1,2	–	–	–	VU
Орлан-білохвіст Haliaetus albicilla (Linnaeus, 1758)	РД	2	1	1,2	–	–	–	–
Підсоколик великий Falco subbuteo (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Підсоколик малий Falco columbarius (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Кібчик Falco vespertinus (Linnaeus, 1766)	–	2	2	2	–	–	NT	NT
Боривітер звичайний Falco tinnunculus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Куріпка сіра Perdix perdix (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Перепілка Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Фазан Phasianus colchicus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Журавель сірий Grus grus (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	1,2	1,2	–	–	–
Пастушок Rallus aquaticus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Погонич звичайний Porzana porzana (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Погонич малий Porzana parva (Scopoli, 1769)	–	2	–	2	2	–	–	–
Деркач Crex crex (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Курочка водяна Gallinula chloropus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лиска Fulica atra (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	2	–	NT	–
Пісочник малий Charadrius dubius (Scopoli, 1786)	–	2	–	2	2	–	–	
Чайка Vanellus vanellus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	2	–	VU	–
Кулик сорока Haematopus ostralegus (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	–	–	–	VU	–
Коловодник лісовий Tringa ochropus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник болотяний Tringa glareola (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник звичайний Tringa totanus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник чорний Tringa erythropus (Pallas, 1764)		2		1,2	1,2			
Коловодник ставковий Tringa stagnatilis (Bechstein, 1803)	ЗК	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Набережник Actitis hypoleucos (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Побережник малий Calidris minuta (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Побережник білохвостий Calidris temminckii (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Баранець малий Lymnocryptes minimus (Bronnich, 1764)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Баранець звичайний Gallinago gallinago (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Слуква Scolopax rusticola (Linnaeus, 1758)	–	3		1,2	1,2	–	–	–
Грицик великий Limosa limosa (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	NT
Мартин звичайний Larus ridibundus (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин чорнокрилий Larus fuscus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин жовтоногий Larus cachinnans (Linnaeus, 1811)	–	–	–	–	–	–	–	–
Мартин сивий Larus canus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Крячок чорний Chlidonias niger (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок білокрилий Chlidonias leucopterus (Temminck, 1815)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок річковий Sterna hirundo (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок малий Sterna albifrons (Pallas, 1764)	РД	2	–	2	2	–	–	–
Припутень Columba palumbus Linnaeus, 1758	–	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Горлиця садова Streptopelia decaocto (Frivaldszky, 1838)	–	3	–	–	–	–	–	–
Горлиця звичайна Streptopelia turtur (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	VU	–
Зозуля звичайна Cuculus canorus Linnaeus, 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Сова вухата Asio otus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова болотяна Asio flammeus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Совка Otus scops (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Сич хатній Athene noctua (Scopoli, 1769)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова сіра Strix aluco (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Дрімлюга Caprimulgus europaeus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Серпокрилець чорний Apus apus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Сиворакша Coracias garrulus (Linnaeus, 1758)	ЗК	2	–	2		–	–	NT
Рибалочка Alcedo atthis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	VU	–
Бджолоїдка звичайна Merops apiaster (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Одуд Upupa epops (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крутиголовка Jynx torquilla (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Жовна сива Picus canus (Gmelin, 1788)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел звичайний Dendrocopos major (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел сирійський Dendrocopos syriacus (Hemprich et Ehrenberg, 1833)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел середній Dendrocopos medius (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел малий Dendrocopos minor (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка берегова Riparia riparia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка сільська Hirundo rustica Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка міська Delichon urbica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Посмітюха Galerida cristata (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок малий Calandrella cinerea (Gmelin, 1789)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок степовий Melanocorypha calandra (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Жайворонок лісовий Lullula arborea (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок польовий Alauda arvensis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Щеврик лісовий Anthus trivialis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Щеврик лучний Anthus pratensis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	NT	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Сорока Pica pica (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Галка Corvus monedula (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Грак Corvus frugilegus (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Ворона сіра Corvus cornix (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Горобець хатній Passer domesticus (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Синиця чорна Parus ater (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Шпак звичайний Sturnus vulgaris (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Сойка Garrulus glndarius (Linnaeus, 1758)	–	–	–	–	–	–	–	–
Плиска жовта Motacilla flava (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Плиска біла Motacilla alba (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд терновий Lanius collurio (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд чорнолобий Lanius minor (Gmelin 1789)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд сірий Lanius excubitor (Linnaeus, 1758)	РД	2	–	–	–	–	VU	–
Вивільга Oriolus oriolus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крук Corvus corax (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Омелюх Bombycilla garrulus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Волове очко Troglodytes troglodytes (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка солов'їна Locustella luscinioides (Savi, 1824)		2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка річкова Locustella fluviatilis (Wolf, 1810)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка лучна Acrocephalus schoenobaenus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка чагарникова Acrocephalus palustris (Bechstein, 1798)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка ставкова Acrocephalus scirpaceus (Hermann, 1804)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка велика Acrocephalus arundinaceus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Берестянка звичайна Hippolais icterina (Vieillot, 1817)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка чорноголова Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка садова Sylvia borin (Boddaert, 1783)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка сіра Sylvia communis (Latham, 1787)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка прудка Sylvia curruca (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик весняний Phylloscopus trochilus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик-ковалик Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Вівчарик жовтобровий Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793)	–	2	–	–	–	–	–	–
Золотомушка жовточуба Regulus regulus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Мухоловка строката Ficedula hypoleuca (Pallas, 1764)	–	2	–	2	–	–	–	–
Мухоловка білошия Ficedula albicollis (Temminck, 1815)	–	2	–	2	–	–	–	–
Мухоловка сіра Muscicapa striata (Pallas, 1764)	–	2	–	2	–	–	–	–
Трав'янка лучна Saxicola rubetra (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Трав'янка чорноголова Saxicola torquata (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	–	–	–	–
Кам'янка звичайна Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Кам'янка попеляста Oenanthe isabellina (Temminck, 1829)	–	2	–	2	–	–	–	–
Синьошийка Luscinia svecica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Горихвістка чорна Phoenicurus ochruros (S.G.Gmelin, 1774)	–	2	–	2	–	–	–	–
Вільшанка Erithacus rubecula (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Соловейко східний Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Горихвістка звичайна Phoenicurus phoenicurus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Чикотень Turdus pilaris (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд чорний Turdus merula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд співочий Turdus philomelos (C.L.Brehm, 1831)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд-омелюх Turdus viscivorus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Синиця вусата Panurus biarmicus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця довгохвоста Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Ремез Remiz pendulinus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Гаїчка болотяна Parus palustris Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця блакитна Parus caeruleus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця велика Parus major (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Повзик Sitta europaea (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Підкоришник звичайний Certhia familiaris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Горобець польовий Passer montanus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Зяблик Fringilla coelebs (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
В’юрок Fringilla montifringilla (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Зеленяк Chloris chloris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Чиж Spinus spinus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Щиглик Carduelis carduelis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Коноплянка Acanthis cannabina (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Снігур Pyrrhula pyrrhula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Просянка Emberiza calandra (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Костогриз Coccothraustes coccothraustes (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка звичайна Emberiza citrinella (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка очеретяна Emberiza schoeniclus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка садова Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Усього: 188	23	179	27	89	52	–	13	7
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)								
Білозубка білочерева Crocidura leucodon (Hermann, 1780)	НВ	3	–	–	–	–	–	–
Білозубка мала Crocidura suaveolens (Pallas, 1811)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кутора (Рясоніжка) велика Neomys fodiens (Pennant, 1771)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мідиця звичайна Sorex araneus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мідиця мала Sorex minutus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вечірниця мала Nyctalus leisleri (Kuhl, 1819)	РД	2	–	2	–	+	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Вечірниця велетенська Nyctalus lasiopterus (Schreber, 1780)	ЗК	2	–	2	–	+	DD	NT
Вечірниця руда Nyctalus noctula (Schreber, 1774)	ВР	2	–	2	–	+	–	–
Нетопир Натузіуса (Нетопір лісовий) Pipistrellus nathusii (Keyserling and. Blasius, 1839)	НО	2	–	2	–	+	–	–
Нетопир карлик (звичайний) Pipistrellus pipistrellus (Schreber, 1774)	ВР	3	–	2	–	+	–	–
Нетопир середземноморський Pipistrellus kuhli (Kuhl, 1817)	НО	2	–	2	–	+	–	–
Лилик двоколірний Vespertilio murinus (Linnaeus, 1758)	ВР	2	–	2	–	+	–	–
Заєць сірий (русак) Lepus europaeus (Pallas, 1778)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бобер європейський (річковий) Castor fiber (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вивірка звичайна Sciurus vulgaris (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мишівка степова Sicista subtilis (Pallas, 1773)	ЗК	2	–	–	–	–	NT	–
Вовк сірий Canis lupus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Видра річкова Lutra lutra (Linnaeus, 1758)	НО	2	1	–	–	–	NT	NT
Куниця кам'яна Martes foina (Erxleben, 1777)	–	3	–	–	–	–	–	–
Куниця лісова Martes martes (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Соня лісова Dryomys nitedula (Pallas, 1778)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	*Червона книга України*	*Бернська конвенція*	*CITES*	*CMS*	*AEWA*	*EUROBATS*	*Європейський червоний список*	*МСОП*
Борсук європейський Meles meles (Linnaeus 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Горностай Mustela ermine (Linnaeus, 1758)	НО	3	–	–	–	–	–	–
Ласка Mustela nivalis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лось європейський Alces alces (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	–	–	–	–	–
Кабан звичайний Sus scrofa (Linnaeus 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Європейська козуля або сарна Capreolus capreolus (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Олень благородний Cervus elaphus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Усього: 28	12	28	2	7		7	3	2

* Охоронний статус: Червона Книга України – ВР – вразливий вид; РД – рідкісний вид; ЗК – зникаючий вид; НО – неоцінений вид; МСОП – Міжнародний список охорони природи: LC – знаходиться під найменшою загрозою; VU – знаходиться у вразливому стані; EN – вид знаходиться у небезпечному стані; CR – знаходиться у критичній загрозі; DD – даних недостатньо; NT – близький до стану загрози зникнення. Бернська конвенція: – додаток II, види, що підлягають особливій охороні, 3 – додаток III, види фауни, що підлягають охороні.
Скорочення:
Бернська конвенція – Конвенція про охорону дикої фауни і флори і природних середовищ існування в Європі;
CITES – Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення;
CMS – Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин;
AEWA – Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів;
EUROBATS – Угода про збереження кажанів в Європі.

Таблиця 5.3.3.3. Перелік видів тварин, які охороняються і які з'явились чи зникли в регіоні за останні три роки

Назва виду	*З'явились*	*Зникли*	*Причина*
Мартин чорнокрилий Larus fuscus (Linnaeus, 1758)	У 2016 році	–	Зміна шляхів міграції
Синиця чорна Parus ater (Linnaeus, 1758)	У 2017 році	–	Зміна шляхів міграції
Нетопир середземноморський Pipistrellus kuhli (Kuhl, 1817)	У 2016 році	–	Охоронний статус території
Соня лісова Dryomys nitedula (Pallas, 1778)	У 2016 році	–	Охоронний статус території

Таблиця 5.3.3.4. Перелік наукових досліджень щодо стану дикої фауни і заходів, вжитих щодо охорони тваринного світу, у тому числі на виконання вимог міжнародних договорів України у галузі дикої фауни та рішень її керівних органів

Назва, термін та місце проведення дослідження або заходу	*Обсяг фінансування*	*Виконавець / виконавці*	*Основні досягнуті результати*
Дослідження щодо стану популяцій диких тварин			
Картка первинного обліку (форма 1ДКПЗФ) та карта-схема території природно-заповідного фонду (форма 3 ДКПЗФ) "Парку-пам'ятки природи садово-паркового мистецтва місцевого значення Севастопольський"	16 000	Кочет В.М.	Оформлено нормативне підґрунтя процесу управління пам`яткою природи садово-паркового мистецтва місцевого значення "Севастопольський", розділ "Фауна".
Складено Офлайн форму PIL для WORD щодо водно-болотного угіддя міжнародного значення "Дніпровсько-Орільська заплава"	–	Кочет В.М. Бондарєв Д.Л.	Статус ВБУ приведено до миіжнародних вимог реєстрації в єдиній інформаційній системі Європи. Завдяки цьому Світове співтовариство, цілком ймовірно, вперше почує про "Дніпрвосько-Орільську заплаву".
Організація та проведення досліджень. Облік тварин. Викладення результатів у черговому томі Літопису природи та наукових і науково-популярних публікаціях		Бондарев Д.Л.	Отримано дані щодо видового складу риб на сучасному етапі. Bondarev, D. L., Kunah**,**O. M., Fedushko, M. P., &Gubanova, N. L. (2019). The impact of temporal patterns of temperature and precipitation on silver Prussian carp (Carassiusgibelio)
		Бондарев Д.Л.	Отримано нові дані стосовно впливу різних факторів на процес нересту риб в заповіднику. Olexandr V. Zhukov, DmytroI. Bondarev, yuliiai. Yermak,Marina p. Fedushko**.** Effects of temperature patterns on the spawining phenology and nicheoverlap of fish assemblages in the water bodies of the Dnipro Riverbasin.*EcologicaMontenegrina*22: 177-203 (2019) (Scopus, 3-й квантиль)
Організація та проведення досліджень. Облік тварин. Викладення результатів у Літописі природи та наукових і науково-популярних публікаціях			Отримано дані щодо видового складу птахів, їх чисельності

Назва, термін та місце проведення дослідження або заходу	*Обсяг фінансування*	*Виконавець / виконавці*	*Основні досягнуті результати*
Організація навчального процесу із проведення наукових дослджень		Задорожна Г.О.	Методичний посібник для лабораторних та практичних робіт "Людина і навколишнє середовище", Дрегваль І.В., Задорожна Г.О. Дніпро, 2019, 48 с.
Участь у конкурсі наукових робіт.		Задорожна Г.О.	Співробітники наукового відділу отримали диплом лауреата ІІІ премії конкурсу "Краще видання року" за працю "Екологія техноземів" авторів Жукова О.В., Задорожної Г.О., Маслікової К.П., Андрусевич К.В., Лядської І.В. у номінації "Монографії", що проводився Національною академією наук вищої освіти України.
Участь у міжнародних наукових конференціях.		Кочет В.М., Задорожна Г.О., Бондарєв Д.Л. Пономаренко О.Л. Ганжа Д.Л.	Наукові матеріали, що були висвітлені під са доповідей знайшли міжнародне визнання. Загалом 27 статей та матеріалів конференцій список додається

Статті зі статусом (Scopus, 3-й квантиль), Web of Science:

1. Olexandr V. Zhukov, Dmytro l. Bondarev,Yuliia I. Yermak, Marina P. Fedushko. Effects of temperature patterns on the spawining phenology and niche overlap of fish assemblages in the water bodies of the Dnipro River basin. *Ecologica Montenegrina* 22: 177-203 (2019) (Scopus, 3-й квантиль).

2. Kochet V., Novitskiy R., Tereshchuk M., Khristov O., Kuzora V., Hruzdieva O. Introduction of successful experience in biomelioration on artificial and natural reservoirs of Ukraine // Шри Ланка, Коломбо. 2019. 1.12.2019. Статус Web of Science.

3. Bondarev, D. L., Kunah, O. M., Fedushko, M. P., & Gubanova, N. L. (2019). The impact of temporal patterns of temperature and precipitation on silver Prussian carp (Carassius gibelio) spawning events. Biosystems Diversity, 27(2), 106–117. doi:10.15421/011915. Статус Web of Science.

4. Zhukov O., Kunah O., Dubinina Y., Zhukova Y., Ganga D. The soil effect on herb layer spatial variation modulated by overstory in Eastern European poplar-willow forest Ekologia (Bratislava) Vol. 38, No. 3, p. 353–372, 2019 DOI:10.2478/eko-2019-0020.

5. Kateryna Andrusevych, Galina Zadorozhnaya. Diversity, dynamics and ecological analysis of flora of reclaimed soil. FOLIA OECOLOGICA – vol. 46, no. 2 (2019), 153-163.

Державні видання, фахові статті:

1. Новіцький Р.О., Махоніна А.В., Кочет В.М., Христов О.О., Губанова Н.Л., Горчанок А.В. Аналіз причин загибелі товстолобика білого

Hipophthalmichthys molitrix у магістральному каналі “Дніпро-Донбас” та заходи щодо її попередження. Theoretical and Applied Veterinary Medicine. 2019. Том № 7 (2). С. 102–106. DOI: 10.32819/2019.71018.

2. Bondarev D. L., Kunah O. M., Fedushko M. P., & Gubanova, N. L. (2019). The impact of temporal patterns of temperature and precipitation on silver Prussian carp (Carassius gibelio) spawning events. Biosystems Diversity, 27(2), 106–117. doi:10.15421/011915. (Web of Science).

3. Федюшко М.П., Бондарев Д.Л. Роль температури води у формуванні фенології нересту карася срібного Carassius gibelio (Bloch, 1782) у водоймах природного заповіднику “Дніпровсько-Орільський” / Біоресурси і природокористування.– № 11,2019. – С.3–4.

Публікації матеріалів міжнародних конференцій

4. Кочет В.М. Водно-болотне угіддя міжнародного значення “Дніпровсько-Орільська заплава” – перлина центрального степового Придніпров’я”/ В.М. Кочет, Д.Л. Бондарев // Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції “Біологічні дослідження – 2019”. Житомир, 2019. – С.373-375.

5. Кочет В.М. Іхтіофауна Південного водосховища: основні закономірності формування у історичному контексті / О.О. Христов, Р.О. Новіцький// Водні екосистеми у контексті Євроінтеграції: реалії та перспективи. – Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, приуроченої до Всесвітнього дня водних ресурсів.– Житомир, 2019. – С. 40-43.

6. Кочет В.М. Сучасний стан іхтіофауни каналу “Дніпро-Донбас” в мовах дефіциту водообміну та проведення біомеліоративних заходів / О.О. Христов, Терещук М.С. // Водні екосистеми у контексті Євроінтеграції: реалії та перспективи. – Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, приуроченої до Всесвітнього дня водних ресурсів. – Житомир, 2019. – С. 43-46.

7. Кочет В.М. Стан іхтіокомплексу р. Оріль в умовах трансформації: негативні тенденції та шляхи їх нейтралізації. / М.С. Терещук, О.О. Христов // Матеріали XII Міжнародної іхтіологічної конференції “Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології” – Д.: Акцент ПП. С.187-191.

8. Новіцький Р.О., Кузора В.Є., Терещук М.С., Христов О.О., Кочет В.М. Сучасний стан іхтіофауни каналу “Дніпро-Донбас” в умовах дефіциту водообміну та здійснення біомеліоративних заходів // Перспективи гідроекологічних досліджень в контексті проблем довкілля та соціальних викликів: збірник матеріалів VIII З’їзду Гідроекологічного товариства України, присвяченого 110-річчю заснування Дніпровської біологічної станції. – К.: ТОВ “ПроФормат”, 2019. – С. 213–216.

9. Золотовський М.О., Пономаренко О.Л. Особливості організації просторової ніші вівчарика-ковалика (*Phylloscopus collybita*) в умовах Присамар’я // Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали X Міжнародної наукової конференції. – Дніпро: Ліра, 2019. С. 34.

10. Комлик Ю.А., Пономаренко О.Л. Основні риси організації просторової ніші зяблика *Fringilla coelebs* (Linnaeus, 1758) в мікроструктурі деревостану в умовах Присамар’я // Біорізноманіття та роль тварин в

екосистемах: Матеріали X Міжнародної наукової конференції. – Дніпро: Ліра, 2019. С. 35.

11. Бондарєв Д.Л. Особливості розвитку та динаміка змін іхтіокомплексу природного заповідника "Дніпровсько-Орільський". // Д.Л. Бондарєв., В.М Кочет // Матеріали XII Міжнародної іхтіологічної конференції "Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології". –Д.: Акцент ПП, 2019– С.41-46.

12. Бондарєв Д.Л.,' Кочет В.М. Особливості розвитку іхтіокомплексу природного заповідника "Дніпровсько-Орільський". Zoocenosis–2019. Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах. X Міжнародна наукова конференція. Україна, Дніпро, ДНУ, 18–19.11.2019 р. С. 9-10.

13. O.M. Kunakh, D.L. Bondarev, M. P. Fedushko Effects of climatic patterns on the spawining phenology of fish communities in the water bodies of the Dnipro River basin. Zoocenosis–2019. Biodiversity and Role of Animals in Ecosystems The X International Conference. Ukraine, Dnipro, DNU, 18–19.11.2019. p.16.

14. Ганжа Д.С. Визначення рослин за допомогою програмного забезпечення Pl@Ntnet. / Ганжа Д.С // Наукова весна – 2019: Матеріали X Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Дніпро, 25-26 квітня 2019 року). – Д.: НТУ "Дніпровська політехніка", 2019. Т.10. С. 30 - 33.

15. Ганжа Д.С., Вдовиченко В.М. Рослинний покрив на згарищах арени ріки Самари в межах ДП "Новомосковський військовий лісгосп" / Ганжа Д.С. // Наукова весна – 2019: Матеріали X Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Дніпро, 25 – 26 квітня 2019 року). – Д.: НТУ "Дніпровська політехніка", 2019. Т.10. – С. 171-173.

16. Ганжа Д.С., Чундишко Д.Р. Пірогенні сукцесії на арені Дніпра та аналіз рослинного покриву згарищ у природному заповіднику "Дніпровсько-Орільський" / Матеріали VII Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених "Молодь: наука та інновації". – Дніпро, – 2019. – С. 22-24.

Вийшли друком навчально-методичні видання:

17. Задорожна Г.О., Хоменко О.М. "Методичний посібник для виконання експериментальних робіт з використанням щурів". Дніпро, 2019. 40 с.

18. Задорожна Г.О. Посібник для виконання лабораторних робіт з дисципліни "Біологічні властивості живих організмів, які використовуються у біотехнології". Дніпро, 2019. 52 с.

19. Севериновська О.М., Ляшенко В.П., Задорожна Г.О. Лабораторний практикум із курсу "Фізіологія серцево-судинної системи". Дніпро, 2019. 40 с. 1,9 др. арк.

20. Пономаренко О.Л., Задорожна Г.О., Ганжа Д.С. Робочий зошит юного ботаніка та еколога. Еколого-натуралістичний Вісник Придніпров'я. Випуск 31. Дніпро, 2019. 56 с.

21. Дрегваль І.В., Задорожна Г.О. Методичний посібник для практичних і лабораторних занять "Людина і навколишнє середовище". Дніпро, 2019. 48 с.

22. Kateryna V. Andrusevich, Galina O. Zadorozhna, Benselhoub A. Characteristics of floralerstic diversity of remediated soil. The First International Conference on Water and Climate. Annaba, November, 13-14, 2019.

5.3.4. Чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області

Інвазивні види тварин – чужорідні немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно поза межі їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються та поширюються способами, що чинять шкоду для середовища, до якого вони потрапили. Інформація про чужорідні види тварин наведена за даними природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" у таблиці 5.3.4.1.

Таблиця 5.3.4.1. Інформація про чужорідні види тварин

Назва виду (українська і латинська (наукова)	*Результати досліджень, заходи контролю чисельності*
БЕЗХРЕБЕТНІ	
Тригранка бугська Dreissena bugensis (Andrusov, 1897)	Саморозселилася з прилеглих акваторій, акліматизувалася, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багаточисельний, помірно загрозливий вид.
Тригранка річкова Dreissena polymorpha (Beneden, 1835)	Саморозселилася з прилеглих акваторій, акліматизувалася, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багаточисельний, помірно загрозливий вид.
РИБИ	
Тюлька чорноморсько-азовська *Clupeonella cultriventris* (Nordmann, 1840)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багато чисельний, але незагрозливий вид.
Амур білий *Ctenopharyngodon idella* (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Чебачок амурський *Pseudorasbora parva* (Temminck&Schlegel, 1846)	Потрапив у водосховище разом із зарибком рослиноїдних риб, адаптувався на всій акваторії, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Багаточисельний, поширений, загрозливий вид.
Карась сріблястий *Carassius auratus gibelio* (Bloch, 1782)	Інтродукований в водосховище, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Білий товстолоб *Hypophthalmichthys molitrix* (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Строкатий товстолоб *Aristichthys nobilis* (Richardson, 1846)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Вугор річковий *Anguilla anguilla* (Linnaeus, 1758)	Інтродуцент, самостійно не відтворюється. Реєструються поодинокі особини.

Назва виду (українська і латинська (наукова)	*Результати досліджень, заходи контролю чисельності*
Атерина чорноморська *Atherina boyeri pontica* (Eichwald, 1831)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Колючка триголкова *Gasterosteus aculeatus* (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Судак волзький *Stizostedion volgense* (Gmelin, 1789)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався. Стабільно мало чисельний, незагрозливий вид.
Бичок кругляк *Neogobius melanostomus* (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи.
Бичок гонець *Neogobius gymnotrachelus* (Kessler, 1857)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність стабільно помірна, незагрозливий вид.
Бичок кнут *Mesogobius batrachocephalus* (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Бичок пуголовочок Браунера *Benthophiloides brauneri* (Beling et Iljin, 1927)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Малочисельний незагрозливий вид.
ПТАХИ	
Баклан великий Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався. Багаточисельний, загрозливий вид.
ССАВЦІ	
Єнотоподібний собака (єнотоподібний пес, собака єнотовий) *Nyctereutes procyonoides* (Gray 1834)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду.
Олень плямистий *Cervus nippon* (Temminck, 1838)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. За результатами зимового обліку на даний час на території заповідника природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" мешкає близько 30 особин.
Пес свійський *Canis lupus familiaris* (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності. Контроль за проникненням. На даний час на території заповідника мешкає близько 10 особин.
Ондатра болотяна *Ondatra zibethicus* (Linnaeus, 1766)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності. Контроль за проникненням. На даний час на території заповідника мешкає близько 15 особин.

** для орнітофауни не використовується термін "чужорідні види", тому що птахи є високо рухливими, високо адаптивними тваринами, які можуть інтенсивно збільшувати ареал. За останні 60 років з'явився ряд видів, які вже адаптувалися до місцевих екосистем і є їх типовими функціональними елементами. До таких видів можна віднести як баклана великого, який є активним регулятором чисельності іхтіофауни в заповіднику і з'явився в області у 1980-х роках так і кулика-довгонога, який гніздиться на території області з 1964 року і занесений до Червоної книги України.*

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

1) наявність в області стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;

2) внесення видів у “червоні” списки і розроблення відповідних планів дій;

3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевої, просторової), життєвих і сезонних циклів тощо;

4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;

5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п’ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність;

різний фактичний статус на заповідних і господарських об’єктах;

неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу “раритетного” у статус “шкідника” і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п’яти базових положень першого блоку та неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської

обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

За інформацією природного заповідника "Дніпровсько-Орільський" збільшення чисельності деяких охоронних видів і числа видів у першу чергу пов'язано з удосконаленням системи охоронюваних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозливої (довготривалої) тенденції зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем регіону. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід'ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення Дніпропетровської обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI). До Червоного списку тварин Дніпропетровської області занесені 132 види тварин.

Також одним із важливих шляхів розв'язань проблем регіону – боротьба з браконьєрством.

Інформація про кількість виявлених фактів браконьєрства наведена у таблиці 5.3.4.2.

Таблиця 5.3.4.2. Кількість виявлених фактів браконьєрства

	2017 рік	*2018 рік*	*2019 рік*
Виявлено фактів браконьєрства, од.:			
За даними ДОУЛМГ	102	102	103
За даними Дніпропетровськрибоохорона	2422	5955	4322
За даними ДЕІ у Дніпропетровській області	-	43	12

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області Управління Державного агенства рибного господарства у Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно-літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та інших водоймах області (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних

рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях, де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

Також в 2019 році на території Дніпропетровської області за участю громадських екологічних організацій та природоохоронних установ була організована кампанія з нагоди відзначення Всесвітнього дня мігруючих птахів під лозунгом: "Захист птахів: вирішення питань забруднення пластиком!". яка проходила під егідою офіційного об'єднання двох найбільших у світі просвітницьких кампаній Всесвітнього дня мігруючих птахів (WMBD) та Міжнародного дня мігруючих птахів (IMBD). Це об'єднання зародилося під час Дванадцятої наради Конференції Сторін Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Маніла, 26.10.2017), для поглиблення усвідомлення важкого становища перелітних птахів у всьому світі.

Співпраця створює єдину всесвітню кампанію, організовану навколо головних міграційних коридорів птахів планети. До них відносяться афроєвразійські, східноазіатсько-австралійські та американські міграційні шляхи. З 2018 року відзначення Всесвітнього дня мігруючих птахів (ВДМП) організовується двічі на рік, в другу суботу травня та жовтня і, крім того, протягом року, коли мігруючі види птахів присутні в даній місцевості.

Всесвітній день мігруючих птахів спрямований на підвищення обізнаності широкої громадськості про необхідність прийняття невідкладних заходів щодо охорони перелітних птахів та середовища їх безпосереднього проживання. Проблеми перелітних птахів хвилювали прогресивне міжнародне співтовариство ще з початку минулого сторіччя.

Важливим аспектом Всесвітнього дня мігруючих птахів є акцентування уваги місцевих громад на захист як самих скупчень птахів (захист від турбування, від незаконного мисливства), так і на збереження місць концентрації мігруючих птахів. Адже саме завдяки таким невеликим масивам болiт багато мігруючих видів можуть відпочити та відгодуватись перед дальніми перельотами.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192,3 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять

193,4 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 82,08 тис. га, а лісистість області – 5,6 %. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2020 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 179 об'єктів, загальною площею 99,9 тис. га, що становить 3,13 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36641,98 га та 147 – місцевого значення на площі 63307,1 га (див. табл. 5.4.1.).

5.4.1. Стан і перспектива розвитку природно-заповідного фонду

Розвиток природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2020 наведений в таблиці 5.4.1.1.

Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області зображені на рисунку 5.4.1.1.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Водно-болотне угіддя "Дніпровсько-Орільська заплава" (рис. 5.4.2.1.), згідно Паспорту ВБУ (date of designation 29 juli 2004, site no: 1399) є угіддям міжнародного значення і знаходиться у складі природного заповідника "Дніпровсько-Орільський". У зв'язку з цим господарська діяльність в його межах на абсолютній більшості території не проводиться. Здійснюються лише наукові дослідження, природоохоронні заходи та моніторинг стану довкілля. На 38 га лук дозволяється сінокосіння (згідно паспорту ВБУ).

Оскільки водно-болотне угіддя міжнародного значення "Дніпровсько-Орільська заплава" є ядром, основною частиною заповідника, заходи із управління водно-болотним угіддям проводяться згідно затверджених планів наукової та науково-технічної діяльності та еколого-освітньої діяльності, а також програм та індивідуальних планів робіт співробітників наукового відділу заповідника.

Спільно з навчальними закладами в рамках еколого-освітньої діяльності здійснюються щорічні моніторингові дослідження стану як рідкісних видів, так і усього водно-болотного угіддя загалом.

Співробітники заповідника протягом 2019 року здійснили наступні заходи:

1. Повністю оновлено постійну виставку творчих робіт вихованців гуртків екологічного профілю за темою “Збереження біологічного різноманіття водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”;
2. Керівництво науковими роботами слухачів Малої Академії Наук. Під керівництвом співробітників подано науково-дослідні роботи до участі у І етапі конкурсу робіт членів Малої Академії Наук на тему 1. Перспективи використання сучасних ІТ технологій у екологічних дослідженнях. 2. Екологічний аналіз інвазійних видів флори природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. Окремими розділами в цих роботах висвітлено застосування ІТ технологій та застосування елементів екологічного аналізу при дослідженні стану компонентів “водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”;
3. Прийнято особисту участь з доповідями та подальшим опублікуванням матеріалів у міжнародних та державних конференціях на загальноекологічну та природоохоронну тематику. В яких розглянуто проблеми охорони та особливості досліджень у водно-болотних угіддях взагалі та у водно-болотному угідді “Дніпровсько-Орільська заплава” зокрема;
4. Співробітники заповідника виступили з лекціями у вищих навчальних закладах та установах різних форм власності з просвітницькими доповідями стосовно ВБУ (“Роль водно-болотних угідь у збереженні цінних тварин Придніпров’я”; “Екологічно безпечні способи рекреаційного та іншого антропогенного навантаження на екосистеми водно-болотних угідь”; “Роль господарської діяльності в межах природних систем, що суміжні водно-болотним угіддям”; “Водно-болотне угіддя міжнародного значення Дніпровсько-Орільська заплава – перлина степового Придніпров’я” та ін.
5. Науковими співробітниками заповідника проведено 2 практичних заняття з визначення рідкісних видів рослин та рідкісних видів риб водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” під час еколого-просвітницьких заходів на стаціонарі “Чайка” для учнів спеціалізованих навчальних закладів екологічного спрямування;
6. Співробітниками здійснено 5 виступів та інтерв’ю для регіональних телеканалів щодо проблем збереження заповідних територій та основних загроз існуванню водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”, зокрема “Загрози представниками хижих птахів під час зимівлі в межах водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” та ін;
7. Під керівництвом співробітників заповідника було проведено ландшафтну екологічну практику для 2 груп студентів-екологів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара безпосередньо в межах ВБУ;
8. В рамках міжнародного співробітництва з науковими і учбовими закладами, укладено договір про керівництво та проведення виробничої практики природним заповідником “Дніпровсько-Орільський” для студентів університету м. Лодзь (інститут Географії і Туризми, Факультет географічних наук).

Еколого-освітня робота в заповіднику в рамках вимог Рамської конвенції в межах водно-болотного угіддя "Дніпровсько-Орільська заплава має достатні перспективи для розвитку і формування, на базі заповідника як осередку екологічної освіти регіонального значення (що зумовлено територіальним розташуванням заповідника). Необхідно відмітити, що у заповідника є потенціал для розширення еколого-освітньої роботи за умов створення візит-центру, облаштування екологічних стежок та екологічного стаціонару заповідника, а також для регулярного випуску друкованої продукції заповідника, створення оригінальних наукових колекцій. При цьому можливо отримання прибутків від цієї діяльності. Все це потребує відповідного фінансування, але створить більшу можливість для проведення еколого-освітніх заходів і виконання заповідником його основних завдань у плані збереження водно-болотного угіддя "Дніпровсько-Орільська заплава".

Дані стосовно стану охоронюваних видів тварин, що мешкають в межах водно-болотного угіддя, які щорічно оновлюються, наочно свідчать про провідну роль водно-болотного угіддя "Дніпровсько-Орільська заплава" у підтримання біорізноманіття не тільки Придніпров'я, але України і Європи загалом. Частка охоронюваних видів тварин складає від 50 % до 100 % (залежно від класу тварин) від загального видового складу. Це єдина в регіоні територія з такою кількістю охоронюваних видів на відносно невеликій площі. Даний факт обумовлений як унікальністю охоронюваних ландшафтів так і дією особливого заповідного режиму.

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

Туристично-рекреаційні ресурси Дніпропетровської області – це об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Вони можуть бути поділені на природні та соціально-економічні (культурні об'єкти, пам'ятки архітектури, історії, археологічні стоянки, місця, пов'язані з перебуванням видатних діячів тощо).

На території Дніпропетровської області знаходиться 32 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Таблиця 5.4.1. Структура та динаміка природоохоронних об'єктів за роками (загальнодержавного та місцевого значення)

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	*на 01.01.2016*		*на 01.01.2017*		*на 01.01.2018*		*на 01.01.2019*		*на 01.01.2020*	
Природні заповідники	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	4	14000,1	4	14000,1	4	14000,1	4	14000,1	4	14077,1
Заказники загальнодержавного значення	23	26280,5	24	29036,66	24	29036,66	24	29036,66	25	32574,78
Заказники місцевого значення	81	47959,4	81	47959,4	81	47959,4	81	47959,4	81	48277,99
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	3	148	3	148	3	148	3	148	3	148
Пам'ятки природи місцевого значення	50	356,9	50	356,9	50	356,9	50	356,9	50	363,95
Заповідні урочища	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4
Ботанічні сади загальнодержавного значення	2	108	2	108	2	108	2	108	2	108
Ботанічні сади місцевого значення	1	27	1	27	1	27	1	27	1	27
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-		
Парки-памятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	1	45	1	45	1	45	1	45	1	45

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	*на 01.01.2016*		*на 01.01.2017*		*на 01.01.2018*		*на 01.01.2019*		*на 01.01.2020*	
Природні заповідники	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од.*	*площа, га*	*кіль-кість, од.*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*	*кіль-кість, од*	*площа, га*
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5
РАЗОМ	177	93577,8	178	96333,99	178	96333,99	178	96333,99	179	100274,68
Фактична площа ПЗФ *	93577,8		96333,99		96333,99		96333,99		100274,68	
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	2,9		2,93		2,93		2,93		3,14	

* сумарна площа територій та об'єктів ПЗФ без урахування площі тих об'єктів ПЗФ, що входять до складу територій інших об'єктів ПЗФ.

Таблиця 5.4.1.1. Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2020)

Категорії об'єктів ПЗФ	Обєкти ПЗФ									% площі окремих катюго-рій до загаль-ної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		
		усьо-го	у тому числі надана в постійне користу-вання		усьо-го	у тому числі надана в постійне користу-вання		усьо-го	у тому числі надана в постійне користу-вання	
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14077,065	-	4	14077,065	-	-
Заказники, усього	25	32574,78	X	81	48277,99	X	106	80852,77	X	-
у тому числі:										-
ландшафтні	16	28538,78	X	48	38891,29	X	64	67430,07	X	-
лісові	5	2955	X	3	1021	X	8	3976	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	462,1	X	5	1210,6	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-

Категорії об'єктів ПЗФ	*Обєкти ПЗФ*									*% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ*
	загальнодержавного значення			*місцевого значення*			*разом*			
	кіль-кість, од.	*площа, га*		*кіль-кість, од.*	*площа, га*		*кіль-кість, од.*	*площа, га*		
		усього	*у тому числі надана в постійне користу-вання*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користу-вання*		*усього*	*у тому числі надана в постійне користу-вання*	
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,945	X	53	511,945	X	-
у тому числі:										-
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,245	X	36	368,245	X	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	**32**	**36641,98**	**-**	**147**	**63632,7**	**-**	**179**	**100274,68**	**-**	**-**

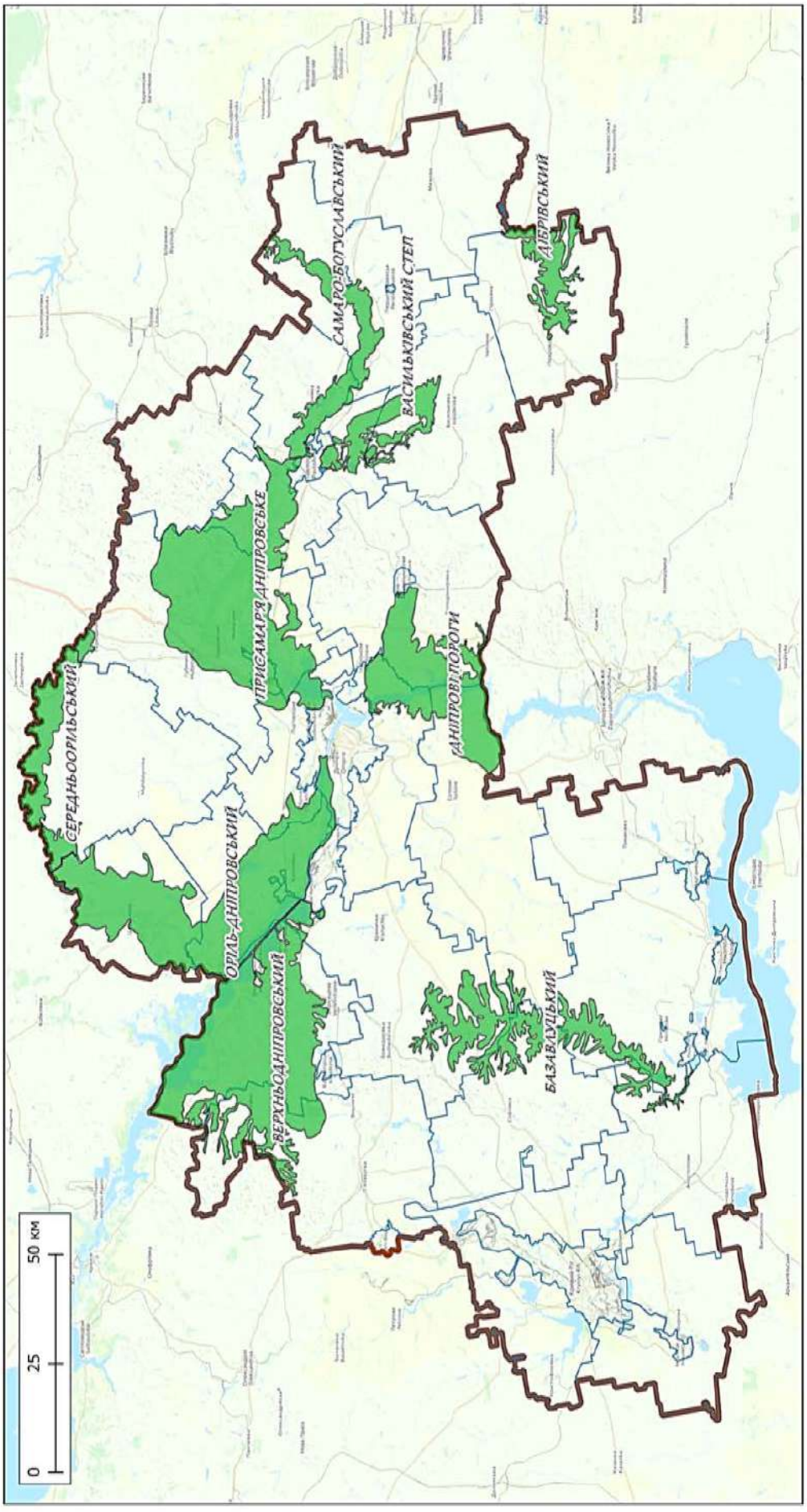

Рис. 5.4.1.1. Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області

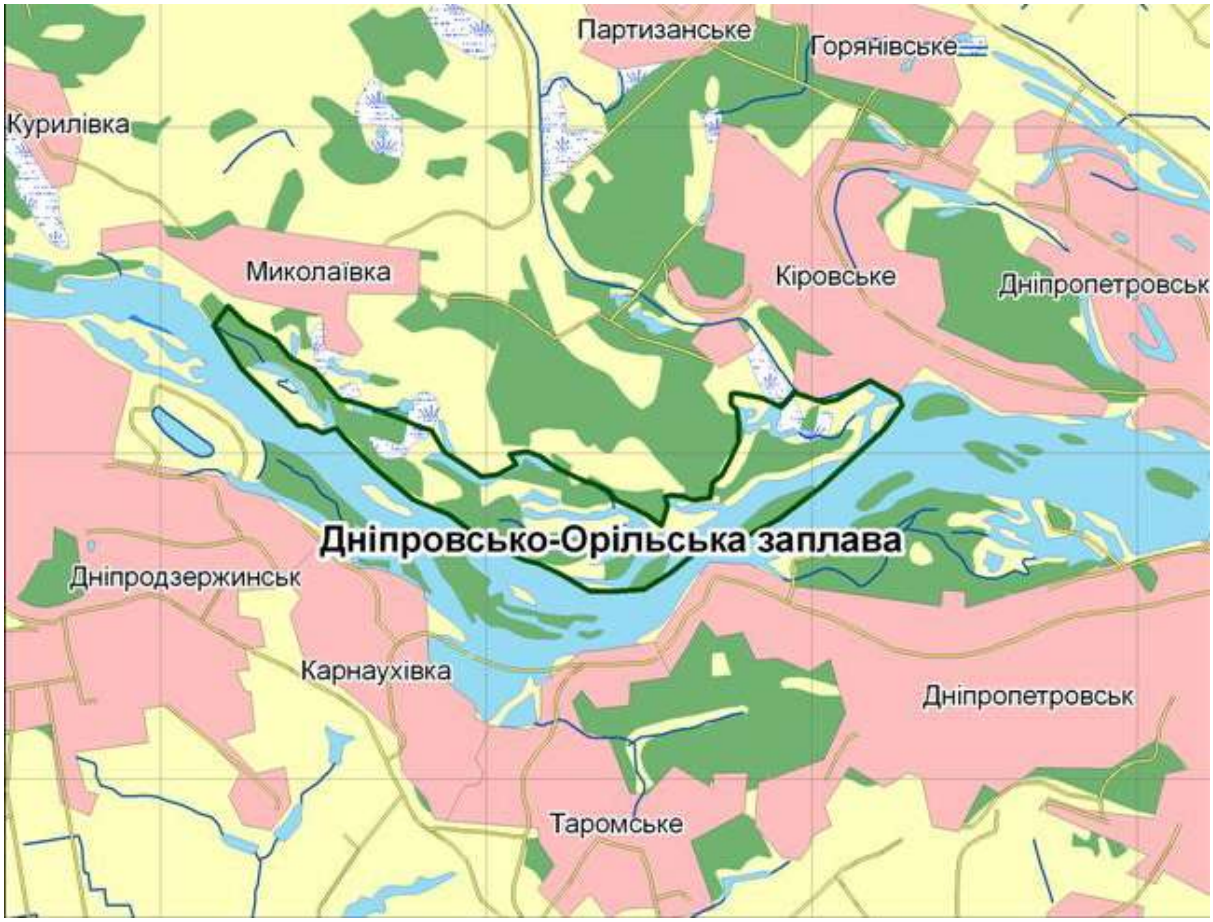

Рис. 5.4.2.1. Дніпровсько-Орільська заплава

М'який клімат, мінеральні джерела, лікувальні грязі Дніпропетровщини – все це створює умови для лікування та відпочинку. Тут працює 40 санаторіїв, профілакторіїв та пансіонатів з лікуванням, 87 баз відпочинку, 913 дитячих таборів відпочинку (з них 25 позаміських). Природно-рекреаційний потенціал: Солоний лиман – рівнинний грязьовий і бальнеологічний курорт степової зони, розташований за 20 км від Дніпра. Лікувальні природні ресурси – грязь і рапа лиману, а також питна вода, що після промислового розливу використовується як столова та лікувальна під назвою "Знаменівська". У літній період функціонує більше 10 міських пляжів, які є безпечними для купання: проведено очистку піску, дна водоймищ, дезінфекція пляжного обладнання, підсипано пісок або галька тощо.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ГРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Територія області займає 3192,3 тис. га, з них: сільськогосподарські землі – 2513,2 тис. га, ліси і інші лісовкриті площі – 187,4 тис. га, забудовані землі – 52,5 тис. га, відкриті заболочені землі – 25,4 тис. га, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом – 4,8 тис. га. Усього земель (суші) – 3039,7 тис. га, води – 152,6 тис. га.

Основний фонд ґрунтового покриття Дніпропетровської області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглиністих. Найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя – 78,7%, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Діяльність господарств агропромислового комплексу Дніпропетровсської області в галузі рослинництва здійснюється із застосуванням заходів з підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у грунтах.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

В області найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь у 2016 році наведена у таблиці 6.1.1.1.

6.1.2. Стан ґрунтів

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів в області завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними культурами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв’язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімікатів, мінеральних добрив.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркове визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Таблиця 6.1.1.1. Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	*2015 рік*		*2016 рік*		*2017 рік*		*2018 рік*		*2019 рік*	
	усього, тис. га	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*
Загальна територія	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	2513,0	78,7	2513,0	78,7	2513,0	78,7	2511,5	78,7	2513,2	78,7
з них:										
рілля	2127,1	66,6	2127,1	66,6	2127,4	66,6	2126,8	66,6	2152,7	67,4
перелоги										
багаторічні насадження	53,1	1,7	53,1	1,7	53,1	1,7	53,1	1,7	49,94	1,6
сіножаті і пасовища	332,5	10,4	332,5	10,4	332,5	10,4	331,5	10,3	310,5	9,7
2. Ліси і інші лісовкриті площі	192,8	6,0	192,8	6,0	192,8	6,0	193,4	6,1	187,48	5,9
з них вкриті лісовою рослинністю	163,7	5,1	163,7	5,1	163,7	5,1	82,08	2,6	88,51	2,8
3. Забудовані землі	193,2	6,1	193,2	6,1	193,2	6,1	31,7	1,0	52,5	1,6
4. Відкриті заболочені землі	26,1	0,8	26,1	0,8	26,1	0,8	27,49	0,9	25,4	0,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	41,6	1,3	41,6	1,3	41,6	1,3	10,13	0,3	9,82	0,3

Основні види земель та угідь	*2015 рік*		*2016 рік*		*2017 рік*		*2018 рік*		*2019 рік*	
	усього, тис. га	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*	*усього, тис. га*	*% до загальної площі території*
6. Інші землі	69,9	2,2	69,9	2,2	69,9	2,2	418,01	13,1	251,1	7,9
Усього земель (суша)	3036,8	95,1	3036,6	95,1	3036,6	95,1	3036,6	95,1	3039,7	95,2
Території, що покриті поверхневими водами	155,7	4,9	155,7	4,9	155,7	4,9	155,65	4,9	152,6	4,8

Кожного року лабораторія обстежує ґрунти населених пунктів на токсиканти промислового походження та землі адміністративних районів на залишкові кількості пестицидів. Оцінка стану забруднення ґрунтів проводиться шляхом порівняння концентрації вмісту забруднюючих речовин з встановленими граничнодопустимими концентраціями.

6.1.3. Деградація земель

До деградованих земель відносяться земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин та земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно не ефективним.

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти.

Процес формування гумусового шару та процес його деградації носять довгостроковий характер, тому виділити зміни, які відбулися за останні два – три роки, не уявляється можливим.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість.

Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель. Дані стосовно порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель на території Дніпропетровської області наведено у таблиці 6.2.1.

Таблиця 6.2.1. Порушені, відпрацьовані та рекультивовані землі

Землі	*2015 рік*	*2016 рік*	*2017 рік*	*2018 рік**	*2019 рік*
Порушені, тис. га	0,062	–	–	–	37,95
% до загальної площі території	0,0019	–	–	–	1,19
Відпрацьовані, тис. га	0,0017	–	–	–	6,03
% до загальної площі території	0,00005	–	–	–	0,19
Рекультивовані, тис. га	–	0,002	0,002	–	4,65
% до загальної площі території	–	0,0001	0,0001	–	0,14

* дані не надані Головним управлінням Держгеокадастру у Дніпропетровській області

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти. Криворізькою міською радою прийняте рішення від 27.05.2015 № 3691 "Про погодження обсягів проведення робіт з

рекультивації порушених земель міста на 2015 – 2019 роки".

Програмою по земельній реформі на 2017 – 2021 роки, що затверджена рішенням Синельниківської міської ради від 14.12.2017 № 427-24/VII (зі змінами), передбачені заходи щодо розробки проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок водного фонду міста (проекти землеустрою щодо визначення розмірів та встановлення меж прибережних захисних смуг, пляжних зон; проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж території земель водного фонду та водоохоронних зон).

6.3. Охорона земель

Дніпропетровщина – гарний приклад для інших областей, як проводити реформу децентралізації. Перехід до нової системи адміністрування, у першу чергу, – благо для людей. Мешканці сіл самі вирішують, з якими населеними пунктами бажають об'єднатися. Від такої кооперації вони отримують багато переваг – і самостійність у прийнятті рішень, і додаткові фінансові можливості. Територіальні громади області утримують національне лідерство і за фінансовою спроможністю.

Основною метою програм розвитку земельних відносин є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів.

Основними напрямками яких є:

– проведення робіт із інвентаризації земель;

– розроблення документації із землеустрою ;

– забезпечення подальшого розвитку відносин власності на землю;

– розвиток ринку земель;

– підготовка, організація та проведення земельних торгів у формі аукціонів;

– організація моніторингу земель громади.

Вирішення цих питань можливе лише за умови проведення землевпорядних робіт і заходів, які спрямовані на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території населених пунктів громади.

Достовірні дані про площі, межі, склад угідь та конфігурацію земельних ділянок надають можливість прогнозувати використання земель. Важливо знати, які земельні ділянки не використовуються, або використовуються нераціонально, не за цільовим призначенням, всупереч вимогам земельного та природоохоронного законодавства. Засобом набуття таких знань служить інвентаризація. Метою інвентаризації земель є встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, виявлення і консервації деградованих сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і прийняття на їх основі відповідних рішень органом виконавчої влади та органом місцевого самоврядування.

7. НАДРА

Відповідно до Кодексу України про надра, надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 "Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України" (із змінами), спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) видає Держгеонадра.

Державне науково-виробниче підприємство "Державний інформаційний геологічний фонд України" (ДНВП "Геоінформ України") є науково-виробничою установою Державної служби геології та надр України, яка збирає, зберігає, аналізує та надає у користування інформацію, що утворилася в процесі геологічного вивчення та використання надр.

Предметом діяльності ДНВП "Геоінформ України" є :

– створення й забезпечення функціонування галузевого державного архіву геологічних документів;

– науково-дослідні, тематичні, дослідно-методичні, проектно-технологічні роботи (у тому числі спрямовані на використання засобів комп'ютеризації та телекомунікації) щодо аналізу, систематизації, узагальнення, інтерпретації, зберігання й передавання архівної, аналітичної та картографічної інформації з геологічного вивчення та використання надр;

– державна реєстрація та облік робіт з геологічного вивчення надр України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;

– приймання, облік, постійне зберігання, аналітично-статистичне оброблення та надання у користування документів Національного архівного фонду, що містять результати робіт з геологічного вивчення та використання надр;

– ведення системи обліку об'єктів Державного фонду родовищ, запасів та проявів корисних копалин, а саме:

- державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин;
- державного кадастру родовищ підземних вод;
- державного балансу запасів корисних копалин;
- ведення державного обліку нафтових і газових свердловин.

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Про багатство надр області відомо не тільки у державі, Європі, а й у світі, адже тут зосереджені унікальні родовища копалин, значні запаси залізної і

марганцевої руд, кам'яного та бурого вугілля, є нафта, природний газ, рідкісні та кольорові метали. Потужною товщею вздовж річки Інгулець більше як на 100 км залягають залізні руди Криворізького басейну, який займає перше місце в Україні.

Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. Забезпеченість мінеральними ресурсами більша ніж втричі у порівнянні із загальнодержавним рівнем. В області видобувається 100 % марганцевої руди, залізна руда, вугілля, уран, рідкоземельні метали, каолін та граніти, нафта та газ. За кількістю розвіданих запасів та річним обсягом видобутку Криворізький залізорудний басейн займає перше місце в Україні.

Одним із найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд. Значні родовища руд – Оріхово-Павлоградська та Чортомлицька магнітні аномалії, Жовтянське родовище. Також є поклади титану, рутило-ільменітових руд, цирконію, нікелю, кобальту. А родовища "Сергіївське" та "Балка Золота" мають схожість з аналогічними родовищами Канади, Австралії та Південної Африки. Також у надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатої кольорової гами.

У Дніпропетровській області розвідано єдине в Україні родовище талько-магнезитів, розробка якого дасть змогу на 60–70% забезпечити потреби України у вогнетривкій сировині та значно зменшити її імпорт з інших країн. До того ж у процесі збагачення талько-магнезитів отримується високоякісний і цінний тальк. У надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатої кольорової гами.

При розробці Малишівського і Балка Крута комплексних родовищ (Дніпропетровська область) добувається концентрат ставроліту. Балансові запаси ставроліту на цих родовищах становлять майже 1,24 млн т.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

У відповідності до геолого-структурної будови та гідрогеологічних умов переважна частина території Дніпропетровської області належить до практично непридатної щодо організації централізованого водопостачання за рахунок підземних вод. Вона основним чином пристосована до Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський, Дніпропетровський, Синельниківський, Васильківський, Покровський, П'ятихатський, Криничанський, Солонянський, Криворізький, Софіївський, Нікопольський, Томаківський райони) та Причорноморського артезіанського басейну (Широківський, Апостолівський райони).

До найбільш непридатної для організації водопостачання відносяться території Апостолівського, Васильківського, Криворізького, Нікопольського, Софіївського, Томаківського, Широківського районів.

Зони з найбільш високою водозбагаченістю горизонтів тяжіють до долин рр. Самари, Орелі, Вовчої на території Дніпровсько-Донецького басейну

(Царичанський, Петриківський, Магдалинівський, Новомосковський, Юр'ївський, Павлоградський, Петропавлівський, Межівський райони), р.Дніпро у районі Дніпродзержинського водосховища (Петриківський район), Домотканьської депресії на території Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський район).

До найбільш сприятливих за умовами водопостачання підземною водою відносяться території Петриківського, Петропавлівського, Павлоградського, Верхньодніпровського, Магдалинівського районів.

Водозабезпечення Васильківського, Магдалинівського, Межівського, Петриківського, Покровського, Царичанського, Юр'ївського районів водою питної якості відбувається тільки за рахунок підземних вод.

Станом на 31.12.2019 загальні балансові прогнозні ресурси складають 1043,8 тис. м^3/добу, забалансові з мінералізацією 1,5-5,0 г/дм^3 – 66,9 тис. м^3/добу.

Балансові прогнозні ресурси в межах гідрогеологічних басейнів підземних вод розподіляються наступним чином:

Дніпровсько-Донецький артезіанський басейн – 422,3 тис. м^3/добу (40,5%);

Український басейн тріщинних вод – 617,3 тис. м^3/добу (59,1%);

Причорноморський артезіанський басейн – 4,2 тис. м^3/добу (0,4%).

Розподіл прогнозних ресурсів в межах Дніпропетровської області є вкрай нерівномірний. Відповідно до районування території області, прогнозні ресурси підземних вод відсутні на 22,87 тис. км^2, а це майже 71,7 % від її загальної площі. На площі 1,86 тис. км^2, що складає 5,8 %, вони вкрай малі. Тобто, 77,5 % території області не забезпечена підземними водами питної якості (таблиця 7.2.1.1).

Найбільша кількість прогнозних ресурсів приходиться на водоносні горизонти в четвертинних алювіальних відкладах – 498,4 тис. м^3/добу (47,7 %), бучацьких і бучацько-обухівських відкладах – 193,6 тис. м^3/добу (18,5 %). Із загальної кількості прогнозних ресурсів (498,4 тис. м^3/добу) по четвертинному водоносному горизонту – 424,9 тис. м^3/добу – це затверджені запаси по Орільському родовищу підземних вод.

Всі ділянки родовищ підземних вод з затвердженими запасами, які знаходяться в експлуатації, та найбільша кількість підземних вод, що відбираються, приходиться на Дніпровсько-Донецький артезіанський басейн (Петриківський, Петропавлівський, Павлоградський, Юр'ївський, Магдалинівський райони). Основне навантаження відмічається на перший від поверхні водоносний комплекс при максимальному водовідборі (58-64 %), основним джерелом формування якого є природні ресурси.

У 2019 році освоєність прогнозних ресурсів у межах області складає – 2,4 % (таблиця 7.2.1.1).

З 25 ділянок родовищ підземних вод (ДРПВ), розвіданих та затверджених ДКЗ, ТКЗ, у 2019 році в експлуатації знаходились – 5 із загальним водовідбором 6,6 тис. м^3/добу.

Таблиця 7.2.1.1. Забезпеченість районів Дніпропетровської області підземними водами станом на 01.01.2020 р.

Назва районів	*Займана площа, тис.км²*	*Потреба у воді на ГПВ на 2000р., тис. м³/добу*	*Прогнозні запаси підземної води, тис. м³/добу*	*Кількість затверджених/апробованих запасів підземної води, тис. м³/добу*		*Сумарний водовідбір з мінералізацією до 1,5г/дм³, тис. м³/добу*	*Середній модуль прогнозних запасів підземної води, м³/добу/км²*	*Середній модуль експлуатації підземної води з мінералізацією до 1,5г/дм³, м³/добу/км²*	*Забезпеченість прогнозними запасами потреб в підземній воді на 2000рік, %*
				ДКЗ, ТКЗ	*НТС*				
Апостолівський	1	84,5	2,1	-	7,4	0,09	1,5	0,1	2,5
Васильківський	1	67,6	6,9	-	-	0,49	5,3	0,4	10,2
Верхньодніпровський	1	159,1	46	37,1	-	0,44	35,4	0,3	28,9
Дніпропетровський	2	1259	61,2	-	-	9,2 (9,08*)	30,1	4,6 (4,5**)	4,9
Криворізький	2	2208	0,2	-	11	0,09	0,1	0,1	0
Криничанський	2	51,7	42,1	15,5	15	0,56	24,8	0,3	81,4
Магдалинівський	2	52,3	61	20	9,5	2,97	35,9	1,2	117
Межівський	1	52,3	32,5	-	-	0,53	25	0,3	62,1
Нікопольський	2	284,2	1,4	6	65	0,4	0,7	0,1	0,5
Новомосковський	2	147,6	22,5	75,74	9	2,4	11,2	1,2	15,2
Павлоградський	2	222,4	97,8	430,1	-	1,72	65,2	1,2	43,9
Петриківський	1	260,7	467	99,15	21	3,99	584	5,8	179
Петропавлівський	1	61,3	125	-	8,3	0,47	96,3	0,4	204
Покровський	1	51,7	19,3	-	-	0,96	14,8	0,7	37,3
П'ятихатський	2	67,1	5,2	17,9	-	0,02	2,9	0	7,7
Синельниківський	2	95,6	18,9	-	-	0,21	10,5	0,3	19,8

Продовження табл.. 7.2.1.1.

Назва районів	*Займана площа, тис.км²*	*Потреба у воді на ГПВ на 2000р., тис. м³/добу*	*Прогнозні запаси підземної води, тис. м³/добу*	*Кількість затверджених/апробованих запасів підземної води, тис. м³/добу*		*Сумарний водовідбір з мінералізацією до 1,5г/дм³, тис. м³/добу*	*Середній модуль прогнозних запасів підземної води, м³/добу/км²*	*Середній модуль експлуатації підземної води з мінералізацією до 1,5г/дм³, м³/добу/км²*	*Забезпеченість прогнозними запасами потреб в підземній воді на 2000рік, %*
				ДКЗ, ТКЗ	*НТС*				
Солонянський	2	59,7	7,2	-	-	0,29	4	0,2	12,1
Софіївський	1	46,8	-	-	-	0,01	0	0	0
Томаківський	1	29	-	-	-	0,04	-	0	0
Царичанський	1	50	9,8	2,8	-	0,88	9,8	0,9	19,6
Широківський	1	43,8	2,1	-	-	0,02	1,6	0	4,8
Юр'ївський	1	50	15,5	-	9	0,29	17,2	0,3	31
Разом по області:	32	5405	1044	704,2	155	26,1 (25,9*)	32,7	0,7 (0,73*)	19,3

Примітка: * - сумарний водовідбір без обліку дренажного водовідливу;
** - середній модуль експлуатації підземної води без обліку водовідливу.

Освоєність експлуатаційних запасів підземних вод у 2019 році складає лише 0,9 %.

Сучасне водопостачання міст, селищ, сільських населених пунктів базується на використанні поверхневих та підземних вод. Водопостачання населених пунктів, віддалених від водопровідних магістралей поверхневих вод, організовано за рахунок підземних вод, що каптуються груповими та поодинокими водозаборами, а при відсутності підземних вод – за рахунок води, що підвозиться.

Підземні води у загальному водоспоживанні області складають лише 0,6 %, у споживанні води питної якості з підземних джерел – 2,1 %.

За 2019 рік фактично відзвітувалось 367 підприємств, у веденні яких знаходяться 757 експлуатаційних свердловин і 58 шахтних колодязів, в тому числі 16 свердловин на ділянці дренажних водовідливів на підтоплених масивах.

Сумарний відбір підземних вод з мінералізацією, в основному, до 1,5 г/дм^3, що використовуються організаціями водоспоживачами для водопостачання населення, сільськогосподарських об'єктів, технічних цілей, зрошення земель, а також, що відкачуються на підтоплених територіях, складає 25,9 тис. м^3/добу (таблиця 1).

За цільовим призначенням підземні води питної та технічної якості використовуються для цілей: господарсько-питного – 12,11 тис. м^3 (46,8 %), виробничо-технічного – 11,68 тис. м^3 (45,0 %), зрошення земель – 2,1 тис. м^3 (8,1 %), скид без використання – 0,01 тис. м^3 (0,04 %).

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

У 2019 році по об’єкту “Моніторинг поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ (ЕГП) в межах Дніпропетровської області з метою геологічного забезпечення УІАС НС та протизсувних заходів” виконано моніторингові обстеження 26 зсувних ділянок (8 – І категорії і 18 – ІІ категорії) та 15 ділянок підтоплення (І категорія).

Моніторингові роботи по вивченню переробки берегів водосховищ, процесів абразії, ерозії, карсто- та селеутворення, просідань земної поверхні над гірничими виробками проектом не передбачені.

Оперативні обстеження об’єктів в зоні розвитку ЕГП, що постраждали від виникнення НС (у складі виїзних комісій) у 2019 році не проводились.

Результати моніторингу ЕГП в межах області наведено у таблицях 7.2.2.2. (зсуви) та 7.2.2.3. (підтоплення).

7.2.2.1 Зсувні процеси

У результаті виконаних попередніх робіт на території області виділяється 382 зсуви і потенційно-зсувні ділянки, у тому числі у місті Дніпро виявлено 133 зсуви (з них моніторингові – 10), у місті Кам’янка – 22 зсуви (з них моніторингові – 5), по районам області – 227 (з них моніторингові – 8) – таблиця 7.2.2.1. Ще три моніторингові ділянки (№№ 1, 24, 25) визначено в період довивчення території і в каталог вони не ввійшли. Обстеження зсувів та підтоплення на території Дніпропетровської області наведений на рис. 7.2.2.1.

Таблиця 7.2.1.2. Результати моніторингу ЕГП в межах області

Адміністративна область, район	Загальна кількість зсувів у 2017 р, шт.*	Площа зсувів, км²*	Кількість активних зсувів, шт.	Площа активних зсувів, км²	Кількість активних зсувів з попереднього року, шт.	Кількість активних ряд років (кількість років), шт.	Кількість новоутворених зсувів у 2017 р., шт.	Кількість зсувів, що виявлені в період довивчення територій, шт.	На забудованій території				В районах проведення гірничовидобувних робіт				Кількість господарських об'єктів в зонах зсувів, шт.
									Кількість зсувів, шт.	Площа зсувів, км²	Кількість активних зсувів, шт.	Площа активних зсувів, км²	Кількість зсувів, шт.	Площа зсувів, км²	Кількість активних зсувів, шт.	Площа зсувів, км²	
Апостолівський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Васильківський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Верхньодніпровський	119	1,238	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0,018	-	-	2
м. Кам'янка	22	0,279	-	-	1	6	-	-	22	0,279	-	-	-	-	-	-	22
м. Дніпро	133	14,93	7	0,24	1	2-5	-	8	141	15,198	10	0,29	-	-	-	-	141
Дніпропетровський	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Криворізький	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Криничанський	12	0,253	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Магдалинівський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Межівський	12	0,509	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Нікопольський	-	-	-	-	-	-	-	2	1	0,189	-	-	-	-	-	-	1
Новомосковський	43	1,955	1	0,01	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Павлоградський	7	0,234	1	0,03	1	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Петропавлівський	2	0,019	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Петриківський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 7.2.1.2.

Адміністративна область, район	Загальна кількість зсувів у 2017 р, шт.*	Площа зсувів, км²*	Кількість активних зсувів, шт.	Площа активних зсувів, км²	Кількість активних зсувів з поперед-нього року, шт.	Кількість активних ряд років (кількість років), шт.	Кількість новоутворених зсувів у 2017 р., шт.	Кількість зсувів, що виявлені в період довивчення територій, шт.	На забудованій території				В районах проведення гірничовидобувних робіт				Кількість господарських об'єктів в зонах зсувів, шт.
									Кількість зсувів, шт.	Площа зсувів, км²	Кількість активних зсувів, шт.	Площа активних зсувів, км²	Кількість зсувів, шт.	Площа зсувів, км²	Кількість активних зсувів, шт.	Площа зсувів, км²	
Покровський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
П'ятихатський	9	0,175	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Синельниківський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Солонянський	1	0,02	1	0,02	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Софіївський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Томаківський	15	1,035	2	0,14	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Царичанський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Широківський	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0,076	-	-	-	-	-	-	1
Юр'ївський	7	0,194	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	382	20,84	12	0,44	4	2-7	-	17	165	15,742	10	0,29	2	0,018	-	-	167

*згідно каталогу дешифрування аерофотоматеріалів у минулі роки

Таблиця 7.2.1.3. Підтоплення при глибині рівня 0-3/0-2 м (за результатами моніторингу, маршрутних спостережень та картографічних даних

Адміністративна область	Загальна площа підтоплення у 2017 р., км^2	Кількість міст, шт.	Площа підтоплених міст, км^2*	Кількість підтоплених смт, шт.	Площа підтоплених смт, км^2*	Кількість підтоплених сіл, шт.	Площа підтоплених сіл, км^2*	Площа природного підтоплення, км^2	Площа природно-техногенного підтоплення, км^2	Площа техногенного підтоплення				Кількість обстежених у 2018 р.	Кількість об'єктів економіки в зоні підтоплення, шт.
										в зоні водосховищ, км^2	в зоні гірничовидобувних робіт, км^2	в зоні меліоративних систем, км^2	на території населених пунктів, км^2*		
Апостолівський	570/95	2,00	4,00	1,00	13,00	33,00	52,00	в/в	135/25	66/11	-	370/59	69,00	-	в/в
Васильківський	210/25	-	-	3,00	2,00	58,00	35,00	в/в	180/20	43881,00	-	43840,00	37,00	-	в/в
Верхньодніпровський	30/15	2,00	9,00	-	-	12,00	10,00	в/в	44022,00	44094,00	-	-	19,00	-	в/в
Дніпропетровський	505/255	2,00	77,00	2,00	27,00	27,00	42,00	в/в	44053,00	338/169	-	158/79	146,00	-	в/в
Криворізький	435/60	1,00	44,00	3,00	7,00	48,00	44,00	в/в	60/10	52/7	43949,00	294/40	95,00	7,00	в/в
Криничанський	115/20	-	21,00	1,00	4,00	29,00	17,00	в/в	60/10	55/9	-	-	42,00	-	в/в
Магдалинівський	550/250	-	-	1,00	11,00	45,00	114,00	в/в	310/140	219/101	-	44126,00	125,00	-	в/в
Межівський	195/35	-	-	2,00	2,00	35,00	31,00	в/в	160/28	33/6	-	43833,00	33,00	-	в/в
Нікопольський	540/90	2,00	8,00	2,00	4,00	46,00	36,00	в/в	470/80	48/8	43905,00	43838,00	48,00	-	в/в
Новомосковський	470/80	1,00	14,00	5,00	9,00	34,00	59,00	в/в	250/40	207/34	-	12 /2	82,00	-	в/в
Павлоградський	480/210	2,00	49,00	-	-	36,00	41,00	в/в	405/175	59/25	43963,00	43866,00	90,00	1,00	в/в
Петропавловський	210/145	1,00	1,00	-	6,00	30,00	45,00	в/в	160/110	46/30	43864,00	-	52,00	2,00	в/в
Петриківський	530/285	-	3,00	3,00	18,00	19,00	100,00	в/в	40/25	407/210	-	82/42	121,00	1,00	в/в
Покровський	220/30	-	-	1,00	1,00	62,00	42,00	в/в	190/25	43947,00	-	3/0	43,00	-	в/в
П'ятихатський	90/10	2,00	1,00	2,00	4,00	23,00	14,00	в/в	50/5	42/4	-	-	19,00	-	в/в

Продовження таблиці 7.2.1.3.

Адміністративна область	*Загальна площа підтоплення у 2017 р., км²*	*Кількість міст, шт.*	*Площа підтоплених міст, км²**	*Кількість підтоплених смт, шт.*	*Площа підтоплених смт, км²**	*Кількість підтоплених сіл, шт.*	*Площа підтоплених сіл, км²**	*Площа природного підтоплення, км²*	*Площа природно-техногенного підтоплення, км²*	*Площа техногенного підтоплення*				*Кількість обстежених у 2018 р.*	*Кількість об'єктів економіки в зоні підтоплення, шт.*
										в зоні водосховищ, км²	*в зоні гірничовидобувних робіт, км²*	*в зоні меліоративних систем, км²*	*на території населених пунктів, км²**		
Синельниківський	120/15	1,00	4,00	-	-	65,00	19,00	в/в	110/13	43841,00	-	-	23,00	1,00	в/в
Солонянський	310/150	-	-	2,00	7,00	59,00	56,00	в/в	290/140	44093,00	-	-	63,00	1,00	в/в
Софіївський	360/105	-	-	1,00	8,00	58,00	39,00	в/в	305/90	36/10	-	43969,00	47,00	-	в/в
Томаківський	200/25	-	-	1,00	5,00	30,00	26,00	в/в	165/20	43879,00	-	43879,00	31,00	-	в/в
Царичанський	405/215	-	-	1,00	1,00	47,00	91,00	в/в	125/70	280/144	-	-	92,00	2,00	в/в
Широківський	585/85	1,00	7,00	1,00	1,00	49,00	42,00	в/в	290/43	43982,00	43876,00	248/37	50,00	-	в/в
Юр'ївський	105/40	-	-	1,00	2,00	28,00	21,00	в/в	60/23	43/16	-	-	23,00	-	в/в
Кам'янська міськрада*	20,00	1,00	21,00	1,00	1,00	-	-	в/в	-	22,00	-	-	22,00	-	в/в
Всього	7255/2240	18,00	263,00	34,00	133,00	873,00	976,00	в/в	3835/1110	2098/839	73/16	1239/281	1372,00	15,00	в/в

Загальна площа території Дніпропетровської області – 31,9 тис. км².
Загальна площа області, що перебуває в підтопленому стані (глибина рівня грунтових вод 0-3 м) – 7255 км², 0-2 м – 2240 км².
в/в – відомості відсутні;
*населені пункти можуть бути в кількох зонах техногенного підтоплення, для них площа глибин рівня 0-2 не складалась.

7.2.2.2 Моніторингові ділянки

Короткий опис моніторингових ділянок приведений у таблиці 7.2.2.2.1.

Таблиця 7.2.2.2.1. Короткий опис ділянок моніторингу

№ п/п	*№ за проектом*	*Категорія*	*Розташування*	*Площа, га*	*Стан*
1	1	1	Широківський р-н, с. Новоселівка, центральна частина села, правий схил долини р. Інгулець	7,6	неактивний
2	2	2	м. Кам'янка, пров. Островського, верхів'я балки Баранникова	1,1	схильний до активізації
3	3	2	м. Кам'янка, з/с Баглей, верхів'я балки Водяна	1,8	неактивний
4	4	2	м. Кам'янка, р-н заводу "Дніпроазот", правий схил долини р. Дніпро (прот. Коноплянка)	0,3	неактивний
5	5	2	м. Кам'янка, сел. Карнаухівка, яр	0,1	неактивний
6	6	2	м. Дніпро, сел. Таромське, лівий схил балки Природна, верхів'я яру	1,5	неактивний
7	7	1	м. Дніпро, ж/м Західний, верхів'я балки Дієвська	0,2	неактивний
8	8	2	м. Дніпро, ж/м Мирний, завод "Дніпрошина", вул. Б. Кротова та Підмогильного, правий схил та верхів'я балки Краснопільська	2,7	схильний до активізації
9	9	1	м. Дніпро, вул. Токарного, Богданова, Канатна, пров. Токарного, правий схил балки Аптекарська	0,9	схильний до активізації
10	10	2	м. Дніпро, пр. Кірова, 92а, вул. Нахімова, 90 та Гавриленко, 10, правий схил балки Рибальська	5,3	схильний до активізації
11	11	2	м. Дніпро ж/м Тополь-1, вул. М. Салакунова, лівий схил балки Зустрічна	91,0	неактивний
12	12	1	м. Дніпро, вул. Генерала Пушкіна, Призаводська, Університетська, правий схил балки Довга	7,5	неактивний
13	13	2	м. Дніпро, вул. Сірко, Ласточкіна та Балка Довга, правий схил балки Аптекарська	3,8	схильний до активізації
14	14	2	Томаківський р-н, с. Добра Надія, південна частина села, правий схил долини р. Дніпро (Каховське водосховище)	5,0	неактивний
15	15	2	м. Дніпро, вул. Горяна та Роднікова, пров. Крута Балка, тупик Крута Балка, лівий схил балки Крута	2,5	активний
16	16	2	Дніпро р-н, с. Вищетарасівка, 1,0 км на схід від східної окраїни, правий схил долини р. Дніпро (Каховське водосховище)	3,5	активний

17	17	1	м. Дніпро, вул. Мільмана, верхів'я яру	0,6	неактивний
18	18	2	Солонянський р-н, с. Військове, південно-східна окраїна, лівий схил яру	2,0	схильний до активізації
19	19	1	Новомосковський р-н, с. Євецько-Миколаївка, 2,5 км на північ від північної окраїни, правий схил балки Іскова, верхів'я урочища Попова Дача	1,2	неактивний
20	20	2	Новомосковський р-н, с. Новостепанівка, 0,3 км на південний схід від південної окраїни, лівий схил верхів'я балки Іскова	1,8	схильний до активізації
21	21	2	Новомосковський р-н, с. Андріївка, 0,5 км на схід від східної окраїни, правий схил долини р. Самара	0,6	схильний до активізації
22	22	2	Павлоградський р-н, с. Троїцьке, 1,1 км на північний схід від північної окраїни, лівий схил долини р. Терса, південно-західний схил урочища Обод	3,1	неактивний
23	23	2	Павлоградський р-н, с. Привовчанське, 1,0 км на північ від північної окраїни, лівий схил долини р. Вовча	3,0	активний
24	24	1	Нікопольський р-н, с. Кам'янка, східна частина села, лівий схил затоки р. Дніпро (Каховське водосховище)	18,9	неактивний
25	25	1	Новомосковський р-н, с. Губиниха, 0,7 км на схід від південної окраїни, правий схил балки Огланова, яр	0,4	схильний до активізації
26	26	2	м. Кам'янка, вул. Онищенко, Ціолковського і Скалика, правий схил балки Шамишина	6,4	активний

7.2.2.3. Активні моніторингові ділянки

З 26 обстежених моніторингових ділянок активні зсувні процеси та активізація зсувоутворюючих факторів у 2019 році спостерігались на 4 ділянках (№№ 15, 16, 23, 26 – табл. 7.2.2.2.1).

Ділянка 15, місто Дніпро, категорія 2. Знаходиться в центральній частині міста (вул. Горяна та Роднікова, пров. Крута Балка, тупик Крута Балка) на лівому схилі балки Крута. Причини утворення зсуву природно-техногенні – активізація ерозії схилів балки, просідання насипних ґрунтів під будинками та забудова верхньої частини схилу. Основний зсув – це фронтальні зсув-потоки з пласким ковзанням, розташовані на схилах балки. Рух зсувного тіла відбувався по

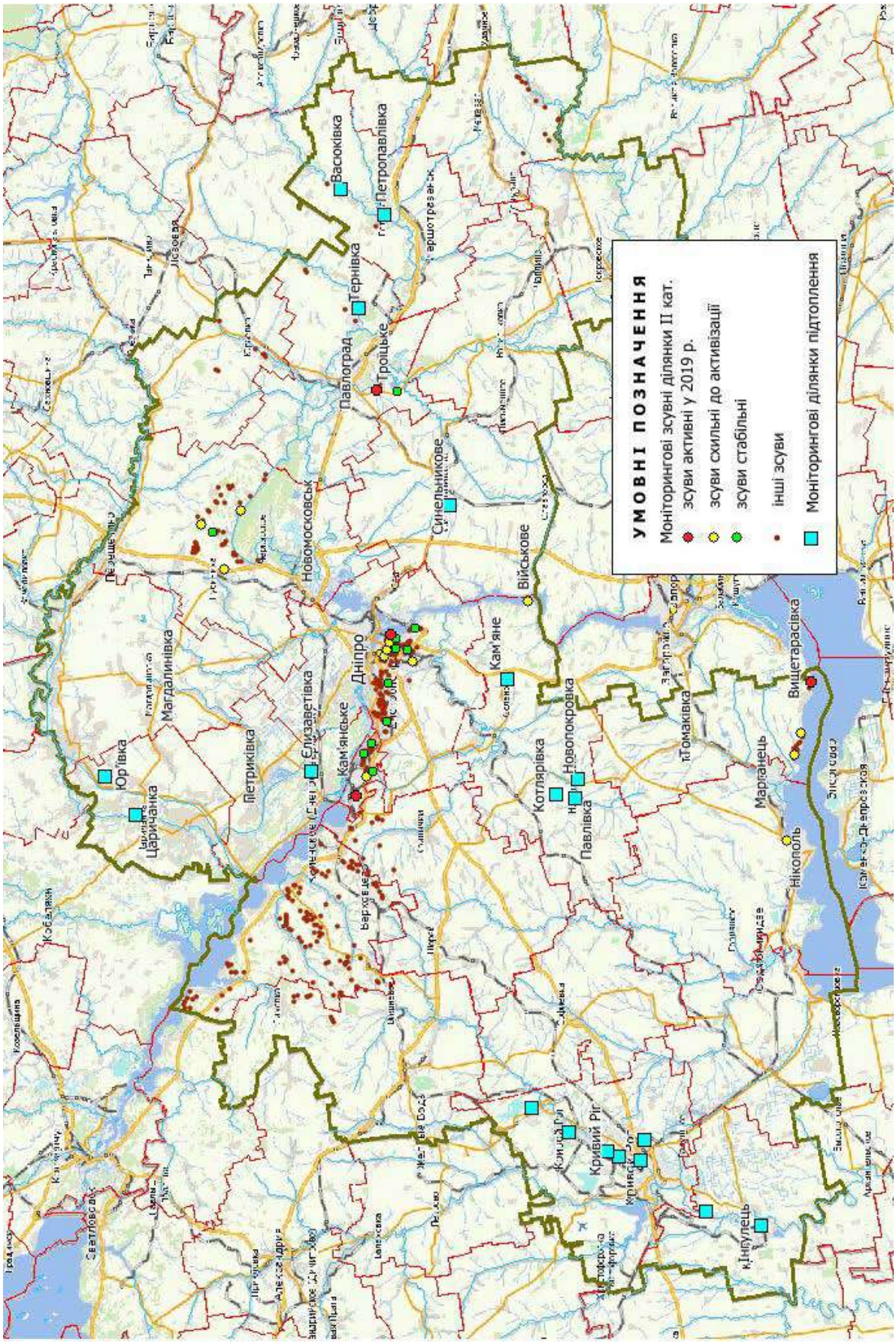

Рисунок 7.2.2.1. Обстеження зсувів та підтоплення на території Дніпропетровської області

четвертинних глинах. Зона транзиту – нерівна площа, пошкоджені всі будинки по вул. Роднікова, чотири будинки по вул. Горяна (всі відселені), та три будинки по провулку. Червона Балка (два відселені). Загальна площа порушеної ділянки близько 2,5 га (0,025 км^2) При повторних обстеженнях змін не простежуються, окрім прогресуючих тріщин у пошкоджених будинках. Заходів щодо усунення зсуву та сприяючих процесів не відмічено.

Ділянка 16, с. Вищетарасівка, Томаківський район, категорія 2. Ділянка розташована на правому схилі долини р. Дніпро (Каховське водосховище). Це зсув, що має перехідний вид від зсув-блоку до потоку. Відстань до східної окраїни села складає близько 1 км. Причина утворення зсуву техногенна – внаслідок підмивання схилу водосховищем і зрошення навколишніх орних полів. Широко розповсюджені обвальні повторні зсуви. Загальна площа порушеної ділянки близько 8,8 га (0,088 км^2). Ділянка вкрита насадженнями акації проте ця лісосмуга-утримання вже сильно пошкоджена зсувом. Забудова на схилі і навколишній території відсутня. Зсувна ділянка активна, загрожує руйнуванням ґрунтовій дорозі і повним знищенням лісосмуги-утримання. Заходів щодо усунення зсуву та сприяючих процесів не спостерігається.

Процеси сповзання берегів Каховського водосховища в межах Дніпропетровської області відмічені ще в трьох районах – с. Новокиївка, с. Добра Надія (обидва Томаківський р-н) та між сс. Капулівка і Покровське (Нікопольський р-н). На окремих ділянках зсувні процеси призупинені або попереджені через засипку прибережної зони валунами граніту, які нині виконують роль хвилеломів.

Ділянка 23, с. Привовчанське, Павлоградський район, категорія 2. Ділянка розташована на лівому схилі долини р. Вовча. Відстань до північно-східної окраїни села складає 1 км. Це зсув-потік з пласким ковзанням, розташований на схилі основної долини. Причини утворення зсуву природно-техногенні – активізація ерозії схилів річки, зрошення орних полів і розвантаження ґрунтових вод. Зона транзиту – нерівна, розбита поперечними тріщинами площа, обводнена сезонним розвантаженням ґрунтових вод. По краях середньої частини виділені повздовжні тріщини, навколо межі відриву спостерігається кілька неглибоких тріщин – зона повторного зсуву. Загальна площа порушеної ділянки близько 3,0 га (0,030 км^2). Язик зсуву спускається в русло р. Вовча. Сильно підмитий протилежний правий берег річки – став обривистим. Забудова на схилі і прилеглій території відсутня. Окремо по схилу виділяються дві яружно-розмивні ділянки. Під час останнього обстеження помічені ерозійні процеси зони відриву з утворенням дрібних повторних зсувів та розмив правого берега річки з утворенням нижче за течією намивної коси. Заходів щодо усунення зсуву та зсувоутворюючих факторів не відмічено.

Ділянка № 26, м. Кам’янське, категорія 2. Розташована на правому схилі балки Шамишина (ж/м Черьомушки, вул. Онищенко, Скалика, Ціолковського) в центральній частині міста в межах акумулятивно-денудаційних рівнин Придніпровської височини. Це зсув-просідання, розташований в верхній частині загального схилу балки. Плато – похила площа, на якій розташовані

багатоповерхові будинки (ж/м Черьомушки). Дренажна система на ділянці відсутня, вода збігає по поверхні схилу. На ділянці зсуву розташовані 8 відселених будинків, 2 з них розібрані вщент (вул. Онищенко). В трьох будинках (вул. Ціолковського) є тріщини між блоками. Також просіданням пошкоджена водокачка (замість неї встановлюють електронні). Загальна площа близько 6,4 га (0,064 км^2). У 2003 р. проводилось часткове бетонування схилу, зараз все напіврозмито. Є повідомлення місцевого населення про прогресуючі тріщини в будинках. Ознак нового зрушення на поверхні ґрунту не виявлено.

При проведенні маршрутних спостережень проводилась інвентаризація зсувних ділянок. За період 2006-2019 років було виконано інвентаризацію 133 ділянок і визначено ще 17 нових зсувних ділянок, що не входять в каталог.

7.2.2.4. Моніторингові ділянки підтоплення

За результатами маршрутного обстеження моніторингових, межі площ підтоплення за останній рік у порівнянні з попереднім роком майже не змінились (в середньому площі змінювались в межах ±2-5 км^2), у порівнянні з минулими роками спостерігалося її незначне зменшення. Глибина залягання рівня ґрунтових вод в умовах непорушеного рівня у порівнянні з попереднім роком коливалась в межах ±0,1-0,55 м.

Нижче наводиться інформація по моніторингових ділянках з процесами підтоплення у межах населених пунктів, де спостереження ведеться виключно по колодязях (інколи по погребах). Ситуація ускладнюється тим, що колодязі часто засипаються, з них створюють вигрібні ями тощо, а власники переходять на використання свердловин, інколи водопроводів. Трапляється, господарі відмовляють співробітникам Придніпровської ГГП в допуску до колодязя. Нумерація ділянок підтоплення надана згідно проекту.

Криворізький район:

Ділянка № 1 (Тернівська – м. Кривий Ріг, Тернівський р-н). Проектна площа ділянки становить близько 26,28 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку Північного водосховища, замулення річки Саксагань і забудову її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

Ділянка № 2 (Жовтнева – м. Кривий Ріг, Жовтневий р-н). Проектна площа ділянки становить близько 29,42 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку Кресівського водосховища, замулення річки Саксагань і забудову її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.)

рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

Ділянка № 3 (Саксаганська – м. Кривий Ріг, Саксаганський р-н). Проектна площа ділянки становить близько 13,36 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку Дзержинського водосховища, замулення річки Саксагань і забудову її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

Ділянка № 4 (Центральна – м. Кривий Ріг, Центральний р-н). Проектна площа ділянки становить близько 53,08 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку Карачунівського водосховища замулення річок Саксагань та Інгулець і забудову їх заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

Ділянка № 5 (Долгінцевська – м. Кривий Ріг, Долгінцевський р-н). Проектна площа ділянки становить близько 20,37 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі та підпору з боку Південного водосховища. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

Ділянка № 6 (Інгулецька – м. Інгулець). Проектна площа ділянки становить близько 6,53 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку сховища НКГЗК, замулення річки Інгулець і забудову її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не

помічено.

Ділянка № 7 (Дзержинська – м. Кривий Ріг, Дзержинський р-н). Проектна площа ділянки становить близько 9,58 км^2. В межах її території підтоплення виникло через проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, замулення річки Саксагань і забудову її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів ±0,1-0,4 м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

Царичанський район:

Ділянка № 8 (Царичанська – смт Царичанка, сс. Турове, Дубове, Івано-Яризівка, Новостроївка, Вербове). Проектна площа ділянки становить близько 26,06 км^2. В межах її території підтоплення обумовлено замуленням річки Оріль і забудовою її заплави. Це все обумовлює підтоплення заплави і першої надзаплавної тераси. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось зниження рівнів на 0,15 м. Будь-яких заходів щодо боротьби з підтопленням не проводилось. Багато колодязів засипано через використання свердловин.

Ділянка № 9 (Юр'ївська – сс. Юр'ївка, Семенівка, Ненадівка). Проектна площа ділянки становить близько 19,55 км^2. В межах сіл підтоплення обумовлено наявністю зрошувальної системи, витрат з каналу Дніпро-Донбас, замуленням річки Оріль і забудовою заплавно-старичних ділянок. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,7 м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось зниження рівнів на 0,1 м. Будь-яких заходів щодо боротьби з підтопленням не проводилось.

Петриківський район:

Ділянка № 10 (Єлизаветівська – с. Єлизаветівка). Проектна площа ділянки становить 31,27 км^2. В межах села підтоплення обумовлено підпором ґрунтових вод поверхневими водами Дніпродзержинського водосховища, відсутністю належного стоку ґрунтових і поверхневих вод. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2-х м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось підвищення рівнів на 0,2 м.

Будь-яких заходів щодо боротьби з підтопленням не проводилось. Багато колодязів засипано через використання свердловин.

Солонянський р-н:

Ділянка № 11 (Новопокровська – сс. Новопокровка, Кам'яне, Новоселівка, Павлівка, Котлярівка). Проектна площа ділянки становить 28,52 км^2. В її межах підтоплення обумовлено відсутність належного стоку ґрунтових і поверхневих вод бо основні природні дрени – балки та невеликі річки заповнені ставковою водою, через що відбулось підтоплення верхів'я (сс. Кам'яне, Новоселівка, Котлярівка) і надзаплавних терас (с. Новопокровка). Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,5-3,0 м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком на різних ділянках відбулось коливання рівнів в межах ±0,1-0,2 м. У 1986 р. у с. Котлярівка проклали дренажні споруди, після чого (по свідченням жителів) рівень ґрунтових вод знизився на 3,5-5,0 м; при зупинці насосної станції рівень ґрунтових вод відновлюється до попереднього значення протягом 3-9 місяців. У 2006 р. подібний дренаж проектували в с. Кам'яне та роботи не були проведені. В інших селах ділянки ніяких заходів щодо боротьби з підтопленням не спостерігалось.

Синельниківський р-н:

Ділянка № 12 (Синельниківська – м. Синельникове). Проектна площа ділянки становить близько 2,68 км^2. В межах міста підтоплення обумовлено міською забудовою і відсутністю належного поверхневого стоку. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,8-3,0 м. Протягом періоду спостереження (2006-2018 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря, окрім східної частини міста де у 2006 р. збудували дренажні споруди (глибина 3 м) з водоприйомними колодязями, після чого (по свідченням жителів) рівень ґрунтових вод знизився на 1,5-2,5 м. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів в межах ±0,15 м. Під час літнього меженю деякі колодязі тимчасово висихають. В центральній та західній частинах міста більше 20 років тому були прокладені дренажні канави. Зараз вони замулені, частково, повністю засипані і своєї функції не виконують. лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря.

Павлоградський р-н:

Ділянка № 13 (Богданівсько-Тернівська – с. Богданівка, м. Тернівка). Проектна площа ділянки становить 16,22 км^2. В межах цієї території підтоплення обумовлено частково підробкою гірничими виробками шахт Самарська, Тернівська та Західно-Донбаська, забудовою заплави річки Тернівка і замуленням її русла. Через просадки підроблених територій спричинився відносний підйом рівня ґрунтових вод, а в окремих місцях утворились заболочені ділянки. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах

1,1-3,0 м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось підвищення рівнів на 0,15 м. Будь-яких заходів щодо боротьби з підтопленням в межах населених пунктів не спостерігається.

Петропавловський р-н:

Ділянка № 14 (Васюківсько-Хорошевська – сс. Васюківка, Хороше). Проектна площа ділянки становить 10,14 км^2. На території цих сіл основна частина підтоплення припадає на територію заплави річки Самари, з-за замулення її русла та зарегульованості поверхневого стоку. За інформацією місцевих жителів підтоплення також відбувається з-за несанкціонованих скидів води зі ставків, що знаходяться у верхів'ї річки. Це все обумовлює підтоплення заплави і першої надзаплавної тераси. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,1-2,8 м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось підвищення рівнів на 0,15 м. Будь-яких заходів щодо боротьби з підтопленням не спостерігається.

Ділянка № 15 (Петропавловська – смт Петропавлівка, с. Самарське). Проектна площа ділянки становить 38,95 км^2. В межах смт Петропавлівка підтоплення обумовлено забудовою, бездренними дорожніми насипами, відсутністю поверхневого стоку, а також сильним замуленням річок Самара і Бик. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,4-3,0 м. Протягом періоду спостереження (2006-2019 рр.) рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря. У порівнянні з попереднім роком відбулось підвищення рівнів на 0,2 м. Поверхневі дрени на території селища відсутні або сильно замулені (в центральній частині селища). В середині 2006 р. провадилось прочищення русла р. Бик, після чого (по свідченням жителів) рівень ґрунтових вод знизився в прилягаючих до річки районах на 0,4-0,6 м.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Дніпропетровська область – одна з найбільш промислово розвинених областей України. На підприємствах області протягом 2019 р. утворилося 251 981,3 тис. тонн відходів. Із загального обсягу утворених відходів 32,0 тис. тонн становили відходи I-III класів небезпеки. Близько 36 % (90 465,1 тис. тонн) утилізовано, решта – спалено, у тому числі з метою одержання енергії, передано іншим підприємствам з метою утилізації або видалення та направлено в сховища організованого складування (поховання).

Найбільшу частку утворення відходів у 2019 р. складають:

відходи чорних металів – 1479,5 тис. тонн;

змішані та недиференційовані матеріали – 3547,8 тис. тонн;

інші мінеральні відходи – 236520,2 тис. тонн;

пуста порода від днопоглиблювальних робіт – 7269,2 тис. тонн;

відходи згоряння – 670,1 тис. тонн;

шлами рідкі та відходи очисних споруд – 606,4 тис. тонн;

Протягом 2019 року утилізовано 90,5 млн тонн відходів.

На кінець 2019 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах накопичено 10,73 млрд тонн відходів.

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Протягом 2019 року на підприємствах області утворено 252 млн тонн відходів, близько 36 % з них утилізовано.

Детальна інформація стосовно відходів наведена у таблиці 8.2.1.

Таблиця 8.2.1. Динаміка основних показників поводження з відходами I - IV класів небезпеки[1] (тис. т)

№ з/п	*Показники*	*2017 рік, тис. тонн*	*2018 рік, тис. тонн*	*2019 рік[1], тис. тонн*
1	Утворено	243 114,7	243 598,8	251 981,3
2	Одержано від інших підприємств	3 429,5	3 245,5	2518,3
3	Спалено	36,0	26,1	26,3
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	35,5	25,3	25,9
4	Використано (утилізовано)	83 802,1	85 056,3	90 465,1
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	106 038,9	104 550,5	107 315,8
6	Передано іншим підприємствам - для утилізації - для видалення	 2 563,4 1 237,4	 1 512,0 1 599,2	 1567,9 716,7
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	0,2	0,7	0,7
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організованого складування та на території підприємств	10 328 229,7	10 712 436,6	10 689 892,3

[1] Попередні дані. Термін оприлюднення остаточних даних за 2019 рік – III декада вересня 2020 року.

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Згідно ст. 197 МКУ на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" відповідних дозвільних документів.

Інформація про ввезення та вивезення у 2019 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів, згідно ПКМУ від 13.07.2000 № 1120 "Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків" наведена у таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1. Ввезення та вивезення у 2019 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів

Напрямок переміщення	**Назва товару**	**Кількість тонн**
ввезення	Порошки переклазові	204,3
ввезення	Залізовмісні відходи (окалина)	24563,72
ввезення	Пляшки пресовані бувші у використанні	37,24
ввезення	Відходи поліетилену	741,45
ввезення	Мішки з полімерів пропілену	42,32
ввезення	Відходи ПЕТ (поліетилентерфталат)	37,24
ввезення	Гумові гранули	376
ввезення	Відходи РР поліпропілена	42,06
ввезення	Бутилкаучукові діафрагми	29
ввезення	Мішки б/у	30,5
ввезення	Склобій	2 995, 17
ввезення	Відходи від прядіння бавовни	239,97
ввезення	Діоксид кремнію	60
ввезення	Одяг та інші вироби, що використовувались	522,17
ввезення	Шини пневматичні гумові для вантажних автомобілів, що використовувалися	292,12
ввезення	Зола рисової лузги	157,04
ввезення	Обрізки та лом полімерів етилену	588,598
вивезення	Одяг	315,22
вивезення	Склобій	1339,12
вивезення	Гарт цинка та згар цинка	818,22
вивезення	Ганчір'я', що виристовувалося	15,08

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Екологічна безпека сьогодні розглядається як один з невід'ємних елементів національної безпеки. Дніпропетровська область є одним з найбільш індустріально-розвинених регіонів України.

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Дніпропетровської області розташовано більше 500 промислових підприємств.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпропетровської області є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар'єрів та шламонакопичувачах Кривбасу, міст Кам'янське, Дніпро та ін.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар'єрів та шламонакопичувачів.

Чотири найбільші шламонакопичувачі створили зону екологічної небезпеки для м. Кривий Ріг, а один з них – для більшості сільської території Широківського району. Техногенне навантаження складають гігантські хвостосховища і шламонакопичувачі м. Жовті Води та Західного Донбасу, а також теплових електростанцій; кар'єри мм. Марганця, Покрову, Вільногірська; провали земної поверхні під шахтами Західного Донбасу і Кривбасу, десятки відстійників і накопичувачів токсичних відходів.

Екологічна безпека оборонної діяльності

У 2019 році Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області планових перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території військових частин не здійснювалось.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Інформацію щодо об'єктів, що становлять екологічну небезпеку, наведено у таблиці 9.2.1.

Таблиця 9.2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	ПАТ "Арселор Міттал Кривий Ріг", м. Кривий Ріг	Виробництво чавуну, сталі та феросплавів	Згідно з даними Міністерства юстиції України	
2	АТ "ДТЕК Дніпроенерго", м. Зеленодольськ	Виробництво електричної енергії	-//-	
3	ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля", м. Павлоград	Добування кам'яного вугілля	-//-	
4	АТ "Нікопольський завод феросплавів", м. Нікополь	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
5	ТОВ "МЗ "Дніпросталь", м. Дніпро	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
6	ПАТ "Дніпровський меткомбінат", м. Кам'янське	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
7	КП "Дніпроводоканал" ДМР, м. Дніпро	Забір, очищення та постачання води	-//-	
8	КП ДОР "Аульський водовід"	Забір, очищення та постачання води	-//-	
9	ПрАТ "Діпровський металургійний завод"	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
10	ПАТ "Кривбасзалізрудком"	Добування залізних руд	-//-	
11	ПрАТ "Петриківський рибгосп"	Прісноводне рибництво (аквакультура)	-//-	
12	КВП КМР "Міськводоканал"	Забір, очищення та постачання води	-//-	
13	АТ "ДніпроАзот"	Виробництво добрив і азотних сполук	-//-	
14	КП "Жовтоводський водоканал" ДОР	Забір, очищення та постачання води	-//-	
15	ПрАТ "Північний ГЗК"	Добування залізних руд	-//-	
16	ПАТ "Південний ГЗК"	Добування залізних руд	-//-	
17	ПрАТ "Центральний ГЗК"	Добування залізних руд	-//-	
18	ПрАТ "Інгулецький ГЗК"	Добування залізних руд	-//-	
19	ГЗК "Укрмеханобр" СП ПрАТ ММК ім. Ілліча	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
20	АТ "Покровський ГЗК"	Добування руд інших кольорових металів	-//-	
21	ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат"	Добування уранових і торієвих руд	-//-	
22	ПрАТ "Кривий Ріг Цемент"	Виробництво цементу	-//-	

В Дніпропетровській області видобування та переробку уранових руд здійснює Державне підприємство "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (ДП "СхідГЗК").

На території Дніпропетровської області до складу ДП "СхідГЗК" входять наступні основні об'єкти, які можуть спричинити радіаційний вплив на життєдіяльність людей:

– Гідрометалургійний завод (далі – ГМЗ), який переробляє уранові рудиМічурінського, Центрального, Ватутінського та Новокостянтинівського родовищ урану;

– ліквідована дільниця ПВ-1 "Девладове".

Підприємство здійснює контроль за радіаційним впливом зазначених об'єктів на територію промислових майданчиків, умови проживання населення, стан довкілля у санітарно-захисних зонах і зонах спостереження.

За результатами багаторічних режимних спостережень за станом підземних вод навколо радіаційно-небезпечних об'єктів встановлено, що міграція природних радіонуклідів, пов'язаних з видобуванням та переробкою уранових руд, у підземних водах не виходить за межі санітарно-захисних зон об'єктів.

За результатами моніторингу впливу на довкілля дільниці, відпрацьованої методом підземного свердловинного вилуговування "Девладове", встановлено, що потужність еквівалентної дози гамма-випромінювання на території відпрацьованої дільниці коливається в межах фонових значень місцевості. Вміст природних радіонуклідів у поверхневому шарі ґрунту, у воді та донних відкладеннях поверхневих водойм району розташування дільниці визначається на рівні фонових значень. Ореоли підземних вод з підвищеним вмістом природних радіонуклідів, сульфатів та нітратів за результатами систематичних досліджень, загалом, залишаються в межах рудних тіл, у яких вівся видобуток урану.

Таблиця 9.2.2. Результати радіаційно-екологічних досліджень об'єктів довкілля на території санітарно-захисних зон і зон спостереження ГМЗ за 2019 рік

№ з/п	*Фактор*	*Санітарно-захисна зона сер. / макс.*	*Зона спостереження сер. / макс.*	*Норматив (фонове значення)*
1	**Атмосферне повітря**			
	Запиленість (мг/м^3) Σα-активність (10^{-4} Бк/м^3) Uприродний (Бк/м^3)	<0,26 5,0 / 6,9 <0,00186	<0,26 3,7 / 4,8 <0,00186	- - -
2	**Грунт** (1 раз/ 3 роки)			
	K^{40} (Бк/кг) Ra^{226} (Бк/кг) Th^{232} (Бк/кг) Сеф (Бк/кг)	502,1 / 518,3 25,16 / 26,6 43,32 / 44,8 125,9 / 126,6	446,8 / 483,0 20,3 / 23,5 35,0 / 35,99 97,96 / 111,6	- - - -
3	**Рослинність** виконано у 2019 (1 раз на 3 роки)			
	Σα-активність (Бк/кг) K^{40} (Бк/кг)	251,6 / 436,2 361,2 / 487,3	293,2 / 496,3 395,4 / 537,5	- -

№ з/п	*Фактор*	*Санітарно-захисна зона сер. / макс.*	*Зона спостереження сер. / макс.*	*Норматив (фонове значення)*
	Ra^{226} (Бк/кг) Th^{232}(Бк/кг) Сеф (Бк/кг)	14,7 / 23,8 8,5 / 26,27 58,1 / 67,2	< 3,7 / 10,2 < 3,7 / 8,11 40,6 / 56,0	- - -
4	**Підземні води (**шахтні колодязі**)**			
	Σα-активність (Бк/кг) K^{40} (Бк/кг) Ra^{226}(Бк/дм^3) Th^{230}(Бк/дм^3) С еф. (Бк/дм^3) U природний (мг/дм^3)	- - - - - -	0,299 / 0,328 < 20,0 < 3,7 < 3,7 < 6,0 < 0,00186	- - - - - -
5	Потужність дози гамма-випромінювання території(мкЗв/год)	0,10 / 0,35	0,11 / 0,13	0,10-0,30

9.3. Радіаційна безпека

Інформація представлена за даними Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки, яка здійснює нагляд за діяльністю у сфері використання ядерної енергії на територіях Дніпропетровської та Кіровоградської областей.

9.3.1. Стан радіаційного забруднення територій

З метою проведення постійного моніторингу радіаційного стану об'єктів з переробки уранових руд цього *колишнього виробничого об'єднання "Придніпровський хімічний завод"* здійснення технічного нагляду та першочергових заходів щодо приведення їх у безпечний стан, а також забезпечення створення безпечних умов для проживання населення в Дніпропетровській області постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 756 затверджена "Державна цільова екологічна програма першочергових заходів приведення у безпечний стан об'єктів і майданчика колишнього уранового виробництва виробничого об'єднання "Придніпровський хімічний завод" на 2019 – 2023 роки" (далі – Програма). Основним виконавцем робіт за Програмою є Державне підприємство "Бар'єр".

Одним із завдань Програми є проведення радіаційного, дозиметричного контролю, а саме:проведення оцінки стану забруднення навколишнього природного середовища і об'єктів колишньої інфраструктури уранового виробництва виробничого об'єднання "Придніпровський хімічний завод" (атмосферне повітря, поверхневі та підземні води, ґрунти, робочі місця, виробничі приміщення, санітарно-захисні зони).

Характеристики сховищ відходів уранового виробництва наведена у таблиці 9.3.1.1.; будівель, забруднених природними радіонуклідами наведена у таблиці 9.3.1.2.

Концентрації радіоактивних речовин в повітрі робочих приміщень приведена у таблиці 9.3.1.3.

Таблиця 9.3.1.1. Характеристика сховищ відходів уранового виробництва

Найменування сховищ		*Потужність гамма-випромінення на поверхні, мкЗв/год*	*Загальна активність, ТБк*	*Обсяг відходів, млн. т*	*Площа, тис.м²*
Кам'янський майданчик					
"Західне"		до 0,3	180	0,77	40,2
"Дніпровське"		до 0,24	1400	12,0	730
"Центральний Яр"		до 12,9	104	0,22	24
"Південно-східне"		до 0,26	67	0,33	36
Сухачівський майданчик					
"База С"		до 4,5	440	0,3	250
"ДП-6"		до 0,26	1,3	0,04	2
Лантанова фракція спор. 602		до 0,24	0,86	0,0033	0,6
"Сухачівське"	I секція	до 3,28	710	19,065	900
	II секція	до 1,2	270	9,6	700

Таблиця 9.3.1.2. Характеристика будівель, забруднених природними радіонуклідами

Номер будівлі	*ПЕД гамма-випромінення, мкЗв/год*	*Щільність потоку альфа-часток, част./см² х хвил.*	*Щільність потоку бета-часток, част./см² х хвил.*
27, галерея 26/27	до 0,96	-	-
46	до 8,0	-	до 200
103	обладнання: 0,7-760; будівельні конструкції: 0,16-73,9	5 – 80	20 – 5000
104	до 120		до 250
112	до 0,9	-	до 100
168	до 1,2	-	до 20
186	до 2,4	-	до 1200

*Таблиця 9.3.1.3. Концентрації радіоактивних речовин в повітрі робочих приміщень**

Найменування об'єкта	*Концентрація радону та дочірніх продуктів його розпаду в повітріробочих приміщень, Бк/м³ ****		*Концентрації радіонуклідів уранового ряду в пилу, що міститься в повітрі робочих приміщень, Бк/м³ ***				
	Rn^{222}	*Дочірні продукти*	U^{238}	Ra^{226}	Th^{228}	Po^{210}	Pb^{210}
"Дніпровське"	78	6,6	6,67E-06	8,67E-06	2,67E-06	2,25E-04	7,49E-04
"Західне"	116	6,4	8,67E-06	8,00E-06	2,00E-06	1,09E-04	3,65E-04
"Південно-східне"	134	6,4	4,67E-06	8,00E-06	2,67E-06	2,60E-04	8,68E-04
"Центральний Яр"	177	6,2	1,70E-05	1,97E-05	4,00E-06	1,06E-04	3,54E-04
Будівля 103	364	138,3	8,30E-04	7,30E-05	4,00E-05	2,52E-04	8,4E-04
Будівля 104	150	98,3	-	-	-	-	-
Будівля 112	150	15,2	-	-	-	-	-
Будівля 120	162	6,6	-	-	-	-	-
Будівля 168	113	6,6	-	-	-	-	-
Будівля 46	100	6,4	-	-	-	-	-

Найменування об'єкта	*Концентрація радону та дочірніх продуктів його розпаду в повітріробочих приміщень, Бк/м^3* ***		*Концентрації радіонуклідів уранового ряду в пилу, що міститься в повітрі робочих приміщень, Бк/м^3* **				
	Rn^{222}	*Дочірні продукти*	*U^{238}*	*Ra^{226}*	*Th^{228}*	*Po^{210}*	*Pb^{210}*
Будівля 27, галерея 26/27	109	6,1	-	-	-	-	-
"Сухачівське" 1 та 2 секції	108	6,1	5,00E-06	5,00E-06	1,67E-06	1,95E-04	6,50E-04
Лантанова фракція спор. 602	79	5,8	5,00E-06	5,00E-06	1,67E-06	1,95E-04	6,50E-04
База "С"	86	5,7	8,67E-06	8,00E-06	1,67E-06	1,74E-04	5,83E-04
ДП № 6	94	5,0	8,67E-06	8,00E-06	1,67E-06	1,74E-04	5,83E-04
Вимірювальна лабораторія РК та МД	113	12,1					
Адміністративна будівля	94	7,8					
Дозиметричний пост № 1	118	10,7					
Дозиметричний пост № 2	246	16,2					
Контрольний рівень концентрації радіонуклідів	**1,85E+04**	**3,70E+02**	**6,00E-02**	**2,00E-02**	**2,00E-02**	**1,0E-01**	**1,3E-01**

Примітка: * Робочими приміщеннями прийнято територію проведення робіт на об'єктах підприємства.
** Дані моніторингових досліджень у період 2012 р.
*** Дані вимірювань, проведених у період 2014 р.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

Дніпропетровський державний міжобласний спецкомбінат УкрДО "Радон"

Діяльність по збору, перевезенню та довгостроковому зберіганню (захороненню) радіоактивних відходів, які утворюються на підприємствах, установах та організаціях Дніпропетровської області, здійснює Дніпровська міжобласна філія Державного спеціалізованого підприємства "Об'єднання "Радон".

Основна частина радіоактивних відходів, що приймаються на довгострокове зберігання, це зняті з експлуатації радіонуклідні ДІВ та радіоактивно забруднений металобрухт.

Протягом 2019 року до Пункту захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ) Дніпровської міжобласної філії Державного спеціалізованого підприємства "Об'єднання "Радон" було прийнято на довгострокове зберігання наступні РАВ:

– тверді РАВ (ТРВ): 6050,0 кг загальною активністю 1,061E+10 Бк.

– відпрацьовані ДІВ у біозахисті: 26 од. загальною активністю 5,280E+11 Бк; вага біозахисту 206,3 кг.

Відповідно до Програми радіаційного контролю протягом 2019 року продовжувалось проведення скринінгового аналізу стану забруднення

природного середовища у зонах впливу розташування ПЗРВ та Дніпровської міжобласної філії.

Моніторинг виконувався фахівцями Служби радіаційної безпеки (СРБ) Дніпровської міжобласної філії.

Результати радіометричних спостережень щодо вмісту радіонуклідів в ґрунті, повітрі, воді та рослинності в санітарно-захисній зоні та зоні спостереження не показують тенденцій до приросту та не мають помітних відмінностей від типових для даної місцевості фонових значень. Коливання показників не виходять за типові для накопиченого ряду значень статистичні межі.

Концентрація техногенного нукліду цезію-137 в пробах ґрунту ПЗРВ, санітарно-захисної зони та зони спостереження не виходить за межі типових для даної місцевості значень за рахунок глобальних випадінь. Техногенних радіонуклідів в повітрі, воді та рослинності СЗЗ та зони спостереження не виявлено на рівні чутливості наявних засобів вимірювань. В показниках випадінь з повітря не виявлено присутності радіонуклідів від технологічної діяльності ПЗРВ.

Наявні результати не показують суттєвої різниці по екологічній ситуації між санітарно-захисною зоною та зоною спостереження. Дослідження проб повітря, осадків та рослинності на ПЗРВ засобами сцинтиляційної спектрометрії не виявляє присутності техногенного забруднення.

В цілому за результатами моніторингу довкілля за останні п’ять років приросту значень вмісту радіонуклідів в об’єктах довкілля, де виконуються постійні вимірювання, не спостерігається. Результати радіометричних спостережень не виявляють очевидних тенденцій змін результатів моніторингу довкілля за останні п’ять років.

Проводився вибірковий гамма-дозиметричний моніторинг території ПЗРВ в місцях відбору проб ґрунтів щодо виявлення локальних аномалій із підвищеними рівнями дози зовнішнього гама-випромінювання поверхні ґрунтів. Локальних аномалій забруднення ґрунтів на окремих ділянках не виявлено. Радіаційний фон на території ПЗРВ складає 0,10-0,12 мкЗв/год.

У таблицях 9.3.2.1. та 9.3.2.2. наведана інформація щодо експлуатації атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ) та використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ) відповідно.

Таблиця 9.3.2.1. Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)

Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район), назва АЕС та підприємства	*Кількість ядерних та радіаційно-небезпечних об’єктів (усього), од.*	*АЕС*		*Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)*		
		кіль-кість реак-торів, од.	*радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год*	*кіль-кість ПЗРВ, од.*	*кількість РАВ, загальна активність, Бк*	*Радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год*
ДСП “Дніпропетровський державний міжобласний спецкомбінат”	-	-	-	1	Відпрацьованих ДІВ 177326 од. активністю 8,20128 х10^{14} Бк; твердих РАВ 81627,90 кг активністю 6,33629 х10^{11} Бк	0,10 - 0,12

Таблиця 9.3.2.2. Використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ)

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
1	Приватне акціонерне товариство “Кривий Ріг Цемент”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 15А	
2	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД “ДНІПРОСТАЛЬ”	49051, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Дніпросталівська, буд. 4	
3	Приватне акціонерне товариство “ДНІПРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД”	49064, м. Дніпро, вул. Маяковського, буд. 3	
4	Державне підприємство “Виробниче об’єднання Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова”	49008, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Криворізька, буд. 1	
5	Публічне акціонерне товариство “ДНІПРОВАЖМАШ”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Сухий Острів, буд. 3	
6	Державне підприємство “Дніпропетровський регіональний державний науково-технічний центр стандартизації, метрології та сертифікації”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 23	
7	Комунальне некомерційне підприємство “Першотравенська міська лікарня” Першотравенської міської ради (КНП “Першотравенська МЛ”)	52800, Дніпропетровська обл., м. Першо-травенськ, вул. Шахтарської Слави, буд. 1	
8	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 4” Дніпровської міської ради”	49102, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ближня, буд. 31	
9	Комунальне підприємство “Дніпровський обласний клінічний онкологічний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	49055, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гавриленка, буд. 1	
10	Комунальний заклад “Клінічний онкологічний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	49055, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гавриленка, буд. 1	
11	Публічне акціонерне товариство “Дніпровський металургійний комбінат”	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Соборна, 18 Б	
12	Акціонерне товариство “Нікопольський завод феросплавів”	53200, Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Електрометалургів, буд. 310	
13	Товариство з обмеженою відповідальністю “Інтерпайп Ніко Тьюб”	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, просп. Трубників, буд. 56	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
14	Приватне акціонерне товариство “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”	51400, Дніпропетровська область, м. Павлоград, вул. Соборна, 76	
15	Комунальне некомерційне підприємство “Зеленодольський центр первинної медико-санітарної допомоги” Зеленодольської міської ради (КНП “Зеленодольський центр ПМСД” ЗМР)	53860, Дніпропетровська обл., Апостолівський район, м. Зеленодольськ, вул. Спортивна, буд. 2	
16	Приватне акціонерне товариство “Північний гірничо-збагачувальний комбінат”	50079, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Тернівський район	
17	Публічне акціонерне товариство “Криворізький залізорудний комбінат”	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Симбірцева, буд. 1А	
18	Приватне акціонерне товариство “СУХА БАЛКА”	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Конституційна, буд. 5	
19	Приватне акціонерне товариство “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат”	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Жовтневий район	
20	Приватне акціонерне товариство “Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат”	50064, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Рудна, 47	
21	Публічне акціонерне товариство “Південний гірничо-збагачувальний комбінат”	50026, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Інгулецький район	
22	Фізична особа-підприємець Ярцева Ольга Вікторівна	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космонавтів, буд. 15, кв. 20	
23	Публічне акціонерне товариство “АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ”	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд.1	
24	Державний вищий навчальний заклад “Криворізький національний університет”	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Віталія Матусевича, буд. 11	
25	Комунальний заклад “Криворізький онкологічний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	50048, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Дніпровське шосе, 41	
26	Фізична особа-підприємець Бражнікова Ганна Василівна	51217, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, смт Меліоративне, вул. Молодіжна, буд. 20, кв. 3	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
27	Комунальне підприємство “Нікопольська міська лікарня № 1” Нікопольської міської ради” (КП “Нікопольська МЛ № 1” НМР”)	53210, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. 50 років НЗФ, буд. 2А	
28	Товариство з обмеженою відповідальністю “Приладний завод Електрон”	52204, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Гагаріна, буд. 40/4	
29	Державне підприємство “Східний гірничо-збагачувальний комбінат”	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Горького, буд. 2	
30	Комунальне некомерційне підприємство “Центр первиної медико-санітарної допомоги” Межівської селищної ради”	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12	
31	Товариство з обмеженою відповідальністю “Медичний центр “МЕДІНВЕСТ” (ТОВ “МЦ “МЕДІНВЕСТ”)	49033, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, вул. Гладкова, буд. 29-А	
32	Товариство з обмеженою відповідальністю “Спільне українсько-німецьке підприємство “Товариство технічного нагляду “ДІЕКС”	49040, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, провулок Джинчарадзе, буд. 8	
33	Комунальне некомерційне підприємство “Центральна районна лікарня” Межівської селищної ради”	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12	
34	Комунальне некомерційне підприємство “Міська поліклініка № 2” Дніпровської міської ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Героїв, буд. 22	
35	Комунальне некомерційне підприємство “Міська поліклініка № 4” Дніпровської міської ради”	49041, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Панікахи, буд. 19	
36	Товариство з обмеженою відповідальністю “СТАЛЬМОНТАЖСЕРВІС”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Калинова, буд. 82, кв. 151	
37	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська клінічна лікарня № 8” Криворізької міської ради”	50082, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Сергія Колачевського, буд. 55	
38	Комунальне підприємство “Магдалинівська центральна районна лікарня” Магдалинівської міської ради”	51100, Дніпропетровська обл., Магдалинівський район, смт Магдалинівка, вул. Прозорова, буд. 1	
39	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО МЕДСЕРВІС СЕРВІС УКРАЇНА ЗАПОРІЖЖЯ”	49101, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Виконкомівська, буд.38, кв. 9Б	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
40	Комунальне підприємство “Слобожанська центральна лікарня” Слобожанської селищної ради”	52005, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт Слобожанське, вул. Василя Сухомлинського, буд. 72	
41	Комунальне некомерційне підприємство “Перещепинська міська лікарня” Перещепинської міської ради”	51220, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, м. Перещепине, вул. Шевченка, буд. 28	
42	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 9” Дніпровської міської ради”	49023, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Мануйлівський, буд. 29	
43	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Центр первинної медико-санітарної допомоги № 3”	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, пр. Свободи, буд. 20А	
44	Комунальне підприємство “Дніпропетровське обласне клінічне лікувально-профілактичне об’єднання “Фтизіатрія” Дніпропетровської обласної ради”	49115, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Бехтерева, буд. 12	
45	Товариство з обмеженою відповідальністю “Медичний центр “Клініка сімейної медицини”	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Княгині Ольги, буд. 16	
46	Військова частина А-1615	51272, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, смт Черкаське	
47	Комунальне підприємство “Томаківська центральна районна лікарня” Томаківської селищної ради”	53500, Дніпропетровська обл., Томаківський район, смт Томаківка, вул. Шосейна, буд. 22	
48	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня № 7”	51900, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Сергія Слісаренка, буд. 3	
49	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня № 5”	51918, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Освітня, буд. 12	
50	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЕКОДНІПРО”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 141-А	
51	Приватне акціонерне товариство “Кондитерська фабрика “АВК” м. Дніпро” (ПРАТ “Кондитерська фабрика “АВК” м. Дніпро”)	49051, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Журналістів, буд. 11	
52	Комунальне некомерційне підприємство “Міська дитяча клінічна лікарня № 6” Дніпровської міської ради”	49017, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Карваєва, буд. 68	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
53	Товариство з обмеженою відповідальністю “Придніпровський центр діагностики об’єктів і споруд”	49061, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 82 Г	
54	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1”	51940, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, бульвар Будівельників, буд. 23	
55	Комунальне некомерційне підприємство “Вільногірська центральна міська лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	51700, Дніпропетровська обл., м. Вільногірськ, вул. ім. Ю.М. Устенка, буд. 72	
56	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Кам’янська міська лікарня швидкої медичної допомоги”	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. В’ячеслава Чорновола, буд. 79А	
57	Товариство з обмеженою відповідальністю “АР ДИ ПИ ЮКРЕЙН”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Обсерваторна , буд. 7 Б	
58	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 16” Дніпровської міської ради”	49069, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Богдана Хмельницького, буд. 19	
59	Державна установа “Український державний науково-дослідний інститут медико-соціальних проблем інвалідності Міністерства охорони здоров’я”	49027, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пров. Феодосія Макаревського, буд. 1-А	
60	Державна установа “Український науково-дослідний інститут промислової медицини”	50096, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Виноградова, буд. 40	
61	Комунальне підприємство “Криворізька міська лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50007, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Святогеоргіївська, буд. 8А	
62	Державна установа “Територіальне медичне об’єднання Міністерства Внутрішніх Справ України по Дніпропетровській області”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Полігонна, буд. 16	
63	Комунальне некомерційне підприємство “Царичанська центральна лікарня” Царичанської селищної ради”	51000, Дніпропетровська обл., Царичанський район, смт Царичанка, вул. Царичанська, буд. 134 А	
64	Комунальне підприємство “Апостолівська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53800, Дніпропетровська обл., Апостолівський район, м. Апостолове, вул. Медична, буд. 63	
65	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 11” Криворізької міської ради”	50026, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Добролюбова буд. 6	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
66	Приватне підприємство “ІМПУЛЬС ДЦ”	53200, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Карла Лібкнехта, буд. 169	
67	Комунальне підприємство “Верхньодніпровська центральна районна лікарня” Верхньодніпровської районної ради”	51600, Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський район,	
68	Комунальне некомерційне підприємство “Тернівська центральна міська лікарня” Тернівської міської ради”	51500, Дніпропетровська обл., м. Тернівка, вул. Маяковського буд. 22;	
69	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА КРИВИЙ РІГ”	50042, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. 200-річчя Кривого Рогу, буд.1 прим. 110	
70	Товариство з обмеженою відповідальністю “НЕЙРОМЕД ПЛЮС”	49106, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Богдана хмельницького, буд. 19	
71	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	49010, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Гагаріна, буд. 72	
72	Державне підприємство “Науково-виробниче об’єднання “Павлоградський хімічний завод” (ДП “НВО “ПХЗ”)	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Заводська, буд. 44	
73	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 5” Криворізька міська ради”	50049, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Поперечна, буд. 1А	
74	Колективне підприємство “ДНІПРОСАНТЕХМОНТАЖ”	49083, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Слобожанський, буд. 35А	
75	Публічне акціонерне товариство “Дніпропетровський агрегатний завод”	49052, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Щепкіна, буд. 53	
76	Акціонерне товариство “ДНІПРОАЗОТ”	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. С.Х. Горобця, буд. 1	
77	Акціонерне товариство “Оператор газорозподільної системи “ДНІПРОГАЗ”	49029, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Олександра Кониського, буд. 5	
78	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня № 9”	51934, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, просп. Аношкіна, буд. 72	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
79	Комунальне некомерційне підприємство “Синельниківська міська лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	52500, Дніпропетровська обл., м. Синельникове, вул. Миру, буд. 52	
80	Комунальне некомерційне підприємство “Павлоградська центральна районна лікарня” Вербківської сільської ради”	51473, Дніпропетровська обл., Павлоградський район, с. Межиріч, вул. Шевченка, буд. 67	
81	Публічне акціонерне товариство “Дніпропетровський стрілочний завод”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Любарського буд. 181	
82	Комунальний заклад “Дніпропетровська обласна дитяча клінічна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 13	
83	Державний вищий навчальний заклад “Придніпровська державна академія будівництва та архітектури”	49600, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Чернишевського, буд. 24А	
84	Товариство з обмеженою відповідальністю “Виробниче об’єднання “СОЮЗЕНЕРГОМАШ”	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гаванська, буд. 8	
85	Комунальне підприємство “Дніпропетровська багатопрофільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги ” Дніпропетровської обласної ради”	49115, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Бехтерева, буд. 1	
86	Акціонерне товариство “Оператор газорозподільної системи “КРИВОРІЖГАЗ”	50051, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. Металургів, буд. 1	
87	Комунальний підприємство “Криворізька міська клінічна лікарня № 2” Криворізької міської ради”	50056, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, майдан 30-річчя Перемоги, буд. 2	
88	Акціонерне товариство “Оператор газорозподільної системи “Дніпропетровськгаз”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 2	
89	Комунальне некомерційне підприємство “Дніпровська міська поліклініка № 6” Дніпропетровської обласної ради”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Столярова, буд. 12	
90	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 6” Дніпровської міської ради”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Батумська, буд. 13	
91	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізький міський клінічний пологовий будинок № 1” Криворізької міської ради”	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пл. Визволення, буд. 11	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
92	Комунальне некомерційне підприємство “Міська лікарня № 12” Дніпровської міської ради	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Електрична, буд. 15	
93	Держане підприємство “Криворізький науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації”	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд. 23	
94	Комунальний підприємство “Обласний медичний психіатричний центр з лікування залежностей зі стаціонаром” Дніпропетровської обласної ради”	49054, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Новосільна, буд. 1	
95	Фізична особа-підприємець Голобока Галина Олександрівна	51928, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, бульвар Незалежності, буд. 9, кв. 65	
96	Приватне підприємство “Науково-виробниче підприємство “СПЕЦТЕХ КАПІТАЛ”(ПП “НВП “СК”)	51700, Дніпропетровська обл., м. Вільногірськ, вул. Степова, буд. 12	
97	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО-МЕДСЕРВІС” (ТОВ “ЄВРО-МЕДСЕРВІС”)	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Троїцька, буд. 21Г	
98	Товариство з обмеженою відповідальністю “ПРОМТЕХДІАГНОСТИКА”	50086, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Галенка, буд. 4, кв. 24	
99	Приватне акціонерне товариство завод “ПАВЛОГРАДХІММАШ”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Харківська, буд. 15	
100	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 9” Криворізької міської ради”	50031, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Женевська, буд. 6 Б	
101	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЦЕНТР ТОМОГРАФІЇ”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Миру, буд. 4, кв. 37	
102	Державне підприємство “Придніпровський експертно-технічний центр держпраці”	49050, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Казакова, буд. 3	
103	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 8” Дніпровської міської ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 19	
104	Приватне акціонерне товариство “Науково-виробничий діагностичний центр” (ПРАТ “НВДЦ”)	50025, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Артилеристів, буд. 3, приміщення 10	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
105	Товариство з обмеженою відповідальністю “КРИВБАСМЕДСЕРВІС” (ТОВ “КРИВБАСМЕДСЕРВІС”)	50042, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, проспект 200-річчя Кривого Рогу, буд. 1, приміщення 110	
106	Комунальне некомерційне підприємство “Новомосковська центральна міська лікарня” Новомосковської міської ради”	51200, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Сучкова, буд. 40	
107	Комунальне некомерційне підприємство “Павлоградська міська лікарня № 1” Павлоградської міської ради”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Шевченка, буд. 63	
108	Комунальне некомерційне підприємство “Жовтоводська міська лікарня” Жовтоводської міської ради (КНП “Жовтоводська міська лікарня”)	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Кропоткіна, буд. 16	
109	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міський консультативно-діагностичний центр”	51917, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, просп. Аношкіна, буд.67	
110	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська дитяча лікарня”	51921, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Йосипа Манаєнкова, буд. 24	
111	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 21 ім. проф. Є.Г. Попкової” Дніпровської міської ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Канатна, буд. 17	
112	Комунальне підприємство “Дніпропетровський обласний перинатальний центр зі стаціонаром” Дніпропетровської обласної ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 17	
113	Комунальне некомерційне підприємство “Міська дитяча клінічна лікарня № 5” Дніпровської міської ради”	49027, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Івана Акінфієва, буд. 5	
114	Держаний заклад “Спеціалізована багатопрофільна лікарня № 1 Міністерства охорони здоров’я України”	49089, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Титова, буд. 29	
115	Комунальне підприємство “Кам’янський протитуберкульозний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	51934, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, просп. Аношкіна, буд. 70	
116	Комунальна установа “Дніпропетровський лікарсько-фізкультурний диспансер” Дніпропетровської обласної ради” (КУ “ДЛФД” ДОР”)	49050, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ярославського, буд. 3А	
117	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська дитяча лікарня № 4” Криворізької міської ради”	50008, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 33	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
118	Управління Служби Безпеки України у Дніпропетровській області	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Святослава Хороброго, буд. 23	
119	Комунальне підприємство “Широківська центральна районна лікарня” Широківської райради Дніпропетровської області”	53700, Дніпропетровська обл., Широківський район, смт Широке, вул. Казбек, буд. 17	
120	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 17” Криворізької міської ради”	50102, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Каткова, буд. 2	
121	Дніпропетровська міська державна лікарня ветеринарної медицини	52071, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт. Дослідне, вул. Наукова, буд. 67	
122	Комунальне підприємство “Дніпропетровський обласний клінічний центр кардіології та кардіохірургії” Дніпропетровської обласної ради”	49070, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28	
123	Комунальне підприємство “Новомосковська центральна регіональна лікарня інтенсивного лікування”	51208, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Гетьманська, буд. 238	
124	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 7” Криворізької міської ради”	50089, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Маршака, буд. 1А	
125	Державна установа “Інститут гастроентерології національної академії медичних наук України”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Слобожанський, буд. 96	
126	Державний заклад “Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров’я України”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. В.Вернадського , буд. 9	
127	Комунальне підприємство “Васильківська центральна районна лікарня” Васильківської селищної ради”	52600, Дніпропетровська обл., Васильківський район, смт Васильківка, вул. Михайлівська, буд. 76-Д	
128	Товариство з обмеженою відповідальністю “Міжнародний аеропорт “ДНІПРОПЕТРОВСЬК”	49042, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, Аеропорт цивільної авіації	
129	Комунальне некомерційне підприємство “Гейківська багатопрофільна лікарня з надання психіатричної допомоги” Дніпропетровської обласної ради”	53054, дніпропетровська обл., криворізький район, с. Кривбас, вул. Вишнева, буд. 31-а	
130	Комунальне некомерційне підприємство “Центральна лікарня” Криничанської селищної ради”	52300, Дніпропетровська обл., Криничанський район, смт Кринички, вул. Героїв Чорнобиля, буд. 22	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
131	Публічне акціонерне товариство “ДНІПРОВАГОНМАШ”	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Українська, буд. 4	
132	Комунальне підприємство “Дніпропетровський спеціалізований клінічний медичний центр матері та дитини ім. проф. М.Ф. Руднєва” Дніпропетровської обласної ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Пушкіна, буд. 26	
133	Публічне акціонерне товариство “ІНТЕРПАЙП НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ ТРУБОПРОКАТНИЙ ЗАВОД”	49081, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Столєтова, буд. 21	
134	Комунальне підприємство “Нікопольська міська лікарня № 4” Нікопольської міської ради	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, пр. Трубників, буд. 50	
135	Комунальне підприємство “Криворізький протитуберкульозний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	50037, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Кемерівська, буд. 35	
136	Товариство з обмеженою відповідальністю “Науково-впроваджувальний центр нетрадиційних технологій “ЕЛЕНТ А”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ламана, буд. 17	
137	Комунальне некомерційне підприємство “Павлоградська лікарня інтенсивного лікування” Павлоградської міської ради”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Дніпровська, буд. 541	
138	Комунальне підприємство “Нікопольська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53283, Дніпропетровська обл., Нікопольський р-н, смт Червоногригорівка, вул. Ярмарочна, буд. 31а/1	
139	Комунальне некомерційне підприємство “П’ятихатська центральна районна лікарня” П’ятихатської районної ради”	52100, Дніпропетровська обл., П’ятихатський район, м. П’ятихатки, вул. Прокопенко, буд. 13	
140	Товариство з обмеженою відповідальністю “Нікопольський кранобудівний завод”	53207, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Карла Лібкнехта, буд. 169	
141	Комунальне підприємство “Дніпропетровський обласний госпіталь ветеранів війни” Дніпропетровської обласної ради	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14	
142	Комунальне підприємство “Обласний дитячий спеціалізований центр” Дніпропетровської обласної ради”	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. 20-річчя Перемоги, буд. 30А	
143	Комунальне підприємство “Юр’ївська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	51300, Дніпропетровська обл., Юр’ївський район, смт Юр’ївка, вул. Вишнева, буд. 61	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
144	Комунальне некомерційне підприємство “Клінічна лікарня швидкої медичної допомоги” Дніпровської міської ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Володимира Антоновича, буд. 65	
145	Комунальне підприємство “Центральна міська лікарня Покровської міської ради” Дніпропетровської обласної ради”	53300, Дніпропетровська обл., м. Покров, вул. Медична, буд. 19	
146	Комунальне підприємство “Марганецька центральна міська лікарня” Марганецької міської ради”	53403, Дніпропетровська обл., м. Марганець, вул. Паркова, буд. 15	
147	Комунальне підприємство “Покровська центральна районна лікарня” Покровської районної ради”	53600, Дніпропетровська обл., Покровський район, смт Покровське, вул. Соборна, буд. 118 а	
148	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька інфекційна лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Юрія Камінського, буд. 5	
149	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 3” Криворізької міської ради”	50002, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Пушкіна, буд. 13 К	
150	Комунальне некомерційне підприємство “Міська лікарня № 15” Дніпропетровської обласної ради”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Перемоги, буд. 113	
151	Товариству з обмеженою відповідальністю “Експертмед”	52005, Дніпропетровська обл., Дніпропетровський район, смт Слобожанське, вул. Теплична, 17	
152	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС Україна”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пл. Соборна, буд. 14	
153	Товариство з обмеженою відповідальністю “Придніпровський атестаційний центр неруйнівного контролю і технічної діагностики”	49061, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 82Г	
154	Приватне підприємство “Клініка доктора Куликовича”	49003, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 18-Б, кв. 12	
155	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЕНДОТЕХНОМЕД”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Батумська, буд. 7а	
156	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 2” Дніпровської міської ради”	49064, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Сергія Нігояна, буд. 53	
157	Державне підприємство “Центр сертифікації і контролю якості будівництва об’єктів нафтогазового комплексу держпраці”	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ленінградська, буд. 68, корп. 9	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
158	Комунальне підприємство “Криворізька міська лікарня № 4” Криворізької міської ради”	50071, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 21	
159	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська поліклініка № 5” Криворізької міської ради”	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пл. Визволення, буд. 2/1	
160	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 11” Дніпровської міської ради”	49068, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ганни Барвінок, буд. 1	
161	Комунальне некомерційне підприємство “Солонянська багатопрофільна лікарня” Солонянської селищної ради”	52400, Дніпропетровська обл., Солонянський район, смт Солоне, вул. Усенко, буд. 13 А	
162	Фізична особа-підприємець Ровенський Дмитро Володимирович	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Сировця, буд. 16, кв. 14	
163	Комунальне некомерційне підприємство “Петриківська центральна лікарня” Петриківської селищної ради”	51800, Дніпропетровська обл., Петриківський район, смт Петриківка, просп. Петра Калнишевського, буд. 56	
164	Комунальне підприємство “Софіївська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53100, Дніпропетровська обл., Софіївський район, смт Софіївка, вул. Карпенка, буд. 1	
165	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДІКОМ КРИВБАС”	50000, Дніпропетровська обл., місто Кривий Ріг, мікрорайон Сонячний, буд.59	
166	Товариство з обмеженою відповідальністю “БМДЦ”	50036, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Філатова, буд. 10	
167	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня № 4” Дніпропетровської обласної ради”	51901, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Колеусівська, буд. 12	
168	Товариство з обмеженою відповідальністю “Ендоскопічна нейрохірургія”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 21	
169	Фізична особа-підприємець Черепівський Володимир Васильович	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Солов’їна, буд. 58	
170	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДІКУМ-МРІЯ”	50050, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мистецька, буд. 11	
171	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДІКУМ-ЛП”	51911, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Республіканська, буд. 44, кв. 2	

№ з/п	*Власник ДІВ*	*Адреса власника ДІВ*	*Примітка*
172	Військова частина А4615	49600, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Старокозацька, буд. 63	
173	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА ДНІПРОПЕТРОВСЬК”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28	
174	ФОП Міроненко Оксана Іванівна	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Вадима Гурова, буд. 2, кв. 15	
175	Приватне підприємство “СТІЛ СЕРВІС”	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Орджонікідзе, буд. 5А	

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Дніпропетровська область – одна з ключових промислових регіонів України. Основні галузі виробництва Дніпропетровської області: гірничо-видобувна, вугільна, металургійна, машинобудівна, у тому числі ракето-космічна, хімічна, сільськогосподарська, будівельна та інші. На Дніпропетровщині виробляється майже п'ята частина (18,3 % або 454,1 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України.

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Структура базових підприємств промислового виробництва.

СЕКЦІЯ В – Добувна промисловість і розроблення кар'єрів.
Розділ 07 – добування металевих руд
Група 07.1 – добування залізних руд
Клас 07.10 – добування залізних руд: ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат", ПрАТ "Суха Балка", ПАТ "Південний ГЗК", ПрАТ "Центральний ГЗК", ПрАТ "Північний ГЗК", ПрАТ "Інгулецький ГЗК", структурний підрозділ ПАТ "ММК ім. Ілліча" гірничо-збагачувальний комплекс "Укрмеханобр".
Клас 07.29 – добування руд інших кольорових металів: АТ "Покровський ГЗК", АТ "Марганецький ГЗК"; філія "Вільногріський гірничо-металургійний комбінат" АТ "Об'єднана гірничо-хімічна компанія".

СЕКЦІЯ С – Переробна промисловість
Розділ 19 – виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення
Група 19.1 – виробництво коксу та коксопродуктів
Клас 19.10 – виробництво коксу та коксопродуктів: ПрАТ "Дніпровський КХЗ", ПрАТ "Южкокс".

Розділ 20 – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції: АТ "ДНІПРОАЗОТ"; ДП "НВО "Павлоградський хімічний завод"; ТОВ "ЗІП"; ПАТ "ХІМДИВІЗІОН".

Розділ 22 – виробництво гумових і пластмасових виробів
Група 22.1 – виробництво гумових виробів
Клас 22.11 – виробництво гумових шин, покришок і камер; відновлення протектора гумових шин і покришок: ТОВ "Український завод понад великогабаритних шин".

Розділ 24 – металургійне виробництво
Група 24.1 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів
Клас 24.10 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів: ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг", ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат", ПрАТ "Дніпровський металургійний завод", АТ "Нікопольський завод феросплавів".

Група 24.2 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітингів зі сталі

Клас 24.20 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітингів зі сталі: ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод", АТ "Інтерпайп Новомосковський трубний завод", ТОВ "Інтерпайп Ніко Тьюб", ТОВ "ДМЗ Комінмет", ТОВ "ВНЦ "Трубосталь", ПрАТ "Сентравіс Продакшн Юкрейн", ЗАТ "Нікопольський завод сталевих труб "ЮТіСТ", ТОВ "ВСМПО Титан Україна".

Група 24.3 – виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі

Клас 24.34 – холодне волочіння дроту: ПАТ "Дніпрометиз", ТДВ "Завод Метиз".

Група 24.5– лиття металів

Клас 24.52 – лиття сталі: ТОВ "Металургійний завод "Дніпросталь" (Інтерпайп Сталь).

Розділ 25 – виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування

Група 25.9 – виробництво інших готових металевих виробів

Клас 25.99 – виробництво інших готових металевих виробів, н.в.і.у.: ТОВ "Новомосковський посуд".

Розділ 27 – виробництво електричного устаткування

Група 27.2 – виробництво батарей і акумуляторів

Клас 27.20 – виробництво батарей і акумуляторів: ТОВ ДДЗ "Енергоавтоматика"; ПрАТ "ІСТА – Центр".

Розділ 28 – виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.: ПАТ "Дніпропетровський завод прокатних валків".

Розділ 29 – виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів

Група 29.3 – виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів

Клас 29.32 – виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів.

Розділ 30 – виробництво інших транспортних засобів: ПАТ "Дніпропетровський агрегатний завод"; ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод"; ДП "Дніпровський електровозобудівний завод", ПАТ "Дніпровагонмаш".

Індекс промислового виробництва Дніпропетровської області у 2019 році до 2018 року склав 100,0 %.

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області індекс промислової продукції за основними видами діяльності за 2019 рік та виробництво основних видів промислової продукції області у 2019 році у натуральному виразі наведено у таблицях 10.1.1., 10.1.2.

Таблиця 10.1.1. Індекс промислової продукції за основними видами діяльності

	2019 р. до 2018 р., %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	99,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	85,3
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	98,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	108,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	101,4
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	99,0
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	109,8

Таблиця 10.1.2. Виробництво найважливіших видів промислової продукції

	2019 р.	*% до 2018 р.*
Руди залізні неагломеровані, млн т	127,1	102,9
Концентрати залізорудні агломеровані, млн т	24,0	95,6
Кокс і напівкокс із вугілля кам'яного; кокс газовий, млн т	4,5	99,8
Чавун переробний і дзеркальний у чушках, болванках чи формах первинних інших, млн т	7,8	97,8
Феросплави інші, н.в.і.у., тис.т	26,2	188,0
Зливки, форми первинні та напівфабрикати, інші, зі сталі нелегованої, тис.т	4,4	99,1
Зливки, форми первинні інші, напівфабрикати для виробництва труб безшовних, зі сталі легованої (крім неіржавної), тис.т	3,1	93,2
Труби обсадні, насосно-компресорні та бурильні для буріння нафтових і газових свердловин, безшовні, зі сталі іншої, крім неіржавної, тис.т	150,1	67,6
Труби і трубки, круглого поперечного перерізу, піддані гарячій обробці, безшовні, зі сталі іншої, крім неіржавної (крім труб для нафто- та газопроводів, обсадних та труб, які використовуються для буріння нафтових і газових свердловин), тис.т	386,3	101,7
Труби і трубки, зварні, круглого поперечного перерізу, гарячого або холодного формування, із зовнішнім діаметром не більше 406,4 мм, зі сталі іншої, крім неіржавної, тис.т	123,9	88,6
Вагони вантажні та вагони-платформи, залізничні або трамвайні, несамоходні, шт	2351	89,4
Котли центрального опалення, шт	4003	222,9

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності інформації.

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2019 рік по області наведено у таблиці 10.1.3.

Таблиця 10.1.3. Обсяг реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2019 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	млрд грн	*у % до всієї реалізованої продукції*
1	*2*	*3*
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	139,12	30,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1,56	0,3
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	11,10	2,4

1	*2*	*3*
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	16,90	3,7
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	18,24	4,0
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	156,10	34,4
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	24,20	5,3

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. В області видобувається 100 % загальноукраїнського обсягу марганцевої і майже 80 % залізної руди.

Область має потужній промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства ГМК припадає більше 67 % всієї реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 2 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 276 тис. осіб.

За підсумками 2019 року індекс промислової продукції склав 101 % у порівнянні з відповідним періодом 2018 року, що перевищує рівень загальнодержавного показника (на 1,5 %).

Питома вага добувної промисловості в обсязі реалізації промислової продукції області складає 30,5 % (138,6 млрд грн).

Базу гірничо-добувної промисловості області складають 10 підприємств з видобутку залізних руд та руд інших кольорових металів. На АТ “Марганецький ГЗК”, АТ “Покровський ГЗК” добувається 100,0 % марганцевої руди в Україні.

Гірничо-збагачувальні комбінати Кривбасу видобувають 79,4 % руд залізних неагломерованих та виробляють 46,4 % концентрату залізорудного агломерованого в Україні. Видобуток руд залізних неагломерованих у 2019 році склав 102,9 % до рівня 2018 року, а виробництво концентратів залізорудних агломерованих склало – 95,6 %. Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна так і допоміжна сировина.

Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості області у 2019 році склав 274,9 млрд грн, або 60,6 % усієї реалізованої промислової продукції в області.

За 2019 рік у натуральному виразі виробництво основних видів продукції підприємствами гірничо-металургійного комплексу наведено у таблиці 10.2.1.1.

Таблиця 10.2.1.1.Виробництво основних видів продукції підприємствами гірничо-металургійного комплексу

	Вироблено за 2019 рік	*% до 2018 року*
Руди залізні неагломеровані, млн тонн	127,1	102,9
Концентрати залізорудні агломеровані, млн тонн	24,0	95,6
Кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, млн тонн	4,5	99,8
Чавун переробний і дзеркальний у чушках, болванках чи формах первинних інших, млн т	7,8	97,8

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургія належить до числа основних галузей промисловості України. На цей час у гірничо-металургійному комплексі України налічується майже 800 підприємств, в тому числі 19 металургійних комбінатів та заводів, 12 трубних заводів, понад 20 металовиробничих підприємств, понад 100 спеціалізованих підприємств по переробці металобрухту та відходів. Більше 10 % від загальної чисельності зайнятих у промисловості складають робітники металургійної галузі. Чорні метали та вироби з них займають одне з найважливіших місць у структурі українського експорту.

Основна галузь переробної промисловості – металургія та оброблення металу, яка забезпечує 34,4 % в загальному обсязі реалізованої промислової продукції області. Металургійні підприємства області виробляють високоякісну сталь та конкурентоспроможний прокат. На металургійних підприємствах зайнято майже 68 тис. осіб. Основні підприємства: ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг", ПАТ "Дніпровський меткомбінат", ПрАТ "Дніпровський металургійний завод", ТОВ "Металургійний завод "Дніпросталь"

На Дніпропетровщині виробляється 38,9 % чавуну переробного і дзеркального у чушках, болванках чи формах первинних інших від загальнодержавного обсягу виробництва такої продукції. Металургійні підприємства області виробляють високоякісну сталь та конкурентоспроможний прокат. Більша частина продукції сертифікована і відповідає світовому рівню якості.

На трубних підприємствах області (ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод", ПАТ "Інтерпайп Новомосковський трубний завод", ТОВ "Інтерпайп Ніко Тьюб", ПрАТ "Сентравіс Продакшн Юкрейн" та інші) виготовляються труби великого і малого діаметрів, профілі пустотілі гарячої і холодної деформації, центробіжного литва, методом зварювання.

Так, виробництву підприємств належить майже 100 % труб і трубок, круглого поперечного перерізу, підданих гарячій обробці, безшовних, зі сталі іншої, крім неіржавної (крім труб для нафто- та газопроводів, обсадних та труб, які використовуються для буріння нафтових і газових свердловин); 88,5 % труб і трубок, зварних, круглого поперечного перерізу, гарячого або холодного формування, із зовнішнім діаметром не більше 406,4 мм, зі сталі іншої, крім неіржавної від загальнодержавного обсягу виробництва такої продукції.

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках протягом 2019 року основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

До основних інвестиційних проектів слід віднести:

реалізацію програми модернізації аглофабрики № 2; капітальний ремонт I розряду з реконструкцією доменної печі ДП–9; реконструкція дрібносортового стану 250-4 на ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"; капітальний ремонт ДП № 9 та № 12;

капітальна реконструкція 7-ої машини агломераційного цеху та капітальний ремонт 8-ої агломераційної машини на ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат" тощо.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічній галузі області належить 4,9 % загального обсягу виробництва. В її структуру входить 38 підприємств, у тому числі 14 базових, на яких виробляється майже 12 % аміаку синтетичного, 16 % сірчаної кислоти, 32 % соди каустичної, 16 % мінеральних добрив, 9 % синтетичних смол і пластичних мас, 38 % шин від обсягів їх виробництва в Україні.

Загальний стратегічний прогноз для хімічної галузі є не дуже сприятливим. Основна тенденція галузі – це істотне перевищення пропозиції мінеральних добрив над попитом на ключових світових ринках, яке супроводжується падінням цін і, як наслідок, зниженням прибутковості хімічних компаній.

Зростання попиту на азотні мінеральні добрива на внутрішньому ринку суттєво не впливає на збільшення обсягів їх виробництва, оскільки цей попит в більшості своїй не забезпечений фінансово. Тому, актуальним залишається питання підтримки вітчизняних виробників і мінеральних добрив, і сільгосппродукції, наприклад, через пільгове кредитування.

Обсяг реалізованої продукції у галузі виробництва хімічних речовин і хімічної продукції складає 3,7 % (або 16,9 млрд грн) обсягу промислового виробництва області. Чисельність працюючих – 9,7 тис. осіб. Мінеральні добрива, лакофарбові матеріали, промислові гази та вибухові речовини – далеко не повний перелік продукції, що виробляється нині на підприємствах галузі.

АТ "Дніпроазот" є одним з найбільших хімічних підприємств не тільки Дніпропетровської області, але й країни вцілому. На виробничих потужностях підприємства виробляється аміак, карбамід, каустична сода, рідкий хлор і соляна кислота та інша продукція, яка користується стабільним попитом. Продукція АТ "Дніпроазот" експортується в країни Азії і Латинської Америки, Центральної та Східної Європи.

Найбільшим державним підприємством хімічної галузі області є ДП "НВО "Павлоградський хімічний завод", основною номенклатурою якого є вибухові речовини для гірничо-збагачувальних комбінатів України. Наукові розробки, програмне забезпечення, технології та продукція підприємства успішно використовуються в Україні та експортуються до країн ЄС, Південно-Східної Азії, Австралії, Америки та Африки.

Питома вага галузі з виробництва гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції у загальнообласних обсягах реалізації промислової продукції складає 4% (або 18,2 млрд. грн). Чисельність працюючих у галузі – 13,2 тис. осіб. ТОВ "Український завод понадвеликогабаритних шин" є єдиним на території України та країн СНД підприємством по випуску понадвеликогабаритних шин до автосамоскидів вантажопідйомністю від 55 тонн до 220 тонн. Продукція підприємства успішно експлуатується не тільки в нашій країні, а і знаходить споживачів в різних точках світу, у тому числі Північній та Південній Америці, Африці, Австралії, в країнах Європи та Південно-Східної Азії.

У регіоні також виробляються нові синтетичні матеріали, конструкції, гумотехнічні вироби для багатьох галузей – космосу, повітряного транспорту, науки та інші.

10.2.4. Харчова промисловість

За підсумками роботи підприємств харчової промисловості за 2019 рік індекс виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів склав 101,8 % у порівнянні до минулого року.

Виробництвом продуктів харчування і переробкою сільськогосподарських продуктів зайнято більше 130 основних підприємств, на яких середньооблікова кількість штатних працівників у 2019 році складала 31,0 тис. осіб.

За 2019 рік, у порівнянні з минулим роком, зросло виробництво: риби сушеної і в'яленої – на 13,9 %; олії соняшникової та її фракції, нерафіновані (крім хімічно модифікованих) – на 1,1 %; молока та вершків незгущених без додавання цукру – на 3,2 %; сиру свіжого неферментованого – на 19,1 %; йогурту рідкого та сквашеного молока ароматизованого – на 14,5 %; шоколаду у брикетах, пластинах чи плитках з додаванням зерен зернових культур, фруктів чи горіхів – 29,4 %; пива солодового – на 70,0 %.

Обсяг реалізованої продукції, а саме: харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2019 рік склав 36,4 млрд грн, що до всієї реалізованої промислової продукції області складає 8,0 %.

У 2019 році з метою покращення якості, розширення асортименту та збільшення обсягів виробництва продукції вживалися заходи щодо модернізації виробництва по підприємствам: ПрАТ "Криворіжхліб" – встановлено тістомісильну машину "DIOSNA"; ПрАТ "Комбінат "Придніпровський" – придбано охолоджувальну установку для молочних вершків; ТОВ "Хлібозавод

№ 10" – виконано роботи по переозброєнню дільниці пакування; ПрАТ "Дніпропетровський комбінат харчових концентратів" – впроваджено нову лінію по екструзії; ПрАТ "Криворізький міськмолокозавод № 1" – придбано та встановлено новий автомат для фасування молока в плівку "Milkpack"; ПрАТ "Дніпровський крохмалепатоковий комбінат" – технічне переоснащення та реконструкція дільниць; ТОВ "Атлантіс" – технічне переоснащення підприємства.

За ініціативою Київської філії ДП "Київоблстандартметрологія" та при підтримці Управління агропромислового розвитку Дніпропетровської облдержадміністрації і Головного управління Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області у липні 2019 року на базі підприємства ПрАТ з II "Дніпропетровський олійноекстракційний завод" відбулася конференція на тему: "Безпечність продукції АПК. Державний контроль. Маркування. Практичні рекомендації щодо підтримання гігієнічних вимог та функціонування діючих процедур НАССР. Перехід на нову версію ISO 22000:2018.". Аналогічний захід проведено у листопаді та грудні поточного року на базі підприємств ТОВ "Дніпромлин" та ТОВ "Хлібозавод № 10".

Збалансоване виробництво та споживання.

Сьогодні продукція агропромислового комплексу, харчових підприємств області міцно закріпила високу якість дніпропетровської марки не тільки на обласному і вітчизняному ринках, а і за межами країни. Виробничі потужності харчової галузі Дніпропетровщини завантажені з урахуванням попиту споживачів.

Обсяги виробництва продуктів харчування задовольняють потребу населення області в основних продовольчих товарах з урахуванням переміщених осіб за винятком споживання картоплі.

Згідно інформації Державної служби статистики України споживання основних продуктів харчування населенням Дніпропетровській області у 2019 році становило:

	фонд споживання, *(тис тонн)*	**норма споживання,** *(кг на одну особу на рік).*	
		Україна	**область**
молока та молочних продуктів	641,3	197,7	199,2
соняшниковій олії	39,5	11,9	12,3
картоплі	399,3	139,4	124,1
овочевої продукції	576,7	163,9	179,2

За оцінками споживчого попиту та ресурсного наповнення ринків Дніпропетровської області основними видами продовольчих товарів, можна зробити висновок, що в регіоні виробляється достатня кількість продовольчих ресурсів. Рівень виробництва дозволяє в цілому забезпечити потребу населення в харчових продуктах відповідно до норм споживання.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

На промислових підприємствах регіону продовжує реалізовуватись низка інвестиційних проектів з підвищення технологічного рівня виробництва, реконструкції і технічного переоснащення підприємств, впровадження сучасних енергоефективних технологій і обладнання та заходів щодо збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту товарів, робіт і послуг.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Основними напрямками виробничої діяльності агропромислового комплексу Дніпропетровської області є вирощування зернових, технічних і овочевих культур, виробництво м'ясо-молочної продукції. Власне виробництво продукції сільського господарства та тісна співпраця підприємств агропромислового комплексу і багатогалузевої харчової та переробної промисловості майже повністю задовольняє потреби населення в основних продуктах харчування.

У 2019 році за обсягом виробництва сільськогосподарської продукції Дніпропетровська область зайняла четверте місце серед областей України.

Загальна площа сільськогосподарських земель, що входять до адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської області – 2581,4 тис. га. Площа сільськогосподарських угідь становить 2511,5 тис. га, з яких рілля – 2126,8 тис. га.

Агроформуваннями області у 2019 році вирощено найбільший урожай зернових культур за роки незалежної держави. Всього з площі 1125,7 тис. га намолочено 4 млн 285 тис. тонн зернових культур, у тому числі озимої пшениці намолочено 1,9 млн тонн на 400 тис. тонн більше від попереднього року; таким чином, потреба області в продовольчому зерні на маркетинговий рік – 535,0 тис. тонн, у тому числі для потреб хлібопекарської промисловості – 250,0 тис. тонн (або 187,0 тис. тонн борошна) задоволена в повному обсязі.

У 2019 році господарствами всіх форм власності зібрано кукурудзи на зерно 1 млн 535 тис. тонн, накошено насіння соняшника 1 млн 449 тис. тонн, що є рекордним показником за останні роки.

Овочівництво в області займає одне з провідних місць серед інших галузей рослинництва. У 2019 році всіма категоріями господарств області отримано 434,0 тис. тонн картоплі, овочів відкритого ґрунту – 658,5 тис. тонн. Урожай картоплі та овочів повністю задовольняє потребу населення

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Мінеральні добрива – один з найефективніших засобів підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур та поліпшення якості продукції рослинництва. Проведення регулярного моніторингу агрохімічного стану ґрунтів дозволяє найбільш точно визначати потребу ґрунту в основних макроелементах з подальшим внесенням необхідних доз міндобрив під запланований урожай. Економічна ефективність застосування мінеральних добрив і хімічних засобів проявляється в підвищенні врожайності с/г культур, у поліпшенні якості продукції та зниженні її собівартості. Результати наукових досліджень вітчизняних учених свідчать, що завдяки застосуванню добрив можна одержати у середньому 40 – 50 % приросту основних

сільськогосподарських культур, що значно вище, ніж частка приросту врожаю від сорту насіння, засобів захисту рослин чи обробітку грунту.

У 2019 р. обсяг внесених добрив на 1 га сільськогосподарськими підприємства Дніпропетровській області нижче, ніж в середньому по Україні. При цьому, приріст внесення мінеральних добрив по Дніпропетровській області перевищує приріст показника по Україні. Тобто при дотриманні даної тенденції з часом рівень внесення добрив в Дніпропетровській області досягне середнього рівня по країні. Так, під урожай 2019 р. внесено мінеральних добрив 1222,5 тис. ц (на 1,6 % більше ніж у 2018 р.), удобрена площа мінеральними добривами склала 1094 тис. га, це 90,4 % до уточненої посівної площі. На 1 га обробленої добривами площі внесено 112,0 кг (на рівні 2018 р.) поживних речовин.

Удобрена площа органічними добривами склала 66,3 тис. га, (5,5 % від посівної площі), органічних добрив внесено 486,2 тис. тонн (на 21,6 % більше ніж у 2018 р.). На 1 га уточненої посівної площі внесено 402 кг.

11.2.2. Використання пестицидів

Для догляду за посівами сільгоспвиробниками області застосовують хімічні засоби захисту рослин. За даними управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області у 2019 році агропідприємствами області було використано різних препаративних форм пестицидів 2183,3 тонн, в тому числі: інсектицидів – 340,2 тонн; гербіцидів – 1349,3 тонн; десикантів – 62,1 тонн; фунгіцидів – 287,5 тонн; протруйників – 123,7 тонн, родентицидів – 20,5 тонн, ті на них висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Кожна партія продукції, що реалізується супроводжується товарно-транспортною накладною та сертифікатом якості. Пестициди і агрохімікати, що реалізовуються, упаковані і промарковані. Кожний пестицид застосовується суворо за призначенням і лише на певних культурах.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Одним з напрямів інтенсифікації сільського господарства є меліорація. Дніпропетровська область розташована у степовій зоні де недостатнє зволоження. Літні дощі, в основному, не систематичні, мають характер злив. Це створює нестабільні умови водного режиму ґрунтів у вегетаційний період. З метою збільшення врожаїв, використовуються системи штучного зрошування.

На сьогоднішній день у Дніпропетровській області в структурі загальної площі земель сільськогосподарського призначення майже 200 тисяч гектар або 9 % становлять зрошувані землі.

Поливні землі забезпечують не тільки збільшення врожайності сільськогосподарських культур, але й підвищення продуктивності земель, особливо при екстремальних погодних умовах.

Підприємства агропромислового комплексу області, які вирощують овочі, плоди та ягоди застосовують крапельне зрошення. Це дає можливість регулювання глибини зволоження, кількості, якості та періодичності зрошення,

економне витрачання зрошуваної води. В області побудовано більше чотирьох тисяч гектарів краплинного зрошення.

Для порівняння: середня урожайність зернових культур у 2019 р. по Дніпропетровській області склала 38,1 ц/га, на зрошуваних землях 79,7 ц/га (по Україні – 67,3 ц/га). Середня урожайність овочів відкритого ґрунту склала 187,9 ц/га, на зрошуваних землях – 487,0 ц/га (по Україні – 530,3 ц/га), картоплі – 98,5 ц/га, на зрошуваних землях – 297,7 ц/га (по Україні – 256,9 ц/га).

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Роль галузі тваринництва – це перш за все забезпечення населення основними продуктами харчування, переробну та харчову промисловість – сировиною, галузь рослинництва – органічними добривами, населення – робочими місцями.

За результатами роботи агропромислового комплексу області за 2019 р. серед регіонів України Дніпропетровська область займає третє місце за обсягом виробництва м'яса та за чисельністю поголів'я свиней, четверте місце – за чисельністю поголів'ю птиці.

У 2019 році. в усіх категоріях господарств реалізовано на забій сільськогосподарських тварин усіх видів – 322,1 тис. тонн, вироблено молока – 285,4 тис. тонн, яєць – 846,1 млн шт.

У порівнянні з попереднім роком зросли обсяги реалізації на забій сільськогосподарських тварин усіх видів на 2,9 тис. тонн (на 0,9 %), виробництва яєць на – 3,7 млн шт. (на 0,4 %).

За рахунок ефективного розвитку промислового птахівництва сільськогосподарськими підприємствами області виробляється – 87,3 % м'яса, та 70 % харчових яєць.

Основними виробниками молока залишаються особисті господарства населення, в яких виробляється 75,3 % продукції.

Станом на 1 січня 2020 року в усіх категоріях господарств утримується: великої рогатої худоби – 114,8 тис. голів, у тому числі корів – 65,4 тис. гол., свиней – 342,5 тис гол., птиці усіх видів – 17763,0 тис. гол.

У всіх категоріях господарств зберігається тенденція до зменшення чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин та птиці. З метою поліпшення та стабілізації ситуації в галузі впроваджуються інвестиційні проекти.

Проекти із залученням іноземних інвестицій

Канадський проект "Розвиток молочного бізнесу в Україні".

Починаючи з 2012 р., за участю Дніпропетровської обласної громадської організації "Сільськогосподарська консультаційна служба", кооперативами впроваджується проєкт "Розвиток молочного бізнесу в Україні", який фінансується Міністерством міжнародних справ Канади та має велике значення для агропромислового комплексу області. За період впровадження проєкту та діяльності консультаційної служби було створено 10 демонстраційних ферм сімейного типу та надано допомогу в реконструкції понад 60 молочних сімейних ферм (чисельність поголів'я 5-10 корів). Фермерів забезпечили доїльним та вентиляційним обладнанням, лампами та поїлками. Під час

реалізації проєкту в регіоні були створені 7 молочних кооперативів та 2 зернових. Кооперативам за кошти партнерів були надані танки охолоджувачі, лабораторне обладнання для контролю якості молока, обладнання для заготівлі кормів для сімейних ферм, трактори, силосні причепні комбайни, силісопакувальна машина, преспідбірщики.

Наразі кооперативи об'єднані в кооперативне об'єднання "Господар", метою якого є організація гуртового продажу молока та спільні закупівлі.

Була створена незалежна лабораторія з визначення якості молока, яка отримала відповідну сертифікацію.

У 2019 р. агропідприємствами Дніпропетровської області впроваджені проекти *із залученням власних коштів.*

У галузі тваринництва:

ТОВ "Агро-Овен" Магдалинівського району: нове будівництво птахоферми (майданчик №3); реконструкція діючого репродуктивного комплексу на 890 голів свиней з будівництвом свинарника; реконструкція існуючого "Комбікормового заводу".

ТОВ "Птахокомплекс "Дніпровський" Нікопольського району: будівництво І черги птахоферми "Катеринівка" по вирощуванню курчат-бройлерів на м'ясо; реконструкція комплексу інкубаторію в інкубаторний цех.

ТОВ "МВК "Єкатеринославський" Дніпровського району: будівництво складу для зберігання концентрованих комбікормів та інгредієнтів для їх приготування.

СОК "Первоцвіт" Апостолівського району: реконструкція приміщення під цех охолодження молока.

ПрАТ "Оріль-Лідер": реконструкція інкубатору.

У галузі рослинництва:

С(Ф)Г "Анастасія" Синельниківського району: будівництво зерносховища.

ТОВ "Союз ДАГ" Верхньодніпровського району: реконструкція зерносховища в адміністративно-господарській зоні.

ТОВ "Іванівка" Криничанського району: будівництво зерносховища.

ТОВ "Сади Дніпра" Дніпровського району: будівництво ІІ черги холодильника з регульованим газовим середовищем загальною ємністю 2400 тонн

11.3. Органічне сільське господарство

Агропромисловий комплекс Дніпропетровської області, як і України в цілому, має потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, реалізації її на експорт та внутрішнього споживання. З'являється попит на екологічно чисту продукцію, але ринок органічних продуктів харчування ще тільки починає формуватися. Переробка органічної продукції та виробництво органічних продуктів харчування знаходяться на початковій стадії розвитку. Згідно інформації отриманої від райдержадміністрацій на території області здійснює діяльність 16 виробників органічної сільськогосподарської продукції.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Дніпропетровська область – одна з найбільш енергонасичених в Україні. Електроенергетика являє собою високорозвинену галузь економіки області, до складу якої входять енергогенеруючі підприємства: ВП "ДТЕК Криворізька ТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго" та ВП "ДТЕК Придніпровська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", філія "Середньодніпровська ГЕС" ПАТ "Укргідроенерго" та АТ "Дніпровська ТЕЦ".

Інформація про використання, споживання паливно-енергетичних ресурсів та викиди забруднюючих речовин у Дніпропетровській області наведено у таблиці 12.1.1.; 12.1.2.

Таблиця 12.1.1. Динаміка використання електроенергії

	2013	*2014*	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*
Електроенергія, *(млн кВт·год)*	23178	23481	21535	22410	22298	22677	22846,6

* Починаючи зі звіту за 2016 р., інформація щодо використання котельно-пічного палива у ф. № 11-мтп (річна) "Звіт про постачання та використання енергії", затвердженою наказом Держстату 31.08.2016 № 162, не передбачена.

Таблиця 12.1.2. Використання палива[1]

	2017	*2018*	*2019*
Усього, млн. т умов. палива			
Україна	87,5	91,5	102,3
у тому числі			
Дніпропетровська область	17,6	18,5	19,1
Вугілля кам'яне, тис. т			
Україна	42355,9	45042,9	42439,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	8717,7	9091,7	8730,3
Газ природний, млн м³			
Україна	20082,6	20732,9	27837,6
у тому числі			
Дніпропетровська область	2278,4	2424,6	3515,6
Бензин моторний[2], тис. т			
Україна	544,2	540,0	1711,6
у тому числі			
Дніпропетровська область	46,0	43,9	140,9
Газойлі (паливо дизельне)[2], тис. т			
Україна	4029,1	4294,6	5791,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	444,5	463,4	539,5
Мазути паливо важкі, тис. т			
Україна	584,8	244,4	86,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	11,3	5,2	3,5

[1] Без обсягів палива, реалізованих населенню.

[2] Без урахування обсягів роздрібного продажу чере автозаправні станції.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Інформація щодо використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти у 2019 році у Дніпропетровській області наведена у таблицях 12.2.1.

Таблиця 12.2.1. Використання палива[1]

	2019
Усього², тис.т умов. палив	**19100,0**
у тому числі	
вугілля кам'яне, тис. т	8730,3
газ природний, тис. м³	3515600,0
дрова для опалення, м³ щілн	44500,0
кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, тис. т	4686,4
бензин авіаційний, т	*
бензин моторний³, т	140900,0
дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші, т	167,0
паливо для реактивних двигунів типу гас, т	–
гас, т	687,0
газойлі (паливо дизельне)³, т	539500,0
мазути паливні важкі, т	3500,0
оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, т	25000,0
пропан і бутан скраплені³, т	86200,0
вазелін нафтовий, парафін, воски нафтові та інші, т	*
бітум нафтовий (уключаючи сланцевий), т	11950,0
інші види нафтопродуктів, т	337,0
коксовий газ, отриманий як попутний продукт, тис. м³	1922334,0

[1] Види палива наведено згідно з переліком видів палива за формою № 4-мтп (річна) "Звіт про використання та запаси палива", затвердженою наказом Держстату 31.08.2016 № 162.

[1] Дані підприємств, організацій та установ про використання палива на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби, з урахуванням обсягів реалізованих населенню та роздрібного продажу через автозаправні станції

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону україни "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Дніпропетровщина за основними економічними показниками займає провідне місце серед інших регіонів України. Для успішного вирішення питань розвитку і досягнення високого рівня самодостатності економіки області, насамперед, необхідно надійне і достатнє забезпечення населення, соціальної сфери та суспільного виробництва паливно-енергетичними ресурсами.

На сьогодні область, господарський комплекс якої є одним з найбільш енергоємних у країні, за рахунок власних енергоресурсів забезпечує близько половини потреб власної економіки.

Стійка залежність між обсягами виробництва та споживання енергоресурсів перетворює енергоспоживання на визначальний фактор

конкурентоспроможності та стабільності економічного розвитку області і добробуту суспільства. Виходячи з цього, постає стратегічне питання щодо ефективного, раціонального та заощадливого використання паливно-енергетичних ресурсів.

Неефективне використання енергоресурсів є в усіх секторах економіки області, у першу чергу у складових паливно-енергетичного комплексу: виробництво, транспортування та споживання енергії. Це призводить до підвищених витрат енергоресурсів та забрудненню довкілля.

Раціональна й економічна витрата палива, тепла і електроенергії, зниження втрат, прискорений перехід до ресурсозберігаючих технологій – одне з основних завдань, що входить в енергетичну програму будь-якої країни. Вирішувати ці завдання покликана і Дніпропетровська обласна комплексна програма (стратегія) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки.

У 2019 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію 21 заходу з підвищення енергоефективності та енергозбереження, 5 з яких – з кінцевим терміном виконання у 2019 р.

Так, на ПАТ "Дніпровський меткомбінат" продовжується реалізація заходу "Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12" (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується будівництво відділення з приготування та вдування вугільного пилу, конвеєрної галереї, вузла грохочення та дроблення, будівлі комплексного управління. Фактично профінансовано за 9 місяців 2019 р. – 22,8 млн грн.

ПрАТ "ІнГЗК" на реалізацію заходу "Облаштування дренажних насосних станцій на гор. ± 0 м кар'єру для перехоплення потоків кар'єрних вод" (2017 – 2021 рр.), (п. 5.35) витрачено у звітному періоді 12,2 млн грн.

За підсумками 2019 р. за цим напрямком завершено виконання 2 заходів, а саме:

На ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" "Металургійне виробництво. Вогнетривно-вапняний цех. Передбачити два режими роботи печей на природному газі та на частковому заміщенні природного газу біопаливом на обертових печах №№ 3, 4, 5" (2016 – 2017 рр.), (п. 5.9). Екологічний ефект – зниження використання природного газу до 66,32 %.

На КП "Дніпроводоканал" ДМР" Технічне переоснащення станції нульового підйому на Кайдакській насоснофільтрувальній станції – виконання робіт (2018 – 2020 рр), (п. 5.43). Екологічний ефект – зменшення використання електроенергії на 1500 тис. кВт/год. на рік.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Рішенням Дніпропетровської обласної ради від 01.12.2017 № 275-11/VII затверджена "Стратегія енергозбереження, енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії Дніпропетровської області на 2018 – 2035 роки"

(далі – Стратегія). Головною метою Стратегії є формування умов для забезпечення енергетичної безпеки області на шляху до сталого розвитку. Основними критеріями такої безпеки є поступовий повний перехід на відновлювані джерела енергії та відмова від використання викопного палива.

Постійно в області проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота, спрямована на формування у суспільстві свідомого ставлення до необхідності підвищення енергоефективності, розвитку та використанню відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива, а також надання державної фінансової підтримки населенню, ОСББ та ЖБК для впровадження енергоефективних заходів шляхом відшкодування частини суми кредиту, залученого на придбання енергоефективного обладнання та/або матеріалів. Також у звітному періоді проводились семінари, круглі столи, тематичні заняття та відкриті уроки по енергозбереженню, відновлювальній енергетиці та захисту довкілля у загальноосвітніх школах населених пунктів. Інформація щодо державної підтримки населення до впровадження енергоефективних заходів розміщується на дошках об'яв масового скупчення людей.

Також на території області активно впроваджуються системи енергетичного менеджменту та енергетичного моніторингу в бюджетних установах. Станом на 01.01.2020 кількість об'єктів бюджетної сфери охоплених системою енергетичного моніторингу дорівнює 1089, що на 10 % більше показників минулого року.

Система дозволяє оцінити динаміку енергоспоживання будівлями по видах ресурсів, здійснити порівняльний аналіз показників питомого споживання, обрахувати індекси енергозатратності будівель, відслідкувати показники фактичних видатків та оплати по споживанню енергоресурсів, оцінити стан дотримання установами лімітів енергоспоживання, обрахувати очікувані обсяги енергоспоживання та оцінити потребу в енергоресурсах та коштах на їх оплату, а також представити інформацію щодо показників енергоспоживання у графічному вигляді за допомогою графіків та діаграм.

Одним з перспективних напрямків енергозбереження в області є енергосервіс. За 2019 рік оголошено закупівлі послуг з енергосервісу у системі Prozorro по 34 закладам бюджетної сфери. Станом на 01.01.2020 по 10 бюджетним установам м. Кривого Рогу укладено енергосервісні договори на загальну суму 10,94 млн грн, середнє очікуване скорочення споживання теплової енергії 18,7 %, очікуване скорочення витрат на комунальні послуги орієнтовно 12,3 млн грн.

Аналіз споживання енергетичних ресурсів в натуральних показниках свідчить про те, що результати роботи з енергозаощадження в цілому по області мають позитивний характер.

Обсяг розподілу електроенергії всього по області у 2019 році становив 27868,7 млн кВт*год. За окремими категоріями споживачів обсяги розподілу електроенергії у 2019 році: промисловість – 19681,1 млн кВт*год, населення – 3430,2 млн кВт*год, підприємства ЖКГ – 1336,8 млн кВт*год, у тому числі підприємства водопровідно-каналізаційного господарства – 350,9 млн кВт*год.

За 2019 рік обсяг споживання природного газу всіма категоріями споживачів області становив 3158,2 млн м^3, що на 1,1% або 34,7 млн м^3 більше ніж у 2018 році. При цьому підприємствами промисловості спожито 1863,9 млн м^3 природного газу (на 17,1% або 272,3 млн м^3 більше відповідного показника 2018 року). Підприємства теплоенергетики зменшили споживання природного газу на 6,8% порівняно з 2018 роком, використав при цьому природного газу в обсязі 575,4 млн м^3. В 2018 році споживання природного газу бюджетними установами становило 44,0 млн м^3, що на 18,1% або 9,8 тис. м^3 менше, ніж у 2018 році.

За 2019 рік містами та районами реалізовано 120 проектів та заходів з енергозбереження та енергоефективності, які передбачені місцевими програмами, на загальну суму близько 207,7 млн грн, з них по містам – 85, що дозволить зекономити 7080,2 тонни умовного палива; по районам – 35, що дозволить зекономити 2722,5 тонн умовного палива.

За інформацією, яка отримана від виконкомів міських рад, райдержадміністрацій та об'єднаних територіальних громад у 2019 році реалізовано 28 проектів з заміщення природного газу на альтернативні види палива та енергії та впроваджено теплогенеруюче обладнання сумарною тепловою потужністю 16,4 Гкал/год, що дорівнює 0,2 % від сумарної потужності теплогенеруючого обладнання працюючого на традиційних та альтернативних видах палива в області. Розрахунковий обсяг економії природного газу за рахунок реалізації вищевказаних проектів дорівнює 1505,25 т у. п., що 23 % менше показників попереднього року.

По області ведеться активна робота з розвитку альтернативної енергетики. За результатами 2019 року частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону складає – 18,15 %, що на 0,18 % більше ніж за 2018 рік. За 4 роки зазначений показник збільшився на 10 %.

Рис. 12.4.1. Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону, %

Станом на 01.01.2020 загальна кількість об'єктів альтернативної енергетики дорівнює 3002, що у 3 рази перевищує показники 2018 року.

Сумарна електрична потужність об'єктів альтернативної енергетики – 1192,1 МВт, що 8 разів перевищує показники минулого року, а теплова –

1960,9 МВт, яка збільшилась на 1 % відповідно показників 2018 року.

За 2019 рік об'єктами альтернативної енергетики вироблено близько 575,1 млн кВт*год. електричної енергії, що 4 рази більше показників 2018 року та близько 2,2 млн Гкал теплової енергії.

Напрям відновлюваної енергетики, який найбільш динамічно розвивається в області останнім часом – сонячна енергетика.

Сонячна енергетика

За період 2012 – 2019 роки у Дніпропетровській області було введено в експлуатацію 92 сонячні електростанції, на яких здійснюють господарську діяльність 69 суб'єктів господарювання, загальною потужністю 1185,4 МВт, з них наземних сонячних електростанцій 70, загальною потужністю 1015,3 МВт, тобто 86 % від загальної потужності.

За 2019 рік введено в експлуатацію 65 черг будівництва сонячних електростанцій, сумарною потужністю 971,2 МВт, що на 919,3 МВт або в 19 раз ніж за 2018 рік.

Значне покращення показників за напрямком сонячної генерації відбулось завдяки введенню в експлуатацію 2 великих наземних сонячних електростанцій у Нікопольському районі: Нікопольської СЕС потужністю 200 – 246,2 МВт, Покровської СЕС потужністю 240 – 323,3 МВт. Зазначені СЕС є найпотужнішими в Україні та займають 3 та 2 місця в ТОП-3 найбільших в Європі. Планове виробництво електричної енергії на рік дорівнює 290 млн кВт*год та 396 млн кВт*год відповідно. Зазначені об'єкти забезпечили створення 32 нових робочих місць.

Слід зазначити, що всі сонячні електростанції на території області, в тому числі і наземні, побудовані за рахунок коштів інвесторів без залучення будь-яких бюджетних коштів.

Дніпропетровська область є лідером серед регіонів України з загальної кількості приватних домогосподарств, що встановили сонячні електростанції, станом на 01.01.2020 їх налічується 2704, що в 3 рази перевищує показники 2018 року, потужністю 72,07 МВт.

У січні – грудні 2019 року інстальовані 1852 сонячних електростанції приватних домогосподарств, сумарною потужністю 52,5 МВт, що на 38 МВт або в 4 рази більше ніж за 2018 рік.

Рис. 12.4.2. Встановлення сонячних електростанцій приватних домогосподарств, шт.

За 2019 рік об'єктами сонячної енергетики вироблено 500,1 млн кВт*год електричної енергії, що на 451,7 млн кВт*год або у 10 раз більше ніж за 2018 рік, в тому числі наземними сонячними електростанціями 429,8 млн кВт*год, що у 12 раз більше ніж за попередній рік.

Вітроенергетика

На території області з 2013 року працює об'єкт вітроенергетики ТОВ "Екоспецтранс" потужністю 0,003 МВт.

Теплові насоси

На території ДП "НВО "Павлоградський хімічний завод" встановлені теплові насоси, сумарною тепловою потужністю 0,08 МВт, якими за 2019 рік вироблено 128,19 Гкал теплової енергії.

Мала гідроенергетика

На території області з 2017 року працює Васильківська міні ГЕС, потужністю 0,130 МВт.

ВЕР

На території області розвинуто виробництво енергії з вторинних енергетичних ресурсів, а саме промислових газів: доменного, коксівного, феросплавного, сумарна теплова потужність обладнання 1142,8 МВт, за звітній період вироблено 1,6 млн Гкал теплової енергії. Також на вторинних енергоресурсах працюють 2 когенераційні установки, сумарною електричною потужністю 42 МВт, тепловою – 547,2 МВт, якими за звітний період вироблено 30,8 млн кВт*год електричної енергії та 0,3 млн Гкал теплової.

За 12 місяців 2019 року вироблено 1087,6 млн $м^3$ коксівного газу, 5965,9 млн $м^3$ доменного газу, 513,3 млн $м^3$ феросплавного газу.

Біогаз

Станом на 01.01.2020 загальна кількість біогазових установок побудованих на території області – 8, сумарною електричною потужністю 14,2 МВт, тепловою – 17,7 МВт, у тому числі 5 встановлено "зелений тариф".

За 2019 рік біогазовими установками вироблено 43,7 млн кВт*год електричної енергії та 33,1 тис. Гкал теплової енергії.

За звітній період вироблено близько 18,8 млн $м^3$ біогазу.

Біомаса

На 01.01.2020 в області встановлено 184 об'єкта, що виробляють теплову енергію з біомаси (пелети, деревина, відходи сільського господарства), сумарною тепловою потужністю 247 МВт, загальний обсяг виробленої теплової енергії за 2019 рік складав 224 тис. Гкал, що на 9 тис. Гкал більше ніж минулого року.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області

Транспортний комплекс області є важливою складовою у галузевій структурі економіки. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

Розвиток транспортного комплексу області створює передумови для реформування інших галузей економіки, тому є важливою складовою у галузевій структурі. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області у 2019 р. вантажооборот підприємств транспорту (рис. 13.1.1.1.) становив 25,5 млрд ткм (зменшення на 6 % порівняно з 2018 р.).

Рис. 13.1.1.1. Вантажооборот підприємств транспорту

Усіма видами транспорту області перевезено 108,7 млн т вантажів (див. табл. 13.1.1.1.), що на 6,3 % більше, ніж у попередньому році.

Таблиця 13.1.1.1. Вантажні перевезення

	Вантажооборот		*Перевезено вантажів*	
	млн ткм	*у % до 2018*	*тис. т*	*у % до 2018*
Транспорт	**25451,4**	**94,0**	**108722,0**	**106,3**
залізничний[1]	22013,7	92,2	82939,0	99,4
автомобільний[2]	3386,8	107,3	25177,1	138,4
водний	…[3]	…[3]	…[3]	…[3]
авіаційний	…[3]	…[3]	…[3]	…[3]

[1] Обсяг відправлених вантажів.
[2] З урахуванням вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.
[3] Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Залізничним транспортом відправлено 82,9 млн т вантажів (зменшення на 0,6 %). Вантажообіг дорівнював 22 млрд ткм (на 7,8 % менше, ніж у 2018 р.). Спостерігалося зростання обсягів відправлення нафти і нафтопродуктів (у 2,2 раза), хімічних і мінеральних добрив (у 2,1 раза), зерна і продуктів перемелу (на 24,3 %), коксу (на 10,8 %), цементу (на 9 %), залізної і марганцевої руд (на 2,4 %). Разом з тим скоротилося транспортування лісових вантажів (на 50 %), будівельних матеріалів (на 17,7 %), брухту чорних металів (на 12,3 %), кам'яного вугілля (на 10,8 %) та чорних металів (на 5,8 %).

У 2019 р. виконано пасажирообіг в обсязі 5,2 млрд пас. км (на 2,5 % менше порівняно з 2018 р.). Пасажирообіг підприємств транспорту наведений на рисунку 13.1.1.2.

Рис. 13.1.1.2. Пасажирообіг підприємств транспорту

Послугами пасажирського транспорту скористались 288,6 млн пасажирів, що на 7,9 % менше, ніж у 2018 р. Дані по пасажирським перевезенням наведені у таблиці 13.1.1.2.

Таблиця 13.1.1.2. Пасажирські перевезення

	Пасажирооборот		*Перевезено пасажирів*	
	млн пас. км	*у % до 2018*	*тис.*	*у % до 2018*
Транспорт	**5159,2**	**97,5**	**288558,3**	**92,1**
залізничний[1]	1919,0	102,4	12790,0	95,0
автомобільний[2]	2172,2	96,6	111391,6	93,3
водний	…[3]	…[3]	…[3]	…[3]
авіаційний	…[3]	…[3]	…[3]	…[3]
трамвайний	647,3	89,4	104415,7	89,4
тролейбусний	387,2	94,2	53043,7	94,2
метрополітенівський	33,0	92,0	6884,4	92,0

[1] Кількість відправлених пасажирів.
[2] З урахуванням пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.
[3] Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області та пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива, наведено у таблицях 13.1.1.3. та 13.1.1.4. відповідно.

Таблиця 13.1.1.3. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області, тис. т

Роки	*Вантажні автомобілі*	*Пасажирські автобуси*	*Пасажирські легкові автомобілі*	*Спеціальні легкові автомобілі*	*Спеціальні нелегкові автомобілі*
2013	30,0	4,7	11,6	1,2	4,9
2014	27,6	3,7	9,5	1,0	4,3
2015	25,9	3,6	9,4	0,9	3,8
2016	*	*	*	*	*
2017	*	*	*	*	*
2018	*	*	*	*	*
2019	*	*	*	*	*

* інформація відсутня

Таблиця 13.1.1.4. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Роки	*Обсяги викидів, тис.т.*	*У тому числі від використання*			*Частка викидів забруднюючих речовин від використання бензину у загальних обсягів викидів, %*
		бензину	*газойлів (дизельного палива)*	*зрідженого та стисненого газу*	
2013	203,3	129,8	58,6	14,4	63,8
2014	181,3	108,8	55,9	13,7	60,0
2015	152,6	85,3	48,1	18,8	55,9
2016	*	*	*	*	*
2017	*	*	*	*	*
2018	*	*	*	*	*
2019	*	*	*	*	*

* інформація відсутня

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Через Дніпропетровську область проходять 3 міжнародні та 3 національні автомагістралі. Також в області зосереджені великі промисловий та агропромисловий комплекси. Отже, враховуючи географічне розташування Дніпропетровщини – область є великим логістичним транспортним центром, що супроводжується значним навантаженням транзитним транспортом.

При цьому, донедавна місто Дніпро було одним з небагатьох обласних центрів, який не мав об'їзних доріг, що негативно впливало на стан навколишнього середовища.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для зменшення впливу транспорту на довкілля, транспортними підприємствами вживаються заходи щодо оновлення рухомого складу, який відповідає високому рівню екологічної норми з метою збереження навколишнього середовища.

Стратегію розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року (рішення Дніпропетровської обласної ради від 26.09.2014 № 561-27/VI) передбачається вирішення питань, спрямованих на розвиток та вдосконалення організації пасажирських перевезень на міському електротранспорті, а саме:

будівництво об'їзних автодоріг біля крупних населених пунктів області, що дасть змогу вивести за межі міста більш, ніж 25 тисяч одиниць транзитного автотранспорту на добу;

будівництво та введення в експлуатацію 3-х станцій метрополітену, що сприятиме розв'язанню транспортної проблеми центральної частини м. Дніпра та дасть можливість підвищити майже втричі рентабельність пасажироперевезень, а також збільшити обсяги перевезених пасажирів на метрополітені, як одному з екологічно чистих видів громадського транспорту;

будівництво нових тролейбусних та трамвайних ліній;

часткове оновлення рухомого складу пасажирського електротранспорту, термін експлуатації якого перевищує 15 років;

оновлення рухомого складу автобусів, які використовуються на автобусних маршрутах загального користування області, щорічно на 7 – 15 %, що в свою чергу сприятиме поліпшенню екологічного стану, при цьому щорічні витрати пального при перевезені пасажирів зменшуватимуться до 2 %.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби. Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Сталий розвиток відноситься до моделі людського розвитку, в рамках якої використання ресурсів спрямоване на задоволення людських потреб з одночасним забезпеченням сталості природних систем та навколишнього середовища, щоб ці потреби могли бути задоволені не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь.

Сталий розвиток вимагає чіткого підходу до використання ресурсів. Такий підхід пов'язаний з нашою здатністю розумно використовувати, створювати і фінансувати ресурси, що становлять основу нашої економіки.

Україна задекларувала своє бажання перейти на шлях до сталого розвитку ще на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття.

З того часу в Україні на виконання рішень Конференції ООН 1992 року вживалися певні заходи, проте значною ефективністю та результативністю вони не відзначилися.

Позитивним є те, що, незважаючи на відсутність стратегії сталого розвитку, деякі стратегічні та програмні документи спрямовані на впровадження принципів сталого розвитку. Також, розвивається спрямованість на екологізацію економіки. Про це свідчать, наприклад: Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року, Транспортна стратегія України на період до 2020 року, Державна програма розвитку внутрішнього виробництва, Державна цільова економічна програма розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року та ін., а також проект Концепції державної політики розвитку "зеленої" економіки до 2020 року та проект Концепції впровадження в Україні більш чистого виробництва.

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70 % до 80 % впливу на навколишнє середовище і складають 60 % споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Дніпропетровська область одна з найбільш економічно розвинених областей України.

Область має потужний промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства гірничо-металургійного комплексу (далі – ГМК) припадає більше 67 % всієї реалізованої продукції області (рис. 14.2.1.). У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 2 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 276 тис. осіб. На Дніпропетровщині виробляється майже п'ята частина (18,3 % або 454,1 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України.

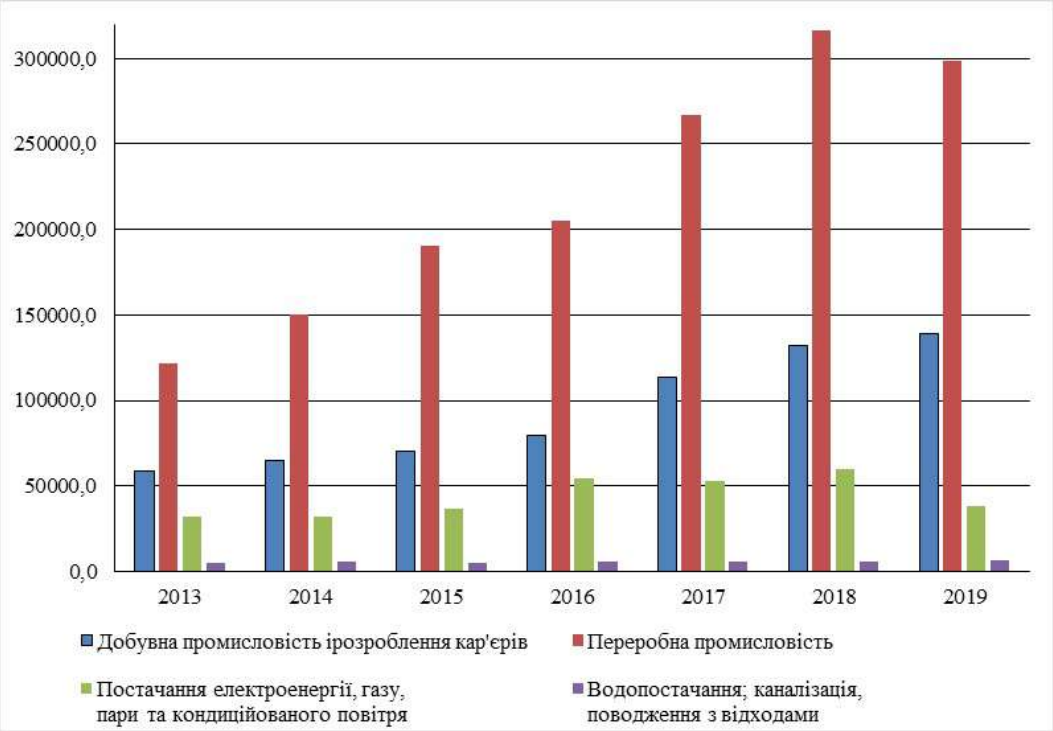

Рис. 14.2.1. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності у 2013 – 2019 роках

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. В області видобувається 100 % загальноукраїнського обсягу марганцевої руди і майже 80 % залізної руди. Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна, так і допоміжна сировина.

На підприємствах Дніпропетровщини модернізується обладнання, впроваджуються енергозберігаючі технології, значна увага приділяється дотриманню екологічних стандартів. Все це дозволяє нарощувати темпи промислового виробництва та зберігати одні з перших позиції

Дніпропетровщини серед регіонів у промисловій галузі України.

Металургійні підприємства виробляють високоякісну та конкурентоспроможну продукцію, що переважно експортується.

З діяльністю гірничо-металургійного комплексу мають прямий і зворотний зв'язок енергетика, вуглевидобуток, машинобудування, будівництво, фінансова сфера тощо. Зазначені та багато інших галузей спираються і працюють на металургійну промисловість.

Процеси глобалізації економіки, які набирають обертів, призводять до створення наднаціональних ринків з новими, жорсткими правилами.

Враховуючи те, що визначальним вектором розвитку економіки Дніпропетровщини є передусім забезпечення стійкого зростання виробничих показників підприємств ГМК – підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, це, в першу чергу, модернізація базових виробництв гірничо-металургійного комплексу.

Модернізація та структурна перебудова ГМК Дніпропетровщини спрямована на забезпечення підтримки виробничих потужностей, підвищення конкурентоздатності шляхом підвищення якості і зниження собівартості продукції, поліпшення технологічної структури виробництва та впровадження нових сучасних ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій.

У цьому напрямі ГМК розвивається, не дивлячись на виклики економічно-складного часу.

Першочергові зусилля підприємств ГМК спрямовуються на зниження енерговитратності виробництва на кожному виробничому циклі, на кожному агрегаті.

Ще один пріоритет в роботі ГМК та основний елемент регіональної екологічної політики – зменшення забруднення навколишнього середовища.

Підвищення екологічної безпеки в області – одна зі стратегічних цілей у розвитку регіону.

Одним із кращих проектів є впровадження "Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки", яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI (зі змінами).

Її виконавці – 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми дозволить залучити кошти самих підприємств-забруднювачів на впровадження та модернізацію підприємств із залученням новітніх природоохоронних технологій.

Так, вже у 2019 році інвестиції підприємств-учасників Програми склали майже 3,7 млрд грн.

Оцінка роботи підприємств паливно-енергетичного комплексу у 2019 р.

На підприємствах паливно-енергетичного комплексу області продовжувались впроваджуватись заходи, спрямовані на забезпечення надійного, безперебійного та якісного енерго- та газозабезпечення усіх категорій споживачів у Дніпропетровській області.

У 2019 році підприємства паливно-енергетичного комплексу області працювали відповідно до потреб господарського комплексу області та забезпечили у повному обсязі потреби в паливно-енергетичних ресурсах.

На всіх підприємствах розроблені конкретні вичерпні заходи щодо забезпечення сталого функціонування відповідних галузей економіки, особливо техногенно-небезпечних об'єктів, об'єктів соціальної сфери.

Підприємства паливно-енергетичного комплексу області стабільно реалізовують виробничу програму та виконують заплановані фінансово-економічні показники.

У структурі джерел постачання електроенергії за видами генеруючих установок найбільша частка належить тепловим електростанціям; теплоенергії – теплогенеруючим станціям або установкам, котельням. Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2019 рік наведена у таблиці 14.2.1.

Таблиця 14.2.1. Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2019 рік

	Установлена електична потужність тис. кВт	*Обсяг відпуску електричної енергії млн кВт*год*	*Установлена теплова потужність, Гкал/год*	*Обсяг відпуску теплової енергії, тис. Гкал*
Усього	4060,6	4057,6	20114,3	11059,1
у тому числі теплові				
електростанції	к	к	к	к
теплоелектроцентралі	524,0	361,6	6786,0	3320,3
сонячні електростанції	127,7	75,5	–	–
гідроелектростанції	к	к	к	к
теплогенеруючі станції або установки, котельні	х	х	11465,3	6704,0

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області

Відповідно до Указу Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 "Про стратегію сталого розвитку "Україна – 2020", Закону України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" у Дніпропетровській області спільно з міжнародними експертами розроблено Стратегію розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року, затверджену рішенням Дніпропетровської обласної ради від 26.09.2014 № 561-27/VI (далі – Стратегія), якою враховані основні засади екологічної збалансованості, зменшення антропогенного навантаження на довкілля, підвищення рівня екологічної безпеки та поліпшення якості життя населення. Вагомою ціллю Стратегії визначено стратегічну ціль "Екологічна та енергетична безпека".

З метою забезпечення досягнення Стратегічної цілі "Екологічна та енергетична безпека" розроблено проект Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (далі – Програма), яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI.

До Програми увійшли 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми, яка базується на основних принципах та засадах сталого розвитку, передбачається у два етапи, перший з яких становить 5 років.

Для виконання заходів Програми в основному передбачається залучення власних коштів підприємств-забруднювачів. Крім цього, фінансування заходів планується також за рахунок інших джерел, у тому числі бюджетів різного рівня, які не заборонені чинним законодавством. Орієнтовний обсяг фінансування складає більше 34 млрд грн.

Головною метою Програми є створення екологічно безпечних та комфортних умов для життя населення Дніпропетровської області шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства, що передбачено стратегічною ціллю "Екологічна та енергетична безпека" Стратегії.

Мета Програми досягається шляхом реалізації відповідних цілей і конкретних завдань, а саме:

розбудова системи екологічного моніторингу області;

зменшення забруднення повітряного басейну;

захист водних ресурсів від виснаження та забруднення;

відновлення, рекультивація порушених земель та родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель;

формування екологічної культури населення;

поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів;

підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів;

збереження та відтворення біорізноманіття Дніпропетровської області, формування територіально-функціональної системи екологічної мережі;

розвиток рекреаційних зон;

відновлення лісів, сприяння природному відновленню лісів;

створення захисних лісових насаджень на землях, що не зайняті лісом, а саме: деградованих, еродованих, малопродуктивних, уздовж водних об'єктів);

підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами;

розвиток альтернативної енергетики;

підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Крім того, передбачено впровадження заходів у сфері гарантування біологічної безпеки та контролю за генетично модифікованими організмами та сприяння збереженню лісів, зелених насаджень.

До основних цільових показників, які свідчать про ефективність виконання Програми, належать результати, які досягнуто до 2025 року. В якості базових для порівняння обрані показники станом на кінець 2013 року, як найбільш показові з точки зору врахування кореляції між станом довкілля та обсягами виробництва в області.

Конкретними запланованими результатами виконання Програми є зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище за основними екологічними показниками:

зниження індексу забруднення атмосфери з 11,8 до 8;

зниження обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення на 30 %;

зниження обсягів викидів парникових газів (CO_2) в атмосферне повітря на 20 %;

зниження викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення на 15 %;

зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти на 40 %;

зменшення обсягу скиду забруднених стічних вод на 60 %;

збільшення екологічної стабільності землекористування з 0,28 до 0,4;

зменшення площі земель, що потребують рекультивації на 15 %;

збільшення частки екологічних навчальних курсів у програмах середніх та вищих навчальних закладів на 5 %;

зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів на 30 %;

рівень охоплення населення послугами зі збору ТПВ – 100 %;

щорічне заплановане зменшення обсягу видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти становить 15 %;

збільшення показника заповідності території області з 2,81 % до 9 %;

кількість видів рослин та тварин на території області не повинна зменшитися;

збільшення площі лісів, зменшення загрози деградації земель;

зменшення енергомісткості валового регіонального продукту (використання паливно-енергетичних ресурсів на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби/валовий регіональний продукт з урахуванням інфляції) заплановано на 25 %.

Для вирішення першочергових питань екологічної галузі визначені джерела фінансування та пріоритетні напрями реалізації комплексу взаємопов'язаних програмних заходів шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства.

За результатами виконання Програми за 2019 р. спостерігається тенденція до зменшення техногенного навантаження на довкілля, зокрема у порівнянні з аналогічним періодом минулого року викиди в атмосферне повітря підприємствами-учасниками Програми **зменшились** на **6,2 %** та склали **578,6** тис. тонн, обсяги скидів зворотних вод **у поверхневі водні об'єкти зменшились на 1,7 %** та склали **600,3 млн м^3** (проти аналогічного показника 2018 р. – 610,9 млн м^3) (рис. 15.1.1.).

Рис. 15.1.1. Обсяги викидів в атмосферне повітря за підсумками 2019 року

Разом з тим відбулось незначне **збільшення** обсягів розміщення відходів на **0,6 % (162,7 млн тонн** проти 161,6 млн тонн), що пов'язано з виробничою діяльністю гірничо-збагачувальних комбінатів Кривбасу (рис. 15.1.2.).

Рис. 15.1.2. Скиди зворотніх вод та розміщення відходів

У рамках Програми підприємствами-забруднювачами за власні кошти заплановано до виконання **409** заходів, (у тому числі **6** заходів, що виконуються щорічно). За період дії Програми **виконано 146 заходів** (у тому числі **6** заходів, що виконуються щорічно) або 35,7 % від загальної кількості, у т.ч. **за звітний період виконано 20 заходів**, з яких 10 – із терміном виконання у 2019 році.

У звітному періоді підприємствами інвестовано майже **3,7 млрд грн**, що **дорівнює** аналогічному показнику минулого року.

1. Джерела та обсяги фінансування Програми

За підсумками 2019 р. на реалізацію програмних заходів усього спрямовано **4015,236 млн грн**, з них:

власних коштів основних підприємств-забруднювачів – 3697,872 млн грн, які направлялись на фінансування природоохоронних заходів за такими напрямами Програми:

– охорона та поліпшення стану атмосферного повітря – 492,728 млн грн;

– охорона та раціональне використання водних ресурсів – 240,746 млн грн;

– поводження з відходами – 911,399 млн грн;

– охорона та раціонального використання земель – 1964,030 млн грн;

– підвищення енергоефективності та енергозбереження – 73,797 млн грн;

– розбудова об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області – 11,739 млн грн;

– охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду – 0,869 млн грн;

– інші природоохоронні заходи – 2,564 млн грн.

власних коштів Дніпропетровського обласного управління лісного та мисливського господарства – 3,160 млн грн, спрямованих на фінансування збереження та відновлення лісів.

Рис. 15.1.3. Обсяги фінансування

бюджетних коштів:

з державного бюджету **– 6,600 млн грн** на реконструкцію інженерної інфраструктури зрошувальних систем (у тому числі модернізація, будівництво та капітальний ремонт мереж зрошуваних систем);

з **обласного** бюджету – **299,457 млн грн**, які виділялись на:

– заходи з розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 8,757 млн грн;

– заходи з ліквідації наслідків підтоплення на забудованих територіях, у першу чергу тих, що потребують термінового захисту – 19,707 млн грн;

– реконструкцію інженерної інфраструктури зрошувальних систем (у тому числі модернізація, будівництво та капітальний ремонт мереж зрошуваних систем) – 4,152 млн грн;

– реконструкцію, будівництво, ремонт систем зливної каналізації з оснащенням локальних систем очистки стоків – 27,775 млн грн;

– придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою населених пунктів – 184,240 млн грн;

– проектування, будівництво, реконструкція полігонів, заводів, станцій, комплексів, звалищ для складування, обробки, сортування, утилізації та захоронення ТПВ – 33,154 млн грн;

– організацію та утримання регіонального інформаційно-аналітичного центру моніторингу довкілля: оснащення обчислювальною, комунікаційною та оргтехнікою, лініями зв'язку та передачі даних – 0,199 млн грн;

– організацію, розбудову та вдосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря – 21,473 млн грн;

з **місцевого** бюджету **– 8,147 млн грн**, які виділялись на виконання заходів по КП "Кривбасводоканал":

"Будівництво ділянки самопливного каналізаційного колектору від мкр Сонячний (L=1,244 км)" – 1,341 млн грн;

"Будівництво напірного каналізаційного колектору від КНС № 8 до Центральної станції аерації (L=3,649 км)" – 6,806 млн грн.

2. Охорона та поліпшення стану атмосферного повітря

У 2019 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **74 заходів** з охорони та поліпшення стану атмосферного повітря (у тому числі 1 – щорічно), з яких 18 заходів – з кінцевим терміном виконання у 2019 році.

На ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" виконується захід "Вогнетривно-вапняний цех. Реалізація проекту реконструкції діючих ГОУ від обертових печей №№ 1–5" (2016 – 2023 рр.), (п. 1.57). На цей час виконано реконструкцію ГОУ ОП-2; на ОП-3 – будівельно-монтажні та електромонтажні роботи, збудовано рукавний фільтр, проведено ПНР ГОУ з досягненням концентрації пилу з 381,5 мг/м^3 до 50 мг/м^3. Фактично профінансовано у 2019 р. – 41,3 млн грн.

На ПрАТ "Южкокс" виконується захід "Ремонт камер коксування коксових батарей № 5, № 6 коксового цеху з використанням керамічного виплавлення для усунення прососів із камер у опалювальні простінки (7 камер щорічно)" (2016 – 2025 рр.), (п. 1.73). У 2019 р. проведено ремонт 108 камер коксування коксових батарей №№ 5, 6. Фактично профінансовано у звітному періоді – 10,8 млн грн.

На АТ "Нікопольський завод феросплавів" виконується захід "Джерело викидів № 115. Розвантажувальні частини агломашин № 1, № 2, В-4, В-6. Реконструкція газоочистки з будівництвом комплексу рукавних фільтрів загальною потужністю 1 млн м^3/год" (2016 – 2021 рр.), (п. 1.80). Фактично профінансовано у звітному періоді – 51,3 млн грн.

Крім того, на гірничо-металургійних підприємствах Кривбасу постійно застосовуються природоохоронні заходи при проведенні масових вибухів, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабійку, застосовують виключно безтротилові вибухові речовини та інше. Зменшення викидів забруднюючих речовин у звітному періоді склало 8944,8 тонни.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження "сухих" пляжів

хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової продукції. Зменшення викидів забруднюючих речовин за результатами 2019 р. склало 3808,0 тонни.

За підсумками 2019 р. за даним напрямом завершено виконання 9 заходів, а саме:

на ПАТ "Дніпровський меткомбінат" достроково виконано заходи "Модернізація батарейного циклону при проведенні капітального ремонту агломашини в двоступеневий очисний апарат з підвищеною ефективністю уловлення однієї агломашини з чотирьох" (2021 р.), (п. 1.30) та "Модернізація батарейного циклону при проведенні капітального ремонту агломашини в двоступеневий очисний апарат з підвищеною ефективністю уловлення однієї агломашини з трьох" (2023 р.), (п. 1.31). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в обсязі 1000 т/рік від кожної агломашини, у 2019 р. фактично знижено 8,1 та 1,6 тонни. Крім того, завершено виконання заходу "Монтаж інерційного фільтра на агломашині № 10" (2018 – 2019 рр), (п. 1.137). Запланований екологічний ефект – 173 т/рік, фактично знижено 4,5 тонни.

На ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" здійснено "Розробку проекту реконструкції ГОУ від агломашини № 1 – 3 (Проммайданчик № 2. Агломераційний цех № 2)" (2016 – 2018 рр.), (п. 1.44) та виконано захід "Реалізація проекту реконструкції діючих ГОУ від агломашини № 4, 5 (Проммайданчик № 2. Агломераційний цех № 2)" (2017 – 2019 рр.), (п. 1.43). Екологічний ефект – 4824,0 т/рік.

На АТ "Нікопольський завод феросплавів" завершено виконання заходу "Джерела викидів № 123, № 124. Корпус шихтових бункерів (КШБ) В-14, В-24. Будівництво рукавного фільтра потужністю 250 тис. $м^3$/год" (2016 – 2019 рр.), (п. 1.78). Запланований екологічний ефект – пилу 19,653 т/рік, марганцю – 3,076 т/рік.

На ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод" виконано заходи: "Автономне паропостачання технологічних споживачів" (2016 – 2019 рр.), (п. 1.75) та "Перехід на альтернативне джерело видобутку теплової енергії" (2016 – 2019 рр.), (п. 1.76). Запланований ефект (п. 1.75, п. 1.76) – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по NOx на 67,2 т/рік, CO на 11,02 т/рік, CO_2 на 38061,3 т/рік.

На ПАТ "Кривбасзалізрудком" виконано захід "Шахта Октябрьська. Придбання та заміна аспіраційної установки ДСФ" (2017 – 2019 рр.), (п. 1.123). Екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в обсязі 1,5 т/рік.

3. Охорона та раціональне використання водних ресурсів

У 2019 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **59 заходів** у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів (у тому числі 1 – щорічно), 6 – з кінцевим терміном виконання у 2019 році.

В рамках Програми для захисту прилеглих територій від забруднення та підтоплення підприємствами – учасниками виконуються заходи, спрямовані на поліпшення якості стічних вод, зменшення скиду забруднюючих речовин, розширення хвостового господарства та систем оборотного водопостачання, заміну водопровідних мереж.

Запобігання впливу на водний баланс річок Інгулець та Саксагань за рахунок перехоплення та повернення високомінералізованих вод до системи оборотного водопостачання та зменшення обсягу витоку фільтраційної води до дренажної системи від діючих хвостосховищ складає понад 40 млн $м^3$.

На КП "Дніпроводоканал" ДМР" продовжуються роботи із заміни каналізаційних мереж (п. 2.60). Фактично профінансовано у звітному періоді 47731,61 тис. грн. Також на Південній та Лівобережній станціях аерації почав застосовуватися залізовмісний коагулянт "Fer-Agua-17" у рамках реалізації заходу "Упровадження технології очищення стічних вод від фосфатів за допомогою коагулянтів на станціях аерації" (п. 2.99).

Крім того, на КП "Кривбасводоканал" з метою удосконалення функціонування застарілої криворізької каналізаційної системи за рахунок коштів місцевого бюджету ведуться роботи з "Будівництво ділянки самопливного каналізаційного колектору від мкр. Сонячний (L=1,244 км)" (2016 – 2017 рр.), (п. 2.78) та "Будівництво напірного каналізаційного колектору від КНС № 8 до Центральної станції аерації (L=3,649 км)" (2016 – 2018 рр.), (п. 2.79). Фактично профінансовано у 2019 р. 1341,09 тис. грн та 6806,05 тис. грн.

За підсумками 2019 р. за цим напрямком завершено виконання 6 заходів, а саме:

на ПАТ "Дніпровський меткомбінат" достроково виконано захід "Пошук основних технічних рішень щодо будівництва оборотного циклу водопостачання комбінату" (2016 – 2020 рр.), (п. 2.8).

На ПАТ "Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод" виконано захід "Організація дільниці замкнутого циклу водопідготовки на термовідділі ТПЦ-4. Встановлення фільтрів очищення води" (2017 – 2019 рр.), (п. 2.20). Ефект – зменшення концентрацій завислих речовин та заліза в оборотному циклі.

На АТ "Дніпроазот" виконано захід "ЦСК. Установка фільтра-преса горизонтального виконання (типу ЧМ-800)" (2019 р.), (п.2.44). Ефект – зменшення утворення відходів виробництва на 60 т/рік, зменшення споживання технічної води на 60 т/рік.

На ПрАТ "Суха балка" виконано наукове вишукування у сфері очищення високомінералізованих шахтних вод та методів утилізації продуктів очистки (2016 – 2017 рр.), (п. 2.52). Підготовлено заключний звіт про надання послуг "Розробка матеріалів з оцінки впливу на довкілля для альтернативної схеми (режиму) аккумуляції надлишків зворотних вод у ставку-накопичувачі та їх скидання у р. Інгулець". Ефект – очистка зворотних вод.

На ТОВ "МЗ" Дніпросталь" виконано "Установлення додаткового зворотно-осмотичного устаткування" (2016 – 2018 рр.), (п. 2.54). Ефект – зменшення використання дніпрової води на 2-3 м^3/год.

На КП "Дніпроводоканал" ДМР" здійснено "Реконструкцію фільтрів (№№ 1, 2, 3, 4) 1968 року будівництва на Ломовській насосно-фільтраційній станції у м. Дніпропетровську – проектування" (2016 – 2017 рр.), (п. 2.63).

Крім того, у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації за рахунок коштів субвенції з обласного бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів заплановано фінансування робіт по **4 об'єктам** (в т.ч. 3 – перехідні) , а саме:

"Капітальний ремонт гідротехнічних споруд для захисту від підтоплення с. Широка Дача Широківського району Дніпропетровської області (у тому числі проектування)" – виконано роботи з улаштування технологічної дороги та роботи з благоустрою берегу, реалізацію заходу завершено;

"Відновлення водності та екологічного стану р. Заплавка в Магдалинівському районі (у тому числі проектування)" – виконано роботи з улаштування 3 водопропускних споруд, капітальний ремонт 1 дамби та кріплення розмитих ділянок на каналі К-7, здійснено коригування проектно-кошторисної документації;

"Протиповеневі заходи та поліпшення гідрологічного стану р. Кам'янка в смт Софіївка Дніпропетровської області (у тому числі проектування)" – розчищено 3,77 км русла річки (у т. ч. 1,87 км – у поточному році), влаштовано 5 перекатів та 6 водопропускних споруд, виконано коригування проектно-кошторисної документації;

"Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого русла річки Оріль на території Царичанського та Петриківського районів Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – триває процедура оцінки впливу на довкілля.

Також за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів реалізовувалися наступні заходи:

"Поліпшення умов відтворення водних живих ресурсів з влаштуванням нерестових ділянок на р. Самара в районі садибних ділянок Дніпровського району – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – отримано дозвіл на виконання робіт, розчищено 0,28 км русла річки;

"Покращення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Мокра Сура в межах села Сурсько-Литовське Дніпровського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – виконано коригування проектно-кошторисної документації;

"Покращення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Мокра Сура в районі села Сурсько-Клевцово Дніпровського району – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)" – виконано коригування проектно-кошторисної документації;

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Базавлук на території Гуляйпільської сільської ради Криничанського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано коригування проектно-кошторисної документації;

“Захист від підтоплення та поліпшення екологічного стану річки Мокра Сура в смт Кринички Криничанського району Дніпропетровської області (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано коригування проектно-кошторисної документації;

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Чаплинка на території Петриківської селищної ради Петриківського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – проведено коригування проектно-кошторисної документації, розчищено 0,7 км русла річки;

“Захист від підтоплення с. Аполонівка Солонянського району Дніпропетровської області шляхом розчистки річки Мокра Сура – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано коригування проектно-кошторисної документації.

Для виправлення кризового становища, що виникло у сільськогосподарському секторі через значне зменшення використання води на зрошенні, використання повного потенціалу зрошуваного землеробства в рамках Програми виконуються комплексні заходи з відновлення зрошувальної системи.

Зокрема, у 2019 році за рахунок коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, та коштів державного бюджету, які спрямовуються на виконання заходів з реконструкції, модернізації, будівництва та капітального ремонту мереж зрошувальних систем виконувалися роботи по наступним об’єктам:

“Реконструкція і модернізація мереж зрошувальних систем на землях, які знаходяться на території Чумаківської сільської ради Дніпропетровського району (у тому числі проектування)” – виконано улаштування трубопроводу протяжністю 1 587 м та розчистку каналу протяжністю близько 200 м;

“Реконструкція зрошувальної системи на землях Раївської ОТГ Синельниківського району Дніпропетровської області (у тому числі проектування)” – виконано улаштування трубопроводу протяжністю 297 м, розпочато реконструкції насосних станцій.

4. Поводження з відходами та раціональне використання земель

У 2019 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **23 заходів** у сфері поводження з відходами (у тому числі 1– щорічно) та **26** – з охорони та раціонального використання земель (у тому числі 3 – щорічно), з яких 2 заходи – з кінцевим терміном виконання у 2019 році.

З метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами здійснюється використання розкривних порід для засипки зон

обвалення шахт та кар'єрів, будівництва хвостосховищ, виробництва щебеню, будівництва (ремонту) автомобільних доріг, переробки відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів тощо.

В рамках реалізації Програми з метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами гірничо-збагачувального комплексу Кривбасу за рахунок використання розкривних порід у звітному періоді повторно використано та утилізовано понад 24 млн тонн промислових відходів.

Окрім цього, на ПАТ "Покровський ГЗК" з метою зменшення техногенного навантаження на довкілля та мінімізації великотоннажних відходів (шламів збагачення марганцевої руди), у виробництво у якості сировини залучено 2204,898 тис. тонн шламів збагачення (у сухій вазі), з якої отримано марганцевого концентрату 369,124 тис. тонн (п. 3.26).

АТ "Нікопольський завод феросплавів" здійснюється переробка відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів (п. 3.18). На цей час перероблено 937,472 тис. тонн шлаків, 222,995 тис. тонн шламів.

ПАТ "Дніпровський меткомбінат" забезпечено утилізацію залізовмістких шламів (п. 4.1) у кількості 255,989 тис. $м^3$.

На ПАТ "Кривбасзалізрудком" по заходу "Проведення гірничотехнічної рекультивації на порушених землях шахт" (4.22, 4.23, 4.24) здійснюється засипка зон зсуву та відпрацьованих кар'єрів в обсязі 706,6 тис. тонн або 310,6 тис. $м^3$.

По департаменту житлово-комунального господарства та будівництва облдержадміністрації в рамках Програми за рахунок коштів обласного фонду введено в експлуатацію об'єкт з реконструкції полігону ТПВ по вул. Дорожній в м. Кам'янське, що дозволить зменшити кількість видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця на 300 тис. $м^3$/рік. Окрім цього, придбано 33 од. сучасної спецтехніки для виконання робіт санітарної очистки.

5. Підвищення енергоефективності та енергозбереження

У 2019 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **21 заходу** з підвищення енергоефективності та енергозбереження, 5 з яких – з кінцевим терміном виконання у 2019 р.

Так, на ПАТ "Дніпровський меткомбінат" продовжується реалізація заходу "Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12" (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується будівництво відділення з приготування та вдування вугільного пилу, конвеєрної галереї, вузла грохочення та дроблення, будівлі комплексного управління. Фактично профінансовано за 9 місяців 2019 р. – 22,8 млн грн.

ПрАТ "ІнГЗК" на реалізацію заходу "Облаштування дренажних насосних станцій на гор. ± 0 м кар'єру для перехоплення потоків кар'єрних вод" (2017 – 2021 рр.), (п. 5.35) витрачено у звітному періоді 12,2 млн грн.

За підсумками 2019 р. за цим напрямком завершено виконання 2 заходів, а саме:

На ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" "Металургійне виробництво. Вогнетривно-вапняний цех. Передбачити два режими роботи печей на природному газі та на частковому заміщенні природного газу біопаливом на обертових печах №№ 3, 4, 5" (2016 – 2017 рр.), (п. 5.9). Екологічний ефект – зниження використання природного газу до 66,32 %.

На КП "Дніпроводоканал" ДМР" Технічне переоснащення станції нульового підйому на Кайдакській насоснофільтрувальній станції - виконання робіт (2018 – 2020 рр), (п. 5.43). Екологічний ефект – зменшення використання електроенергії на 1500тис. кВт/год. на рік.

6. Розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля Дніпропетровської області

В рамках Програми розбудовується мережа державного та відомчого контролю за станом довкілля шляхом впровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища.

Одним із важливих заходів з поліпшення екологічного стану є створення автоматизованої системи комплексного екологічного моніторингу стану довкілля, пріоритетними функціями якої повинні стати захист життєво важливих екологічних інтересів людини і суспільства, а також запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям.

У 2019 р. підприємствами-забруднювачами здійснювалася реалізація **35 заходів** по розбудові об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області, 6 – з кінцевим терміном виконання у 2019 р.

У 2019 р. за цим напрямком завершено виконання 2 заходів, а саме:

на ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" достроково впроваджено автоматизовану комплексну об'єктову (локальну) систему екологічного моніторингу в контрольних створах скидів стічних вод на: обвідному каналі (випуск № 4); нагорному каналі (2016 – 2024 рр), (п. 6.1.8). Ефект – моніторинг впливу підприємства на стан навколишнього природного середовища.

На ПрАТ "Кривий Ріг Цемент" виконано захід "Створення локальної системи моніторингу для контролю викидів від основного обладнання випалювальної обертової печі" (2018 – 2019 рр), (п. 6.1.33). Ефект – здійснення контролю за викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

По департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації в рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету заплановано виконання наступних заходів:

"Придбання та обладнання стаціонарних станцій аналізу якості повітря" – придбано 2 пости, що дозволить розширити мережу спостережень по містах Дніпропетровської області та відстежувати стан забруднення атмосферного повітря у режимі реального часу;

“Придбання та комплектація мобільної станції екологічного контролю на базі автомобілю” – придбано та укомплектовано мобільну лабораторію швидкого реагування, що дасть змогу здійснювати оперативні спостереження за станом атмосферного повітря у будь-якій точці регіону;

“Придбання мультипараметрового аналізатора води” – придбано мультипараметровий аналізатор води, що дозволяє здійснювати аналіз води за 11 показниками.

7. Охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду та інші природоохоронні заходи

На АТ “Покровський ГЗК” триває реалізація заходу “Утримання об’єктів природно-заповідного фонду – заказник Богданівський” (2016 – 2025 рр.), (п. 7.14). На утримання тварин та на обслуговування заказника станом на 01.01.2020 фактично витрачено 2876,539 тис. грн, у тому числі у 2019 р. – 869,52 тис. грн.

Крім того, на підприємствах триває виконання заходів з озеленення та збереження існуючих смуг посадки зелених насаджень, висадки лісових насаджень на рекультивованих землях, збереження біорізноманіття та благоустрою територій.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

З метою удосконалення правового регулювання використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки в області, протягом 2019 року сесіями Дніпропетровської обласної ради були прийняті наступні рішення:

1. № 451-16/VII від 22.02.2019 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 –2025 роки” (зі змінами);

2. № 452-16/VII від 22.02.2019 “Про внесення змін до рішень обласної ради від 24 березня 2017 року № 176-8/VII “Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області” та від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (зі змінами);

3. № 457-16/VII від 22.02.2019 “Про внесення змін до рішень обласної ради від 22 вересня 2010 року № 783-27/V “Про створення об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення” та від 24 березня 2017 року № 176-8/VII “Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі дніпропетровської області”;

4. № 476-17/VII від 16.08.2019 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (зі змінами)”;

5. № 510-18/VII від 25.10.2019 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (зі змінами)”;

6. № 544-20/VII від 13.12.2019 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (зі змінами)”;

7. № 545-20/VII від 13.12.2019 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 29 липня 2016 року № 80-5/VII “Про Дніпропетровську обласну стратегію поводження з твердими побутовими відходами (у рамках реалізації Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки)”.

15.3. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Інспекційна діяльність Держекоінспекції здійснюється на підставі Положення про державну екологічну інспекцію, яке затверджене Указом Президента України від 13.04.2011 № 454/2011, у відповідності з квартальними планами робіт, які є складовою частиною річного плану. Плани робіт формуються з урахуванням Указів Президента України, постанов КМУ, наказів і розпоряджень Мінприроди України, Держекоінспекції, облдержадміністрації, інших правових і нормативних документів.

Основними завданнями Держекоінспекції є здійснення державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та радіаційної безпеки, а саме за:

охороною земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, територій та об’єктів природно-заповідного фонду України, додержанням норм екологічної та радіаційної безпеки;

додержання установлених лімітів використання природних ресурсів, нормативів викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище;

додержання екологічних вимог у процесі зберігання, транспортування, використання, знешкодження та поховання (складування) хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних та радіоактивних речовин, виробничих, побутових та інших видів відходів;

додержання вимог екологічної безпеки в техногенній сфері;

додержанням екологічних вимог під час транспортування вантажів у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць і митниць.

Протягом 2019 року інспекторським складом Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області перевірено 1108 об'єктів. Усього здійснено 3448 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території Дніпропетровської області, у т. ч. 12 перевірок об'єктів, занесених до "Переліку ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів".

За звітний період було складено 4325 протоколів про адміністративні правопорушення, у т. ч. 165 передано до органів суду, до адмінвідповідальності притягнуто 1854 відповідальні особи, на правопорушників накладено штрафи на загальну суму 1 037 969,0 грн, з яких 1 021 190,0 грн стягнуто до Державного бюджету України.

Загальна сума розрахованих збитків, нанесених державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства України становить 12 946 636,0 грн (у тому числі невстановленими особами 2 884 756,0 грн). Для відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, у тому числі і за результатами лабораторно-аналітичного контролю, до підприємств, організацій та громадян області пред'явлено 332 претензії на суму 10 061 880,0 грн, стягнуто 219 збитків на загальну суму 11 367 991,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 10 382 361,99 грн).

За звітній період Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області передано 59 матеріалів перевірок до правоохоронних органів, 58 матеріалів передано до органів НП, СБУ та інших правоохоронних органів, 1 – до органів прокуратури, 42 з ознаками кримінального правопорушення, відкрито 35 кримінальних проваджень.

Станом на 01.01.2020 року до Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області надходила наступна інформація про факти аварійного забруднення навколишнього природного середовища (надзвичайну ситуацію):

29.01.2019 зафіксовано спалах газоповітряної суміші с подальшим займанням кам'яно-вугельної смоли на ПрАТ "Дніпровський коксохімічний завод" м. Кам'янське, Баглійський район, вул. Колеусівська. Співробітниками ГСЧС м. Дніпро вжито заходів щодо гасіння пожежі. Постраждалі відсутні. У період з 29.01.2019 по 11.02.2019 Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області проведена позапланова перевірка ПрАТ "Дніпровський коксохімічний завод" щодо фактів аварії, яка сталася 29.01.2019 року. В результаті перевірки складено акт та надано приписи. До адміністративної відповідальності притягнуто 1 посадову особу згідно ст. 188-5 на суму 255,0 грн (сплачено).

06.03.2019 зафіксовано пожежу виробничих побутових приміщень ангарного типу на підприємстві з виготовлення пластикових виробів по вул. Маяковського, с. Кам'янка Дніпровського району. Площа пожежі склала 3000 квадратних метрів. Співробітниками ГСЧС м. Дніпро пожежа ліквідована. Постраждалі відсутні.

27.05.2019 зафіксовано витік господарсько-побутових стічних вод з напірного каналізаційного колектору від КНС №44 КП "Кривбасводоканал" Покровський район м. Кривий Ріг. Відділом інструментально-лабораторного контролю відібрана проба ґрунту на земельній ділянці з видимими ознаками забруднення. Площа забруднення земельної ділянки складає 944 м^2. За забруднення земель внаслідок витоку господарсько-побутових стічних вод з напірного каналізаційного колектору від КНС №44 КП "Кривбасводоканал", підприємству направлено претензію про відшкодування збитків на суму 12 660,50 грн.

20.06.2019 в смт Слобожанське, ж/к "Золоті ключі" по вул. Полтавська, 32 при проведені земельних робіт екскаватором пошкоджено поліетиленовий підземний газопровід, витік газу у повітря близько 30-40 % газу. Постраждалих немає, газова служба ліквідувала наслідки аварії.

08.07.2019 на ПАТ "Дніпровський меткомбінат" по вул. Соборна, 18б м. Кам'янське, 51902 в процесі виплавки конверторної сталі відбувся наднормативний викид твердих речовин (бурого диму) через аераційний ліхтар цеху. Постраждалі відсутні.

24.07.2019 до Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області надійшло повідомлення від чергового МНС, що в м. Марганець, вул. Святослава Хороброго, 38, на території особистого господарства Кошурнікової Л.М. зафіксовано спалах африканської чуми. Внаслідок даної ситуації у селянському фермерському господарстві забито 1 свиню.

31.07.2019 на ПрАТ "Північний ГЗК" м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50079 зафіксовано аварійний скид фільтраційних вод в балку Петрикова внаслідок зупинки насосу на ФНС-6. Спеціалістами Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області здійснено виїзд на місце для перевірки фактів. З виїздом на місце встановлено забруднення земельних ресурсів внаслідок аварійного скиду фільтраційних вод в балку Петрикова. Проведено відбір проб ґрунту на земельних ділянках з видимими ознаками забруднення. Направлено запит до Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області щодо надання грошової оцінки та категорії призначення земель, що зазнали забруднення, з метою нарахування збитків, заподіяних державі. За наднормативний скид в поверхневу водойми на ПрАТ "Північний ГЗК" направлено претензію про відшкодування збитків на суму 78,82 грн.

За звітний період здійснено 798 перевірок водних ресурсів, у тому числі 112 – щодо підземних вод. За порушення природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 208 відповідальних осіб у вигляді штрафів на загальну суму 41 344,0 грн, з яких сплачено до Державного бюджету України 40 443,0 грн. Пред'явлено 82 претензії за збитки, заподіяні державі, на суму 2 666 447,0 грн, сплачено 69 на загальну суму 9 481 600,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 9 048 391,22 грн).

Основні порушення виявлені при перевірках: порушення правил експлуатації водогосподарських споруд, порушення правил водокористування,

порушення правил охорони водних ресурсів.

Наприклад:

Інспекторським складом Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області у ході проведення позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України ТОВ "НОВОМОСКОВСЬКИЙ ПОСУД" (14.01.2019 – 25.01.2019) встановлено наступні порушення:

– проект індивідуальних балансових норм водоспоживання та водовідведення не відповідає фактичному стану підприємства за обсягами використання води та найменуванням дільниць, ст. 40 Водного кодексу України;

– контроль за станом заглиблених ємностей та їх впливом на підземні водоносні горизонти та ґрунти не здійснюється. ст. ст. 44, 95, 96, 98, 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України;

– статзвітність 2-ТП (водгосп) складається не в повному обсязі, а саме: не здійснюється облік скинутих стічних вод з території підприємства, ст.ст. 44 Водного кодексу України, ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

В ході позапланової перевірки ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА "ВЕРБА" (15.02.2019 – 18.02.2019) встановлено:

– паспорт водного об'єкту підприємством на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20^2 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 8, 11 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності";

– проект прибережно-захисної смуги та водоохоронної зони на підприємстві відсутній, що є порушенням ст. ст. 87, 88 Водного кодексу України;

– дозвіл на спеціальне користування водними ресурсами для потреб рибництва та дозвіл на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах на підприємстві відсутні. Податкова декларація рентної плати за спеціальне використання води для потреб рибництва не складається. Вищевикладене є порушенням вимог ст. ст. 44, 48, 51 Водного кодексу України, ст. 23 Закону України "Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів", ст. ст. 24, 38 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища";

– підприємством не надано на розгляд інформацію щодо раціонального використання водних біоресурсів, збереження умов та недопущення погіршення середовища їх існування під час використання водних об'єктів для рибогосподарських потреб, що є порушенням вимог ст. 20^2 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст.ст. 8, 11 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

В ході позапланової перевірки ТОВ "Дніпропетровська фабрика нетканих матеріалів" (25.04.2019 – 26.04.2019) встановлено:

– на території підприємства знаходиться водойма. Згідно усних пояснень представників підприємства водойма заповнена ґрунтовими водами. Візуальним оглядом встановлено, що борти водойми облаштовані поліетиленовим покриттям, навколо водойми висаджені газони. Інформація та документи щодо влаштування цієї водойми (природна або штучна) відсутні. Технічний проект та паспорт водойми відсутні. Письмових пояснень з цього приводу не надано. Згідно усних пояснень представників підприємства вода з цієї водойми використовується на полив зелених насаджень або для протипожежних потреб. Візуальним оглядом встановлено наявність шланги, яка була заведена у водойму та проведена крізь зливо приймальник, розташований на території підприємства. Згідно усних пояснень представників підприємства, цим шлангом перекачуються надлишкові ґрунтові води з водойми до накопичувальної ємності зливових стічних вод (з подальшою перекачкою у міський колектор зливової каналізації) для попередження виходу води з берегів під час підняття рівня ґрунтових вод та підтоплення. Підтверджуючої документації стосовно вищевикладеного на розгляд не надано. Інформацію та документи щодо кількості забраної та використаної води з водойми не надано. Дозвіл на спеціальне водокористування відсутній. Вищевикладене є грубим порушенням ст. ст. 44, 49 Водного кодексу України, ст. ст. 20², 24, 51 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 8, 11 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності";

– зливові води, які збираються з території відводяться до заглиблених ємностей (які влаштовані під місцем стоянки автотранспорту) з подальшою перекачкою до міської мережі зливової каналізації. Документи на передачу зливових стічних вод відсутні. Інформацію та документи стосовно часу влаштування, об'єму та матеріалів виготовлення заглиблених ємностей, акти скритих робіт або акти виконання робіт по влаштуванню, технічна та проектна документація на розгляд не надані. Крім того, відсутня інформація щодо забезпечення очищення зливових стоків з території підприємства. Контроль якості та кількості зливових стічних вод не здійснюється. Контроль за впливом заглиблених ємностей на підземні водоносні горизонти не здійснюється. Вищевикладене є порушенням вимог ст. ст. 44, 96, 98, 101 Водного кодексу України.

– первинний облік у сфері охорони водних ресурсів не здійснюється. Статистична звітність у сфері охорони водних ресурсів складається не в повному обсязі. Вищевикладене є порушенням ст. 44 Водного кодексу України, ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

В ході планової перевірки АТ "Дніпропетровський завод прокатних валків" (27.08.2019 – 09.09.2019) встановлено:

– вода на підприємстві використовується для забезпечення госпобутових та виробничих потреб підприємства на підставі договору на надання послуг з

централізованого питного водопостачання та водовідведення від 04.07.2016 № 0370 укладений з КП "Дніпроводоканал" терміном дії до 04.07.2019. Слід зазначити, що документи щодо пролонгації вищезазначеного договору відсутні, що є порушенням ст. ст. 40, 44 Водного кодексу України;

– згідно дозволу на спеціальне водокористування від 19.09.2016 № 0000738 на підприємстві експлуатувались очисні споруди механічної очистки. Однак, на теперішній час підприємством не забезпечується очищення промзливових стічних вод, очисні споруди відсутні. Підприємством не вживаються достатні заході з охорони вод. Вищевикладене є порушенням ст. ст. 44, 49, 96, 98 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. 51 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища";

– в ході візуального обстеження встановлено, що територія підприємства не в повному обсязі обладнана твердим непроникним покриттям. Збирання зливових вод здійснюється не в повному обсязі. Зливові води з частини території відводяться по рельєфу місцевості, що є порушенням ст. ст. 44, 70, 95, 96, 98, 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. 17 Закону України "Про відходи";

– первинний облік у сфері охорони водних ресурсів та статистична звітність у сфері охорони водних ресурсів складається не в повному обсязі. Вищевикладене є порушенням ст. 44 Водного кодексу України, ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

В ході проведення планової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України ПП "Текстра-Віта" (27.06.2019 – 08.07.2019) встановлено, що в період з 02.07.2016 по 02.02.2017 підприємство використовувало підземну воду без дозволу на спецводокористування, що є порушенням ст. ст. 44, 48 Водного кодексу України. Вищевикладене є підставою для нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного використання водних ресурсів при відсутності дозвільних документів у відповідності до "Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів". За результатами розрахунку розмір шкоди, заподіяної державі в результаті самовільного використання водних ресурсів при відсутності дозвільних документів (забір і використання підземної води) ПП "Текстра-Віта" складає 4 803,00 грн. Збитки сплачено в добровільному порядку.

В ході позапланової перевірки ТОВ "Виробничо-комерційна фірма "Ракета" (15.11.2019 – 18.11.2019) встановлено:

– джерелом водопостачання на господарчо-побутові та виробничі потреби на підприємстві є 1 водозабірна свердловина. Дозвіл на спеціальне водокористування відсутній, що є порушенням ст. ст. 44, 49 Водного кодексу України;

– на підприємстві в наявності паспорт розвідувально-експлуатаційної свердловини № 1240110046, згідно якого пробна відкачка зі свердловини

відбулась 17.07.2015. Таким чином, в період з 17.07.2015 по 18.11.2019 підприємство здійснювало забір води зі свердловини без спеціального дозвілу на спецводокористування, що є порушенням ст. ст. 44, 49 Водного кодексу України та є підставою для нарахування збитків, обумовлених самовільним використанням водних ресурсів при відсутності дозвільних документів;

– в ході візуального обстеження встановлено, що територія підприємства не в повному обсязі обладнана твердим суцільним покриттям, збирання зливових вод не влаштоване, очисні споруди зливових стоків відсутні, скид зливових стоків здійснюється по рельєфу місцевості. Контроль якості та кількості зливових вод підприємством не здійснюється. Вищевикладене є порушенням ст. ст. 44, 70, 96, 98, 101, 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України.

В ході планової перевірки КП "Жовтоводськтепломережа" (04.11.2019 – 15.11.2019) встановлено:

– з 25.12.2018 по 17.04.2019 підприємство здійснювало скид стічних вод у р. Зелена без Дозволу на спецводокористування, що є порушенням вимог ст. ст. 44, 49 Водного Кодексу України. За результатами виробничого контролю якості зворотних вод, що скидаються у р. Зелена, на протязі 2015 – 2018 років спостерігались перевищення затверджених допустимих концентрацій завислих речовин, сухого залишку, сульфатів, хлоридів, азоту амонійного, нітратів, ХСК, $БСК_5$, фосфатів, заліза загального, що є порушенням ст. 44 Водного кодексу України та умов скидання зворотних вод у водні об'єкти, умов Дозволу на спеціальне водокористування № 655 від 12.05.2016 р., термін дії до 24.12.2018 р.

Протягом 2019 року здійснено 775 ресурсних перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 420 відповідальних осіб у вигляді штрафу на загальну суму 87 329,0 грн (сплачено). Пред'явлено 144 претензії за збитки, заподіяні державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та викидів без відповідних дозволів на суму 1 625 057,0 грн, сплачено 102 на загальну суму 1 329 261,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 887 700,78 грн).

Основні порушення: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недодержання вимог, передбачених наданим дозволом та за порушення правил експлуатації газоочисного устаткування.

Наприклад:

В ході планової перевірки ПРАТ "ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "ТЕХМАШ" (ПРАТ "ВП "ТЕХМАШ") (12.02.2019 – 25.02.2019) встановлено:

– в виробничих цехах підприємства влаштовані місце фарбування виробів, піскоструйна установка, металообробні верстати, плазмова різка, зварювальні апарати, тощо. Для опалення приміщень встановлено 3 твердопаливні котли. Слід зазначити, що інвентаризація джерел викидів

забруднюючих речовин в атмосферне повітря відсутня, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря відсутній, статзвітність по формі 2-ТП (повітря) не складається, журнали первинної облікової документації у сфері охорони атмосферного повітря не ведуться, що є порушенням ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та ст. ст. 10, 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря";

– згідно розрахунку податкового зобов'язання з екологічного податку за 2016 – 2018 роки підприємством здійснювались викиди оксиду вуглецю, оксиду азоту, пилу без дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Вищевикладене є порушенням ст. ст. 10, 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря" та підставою для нарахування збитків заподіяних державі в результаті викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря без відповідного дозволу на викиди в атмосферне повітря у відповідності до ст. 34 Закону України "Про охорону атмосферного повітря".

В ході позапланової перевірки ТОВ "Укр.Спец.Переробка" **(**06.02.2019 – 07.02.2019) встановлено:

– інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на підприємстві не проводилась, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря на об'єкті відсутній, первинний облік у сфері охорони атмосферного повітря не здійснюється, виробничий контроль за охороною атмосферного повітря, інструментально-лабораторні вимірювання параметрів викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел викидів підприємства не забезпечуються, що є порушенням ст. ст. 10, 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря".

В ході планової перевірки ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БІТУТЕК" (15.05.2019 – 21.05.2019) встановлено:

– в ході перевірки встановлено, що на підприємстві використовується наступне обладнання: дробарка, 3 печі для плавлення бітуму, змішувач, просіювач, тощо. Інвентаризація джерел утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря не проводилась, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря відсутній, статзвітність по формі 2-ТП (повітря) не складається, розрахунок податкового зобов'язання з екологічного податку не здійснюється, що є порушенням вимог ст. ст. 10, 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

В ході позапланової перевірки ТОВ "Сонячний хутір" (10.05.2019 – 11.05.2019) встановлено:

– під час візуального огляду виробничого цеху в будівлі, в наявності джерела утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: твердопаливний котел, 10 варочних котлів, 4 змішувачі, місце зберігання їдкого натрію. Крім того, на відкритому майданчику на бетонованій поверхні зберігається "шлам" (відходи забою тварин та напівфабрикати). Інвентаризація викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря на підприємстві відсутні, що є

порушенням вимог ст. ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”.

В ході планової перевірки ТОВ “ДНІПРО-ГІБРИД” (15.08.2019 – 21.08.2019) встановлено:

– в матеріалах інвентаризації не враховані джерела утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, на які відсутній дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря: котел твердопаливний в корпусі відкормлення; соломо-прес; 1 шнек для завантаження корму до силосу; силоси для корму; насос для перекачування рідкої фракції відходів тваринництва до лагуни; місце завантаження твердої фракції до автотранспорту. Таким чином, викиди забруднюючих речовин від вищезазначених джерел утворення викидів забруднюючих речовин здійснюються за відсутності відповідного дозволу, що є порушенням ст. ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”.

За результатами позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України на ТОВ “АГРОФІРМА “АВАНГАРД”, місцезнаходження юридичної особи: вул. Леніна,1, с. Олександропіль, Петропавлівський район, Дніпропетровська область, 52713, проведеної у період з 21.08.2018 по 29.08.2018, встановлено, що викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел підприємства здійснюються без Дозволу на викиди забруднюючих речовин, що є порушенням ст. ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”. Розрахунок розміру відшкодування збитків здійснено за наднормативне забруднення атмосферного повітря ТОВ “Агрофірма “Авангард”, а саме: викиди забруднюючих речовин, на які відсутній дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами підприємства в період з 01.01.2015 по 31.12.2016. Розмір збитків, заподіяних державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря ТОВ “Агрофірма “Авангард”, в період з 01.01.2015 по 31.12.2016, склав 882 655,66 грн. Підприємству пред’явлено претензію щодо добровільного відшкодування збитків. Матеріали направлено до Головного управління Національної поліції у Дніпропетровській області для вжиття заходів реагування.

В ході планової перевірки ТОВ “Компанія Техінвест” (16.10.2019 – 22.10.2019) встановлено:

– в матеріалах інвентаризації невраховані джерела утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, на які відсутній дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря: 2 зварювальних апарати; 2 термопічі (електричні). Таким чином, викиди забруднюючих речовин від вищезазначених джерел утворення викидів забруднюючих речовин здійснюються за відсутності відповідного дозволу, що є порушенням ст. ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”.

В ході позапланової перевірки ТОВ “ДНІПРО-СКАН-СЕРВІС” встановлено:

– інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря не відповідає фактичному стану підприємства, первинний облік у сфері охорони атмосферного повітря не ведеться, статистична звітність по формі 2-ТП (повітря) не складається, виробничий контроль за охороною атмосферного повітря, інструментально-лабораторні вимірювання параметрів викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел викидів підприємства не забезпечуються що є порушенням ст. ст. 10,11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря". За наднормативні викиди в атмосферне повітря нараховано та сплачено збитки на суму 2 181,57 грн.

В ході планової перевірки ТОВ "ТРАК ПАРТС ГРУП 2013" (17.10.2019 – 23.10.2019) встановлено:

– в ході візуального обстеження підприємства встановлено, що підприємством експлуатується технологічне обладнання, яке є джерелами викидів та джерелами утворення викидів, а саме: 4 друкарських цифрових принтера, верстат для порізки, шліфувальний верстат, 2 висічних верстати тощо. Однак, інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря не проводилась, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря відсутній. Статзвітність по формі 2-ТП (повітря) не складається, журнали первинної облікової документації у сфері охорони атмосферного повітря не ведуться, розрахунок податкового зобов'язання з екологічного податку не складається. Вищевикладене є порушенням вимоги ст. ст. 10, 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря", ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

Протягом звітного періоду здійснено 768 ресурсних перевірок дотримання природоохоронного законодавства з охорони земельних ресурсів. За виявлені порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 98 відповідальних осіб у вигляді штрафу на суму 89 862,0 грн (сплачено). За шкоду, заподіяну державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, пред'явлено 71 претензію до підприємств та організацій області на суму 2 370 823,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 44 – на суму 550 545,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 446 269,99 грн), сума розрахованих збитків нанесених невстановленими особами – 689 453,0 грн, 21 матеріал передано до правоохоронних органів.

Основні порушення виявлені при перевірках: засмічення або забруднення земельних ділянок.

В ході позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України ПАТ "ВЕРХНЬОДНІПРОВСЬКХЛІБ" (27.02.2019 – 28.02.2019) виявлено факт засмічення на двох окремих земельних ділянках будівельними відходами та відходами твердих побутових відходів. Таким чином, підприємством порушуються вимоги ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 33 Закону України "Про відходи", ст. ст. 44, 105 Водного кодексу України.

В ході позапланової перевірки ТОВ "МЕДПАК" (01.04.2019 – 12.04.2019) встановлено:

– в ході обстеження території підприємства за адресою: вул. Передова, буд. 775-Д, м. Дніпро, встановлено факт засмічення земельних ділянок, а саме: на відкритих земельних ділянках поблизу складських приміщень без дозволу розміщуються будівельні відходи, відходи деревини, макулатура. Зазначений факт свідчить про порушення підприємством ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 32, 33, 34 Закону України "Про відходи".

В ході позапланової перевірки ПрАТ "ПРОМАРМАТУРА" (07.08.2019 – 20.08.2019) встановлено факт засмічення земельної ділянки, а саме: на відкритій земельній ділянці без відповідного дозволу розміщуються відходи – відходи поліетилену, відходи картону, відходи деревини, відпрацьовані піддони, металеві бочки, бочки з під ЛФМ, будівельні відходи (поламані плити), тощо. Зазначений факт свідчить про порушення підприємством ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 32, 33, 34 Закону України "Про відходи".

При проведенні планової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України ТОВ ФІРМА "СЕРВІСЦЕНТР" у період з 09.01.2019 по 15.01.2019 Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області встановлено факт засмічення земельних ділянок. Зазначений факт свідчить про порушення підприємством ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 32, 33 Закону України "Про відходи". Вищезазначене є підставою для нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок засмічення земельних ресурсів. За результатами розрахунку розмір шкоди, зумовленої засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства ТОВ ФІРМА "СЕРВІСЦЕНТР", складає 154 360,65 грн. Збитки не сплачено. Матеріали перевірки з розрахунком розміру відшкодування збитків, заподіяних державі, направлено до ГУНП в Дніпропетровській області для відповідного реагування.

В ході позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України ТОВ "АЛЬТЕРА" у період з 27.03.2019 по 28.03.2019, здійснено обстеження земельних ділянок, що використовуються підприємством, та поблизу майданчика під розміщення будматеріалів встановлено факт розміщення будівельних відходів, відходів деревини, відпрацьованих шин, твердих побутових відходів на ґрунтовому покриві без твердого суцільного покриття. Зазначений факт свідчить про порушення підприємством ст. 35 Закону України "Про охорону земель", ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 32, 33 Закону України "Про відходи" та є підставою для нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок засмічення земельних ресурсів. Розрахунок розміру шкоди, зумовленої засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства України ТОВ "Альтера", проведено відповідно до "Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства" (нова редакція затверджена наказом Мінприроди від 04.04.2007 № 149 та зареєстрована в

Міністерстві юстиції 25.04.2007 за № 422/13689). ТОВ "Альтера" нараховано та пред'явлено збитки, заподіяні державі внаслідок засмічення земельних ресурсів, на суму 5 260,13 грн. Збитки сплачено у добровільному порядку.

Протягом 2019 року здійснено 36 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства з охорони земель водного фонду. За виявлені порушення до адмінвідповідальності притягнуто 14 відповідальних осіб у вигляді штрафу на суму 7 310,0 грн (сплачено). За шкоду, заподіяну державі внаслідок самовільного зайняття земельної ділянки, що є порушенням ст. ст. 20^2 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 124, 125, 126 Земельного кодексу України, ТОВ "Сігма-Естейт" пред'явлено претензію на суму 65 142,0 грн.

Протягом 2019 року здійснено 38 ресурсних перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 13 відповідальних осіб у вигляді штрафу на загальну суму 9 435,0 грн.

В ході перевірки ТОВ "Джерела Придніпров'я" встановлено чисельні порушення природоохоронного законодавства та невиконання умов дозволу на користування надрами, інспекцією підготовлено подання щодо призупинення дії дозволу на надра. Дозвіл призупинено.

В ході планової перевірки АТ "ПОКРОВСЬКИЙ ГЗК" (09.09.2019 – 20.09.2019) встановлено:

– проектні матеріали щодо проведення робіт з рекультивації земель з розділом ОВНС або позитивний висновок державної екологічної експертизи, висновок з оцінки впливу на довкілля відсутній, що є порушенням ст. ст. 20^2, 51 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 3, 17 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля", та є не виконанням Дозволу на користування надрами від 06.08.96 року № 597, ст. 24, 50 Кодексу України "Про надра".

Протягом звітнього періоду здійснено 851 ресурсну перевірку додержання вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами. За виявлені порушення до адмінвідповідальності притягнуто 932 особи у вигляді штрафів на загальну суму 750 533,0 грн, з яких сплачено до Державного бюджету України 745 433,0 грн.

Наприклад:

В ході позапланової перевірки українсько-болгарського ТОВ "БУМПАКСЕРВІС" (30.01.2019 – 31.01.2019) встановлено:

– в ході виробничої діяльності підприємства утворюються наступні види відходів: макулатура, оргтехніка, металобрухт, тверді побутові відходи, металева стружка, нафтопродукти відпрацьовані, спецодяг, елементи фільтрів паливних та масляних відпрацьованих, накладки гальмівних колодок відпрацьовані, відходи резино технічних виробів, плівка поліетиленова, тощо. Однак, інвентаризація відходів, що утворюються при діяльності підприємства відсутня, норми утворення, їх склад, властивості та ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища не визначено. Технічні паспорти

відходів відсутні. Декларація про утворення відходів не складається. Статзвітність 1-відходи не складається, первинний поточний облік кількості відходів, які утворюються на підприємстві (за формою 1-ВТ) не ведеться. Вищевикладене є невиконанням п. 1, 4, 9, 10, 11, 13 припису від 19.03.2012 № 4-1818-11-3 та порушенням ст. ст. 7, 17, 26, 32, 33 Закону України "Про відходи", ст. ст. 20^2, 24, 55 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 8, 11 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

– договори щодо видалення чи утилізації відходів на підприємстві відсутні, що є невиконанням п. 1 припису від 19.03.2012 № 4-1818-11-3 та порушенням ст. 17, 32, 33, 34 Закону України "Про відходи", ст. 20^2 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 8, 11 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

– моніторинг місць утворення, зберігання і видаленні відходів не здійснюється, що є невиконанням п. 1 припису від 19.03.2012 № 4-1818-11-3 та порушенням ст. 29 Закону України "Про відходи", ст. 20^2 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. ст. 8, 11 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

В ході планової перевірки ТОВ "ПАТОН-ЕЛЕКТРОД" (11.02.2019 – 22.02.2019) встановлено:

– інвентаризація джерел утворення відходів на підприємстві відсутня. Склад, властивості, ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення цих відходів не визначено. Показник загального утворення відходів не розраховано. Технічні паспорти відходів не розроблено. Таким чином, підприємством порушуються вимоги ст. ст. 7, 17, 26 Закону України "Про відходи", ст. ст. 24, 55 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища". Первинний облік утворення та руху відходів на підприємстві по формі № 1-ВТ ведеться не в повному обсязі. Статистичний звіт по формі № 1-"відходи" підприємством не складається, що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи". Місця тимчасового зберігання відходів не в повному обсязі обладнано згідно вимог природоохоронного законодавства, що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи". Моніторинг місць утворення та зберігання відходів не здійснюється, що є порушенням вимог ст. 29 Закону України "Про відходи".

В ході планової перевірки КП КМР "Кам'янське автотранспортне підприємство 042802" (19.02.2019 – 04.03.2019) встановлено:

– під час проведення перевірки виявлено невраховані в матеріалах інвентаризації відходів наступні види відходів: лампи люмінесцентні, відходи тари металевої з під мастильних матеріалів, відходи оргтехніки, відпрацьована пластикова тара, відходи золи від спалювання деревини, промаслений пісок, відходи металевої стружки, відходи спецодягу, відходи спецвзуття, тощо. Інвентаризація відходів не відповідає фактичному стану. Склад, властивості,

ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення цих відходів не визначено. Показник загального утворення відходів розраховано не достовірно, а саме: без урахування обсягів відходів не облікованих в матеріалах інвентаризації відходів. Технічні паспорти відходів не розроблено. Реєстрові карти об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів відсутні. Таким чином, підприємством порушуються вимоги ст. ст. 7, 17, 26, 27, 29 Закону України "Про відходи", ст. ст. 24, 55 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

– в ході перевірки на розгляд представлено первинний облік утворення та руху відходів на підприємстві по формі № 1-ВТ, який ведеться згідно наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 07.07.2008 № 342, але без урахування неврахованих в матеріалах інвентаризації джерел утворення відходів, що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи".

– декларацію про відходи за 2017-2018 роки складено, але без урахування обсягів відходів не облікованих в матеріалах інвентаризації відходів, що є порушенням ст. 55 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 17 Закону України "Про відходи".

– статистичний звіт по формі № 1-"відходи" підприємством складається, але без урахування обсягів відходів не облікованих в матеріалах інвентаризації відходів, місця тимчасового зберігання відходів на невраховані джерела утворення відходів не обладнано згідно вимог природоохоронного законодавства що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи".

– моніторинг місць утворення і зберігання відходів у 2017-2018 роках не здійснювався, що є порушенням вимог ст. 29 Закону України "Про відходи".

В ході позапланової перевірки ТОВ "ТАТРА-ЮГ" (22.04.2019 – 08.05.2019) встановлено:

– інвентаризація відходів, що утворюються при діяльності підприємства відсутня, норми утворення, їх склад, властивості та ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища не визначено, технічні паспорти відходів відсутні. Декларація про утворення відходів не складається. Місця зберігання відходів, обладнані у відповідності до вимог природоохоронного законодавства, відсутні. Враховуючи вищевикладене підприємством порушуються вимоги ст. ст. 7, 17, 26, 32, 33 Закону України "Про відходи", ст. 55 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

– статистична звітність у сфері поводження з відходами не складається, первинний поточний облік кількості відходів, які утворюються на підприємстві (за формою 1-ВТ) не ведеться. Вищевикладене є порушенням ст. 17 Закону України "Про відходи", ст. 24 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

– моніторингові дослідження місць утворення, зберігання і видалення відходів не здійснюється, що є порушенням вимог ст. ст. 17, 29 Закону України "Про відходи".

– договори щодо видалення чи утилізації відходів відсутні, що є

порушенням ст. ст. 17, 33, 34 Закону України “Про відходи”.

В ході планової перевірки ДП “Дніпровський електровозобудівний завод” (20.08.2019 – 03.09.2019) встановлено:

– в матеріалах інвентаризації відходів не враховано такі види відходів, як шлам очистки зливоприймальників, огарки електродів, рідини автомобільні відпрацьовані, речовини хімічні неконденційні (зіпсовані), тара та упаковка з-під хімічних реактивів відпрацьована, бій скла лабораторного, тощо. Склад, властивості, ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення цих відходів не визначено. Показник загального утворення відходів розраховано не достовірно, а саме без урахування відходів не облікованих в матеріалах інвентаризації. Технічні паспорти відходів (ТПВ) розроблені на всі види відходів. Реєстрові карти об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів розроблені не на всі види відходів, які утворюються на підприємстві**.** Слід зазначити, що підприємством не забезпечено подання щорічної інформації згідно п. 15 постанови КМУ від 31.08.1998 № 1360, що передбачена для внесення в реєстрову карту та реєстр. Дозвіл у сфері поводження з відходами відсутній. Статзвітність 1-відходи складається недостовірно та не в повному обсязі. Таким чином, підприємством порушуються вимоги ст. ст. 7, 17, 26, 27, 32, 33 Закону України “Про відходи”, ст. ст. 24, 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

– підприємством надані договори щодо видалення чи утилізації відходів не на всі види відходів, що утворюються при діяльності підприємства. Також, підприємством не надано інформацію і документи щодо місць остаточного видалення чи утилізації відходів, що є порушенням ст. 24, 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” є порушенням ст. ст. 17, 32, 33, 34 Закону України “Про відходи”;

– моніторинг місць утворення, зберігання і видалення відходів не здійснюється, що є порушенням ст. 17, 29 Закону України “Про відходи”;

– місця тимчасового зберігання відходів не в повному обсязі обладнано згідно вимог природоохоронного законодавства**,** що є порушенням ст. ст. 17, 33 Закону України “Про відходи”.

В ході планової перевірки ТОВ “ВП “ТАЛАВ” **(**13.11.2019 – 19.11.2019) встановлено:

– під час проведення перевірки встановлено, що на підприємстві утворюються відходи промасленого ганчір’я, відходи металевої стружки, абразивно-металевий, відпрацьоване мастило, відпрацьовані шини автомобільні, тверді побутові відходи, тощо. Інвентаризація джерел утворення відходів на підприємстві відсутня. Склад, властивості, ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення цих відходів не визначено. Показник загального утворення відходів не розраховано. Технічні паспорти відходів не розроблено. Таким чином, підприємством порушуються вимоги ст. ст. 7, 17, 26 Закону України “Про відходи”, ст. ст. 24, 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”. Первинний

облік утворення та руху відходів по формі № 1- ВТ на підприємстві не ведеться, що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи". Статистичний звіт по формі № 1-"відходи" підприємством не складається, що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи". Місця тимчасового зберігання відходів не обладнано згідно вимог природоохоронного законодавства, що є порушенням вимог ст. 17 Закону України "Про відходи". Моніторинг місць утворення та зберігання відходів не здійснюється, що є порушенням вимог ст. 29 Закону України "Про відходи".

В ході планової перевірки ПАТ "ІНТЕРПАЙП НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ ТРУБОПРОКАТНИЙ ЗАВОД" (05.11.2019 – 18.11.2019) встановлено:

– в матеріалах інвентаризації не враховані всі види відходів, а саме: відходи діяльності лабораторії, медпункту, відпрацьовані вогнегасники, відпрацьовані фарфорові ізолятори, тощо. Склад, властивості, ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення цих відходів не визначено. Технічні паспорти відходів (ТПВ), реєстрові картки ОУВ розроблено не на всі види відходів. Статзвітність 1-відходи та первинний поточний облік кількості відходів, які утворюються на підприємстві (за формою 1-ВТ) складається не в повному обсязі, без урахування необлікованих у матеріалах інвентаризації відходів. Таким чином, підприємством порушуються вимоги ст. ст. 7, 17, 26, 27, 33 Закону України "Про відходи", постанови Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 № 1360 "Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів" (із змінами), ст. ст. 24, 55 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища";

– в ході візуального огляду території підприємства було встановлено, факт змішування та сумісного зберігання відходів різного морфологічного стану в ТПЦ № 3, що є порушенням ст. ст. 17, 33 Закону України "Про відходи";

– договори щодо передачі чи утилізації інших видів відходів, що утворюються при діяльності підприємства відсутні, що є порушенням ст. ст. 17, 33 Закону України "Про відходи".

Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області проведено 94 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері рослинного світу. Основними порушеннями, що були виявлені під час проведення перевірок є: порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, знищення або пошкодження підросту в лісах, здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку, самовільне знесення зелених насаджень. За виявлені правопорушення складено 105 протоколів про адміністративні правопорушення, 41 з яких направлено до органів суду, 61 особа притягнута до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 14 518,0 грн, з яких 10 778,0 грн сплачено до Державного бюджету України. За шкоду, заподіяну державі, пред'явлено 22 претензії на

суму 3 324 523,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 1 – на суму 3 240,0 грн, сума розрахованих збитків нанесених невстановленими особами – 2 195 303,0 грн. За виявлені порушення чинного законодавства 37 матеріалів передано до правоохоронних органів, відкрито 34 кримінальних провадження.

Наприклад:

Під час проведення позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України за зверненням громадянина щодо незаконного видалення зелених насаджень в період з 19.02.2019 по 26.02.2019, було встановлено факт видалення зелених насаджень (акація, дуб, ясень) невідомими особами в полезахисній лісосмузі з правого боку по руху до с. Михайлівка поблизу с. Гірки Синельниківського району Дніпропетровської області. Розмір шкоди, заподіяної внаслідок знищення зелених насаджень до ступеня припинення росту, становить 786 114,0 грн. Матеріали позапланової перевірки з розрахунком розміру шкоди, обумовленої незаконне видаленням зелених насаджень, направлено до ГУНП в Дніпропетровській області для вжиття заходів реагування. За незаконне знищення зелених насаджень за межами міста на території ДП "Криворізький лісгосп" гр. Цикалову пред'явлено претензію на суму 2 101 223,35 грн. Матеріали перевірки направлено до прокуратури першого відділу процесуального керівництва управління процесуального керівництва прокуратури Дніпропетровської області від 03.05.2019 № 3-4232-6-3.

Під час проведення позапланової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України згідно листа Чечелівського ВП Дніпропетровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області встановлено факт пошкодження зелених насаджень до ступеня припинення росту ФОП Лопанов Д. Ю. За даним фактом нараховано збитки на суму 324 800,00 грн та пред'явлено претензію про відшкодування збитків, заподіяних зеленим насадженням. Матеріали направлено до правоохоронних органів для внесення відомостей до ЄРДР.

В ході планової перевірки КП "Жовтоводськтепломережа" (04.11.2019 – 15.11.2019) встановлено:

– відповідно до акту обстеження стану зелених насаджень, що підлягають видаленню № 19 від 18.06.2019 було знесено 8 дерев до ступеня припинення росту, інші 3 дерева видалені без будь-яких дозвільних документів, що є порушенням вимог ст. 25 Закону України "Про рослинний світ", аб. II ч. 3 ст. 28 Закону України "Про благоустрій населених пунктів", п. 4.2 "Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України", постанови Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 № 1045 "Про затвердження порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах" та є підставою для нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок знищення зелених насаджень згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 08.04.1999 № 559 "Про такси для обчислення розміру шкоди заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів" (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 01.02.2012 № 111 "Про внесення змін до постанови").

Підприємству нараховані та пред'явлені збитки заподіяні державі в результаті порушення природоохоронного законодавства внаслідок знищення зелених насаджень до ступеня припинення росту на загальну суму 54 500,0 грн, які не сплачені.

Протягом звітнього періоду проведено 23 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України на об'єктах природно-заповідного фонду, складено 28 протоколів про адміністративні правопорушення, 25 з яких направлено до органів суду, 5 посадових осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 1 190,0 грн, з яких 935,0 грн сплачено до Державного бюджету України.

Протягом 2019 року проведено 24 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері мисливського господарства. Виявлено 50 випадків порушень правил полювання та вимог Закону України "Про мисливське господарство та полювання", складено 50 протоколів про адміністративні правопорушення, 7 з яких направлено до органів суду, 31 особу притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 20 111,0 грн (сплачено). За незаконне добування диких тварин на полюванні розраховано 2 збитки на загальну суму 2 000 грн, які стягнуто в повному обсязі.

Перелік перевірних районних організації Українського товариства мисливців і рибалок (далі – УТМР) Дніпропетровської області:

– Павлоградська районна організація УТМР;
– Юр'ївська районна організація УТМР;
– Покровська районна організація УТМР;
– Томаківська районна організація УТМР;
– Новомосковська районна організація УТМР;
– П'ятихатська районна організація УТМР;
– Петриківська районна організація УТМР;
– Васильківська районна організація УТМР;
– Синельниківська районна організація УТМР;
– Нікопольська районна організація УТМР;
– Магдалинівська районна організація УТМР;
– Петропавлівська районна організація УТМР;
– Межівська районна організація УТМР.

Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області проведено 41 ресурсну перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері охорони водних живих ресурсів. За порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного світу та порушення правил рибальства, складено 143 адміністративних протоколи, 87 з яких передано до органів суду, 72 особи притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 16 337,0 грн, сплачено 9 554,0 грн. За грубе порушення правил рибальства нараховано 10 збитків та пред'явлено порушникам на суму 7 888,0 грн, 1 сплачено на суму 1 345,0 грн.

Станом на 01.01.2020 сектором державного ринкового нагляду проведено 15 планових перевірок характеристик продукції та 1 позапланова перевірка

стану виконання рішень про вжиття обмежувальних заходів. За результатами перевірок винесено 8 рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів, 8 рішень про скасування рішень про вжиття обмежувальних заходів, складено 15 протоколів (15 протоколів про виявлені порушення вимог Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" та Закону України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" та 2 протоколи про адміністративні правопорушення), винесено 17 постанов про накладення штрафних санкцій на загальну суму 94 605,0 грн. Штрафи сплачені в повному обсязі.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Державна цільова програма радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки

Облдержадміністрація є ініціатором розроблення та замовником "Державної цільової програми радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки", затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2012 № 579 (зі змінами та доповненнями), (далі – Програма). Керівник Програми – голова Дніпропетровської облдерж-адміністрації. Виконавець заходів Програми – виконавчий комітет Жовто-водської міської ради.

Метою Програми є забезпечення захисту мешканців м. Жовті Води від радіаційного впливу та пов'язаних з ним шкідливих чинників, поліпшення соціального захисту населення, а також збереження здоров'я населення міста.

Основними завданнями Програми є:

створення та забезпечення функціонування системи постійного моніторингу території м. Жовті Води;

приведення радіаційного фону в житлових, адміністративних будівлях і спорудах до рівня, визначеного Нормами радіаційної безпеки України (НРБУ - 97);

проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста для зниження дозових навантажень на населення;

поліпшення соціального захисту населення, яке проживає на територіях з підвищеним радіаційним фоном;

приведення відділення функціональної діагностики та відділення відновлювального лікування Державного закладу "Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ" № 9 до сучасних вимог;

оздоровлення жителів міста у зазначеному відділенні відновлювального лікування;

забезпечення Державного закладу "Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ" № 9 медичним обладнанням та медикаментами для повноцінного її функціонування.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Одним з перспективних напрямів дій Програми є розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля. За період дії Програми загальний обсяг бюджетного фінансування за цим напрямом склав майже 52 млн грн.

З метою удосконалення мережі спостережень за станом атмосферного повітря та практичного впровадження системи регіонального моніторингу довкілля у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету розроблено регіональний проєкт "Організація, розбудова та удосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря Дніпропетровської області" (далі – Проєкт), який дозволив визначити та обґрунтувати необхідну кількість стаціонарних постів спостереження, місця їх розташування, а також індивідуальний перелік забруднюючих речовин, що мають підлягати контролю.

У рамках Проєкту одночасно здійснюється встановлення у містах області автоматизованих постів спостереження за станом атмосферного повітря безпосередньо у житлових зонах. Так, на території області вже встановлено 12 автоматизованих постів спостереження (крім того 2, що були придбані у 2019 році, знаходяться у стані встановлення), які дають змогу цілодобово у режимі реального часу відстежувати ситуацію стосовно: концентрації в атмосфері забруднюючих речовин (двооксид сірки (SO_2); двооксид азоту (NO_2); оксид вуглецю (CO); сірководень (H_2S); озон (O_3); аміак (NH_3); дрібнодисперсний пил (PM_{10}); дрібнодисперсний пил ($PM_{2,5}$)), а також метео- та радіаційних параметрів. Обладнання знаходиться на балансі КП "ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ" Дніпропетровської обласної ради".

Дані – у відкритому доступі на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (https://data.gov.ua). Крім того, за сприяння департаменту, вперше на офіційному веб-сайті Дніпропетровської облдержадміністрації (https://adm.dp.gov.ua – Екомоніторинг) у відкритому доступі запроваджено механізм online трансляції даних щодо стану атмосферного повітря (рис. 15.5.1.) у наступних містах області: Дніпро, Жовті Води, Зеленодольськ, Нікополь, Павлоград, Покров. Відтепер кожен мешканець області зможе відстежувати ситуацію за станом атмосферного повітря у режимі реального часу. Інформація оновлюється кожні 2 хвилини.

Роботи із розбудови мережі спостережень за станом атмосферного повітря планується продовжувати з тим, щоб повністю охопити територію області автоматизованими приладами. Протягом 2020 року за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, планується придбати та обладнати ще дві стаціонарні станції аналізу якості повітря.

Також, в області функціонують три мобільні лабораторії, які дозволяють здійснювати оперативні спостереження за станом атмосферного повітря у будь-якій точці Дніпропетровщини.

Систематичні спостереження за станом атмосферного повітря у межах Дніпропетровської області також здійснюються на постах спостереження, що належать Дніпропетровському регіональному центру з гідрометеорології (12), виконавчим комітетам Дніпровської, Криворізької і Кам'янської міських рад (12) та основним підприємствам-забруднювачам (44).

Загалом існуюча мережа спостережень за станом атмосферного повітря в Дніпропетровській області складається з 82 постів спостереження, з яких 59 – автоматизовані, 23 – неавтоматизовані.

Разом з тим, спостереження за станом атмосферного повітря здійснює ДУ "Дніпропетровський обласний лабораторний центр міністерства охорони здоров'я України" (підфакельні виміри та маршрутні пости).

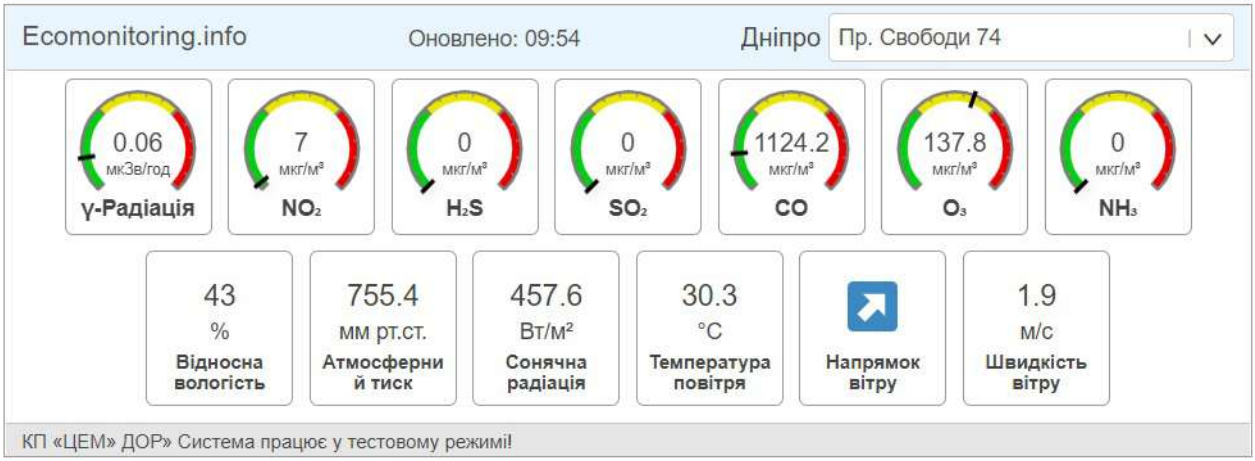

Рис. 15.5.1. Відображення інформації з автоматизованого поста спостереження м. Дніпро, проспект Свободи 74.

Крім того, за ініціативи департаменту, в області планується реалізувати проєкт "Online-моніторинг стану атмосферного повітря". Метою проєкту є створення сприятливих та екологічно безпечних умов життєдіяльності громадян шляхом забезпечення системи постійного контролю за станом атмосферного повітря у регіоні з надмірним рівнем техногенного навантаження.

Зазначений проєкт передбачає створення єдиної інтерактивної мапи щодо стану атмосферного повітря Дніпропетровської області на основі відображення інформації в online режимі від автоматизованих постів спостереження. Мапа буде знаходитись у відкритому доступі як для органів влади, так і для громадськості.

Проєкт потребує залучення фахівців у сфері ІТ-технологій, створення окремого інтернет-ресурсу та має необхідність у бюджетному фінансуванні.

Партнери проєкту:

- управління інформаційних технологій та електронного урядування облдержадміністрації;
- КП "ГІКНВЦ" ДОР";
- КП "Центр екологічного моніторингу" ДОР";

- міськвиконкоми міст Дніпро, Кам'янське, Кривий Ріг;
- основні підприємства-забруднювачі Дніпропетровської області (ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг", ДТЕК ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС, ПрАТ "ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ", ПрАТ "ІНГЗК", ПрАТ "ПІВНГЗК", ПрАТ "ЦГЗК", ПрАТ "ДМЗ", ПАТ "Дніпровський меткомбінат", ПрАТ "ДКХЗ", ПАТ "Кривбасзалізрудком", АТ "ДНІПРОАЗОТ", ПрАТ "КРЦ", АТ "ПІВДГЗК", АТ "Нікопольський завод феросплавів", ПрАТ "СУХА БАЛКА", ПрАТ "ЮЖКОКС").

Розвиток регіональної системи моніторингу довкілля відбувається і по інших напрямах. Ще у 2018 році започатковано новий формат співпраці з "ДНІПРОКОСМОС", який відкриває необмежені можливості використання супутникової інформації.

Першочерговим кроком стало проведення інвентаризації місць видалення відходів. В області додатково виявлено близько 400 несанкціонованих сміттєзвалищ, більше 100 потребують уточнення (рис. 15.5.2). Із загальної кількості знову виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ 65 % припадає на місто Дніпро. За допомогою супутникової інформації визначено фактичні місця їх розташування та параметри, зокрема координатну прив'язку та площу. Результати відображені на інтерактивній карті (http://qgiscloud.com/dniprokosmos/gis_system/).

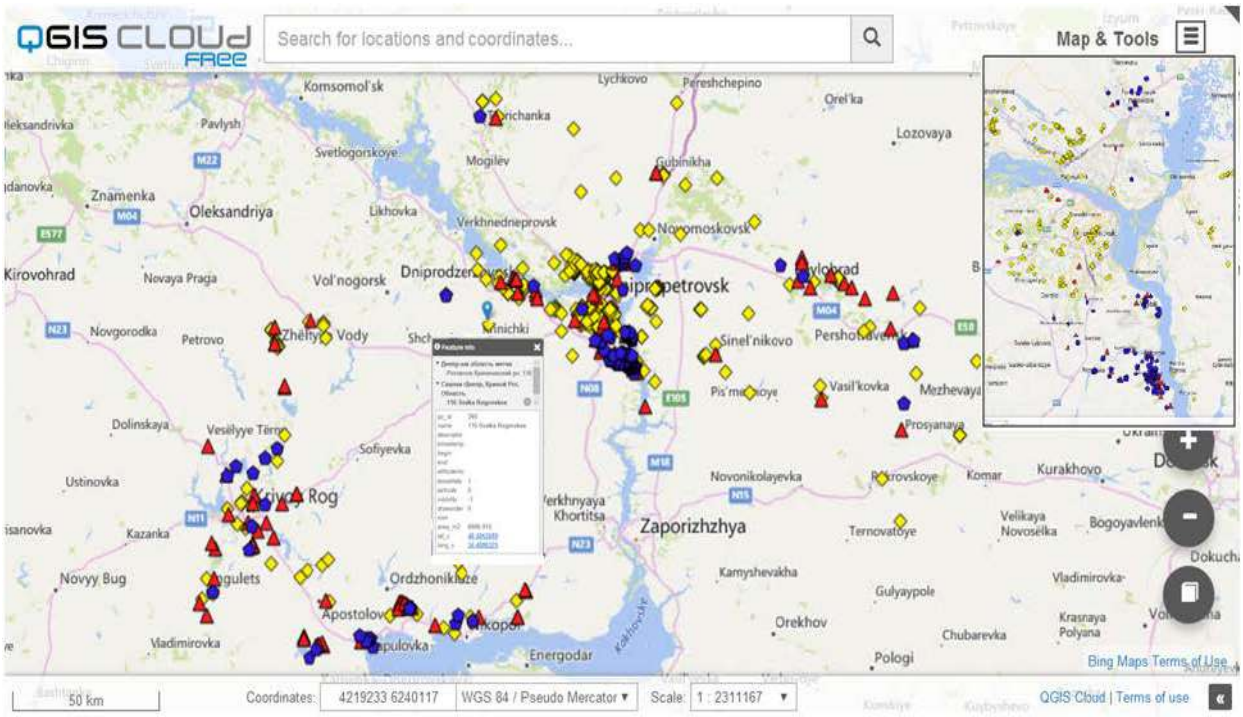

Рис. 15.5.2. Карта сміттєзвалищ області

Наступний етап – за допомогою космічних знімків проведення аналізу та визначення реального стану справ в області із розробкою родовищ корисних копалин, який відображено також на інтерактивній карті (https://qgiscloud.com/karjery/gis_karjery1/). На карті можна відслідкувати ситуацію щодо діючих та вже відпрацьованих кар'єрів (рис. 15.5.3), а також співставити кордони полігонів – фактичні та ті, що мають відповідати

дозвільним умовам. Окрім цього, визначено їх площу та координатну прив'язку.

Розвиток системи екомоніторингу в області виходить на якісно новий рівень. Такий проєкт є вкрай актуальним для промислового регіону з надмірним рівнем техногенного навантаження.

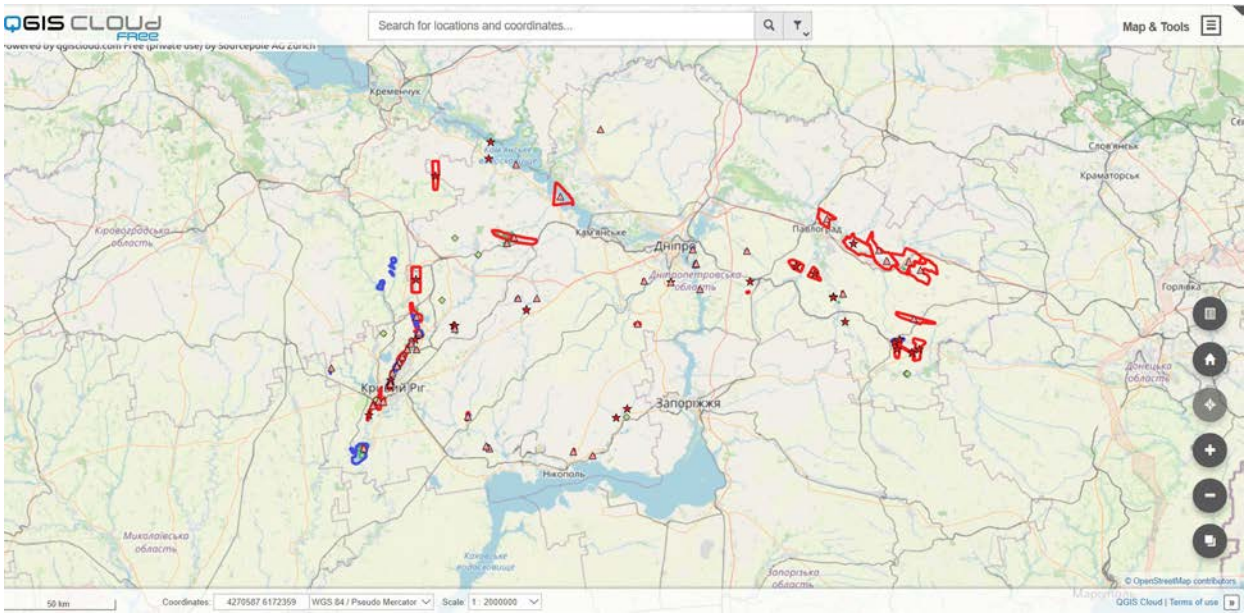

Рис. 15.5.3. Карта діючих та вже відпрацьованих кар'єрів

У Дніпропетровській області функціонує мережа державного моніторингу за станом забруднення навколишнього природного середовища. (таблиця 15.5.1.).

Таблиця 15.5.1. Мережа спостережень за станом довкілля

№ з/п	*Суб'єкти моніторингу довкілля*	*Кількість точок спостережень, од.*								
		атмосферне повітря	*стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря*	*поверхневі води*	*джерела скидів зворотних вод у поверхневі води*	*морські води*	*джерела скидів зворотних вод у морські води*	*підземні води*	*джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти*	*ґрунти*
1	Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології, у т.ч.	15	-	10	-	-	-	-	-	-
2	Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області *	-	-	22	-	-	-	-	-	-
3	ДУ "Дніпропетровський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України", у т. ч.	184	109	111	-	-	-	-	-	468

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	*стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря*	*поверхневі води*	*джерела скидів зворотних вод у поверхневі води*	*морські води*	*джерела скидів зворотних вод у морські води*	*підземні води*	*джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти*	*ґрунти*
4	КП "Центр екологічного моніторингу" ДОР"	12	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Інші (органи місцевого самоврядування)	12	-	-	-	-	-	-	-	-

Протягом року проводились систематичні спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря, зворотних, поверхневих, підземних вод та ґрунтів.

Атмосферне повітря

Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології (далі – ДРЦГМ) проводив спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря на стаціонарних та маршрутних постах спостереження (далі – ПСЗ). На стаціонарних ПСЗ у 2019 році було відібрано та проаналізовано 93192 проб атмосферного повітря. Лабораторії ДРЦГМ акредитовані на право проведення вимірювань по 9-ти інгредієнтам.

Спостереження проводились по всім інгредієнтам, на які акредитовані лабораторії. Крім того, на деяких ПСЗ був здійснений відбір проб повітря на вміст важких металів. Визначення концентрацій важких металів проведено в Київській регіональній лабораторії.

У 2019 році лабораторіями ДРЦГМ проводились спостереження за забрудненням атмосферного повітря по повній програмі:

за станом забруднення атмосферного повітря у м. Дніпрі спостереження проводилися на 6 стаціонарних ПСЗ, у м. Кам'янське – на 4 стаціонарних постах, у м. Кривому Розі – на 5 стаціонарних постах.

Згідно комплексному індексу забруднення атмосфери пріоритетними речовинами (ІЗА), обчисленому за даними спостережень 2019 року (табл. 15.5.2), рівень забруднення атмосферного повітря міст Дніпропетровської області вище середнього.

Аналізуючи хід величин індексу забруднення атмосфери міст Дніпропетровської області у 2019 році в порівнянні з 2018 роком, відмічається збільшення рівня забруднення у містах Дніпро та Кривий Ріг, та зменшення рівня забруднення у місті Кам'янське. Якщо значення ІЗА≤5, рівень забруднення повітря міста вважається нижче середнього, якщо 5<ІЗА≤8 – приблизно дорівнює середньому, якщо 8<ІЗА≤15 – вище середнього, якщо ІЗА>15 – значно вище середнього (див. рис. 15.5.5).

Таблиця 15.5.2. Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у містах Дніпропетровської області за 2019 рік

Перелік пріоритетних домішок	І З А		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Формальдегід	10,27	5,4	7,41
Двооксид азоту	2,75	1,8	1,0
Пил	2,00	2,7	2,67
Оксид вуглецю			0,69
Фенол	1,0	3,6	0,59
Аміак	1,0	1,2	
Комплексний ІЗА	17,02	14,7	12,36

У 2019 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

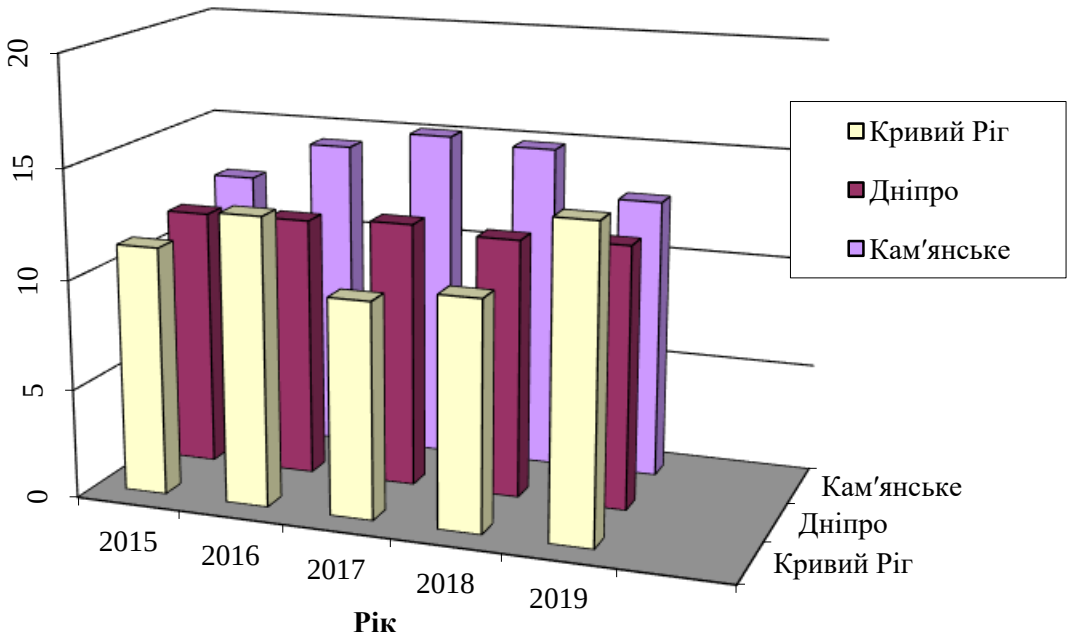

Рис. 15.5.5. Індекс забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2015 – 2019 роки

Практично з усіх джерел в атмосферне повітря потрапляють двооксид сірки, пил, оксид вуглецю, оксиди азоту. Тенденція змін середнього рівня забруднення атмосферного повітря наведена у таблиці 15.5.3.

Таблиця 15.5.3. Зміна середнього рівня забруднення атмосферного повітря за 5 років (2015 – 2019 роки) у містах Дніпропетровської області

Домішки	*Тенденція за 5 років (2015-2019 р.р.)*		
	Дніпро	*Кам'янське*	*Кривий Ріг*
Пил	-0,03	0	-0,04
Двооксид сірки	+0,0005	+0,0001	+0,001
Оксид вуглецю	+0,2	0	0
Двооксид азоту	+0,005	0	-0,005
Оксид азоту	-0,001	+0,001	-0,002

Домішки	*Тенденція за 5 років (2015-2019 р.р.)*		
	Дніпро	*Кам'янське*	*Кривий Ріг*
Сірководень	+0,0001	+0,0003	0
Фенол	0	+0,0003	0
Аміак	0	0	-0,003
Формальдегід	+0,0016	+0,0005	+0,0007

У 2019 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

м. Дніпро:

зниження рівня забруднення повітря по пилу, оксиду азоту; середні концентрації збільшились по двооксиду сірки, оксиду вуглецю, двооксиду азоту, сірководню, формальдегіду; на тому ж рівні залишилась середня концентрація по фенолу та аміаку.

м. Кам'янське:

збільшення рівня забруднення повітря по двооксиду сірки, оксиду азоту, сірководню, фенолу, формальдегіду; на тому ж рівні залишились величини середніх концентрацій по пилу, оксиду вуглецю, двоооксиду азоту, аміаку.

м. Кривий Ріг:

зниження рівня забруднення повітря по пилу, оксиду та двооксиду азоту, аміаку; на тому ж рівні залишились величини середніх концентрацій по оксиду вуглецю, сірководню, фенолу; концентрації збільшились по двооксиду сірки, формальдегіду.

Характеристики забруднення атмосферного повітря (середньорічні та максимальні концентрації, мг/м^3 та у частках ГДК) у містах Дніпропетровської області наведені у табл. 15.5.4. та 15.5.5.

Таблиця 15.5.4. Характеристики забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2019 рік

Назва забруднюючої речовини	*Місто*	*Середньорічний вміст, мг/м^3*	*Середньодобові ГДК, мг/м^3*	*Максимальні разові ГДК, мг/м^3*	*Максимальний вміст, мг/м^3*
Пил	Дніпро	0,4	0,15	0,5	1,5
Двооксид сірки	Дніпро	0,010	0,05	0,5	0,216
Оксид вуглецю	Дніпро	2	3,0	5,0	8
Двооксид азоту	Дніпро	0,09	0,04	0,2	0,37
Оксид азоту	Дніпро	0,05	0,06	0,40	0,15
Сірководень	Дніпро	0,002	-	0,008	0,036
Фенол	Дніпро	0,003	0,003	0,010	0,017
Аміак	Дніпро	0,04	0,04	0,20	0,16
Формальдегід	Дніпро	0,011	0,003	0,035	0,081
Пил	Кам'янське	0,4	0,15	0,5	1,5
Двооксид сірки	Кам'янське	0,007	0,05	0,5	0,04
Оксид вуглецю	Кам'янське	3	3,0	5,0	6
Двооксид азоту	Кам'янське	0,07	0,04	0,2	0,41
Оксид азоту	Кам'янське	0,04	0,06	0,40	0,11
Сірководень	Кам'янське	0,006	-	0,008	0,015
Фенол	Кам'янське	0,007	0,003	0,010	0,024
Аміак	Кам'янське	0,05	0,04	0,20	0,27
Формальдегід	Кам'янське	0,009	0,003	0,035	0,034
Пил	Кривий Ріг	0,8	0,15	0,5	2,4
Двооксид сірки	Кривий Ріг	0,012	0,05	0,5	0,064

Назва забруднюючої речовини	*Місто*	*Середньорічний вміст, мг/м³*	*Середньодобові ГДК, мг/м³*	*Максимальні разові ГДК, мг/м³*	*Максимальний вміст, мг/м³*
Оксид вуглецю	Кривий Ріг	2	3,0	5,0	8
Двооксид азоту	Кривий Ріг	0,06	0,04	0,2	0,42
Оксид азоту	Кривий Ріг	0,03	0,06	0,40	0,14
Сірководень	Кривий Ріг	0,001	-	0,008	0,015
Фенол	Кривий Ріг	0,002	0,003	0,010	0,016
Аміак	Кривий Ріг	0,02	0,04	0,20	0,24
Формальдегід	Кривий Ріг	0,012	0,003	0,035	0,09

Таблиця 15.5.5. Концентрації забруднюючих речовин атмосферного повітря у Дніпропетровській області у 2019 році (в частках ГДК)

Домішки	*Середньорічна концентрація*		
	Максимальна концентрація		
	Дніпро	*Кам'янське*	*Кривий Ріг*
Пил	2,7	2,7	5,3
	3,0	3,0	4,8
Двооксид сірки	0,20	0,14	0,24
	0,43	0,08	0,13
Оксид вуглецю	0,7	1,0	0,7
	1,6	1,2	1,6
Двооксид азоту	2,3	1,8	1,5
	1,9	2,1	2,1
Оксид азоту	0,8	0,7	0,5
	0,4	0,3	0,4
Сірководень	-	-	-
	4,5	1,9	1,9
Фенол	1,0	2,3	0,7
	1,7	2,4	1,6
Аміак	1,0	1,3	0,5
	0,8	1,4	1,2
Формальдегід	3,7	3,0	4,0
	2,3	1,0	2,6
Кадмій	0,01	0,02	0,01
	0,03	0,03	0,03
Залізо	0,03	0,12	0,01
	0,07	0,17	0,03
Марганець	0,07	0,17	0,01
	0,13	0,28	0,03
Мідь	0,008	0,05	0,01
	0,02	0,13	0,02
Нікель	0,02	0,02	0,01
	0,04	0,03	0,02
Свинець	0,07	0,1	0,07
	0,2	0,3	0,13
Хром	0,009	0,007	0,007
	0,01	0,01	0,01
Цинк	0,01	0,03	0,004
	0,03	0,10	0,02

Поверхневі, зворотні, підземні води

На протязі 2019 року санітарно-гігієнічними лабораторіями ДУ "Дніпровський ОЛЦ МОЗ України" було досліджено 11504 проби питної води централізованого водопостачання, з яких 3292 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (28,6 %) та 2611 проб води питної децентралізованого водопостачання, з яких 992 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (37,9 %).

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за 2019 рік наведені у таблицях 15.5.6. – 15.5.10., надані Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів та Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології.

Таблиця 15.5.6. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2019 рік за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Місце спостереження за якістю води	*Показники складу та властивостей*																
	Завислі речовини, мг/дм³	*БСК₅, мгO₂/дм³*	*Сухий залишок, мг/дм³*	*Сульфати, мг/дм³*	*Хлориди, мг/дм³*	*Амоній сольовий, мг/дм³*	*Нітрати, мг/дм³*	*Нафтопродукти, мг/дм³*	*ХСК, мгO/дм³*	*Розчинений кисень, мгO₂/д³*	*Ортофосфати, мг/дм³*	*Цинк, мг/дм³*	*Марганець, мг/д³*	*Фториди, мг/дм³*	*Залізо загальне, мг/дм³*	*Нітрити, мг/дм³*	*Мідь, мг/д³*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*	*15*	*16*	*17*	*18*
Кам'янське водосховище																	
м. Верхньодніпровськ, питний в/з	9.2	3.2	267	31.66	29.39	0.32	1.16	0.043	32.4	9.14	0.24	-	0.05	-	0.16	0.03	-
смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам'янське	8.3	3.2	263	30.71	28.61	0.35	1.08	0.049	31.7	8.42	0.24	-	0.06	-	0.15	0.03	-
Дніпровське водосховище																	
м. Дніпро, Кайдакський питний в/з	9.5	3.2	274	32.99	29.91	0.35	1.78	0.048	32.3	8.41	0.27	-	0.05	-	0.16	0.06	-
м. Дніпро, Ломовський питний в/з	9.7	3.1	286	36.08	31.60	0.32	1.31	0.053	31.3	8.27	0.28	-	0.06	-	0.17	0.05	-
м. Дніпро, ВП "ПдТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	9.3	3.0	314	46.39	37.11	0.32	1.57	0.051	32.3	7.87	0.30	-	0.06	-	0.17	0.06	-
с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	8.7	2.8	291	44.01	32.70	0.34	1.48	0.042	31.6	8.81	0.23	-	0.03	-	0.16	0.03	-
с. Войськове, питний в/з Солонянського району	8.6	3.1	297	44.33	34.26	0.35	1.49	0.042	31.6	8.98	0.23	-	0.04	-	0.17	0.03	-
Каховське водосховище																	
м. Марганець, питний в/з	8.5	3.0	300	45.68	35.35	0.36	1.63	0.051	32.4	8.58	0.25	-	0.05	-	0.14	0.03	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
КП “Дніпро” Придніпровської с/р, с. Придніпровське, Нікопольського району	8.9	2.9	308	49.23	35.73	0.35	1.88	0.049	31.9	8.70	0.26	-	0.05	-	0.16	0.04	-
м. Нікополь, питний в/з	9.3	2.9	291	43.22	33.45	0.36	1.68	0.047	32.4	8.68	0.25	-	0.05	-	0.15	0.03	-
м. Покров, питний в/з	8.7	2.6	297	44.78	33.91	0.36	1.16	0.047	30.7	8.59	0.28	-	0.04	-	0.18	0.03	-
с. Мар’янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	8,6	3,0	295	45,12	34,11	0,37	1,01	0,051	32,1	8,65	0,27	-	0,03	-	0,16	0,03	-
канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, питний в/з	7,8	3,0	308	49,01	38,83	0,35	1,48	0,041	30,9	8,77	0,23	-	0,03	-	0,16	0,03	-
р. Інгулець																	
Карачунівське вище, питний в/з м. Кривий Ріг	7,8	2,7	1022	405,14	113,94	0,35	1,20	0,037	30,6	7,73	0,29	-	0,04	-	0,14	0,07	-
с.Андріївка	9,1	3,3	3869	787,02	1338,27	0,36	5,46	0,050	33,3	8,70	0,118	-	0,05	-	0,20	0,12	-
р. Саксагань																	
Макортовське водосховище, м. П'ятихатки, КП ПМР “Житлокомплекс”, питний в/з	8,5	3,0	3264	1359,95	452,38	0,37	0,98	0,041	32,1	8,39	0,17	-	0,05	-	0,15	0,04	-

Таблиця 15.5.7. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2019 рік за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології

Місце спостереження за якістю води	*Показники складу та властивостей*																	
	Завислі речовини, мг/дм³	*БСК₅, мг/дм³*	*Мінералізація, мг/дм³*	*сульфати, мг/дм³*	*хлориди, мг/дм³*	*амоній сольовий, мг/дм³*	*нітрати, мг/дм³*	*нафтопродукти*	*ХСК, мг/дм³*	*розчинений кисень, мгО/дм³*	*фосфати, мг/дм³*	*цинк, мг/дм³*	*марганець, мг/дм³*	*фториди, мг/дм³*	*залізо, мг/дм³*	*нітрити, мг/дм³*	*мідь, мг/дм³*
м. Новомосковськ р. Самара 1 км вище міста	13,1	2,58	3593,5	1500,0	577,3	0,63	0,09	не визначається	34,23	9,3	0,12	17,75	63,8	не визначається	0,08	0,04	1,03
м. Новомосковськ р. Самара 6 км нижче міста	13,9	2,74	3876,3	1585,0	570,5	0,96	0,12		36,23	8,51	0,13	16,5	63,5		0,07	0,05	1,3
м. Павлоград 1 км вище міста	13,2	2,55	3738,8	1642,5	544,3	0,80	0,11		36,23	10,61	0,13	20,5	80,3		0,08	0,05	0,9
м. Павлоград 1 км вище міста	13,9	2,13	3917,3	1700,0	595,3	0,99	0,13		37,98	10,15	0,14	15,8	37,5		0,06	0,06	1,8
смт. Васильківка р. Вовча	14,1	1,91	4237,3	1842,9	684,4	0,92	0,13		35,69	10,14	0,20	20,14	35,3		0,15	0,03	2,06
смт Царичанка р. Оріль	13,1	1,49	1855,4	637,4	243,1	0,65	0,11		33,83	11,35	0,17	не визначається	не визначається		не визначається	0,03	не визначається
с. Новопавлівка р. Солона	12,9	1,94	4054,3	1830,0	510,9	0,81	0,10		34,40	8,30	0,22					0,02	
м. Кривий Ріг р. Інгулець 1 км вище міста	2,9	2,58	-	311,9	484,0	0,35	0,272		-	8,46	0,05					0,02	
м. Кривий Ріг р. Інгулець 1 км нижче міста	3,8	3,53	-	415,6	862,0	0,40	0,43		-	8,50	0,05					0,04	

Таблиця 15.5.8. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкта	*Кількість контрольних створів, в яких здійснювались вимірювання, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.*
	усього	*у т. ч., з перевищенням ГДК*			
Кам'янське водосховище	2	2	24	480	Нафтопродукти – 10
Дніпровське водосховище	5	5	60	1200	Амоній – 1 Нітрити –6 Нафтопродукти – 24
Каховське водосховище	6	5	72	1440	Амоній – 4 Нафтопродукти – 24
р. Інгулець	2	2	24	480	Хлориди - 11 Сульфати – 24 Амоній – 2 Нітрити –13 Нафтопродукти – 5
р. Саксагань	1	1	12	240	Сульфати – 12 Хлориди – 12 Амоній – 1

* – ГДК використовувались з "Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБВР) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм" (1990 р.). Враховувались ГДК показників, а саме: сульфати, хлориди, амоній сольовий, нітрати, нітрити, нафтопродукти, в межах сфери технічної компетенції лабораторії РОВР у Дніпропетровської області.

Таблиця 15.5.9. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод (за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології)

Назва водного об'єкта	*Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.*
	усього	*у т.ч., з перевищенням ГДК*			
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
р. Самара – м. Новомосковськ	2	2	8	33	магній – 5 хлориди – 8 сульфати – 8 мінералізація – 8 натрій – 8 кальцій – 6 БСК5 – 2 азот амонійний – 8 азот нітритний – 8 хром шестивалентний – 8

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
					феноли – 8 мідь – 3 цинк – 7 манган – 8
р. Вовча – м. Павлоград	2	2	8	33	магній – 7 хлориди – 8 сульфати – 8 мінералізація – 8 натрій – 8 кальцій – 6 БСК5 – 1 азот амонійний – 8 азот нітритний – 8 хром шестивалентний – 8 феноли – 8 мідь – 2 цинк – 7 манган – 8
р. Оріль – смт Царичанка	1	1	7	29	хлориди – 2 сульфати – 7 мінералізація – 7 натрій – 7 азот амонійний – 6 азот нітритний – 5 хром шестивалентний – 7 феноли – 7
р. Солона – с. Новопавлівка	1	1	7	29	магній – 5 хлориди – 6 сульфати – 7 мінералізація – 7 натрій – 7 кальцій – 2 азот амонійний – 7 азот нітритний – 3 хром шестивалентний – 7 феноли – 7
р. Вовча – смт Васильківка	1	1	7	33	магній – 4 хлориди – 7 сульфати – 7 мінералізація – 7 натрій – 7 кальцій – 4 азот амонійний – 7 азот нітритний – 5 хром шестивалентний – 7 феноли – 7 залізо загальне – 1 мідь – 6 цинк – 7 манган – 7
р. Інгулець – м. Кривий ріг	2	2	24	25	хлориди – 11 сульфати – 14 кальцій – 9

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
					азот амонійний – 11 азот нітритний – 16 хром шестивалентний – 24 феноли – 19

Таблиця 15.5.10. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за даними Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкту	*Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК*
	усього	*у тому числі з перевищенням ГДК*			
р. Дніпро	4	1	8	23 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, цинк, мідь, нафтопродукти, АПАР, хром, свинець, нікель, кобальт, кадмій, алюміній	1 – завислі речовини
р. Самара	8	8	8	19 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, мідь, цинк, марганець, нафтопродукти, АПАР, алюміній	5 – ХСК 6 – $БСК_5$ 4 – завислі речовини 8 – сухий залишок 6 – Cl 6 – SO_4 6 – нафтопродукти
р. Інгулець	6	3	21	15 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, феноли	7 – завислі речовини 3 – Cl 6 – SO_4 7 – сухий залишок 11 – ХСК 3 – $БСК_5$ 6 – NO_3
р. Саксагань	3	3	3	15 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	2 – $БСК_5$ 3 – завислі речовини 3 – сухий залишок 3 – Cl 3 – SO_4 1 – залізо загальне

Назва водного об'єкту	*Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.*		*Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	*Кількість показників, од.*	*Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК*
	усього	*у тому числі з перевищенням ГДК*			
р. Кільчень	1	1	1	14 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – Cl 1 – сухий залишок
р. Мокра Сура	1	1	1	15 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – $БСК_5$
р. Кам'янка	1	1	1	14 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – $БСК_5$ 1 – ХСК
Ставок в р-ні с. Ново-житомир	1	1	1	15 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, цинк, мідь, нафтопродукти, АПАР	1 – завислі речовини 1 – $БСК_5$ 1 – ХСК 1 – PO_4
Ставок у західній частині с. Лугове, Крини-чанського р-ну	1	1	1	14 – pH, розчинений кисень, $БСК_5$, ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – залізо загальне 1 – $БСК_5$ 1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – Cl 1 – SO_4 1 – нафтопродукти

15.6. Оцінка впливу на довкілля

Закон України "Про оцінку вплуви на довкілля" встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Вперше законом встановлено порядок громадських слухань та громадське обговорення планованої діяльності суб'єктів господарювання, також визначено порядок проведення процедури з ОВД,

надання висновку про оцінку впливу на довкілля та затверджені критерії постановами КМУ, а саме:

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 989 "Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля";

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1010 "Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля";

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1026 "Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля".

За підсумком 2019 р. надійшло 57 повідомлення про ОВД та 19 звітів з ОВД, з яких по 22 видано позитивні висновки.

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

На виконання вимог статті 250.3 Податкового кодексу України щоквартально надається перелік підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області.

Впродовж 2019 року здійснювалось управління в галузі охорони довкілля із застосуванням економічного механізму забезпечення охорони атмосферного повітря, поверхневих вод, надр та заповідних територій.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

У 2019 році на виконання природоохоронних заходів за рахунок надходжень до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища спрямовано 364,7 млн грн, з них за рахунок коштів, які надходять до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища – 174,2 млн грн.

Станом на 01.01.2020 на рахунках місцевих бюджетів обліковуються залишки коштів, що надходять до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, у сумі 250,0 млн грн.

У 2019 році за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів усіх рівнів надійшло 8 212,5,0 млн грн.

Дані щодо платежів у розрізі видів природних ресурсів наведено в табл. 15.7.2.1; інформація щодо надходження та використання коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища наведена в табл. 15.7.2.2; 15.7.2.3.

Таблиця 15.7.2.1. Надходження платежів за використання природних ресурсів, тис. грн

Податкові надходження	*Фактичні надходження за 2019 рік до бюджетів:*		
	Державного	*обласного*	*місцевих (без обласного бюджету)*
Рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів			
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів			1 189,2
Рентна плата за спеціальне використання води	101 961,4	101 961,4	43,0
Рентна плата за користування надрами	2 544 304,3	671 695,6	160 594,0
Земельний податок (у складі місцевих податків і зборів)			4 630 613,6
Рентна плата за спеціальне використання рибних та інших ресурсів		106,4	
Усього	2 646 265,7	773 763,4	4 792 439,8

Таблиця 15.7.2.2. Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2019 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду	455,5
Надійшло коштів у звітному періоді - всього	227 012,2
Залишок коштів на кінець звітного періоду	53 313,6
Витрачено коштів - всього	174 154,1
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)х100))	76,6

Таблиця 15.7.2.3. Надходження та використання грошових коштів місцевих (село, селище, місто) фондів охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2019 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду*(з урахуванням коригувальних операцій)*	193 893,2
Надійшло коштів у звітному періоді – всього	193 282,3
Залишок коштів на кінець звітного періоду	196 660,6
Витрачено коштів – всього	190 514,9
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)х100))	49,2

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

У 2019 році видано підприємствам та організаціям Дніпропетровської області:

затверджено паспортів місць видалення відходів – 3;

видано дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами – 0.

15.9. Державне регулювання у сфері природокористування

Відповідно до статті 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря" викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися після отримання дозволу, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до другої або третьої групи, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися на підставі дозволу, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до першої групи, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Відповідно до статті 4 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами), (далі – Закон) суб'єкт господарювання набуває права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі відповідного документу, наданого дозвільним органом.

Для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря суб'єкту господарювання необхідно подати на розгляд до центру дозвільно-адміністративних процедур "Єдине вікно" за адресами м. Дніпро, пр. Слобожанський, 31Д та пр. Дмитра Яворницького, 75 документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 "Про порядок затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи" (зі змінами) та відповідно до Наказу Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 "Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел", зареєстрованого в Мін'юсті України від 01.08.2006 за № 912/12786.

Документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, розробляються з урахуванням вимог "Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців", затвердженої наказом Мінприроди України від 09.03.2006 № 108 та зареєстрованої у Міністерстві юстиції України від 29.03.2006 № 341/12215.

Відповідно до змін у Водному Кодексі, починаючи з 04.06.2017, повноваження щодо видачі дозволу на спеціальне водокористування передано територіальним органам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства. Тому, протягом 2019 року видано Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів 210 дозволів на СВК.

З метою впровадження ефективної системи контролю за рухом та операціями у сфері поводження з відходами, а також підвищення якості надання адміністративних послуг створено першу електронну послугу в екологічній сфері "Декларація про відходи". 18 лютого 2016 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України № 118 "Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми", якою регламентується порядок одержання декларації про відходи.

Подання декларації відбувалось через електронну систему здійснення дозвільних процедур у сфері поводження з відходами (е – eco.gov.ua) з використанням електронного цифрового підпису та через Центр надання адміністративних послуг.

Так, протягом 2019 року було зареєстровано 424 декларацій про відходи.

З метою систематизації та уніфікації інформації щодо об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, здійснення контролю за їх станом, оцінки обсягів утворення відходів і рівня їх екологічної безпеки облдержадміністрацією здійснюється ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, який складається з двох частин: перша – об'єкти утворення відходів, друга – об'єкти оброблення та утилізації відходів. Протягом 2019 року до реєстру внесено 28 об'єктів утворення відходів та 1 об'єкт оброблення та утилізації відходів.

15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Інститутом природокористування та екології Національної академії наук України (далі – Інститут) виконувались наукові дослідження по наступних основних напрямах природничих та технічних наук:

– розробка та обґрунтування методології вибору стратегії сталого розвитку техногенно навантажених регіонів України;

– розробка наукових основ регіональної системи екологічного моніторингу;

– оцінка та прогноз екологічних наслідків застосування технологій природокористування та схем розміщення гірничопромислового виробництва.

Усі роботи, що виконувалися інститутом, продовжуючи попередні напрацювання, вирішують нові інноваційно спрямовані завдання фундаментальних проблем збереження і відновлення довкілля, переходу територій на засади сталого розвитку, включаючи один із найбільш техногенно навантажених Придніпровський регіон.

В частині розробки основ збереження та поліпшення навколишнього середовища і використання природних ресурсів у 2019 році отримано вагомі результати фундаментальних та прикладних досліджень:

1. Виконання досліджень щодо розробки принципів моніторингу складних техноекосистем у процесі їх переходу до сталого функціонування.

Розроблено методологію оцінки промислових технологій природокористування, яка базується на застосуванні вперше запропонованого інтегрального показника екологічного впливу, визначення якого відбувається у два етапи:

– шляхом приведення показників якості компонентів довкілля за ступенем їхнього пошкодження до нормативних;

– зведення їх до єдиного показника з урахуванням вартісних витрат теоретично можливого повного відновлення природних компонентів.

Методологія дозволяє об'єктивно порівнювати будь які технології, що забезпечує ефективне вирішення проблем управління природно-техногенними системами на регіональному рівні в процесі їх переходу до сталого функціонування.

На відміну від традиційних уявлень на переважний вплив гірничого підприємства на атмосферу і гідросферу доведена небезпека від забруднення пилом ґрунтів. Забруднення в середньому складає 1000 – 200 кг/га щорічно на відстані від джерела 150 – 2000 м. відповідно. За 50 років функціонування гірничого підприємства осідання пилу може складати до 50 кг/м^2, тобто дисперсність ґрунтів збільшується за рахунок дрібнодисперсних часток ~ на 20 %.

Пил містить широкий спектр геохімічно активних речовин – Fe, Pb, Zn, Co, Ni, Mo, Cu, Cr, V, Mn, As і ін. Така зміна веде до істотної трансформації всіх ґрунтових процесів і параметрів (гранулометричний склад, мінералогічний склад, накопичення гумусу, склад обмінних основ, властивостей ґрунтово-поглинаючого комплексу, хімічних і фізичних властивостей ґрунтового розчину та ін.).

Виконані дослідження показали збільшення рухливості важких металів у ґрунтах до 60 % при зміні гранулометричного складу ґрунтів.

2. Виконання досліджень щодо виникнення надзвичайних ситуацій та небезпечних подій техногенного характеру при видобутку корисних копалин.

На відміну від існуючих традиційних схем проведення моніторингу старопромислових гірничодобувних регіонів та з метою розробки дієвої програми екологічної реабілітації гірничодобувних регіонів запропоновано ввести до переліку основних об'єктів спостережень, в якості тестових об'єктів, техногенні ландшафтні заказники, які дозволяють моделювати посттехногенні процеси в межах гірничовидобувних територій України.

Аналіз отриманих у динаміці на цих об'єктах результатів та порівняння з фоновими показниками забезпечує вибір пріоритетів та напрямків поводження з відпрацьованими землями, своєчасне оптимізування заходів по відтворенню порушених гірничими роботами земель сприяє розробці та впровадженню

протиерозійних заходів та дозволяє прогнозувати віддалені наслідки, надає необхідну інформацію для розробки програми екологічної реабілітації гірничодобувних регіонів.

Обґрунтування умов виникнення самозаростання дозволяє виключити етап рекультивації, що скорочує витрати до 100 тис. на 1 га.

3. Виконання досліджень щодо розробка технічних рішень з формування вторинних екосистем та популяцій рідкісних видів.

З метою обґрунтованого вибору перспективних ділянок порушених земель Кривбасу для відтворення популяцій рідких та зникаючих видів рослин із врахуванням потенційного зволоження території запропоновано застосування локального коефіцієнта зволоження з урахуванням коригування значення випаровуваності з поправкою на рельєф.

На відміну від визначення поправочних коефіцієнтів емпіричним шляхом Інститутом запропонований розрахунковий підхід, що базується на використанні геометризаційного коефіцієнту схилу із врахуванням експозиції та стрімкості схилу. В основу геометризаційного коефіцієнту покладений фактор енергетичної освітленості поверхні прямою сонячною радіацією, який дозволяє внести корективи в діапазоні 0,61 – 3,84.

Запропонований підхід дозволяє виконати зонування території гірничого відводу за ступенем потенційного локального зволоження поверхні в середовищі ГІС, що забезпечить направлене формування вторинних екосистем.

У галузі гірничих наук отримано наступні вагомі результати фундаментальних і прикладних досліджень: встановлені взаємозв'язки і побудована номограма оптимального співвідношення технологічних параметрів гірничодобувного підприємства з геологічними характеристиками рудного тіла крутопадаючих родовищ дозволяє обґрунтовано визначити граничну глибину шахти і розвідувального буріння, а також, при необхідності, оперативно внести корективи в проект виробництва геологорозвідувальних робіт у процесі його виконання.

Наукові дослідження інституту у 2019 році мали практичне впровадження у виробництво, а саме:

– на ПАТ “Кривбасзалізрудком” – обґрунтування технологічних схем та параметрів промислово-дослідної дільниці демінералізації шахтних вод на шахті “Тернівська” ПАТ “Кривбасзалізрудком”;

– на ПрАТ “ДОНЕЦЬКСТАЛЬ”-МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД” – оцінка екологічних заходів менеджменту об’єктів, склад яких доводиться Замовником до відома Виконавця, за критеріями впливу на навколишнє середовище та екологічної безпеки.

15.11. Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

Право на участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, є одним із важливих екологічних прав, спрямованих не

лише на раціональне використання природних ресурсів та охорони довкілля, й розглядається як важливий механізм побудови демократичного суспільства.

З метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, кожна із Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, у відповідності до положень Орхуської Конвенції (стаття 1 Орхуської Конвенції).

15.11.1. Діяльність громадських рад

Для створення сприятливих умов вирішення екологічних проблем на обласному рівні та для більш широкого залучення громадськості до участі у підготовці та прийнятті важливих рішень, направлених на здійснення природоохоронних заходів у 2019 році продовжувала працювати громадська екологічна рада при Дніпропетровській облдержадміністрації.

Громадська екологічна рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадянськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Основними завданнями громадської екологічної ради є: сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами в екологічній сфері; здійснення громадського контролю за діяльністю облдержадміністрації в екологічній сфері; сприяння врахуванню облдержадміністрацією громадської думки під час формування та реалізації державної екологічної політики.

На засіданнях громадської екологічної ради впродовж року розглядались найважливіші екологічні питання, серед яких: ефективність використання екологічного фонду області; впровадження системи екологічного моніторингу, головним напрямком якої є збір інформації з метою аналізу та отримання висновків щодо екологічної ситуації в області; проведення екологічних акцій щодо відновлення природного стану довкілля; проблеми спалювання опалого листя, яка із року в рік є однією з найгостріших екологічних та соціальних проблем області й України, екологічний вплив підприємств області тощо.

Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації постійно взаємодіє з громадською екологічною радою для досягнення погодженості дій державних і громадських органів у галузі навколишнього природного середовища та конструктивного співробітництва з громадськістю.

Таким чином, відбувається постійний та ефективний діалог влади та громадськості та проводяться спільні заходи, спрямовані на вирішення актуальних екологічних проблем.

15.11.2. Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля.

Оцінка впливу на довкілля – перший європейський інструмент у природоохоронній сфері, який запровадив урахування екологічної складової в усіх сферах економіки. Отримання висновку про оцінку впливу на довкілля є обов'язковим для отримання дозволу на провадження господарської діяльності. Впровадження цього Закону в Україні скасувало пострадянську модель – екологічну експертизу і запроваджує нову європейську форму оцінки впливу на довкілля.

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля, проведення його громадського обговорення, аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Однією із визначальних рис процедури оцінки впливу на довкілля є залучення громадськості з ранніх стадій брати участь в обговоренні планованої діяльності шляхом формування переліку питань, які будуть досліджуватися під час проведення процедури ОВД, впливати на вибір альтернативного місця здійснення планованої діяльності, а також на впровадження переліку заходів, які зменшуватимуть вплив на довкілля такої діяльності.

Участь громадськості дає низку переваг як підприємству, так і уповноваженому органу влади, який прийматиме рішення щодо видачі дозволу на провадження діяльності: процедура ОВД забезпечує відкритість та прозорість на всіх етапах завдяки відображенню всього процесу онлайн в Єдиному реєстрі ОВД та узгодженню із думкою громади.

Загалом, протягом 2019 року департаментом екології та природних ресурсів облдержадміністрації було проведено 25 громадських слухань, мета яких – поінформувати громадськість про плановану діяльність і її наслідки, зібрати від громадськості зауваження та пропозиції щодо планованої діяльності, а також надання суб'єктом господарювання відповідей на запитання громадськості.

15.12. Екологічна освіта та інформування

Екологічна освіта і виховання на сучасному етапі є найважливішою складовою освітньої системи української держави.

В Дніпропетровській області розроблена і впроваджується низка заходів, пов'язаних із екологічним вихованням і екологічною освітою дітей та учнівської молоді за напрямами:

– позашкільна екологічна освіта і виховання в закладах освіти (наявність шкіл, ліцеїв, гімназій екологічного напрямку, забезпеченість шкіл комп'ютерними класами тощо);

– розробка і видання навчально-методичної літератури та періодичних видань з екологічної тематики;

– співпраця з громадськими центрами, організаціями екоосвітнього напрямку;

– проведення семінарів, конференцій, симпозіумів з екологічної тематики для різних категорій педагогічних працівників та для дітей;

– нестандартні форми екологічної освіти і виховання (агітбригади, екскурсії, робота екологічних стежок, екологічна пропаганда тощо).

В області діє розгалужена мережа закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування, яка на сьогодні залишається найбільшою серед інших областей України і складає 12 закладів, з них 1 обласний – КЗО "Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді" (далі – КЗО "ОЕНЦДУМ"), 7 – в містах, 4 – в сільських районах.

КЗО "ОЕНЦДУМ" також координує діяльність комунального навчального закладу "Криничанський центр учнівської молоді", який єдиний серед комплексних закладів позашкільної освіти (далі – ЗПО) області має еколого-натуралістичний відділ.

У 2019 році мережа творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного напряму складала 391 гурток, в яких різними формами екологічної діяльності було охоплено 5 225 дітей та учнівської молоді.

КЗО "ОЕНЦДУМ" приділяє значну увагу забезпеченню кожного профільного ЗПО методичними матеріалами, необхідними для організації освітнього процесу, оновлення змісту методичного забезпечення за напрямами еколого-натуралістичної роботи, поширення досвіду роботи творчо працюючих працівників ЗПО, підвищення іміджу позашкільної екологічної освіти і виховання.

Впродовж багатьох років видається серія навчально-методичних посібників "Еколого-натуралістичний вісник Придніпров'я", які є своєрідною "методичною" візитівкою КЗО "ОЕНЦДУМ" та стали у нагоді педагогам різних освітніх ланок при проведенні гурткових занять, уроків, екскурсій, походів, експедицій, організації дослідницької та пошукової діяльності з дітьми різних вікових категорій. У 2019 році видано випуски: "Сучасний стан і багаторічна динаміка флори природного заповідника "Дніпровсько-Орільський"; "Методичні рекомендації по вивченню основ іхтіології та організації іхтіологічних досліджень на водоймах Дніпропетровської області" та ін.

Також продовжено випуск актуальної серії плакатів "На допомогу керівнику гуртка та вчителю біології", в 2019 році видано плакат "Хижі птахи Степового Придніпров'я".

Методичні збірники, підготовлені і видані КЗО "ОЕНЦДУМ', взяли участь в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напряму позашкільної освіти – 2019. За підсумками обласного етапу конкурсу ці методичні розробки стали переможцями і були надіслані для участі у фінальному етапі Всеукраїнського конкурсу.

Пріоритетним напрямом роботи КЗО "ОЕНЦДУМ" є організація семінарської діяльності. Так, у 2019 році для різних категорій педагогічних працівників за участю викладачів закладів вищої освіти; КВНЗ "Дніпровська академія неперервної освіти"; представників об'єднаних територіальних громад, відповідальних за питання освіти; представників державних і громадських природоохоронних організацій; фахівців профільних науково-дослідницьких установ проведено наступні семінари: "Позашкільна екологічна освіта у контексті суспільних змін", "Імідж закладу позашкільної освіти-ресурс його розвитку", "Позашкільна освіта засобами музейної педагогіки", "Еколого-просвітницький та науково-дослідницький аспекти у природоохоронній діяльності", "Методичний супровід траєкторії професійного зростання педагога" та ін.

З метою поліпшення стану довкілля в закладах освіти області проводиться низка масових заходів природоохоронного та екологічного спрямування:

– Трудові десанти, екологічні акції, виховні години, екологічні хвилинки, майстер-класи: "Живи, ялинко!", "Лісова їдальня", "Прибери планету", "Посади дерево", "Не рубай ялинку", "Блакитна планета", "Допоможемо птахам взимку", "За життя без сміття", "За чисті береги", "Маленькі водойми великого міста", "Зупинимо разом поліетиленову загрозу", "Станьмо на варті власного майбутнього", "Друге життя непотрібних речей", "Зелений паросток майбутнього", "Чиста Україна – чиста Земля", "Я годую пташку", "Збережемо первоцвіти", "До природи не неси шкоди", "Малі річки рідного краю", "Сортуємо сміття разом", "Місто без амброзії", "Батарейко, здавайся", "За гуманне відношення до тварин", "Поліетиленовий пакет пропонуєте мені? Дякую – ні!" тощо.

– Обласні природоохоронні конкурси "Природна скарбниця Придніпров'я", "Лелека", які проводились з метою екологічної пропаганди охорони ранньоквітучих рослин; виявлення та збереження старовікових і цікавих дерев та з метою вивчення стану популяції білого лелеки в області.

– Обласний конкурс юних натуралістів" (напрям "Практична природоохоронна робота і екологія") проводився за 5 номінаціями: "Еколого-натуралістичний похід "Біощит", "До чистих джерел", "Грак – Птах року 2019", "Вчимося заповідати" та "Живи, Земле!".

– Всеукраїнські заходи: конкурс "Земля – наш спільний дім", природоохоронна акція "Годівничка", акція учнівської молоді "День зустрічі птахів", Турнір юних натуралістів, юннатівський природоохоронний рух "Зелена естафета", експедиційно-польовий збір команд юних екологів, ботаніків, "День юного натураліста".

Юннати системи ЗПО області брали участь в екскурсіях, експедиціях та польових практиках, проводили певні дослідження в рамках природоохоронних заходів на територіях природно-заповідного фонду і зарезервованих для подальшого заповідання (робота проводилась на базі 20 об'єктів ПЗФ).

КЗО “ОЕНЦДУМ” реалізовував програму організації літніх наукових практик та комплексних експедицій “Вивчаємо заповідні території України”, які проходили в Канівському природному заповіднику (Черкаська область, м. Канів); на території Самарського бору (Новомосковський район); у біосферному заповіднику “Асканія-Нова” ім. Ф.Е Фальц-Фейна (Херсонська область); в ПНЗ “Дитячий парк “Запорізький міський ботанічний сад” та у Національному заповіднику “Хортиця”.

Ще один напрямок – це робота щодо створення і використання екологічної стежки в закладах освіти, який є важливим резервом формування екологічної свідомості у школярів. Організація екостежки сприяє тому, що учні вивчають об’єкти і явища в самій природі, з’ясовують шляхи впливу людини на довкілля, накопичують досвід оцінювання характеру та результатів взаємодії людини і природи, опановують навички екологічно грамотної поведінки у природному середовищі, розвивають уміння пропагувати ідеї охорони природи серед усіх верств населення, розширюють кругозір щодо сучасних місцевих екологічних проблем і шляхів їх розв’язання. У 2019 році в системі ЗПО проводилась робота на 26 екологічних стежках.

З метою формування сучасного екологічного світогляду школярів та молоді, надання додаткових змін про тваринний та рослинний світ України, активізації серед вихованців практичної природоохоронної діяльності в КЗО “ОЕНЦДУМ” працює екологічний відеолекторій “Екологія – XXI століття”. Упродовж всього періоду літньої навчально-трудової практики відеолекторій відвідало понад 700 дітей з різних закладів освіти області. Продовжували працювати відеолекторії в КЗ “ДЕЦ” КМР, КПНЗ “СЮН” ДМР, КПНЗ “ЦЕНТУМ” ДРР, КПНЗ “СЮН Покровського району” КРМ, Марганецькому міському ЕНЦ та КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ”.

На базі КЗ “ЦЕНТУМ” Дніпровського району працює дитяча екологічна громадська організація “ФЛОРА”. Метою її роботи є підтримка дітей та молоді у їх прагненні змінити себе та навколишній світ на краще. Організація досягає своїх цілей шляхом проведення екологічних марафонів, десантів, експедицій. Екологічне виховання та освіта школярів здійснюється шляхом проведення екологічних вікторин, конкурсів, ігор, семінарів, конференцій та занять творчих об’єднань на екологічну тематику.

У КЗО “ОЕНЦДУМ” продовжує діяти дитячо-юнацький парламент. Дитячі екологічні парламенти також організовані і діють у Марганецькому ЕНЦ та КПНЗ “ЦЕНТУМ” Дніпровського району.

Дніпропетровська область має значний науковий потенціал, висококваліфіковані кадри вчених і спеціалістів у галузі природничих та суспільних наук, якими здійснюються розробки і наукові дослідження в сфері екології і природокористування, впливу довкілля на стан здоров'я людини. Одним із важливих складників успішної діяльності вищих навчальних закладів Дніпропетровської області в цьому напрямку є підготовка фахівців екологічного профілю на спеціалізованих кафедрах охорони навколишнього середовища.

Так, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара готує фахівців за напрямом "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування" спеціальності "Природничі науки" на кафедрі зоології та екології та кафедрі геоботаніки, ґрунтознавства та екології.

Національний технічний університет "Дніпровська політехніка" на кафедрі екології та технологій захисту навколишнього середовища готує фахівців за освітніми рівнями бакалавр і магістр за напрямком "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування" за спеціальністю "Екологія та охорона навколишнього середовища". Також ведеться підготовка бакалаврів та магістрів за спеціальністю "Екологія". На кафедрі також ліцензовано нову спеціальність – "Технології захисту навколишнього середовища" за бакалаврським та магістерським освітніми рівнями.

Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна на кафедрі "Хімія та інженерна екологія" готує фахівців рівня вищої освіти "магістр" за спеціальністю "Екологія та охорона навколишнього середовища" та фахівців напряму "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування".

Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури" на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища готує фахівців за спеціальністю "Екологія" за спеціалізацією: екологія та охорона навколишнього середовища.

В Національній металургійній академії України кафедра екології, теплотехніки та охорони праці готує спеціалістів за спеціальностями "Екологія; Технологія захисту навколишнього середовища".

Дніпровський державний аграрно-економічний університет готує бакалаврів напряму "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування" галузі знань: Природничі науки на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища.

Український державний хіміко-технологічний університет на кафедрі технології неорганічних речовин і екології готує фахівців за ступенем бакалавра та магістра за наступними галузями знань: Природничі науки. Спеціальність: Екологія. Освітня програма: Екологія, охорона навколишнього середовища (ОНС).

Криворізький національний університет на кафедрі екології готує фахівців з галузі знань: "Природничі науки" за спеціальністю "Екологія".

Криворізький державний педагогічний університет готує фахівців рівня вищої освіти на кафедрі ботаніки та екології. Підготовка "бакалавр" за спеціальності "Екологія із спеціалізацією: екологія міських ландшафтів та садово-паркових об'єктів".

Дніпровський державний технічний університет на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища здійснює випуск бакалаврів за напрямом підготовки: "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування"; магістрів за спеціальністю: "Екологія та охорона

навколишнього середовища"; кандидатів наук за фахом: "Екологічна безпека".

Державний заклад "Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України" на кафедрі гігієни та екології проводить додипломну та післядипломну підготовку лікарів за напрямками: "Гігієна та екологія", "Гігієна в фармації та екологія", "Лабораторні методи дослідження факторів навколишнього середовища" (стажування та тематичного удосконалення для практичних лікарів-гігієністів та лікарів-лаборантів) та ін.

Також, одним з пріоритетних завдань сучасної національної освіти є реалізація освітніх заходів природоохоронної спрямованості.

Так, в Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка" успішно розпочато реалізацію чотирирічного освітнього проекту "EcoMining: Розробка інтегрованої докторської програми для сталого гірництва та екологічної діяльності" спільно з Технічним університетом "Фрайберзька гірнича академія" (Німеччина). Проєкт підтримується Німецькою службою академічних обмінів (DAAD) в рамках програми "Професійно пов'язане партнерство з університетами країн, що розвиваються". Основною метою проєкту є розробка, реалізація, виконання та оцінка докторської програми за напрямом "EcoMining". Модулі з лекціями, семінарами та практичними курсами, практикумами та літніми школами розробляються співробітниками як університетів, так і асоційованими партнерами з промисловості таким чином, щоб вони задовольняли потреби та попит сучасного ринку інноваційних гірничих технологій.

Крім того, науковий та науково-педагогічний персонал закладів вищої освіти Дніпропетровської області систематично проводить різноманітні наукові, науково-практичні конференції, семінари, круглі столи екологічного спрямування:

– "День сталого розвитку у Дніпрі" на базі Національного технічного університету "Дніпровська політехніка", організований Програмою розвитку ООН. Головною метою заходу було поширення інформації про Глобальні цілі сталого розвитку, сприяння їх впровадження на регіональному та місцевому рівнях. В рамках заходу пройшли дискусійні платформи за пріоритетними темами зі сталого розвитку для Дніпропетровщини.

– Обласний конкурс міні-проектів "Досягнення цілей сталого розвитку" серед студентів закладів вищої освіти Дніпропетровської області. Серед проєктів переможців студентів були цікаві та креативні в напрямку досягнення цілей сталого розвитку, від тем присвячених виготовленню еко-стаканчиків з м'якоті бананів до тем з розробки технологій очищення довкілля.

– Міжнародна науково-практична конференція "Геоботанічні, ґрунтові та екологічні дослідження лісових біогеоценозів степової зони: історія, сучасність, перспективи" у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

– Міжнародна науково-технічна конференція "Сучасні технології розробки рудних родовищ. Еколого-економічні наслідки діяльності підприємств ГМК" у Науково-дослідному гірничорудному інституті

Криворізького національного університету.

Високу оцінку здобувають і наукові проєкти науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти регіону на екологічну тематику у різноманітних конкурсах. Зокрема, згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 09.12.19 № 1529 "Про затвердження переліку проєктів наукових робіт, науково-технічних (експериментальних) розробок молодих вчених, які працюють (навчаються) у закладах вищої освіти та наукових установ, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України, які пройшли конкурсний відбір та фінансування яких розпочнеться з січня 2020 року за рахунок коштів державного бюджету" підтримано 47 проєктів, з яких 4 екологічні проєкти молодих вчених з Дніпропетровщини, а саме роботи колективів:

– Національного технічного університету "Дніпровська політехніка" "Розробка прогресивних технологій повноцінного вилучення енергетичного вугілля з акумуляцією пустих порід у підземному просторі";

– Дніпровського державного аграрно-економічного університету "Техніко-технологічне забезпечення комплексної безвідходної переробки рослинної сировини у біологічно цінні харчові продукти і кормові добавки" та " Розробка композитних елементів необслуговуємих рухомих з'єднань машин і механізмів з використанням відходів побутових, промислових пластиків";

– Національної металургійної академії України "Розробка ресурсозберігаючого та екологічно безпечного металургійного способу вилучення цінних металів та графіту з відпрацьованих літій-іонних акумуляторів";

Відповідно до Указу Президента України № 903/2019 присуджено премії Президента України для молодих вчених 2019 року, серед яких молодий науковець ДВНЗ "Український державний хіміко-технологічний університет": за роботу "Нові високоефективні методи очищення води від розчинних та нерозчинних полютантів", яка підготовлена у співавторстві із іншими колегами.

15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

У 2019 році відсутні проекти міжнародної технічної допомоги у сфері охорони навколишнього природного середовища, зареєстрованих в Мінекономрозвитку та діючих на території області, бенефіціаром яких виступає Дніпропетровська облдержадміністрація.

ВИСНОВКИ

Регіон з підвищеним рівнем техногенного навантаження та накопиченими впродовж десятиріч екологічними проблемами, частину з яких можна віднести до категорії загальнодержавних, вимагає проведення ефективної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та прийняття виважених рішень. Негативна спадщина "радянської ідеології", притримування вже у незалежній державі концепції економічного зростання без наслідків для навколишнього середовища та надмірна централізація влади не сприяли покращенню ситуації.

Основними екологічними проблемами області на сьогодні залишаються:

– забруднення атмосферного повітря викидами від промислових підприємств та автотранспорту;

– забруднення водних об'єктів скидами із зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;

– утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, а також поводження з відходами I-III класів небезпеки;

– порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону та забруднення підземних водоносних горизонтів;

– підтоплення земель та населених пунктів регіону, поширення екзогенних геологічних процесів;

– охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори, проблеми природно-заповідного фонду.

У таких складних умовах навіть незначне поліпшення екологічного стану можна вважати, у деякій мірі, перемогою. 2017 рік започаткував тенденцію до зменшення техногенного навантаження на стан довкілля в регіоні, 2018 та 2019 роки – її продовжили. Це переломний етап на шляху до певних позитивних зрушень. Завдання на майбутнє – побудувати зелену економіку в області саме на межі співставлення інтересів економіки та екології.

ДОДАТКИ

Відповідальні виконавці розділів доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2019 рік

№ з/п	*Назва розділу*	*Відповідальні*
1.	Загальні відомості	п. 1.1. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 1.2. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 1.2. Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природо-заповідного фонду та земельних відносин управління організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424;
2.	Атмосферне повітря	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
3.	Зміна клімату	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
4.	Водні ресурси	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного форду та формування національної екологічної мережі	Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природо-заповідного фонду та земельних відносин управління організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
6.	Земельні ресурси та ґрунти	Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природо-заповідного фонду та земельних відносин управління організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424

№ з/п	*Назва розділу*	*Відповідальні*
7.	Надра	п. 7.1. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 7.2. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
8.	Відходи	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
9.	Екологічна безпека	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424;
10.	Промисловість та її вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424;
12.	Енергетика та її вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424;
13.	Транспорт та його вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424;

№ з/п	*Назва розділу*	*Відповідальні*
14.	Збалансоване виробництво та споживання	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	п. 15.1., 15.2., 15.3., 15.4., 15.5., 15.13. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424; п. 15.1., 15.7. Олена ЗАСІКАН – заступник начальника управління – начальник відділу інвестиційної політики та координації екологічних програм управління інвестиційної політики , екологічних програм та оцінки впливу на довкілля, тел. 0965129424; п. 15.5., 15.8., 15.9. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424; п. 15.6. Олексій ДЕСНА – начальник відділу контролю природоохоронних заходів та оцінки впливу на довкілля управління інвестиційної політики, екологічних програм та оцінки впливу на довкілля, тел. 0965129424; п.15.10., 15.12. Ірина МОСКОВКА – начальник відділу організаційної роботи управління організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424; п.15.11. Дар'я ЧЕРНИШ – головний спеціаліст відділу зв'язкі з громадськістю управління організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та земельних відносин департаменту екології т природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
16.	Висновки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
17.	Додатки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424

Регіональна доповідь "Про стан навколишнього природного середовища Дніпропетровської області в 2019 році" підготовлена за участю:

департаменту економічного розвитку облдержадміністрації;
департаменту освіти і науки облдержадміністрації;
департаменту фінансів облдержадміністрації;
управління паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження облдержадміністрації;
управління зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації;
управління транспорту облдержадміністрації;
Громадської екологічної ради при Дніпропетровській облдержадміністрації;
державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області;
ДУ "Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України";
Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології;
Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області;
Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства;
Управління Державного агентства рибного господарства в Дніпропетровській області;
ДНВП "ГЕОІНФОРМ України";
Головного управління статистики у Дніпропетровській області;
Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області;
Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки Державної інспекції ядерного регулювання України;
Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара;
Криворізького ботанічного саду НАН України;
Природного заповідника "Дніпровсько-Орільський";
КП "Південукргеологія".

ЗМІСТ

Вступне слово 2
1. Загальні відомості 3
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території 3
1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області 4
2. Атмосферне повітря 6
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря 6
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря 6
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності) 12
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря 14
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах 15
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря 15
2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття 16
2.6. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря 16
3. Зміна клімату 17
3.1. Тенденції зміни клімату 17
3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату 18
3.3. Політика та заходи у сфері захисту озонового шару 21
4. Водні ресурси 22
4.1. Водні ресурси та їх використання 22
4.1.1. Загальна характеристика 22
4.1.2. Водокористування та водовідведення 23
4.2. Забруднення поверхневих вод 25
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод 25
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності) 26
4.3. Якість поверхневих вод 29
4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками 29
4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію 35
4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення 36
4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів 37
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі 39
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі 39
5.1.1. Загальна характеристика 39
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття 42

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття 45
5.1.4. Формування національної екомережі 46
5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модіфікованими організмами 91
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу 93
5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу 93
5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів 94
5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів 101
5.2.4. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень 125
5.2.5. Чужорідні види рослин 125
5.2.6. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду 127
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу 127
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу 127
5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств 129
5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів 131
5.3.4. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області 161
5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу 163
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні 165
5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду 166
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення 166
5.5. Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду 168
6. Земельні ресурси та ґрунти 175
6.1. Структура та стан земель 175
6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь 175
6.1.2. Стан ґрунтів 175
6.1.3. Деградація земель 178
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та грунти 178
6.3. Охорона земель 179
7. Надра 180
7.1 Мінерально-сировина база 180
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази 180
7.2. Система моніторингу геологічного середовища 181
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість 181
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси 185
7.2.2.1. Зсувні процеси 185
7.2.2.2. Моніторингові ділянки 190

7.2.2.3. Активні моніторингові ділянки 191
7.2.2.4. Моніторингові ділянки підтоплення 194
8. Відходи 199
8.1. Структура утворення та накопичення відходів 199
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення) 199
8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів 200
9. Екологічна безпека 201
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки 201
9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку 201
9.3. Радіаційна безпека 204
9.3.1. Стан радіоактивного забруднення території 204
9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами 206
10. Промисловість та її вплив на довкілля 222
10.1. Структура та обсяги промислового виробництва 222
10.2. Вплив на довкілля 225
10.2.1. Гірничодобувна промисловість 225
10.2.2. Металургійна промисловість 226
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість 227
10.2.4. Харчова промисловість 228
10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва 230
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля 231
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства 231
11.2. Вплив на довкілля 231
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження 231
11.2.2. Використання пестицидів 232
11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель 232
11.2.4. Тенденції в тваринництві 233
11.3. Органічне сільське господарство 234
12. Енергетика та її вплив на довкілля 235
12.1. Структура виробництва та використання енергії 235
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження 236
12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля 236
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики 237
13. Транспорт та його вплив на довкілля 242
13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області 242

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень 242
13.2. Вплив транспорту на довкілля 244
13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля 245
14. Стале споживання та виробництво 246
14.1. Тенденції та характеристика споживання 246
14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва 247
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища 250
15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області 250
15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища 262
15.3. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства 263
15.4. Виконання державних цільових екологічних програм 281
15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища 282
15.6. Оцінка впливу на довкілля 297
15.7. Економічні засади природокористування 298
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності 298
15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі 298
15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки 299
15.9. Державне регулювання у сфері природокористування 300
15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля 301
15.11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля 303
15.11.1. Діяльність громадських рад 304
15.11.2. Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля 305
15.12. Екологічна освіта та інформування 305
15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля 311
Висновки 312
Додатки 313